Bestseller internațional cu peste
10 000 000 de exemplare vândute

ANDREA CAMILLERI

Seria COMISARUL MONTALBANO

CÂINELE DE TERACOTĂ

SUSPANS

1

După cum se prezentaseră zorii la raport, ziua se anunţa *smèusa,* adicătelea acu' soare cu dinţi, acu' *stizzichii* de ploaie ca gheaţa, condimentate cu rafale înfoiate de vânt. Una dintre acele *iurnate* în care ăi de-i făcu mumă-sa cu toane după cum îi vremea afară simt prefacerea nu numa'-n oase, da' şi-n *cirriveddro,* arătându-se şovăitori şi-n gânduri, şi-n mişcări – oarecum cum se-ntâmplă cu flamurile ori cocoşii de tablă de pe acoperişuri, care se-nvârt ori la stânga, ori la dreapta, după cum adie vântul.

Comisarul Montalbano aparţinea dintotdeauna acestei categorii de nefericiţi ai sorţii, moştenind-o pe mumă-sa – care fusese învrâstată rău, închizându-se adesea-n odaie, la întuneric, de tare ce-o durea capul (restul din casă mergeau atunci pe vârfuri şi vai de ăl dendrăznea să facă tărăboi). În schimb, fie viforniţă, fie timp frumos, tătâne-su tot sănătos umbla (şi la fel de îngândurat – ploaie, soare, ce-o fi fost).

Nici de data aceasta, comisarul nu-şi dezminţi propriile metehne: la început, făcu întocmai cum i se ceruse, oprind maşina la kilometrul zece pe şoseaua Vigàta–Fela, însă peste o secundă se răzgândi, dădu să repornească motorul şi să facă stânga-mprejur spre casă, lăsând baltă întreaga operaţiune. În cele din urmă, izbuti să se stăpânească, parcă într-un loc mai puţin vizibil şi scotoci în torpedou după pistol, pe care de obicei se ferea să-l poarte. Nu reuşi însă să-şi ducă gestul la bun sfârşit: rămase încremenit, cu privirea aţintită asupra armei.

„Măiculiţă sfântă, apăi chiar adevărat îi, zău aşa!", îşi zise.

Cu o seară în urmă, înainte ca telefonul primit de la Gegè Gullotta să declanşeze tot acel *mutupèrio,* tot balamucu' în care acu' era intrat pân' la gât (Gegè era un mic traficant de droguri uşoare care ţinea şi un bordel în aer liber, mai cunoscut sub numele de *mànnara* – „la stână"), comisarul îşi trecea vremea citind un roman poliţist al unui autor catalan, care nu numa' că-i punea glagoria la treabă, da' avea şi acelaşi nume de familie ca el (spaniolizat, într-adevăr) – adicătelea Montalbán. O frază îi atrăsese în mod special atenţia: „Cu înfăţişarea sa de şopârlă de gheaţă, pistolul părea să doarmă." Îşi retrase mâna, oarecum îngreţoşat, şi închise torpedoul, lăsând şopârla rece dinăuntru să-şi continue somnul. La urma urmelor, ar fi putut lua cu el nu unu', ci zece pistoale, însă ar fi fost un gest inutil: dacă toată tărăşenia în care intrase avea să se dovedească o cursă, o ambuscadă,

ăi din casă l-ar fi ciuruit în doi timpi şi trei mişcări cu kalaşnikovurile lor: Pe urmă, ura şi la gară! Trăgea totuşi nădejde că, în amintirea celor câtorva de şcoala primară petrecuţi în aceeaşi bancă şi a prieteniei lor ce dăinuia şi-n ziua de azi, Gegè nu se hotărâse brusc să-l vândă ca pe un porc de tăiere – ca să-şi salveze curu' sau din cine ştie ce alt motiv –, turnându-i o gogoaşă oarecare numa' ca să-l vadă picat în laţ. De fapt, nu chiar o gogoaşă: dacă se dovedea adevărată, întâmplarea avea să se lase cu tam-tam, cu urmări serioase.

Trase adânc aer în piept şi începu să înainteze lent, cu pas pândalnic de copoi, pe poteca pietruită ce se afunda de-a lungul rândurilor întinse de viţă-de-vie. Struguri de masă, cu bobul rotund şi tare, din soiul căruia-i zicea – numai Dumnezeu ştia de ce! – „Italia". Era singurul soi care prindea rădăcini pe solurile din zonă: cât despre butaşii de struguri de vin, proprietarii terenurilor învăţaseră să-şi economisească şi paralele, şi munca.

Căscioara pe două caturi – o odaie jos şi o a doua la etaj – se iţea drept pe creasta dealului, ascunsă pe jumătate de patru măslini sarazini uriaşi, care o înconjurau din cele patru colţuri. Era întocmai cum îi fusese descrisă de Gegè. Uşa ferecată şi obloanele trase de la ferestre aveau culoarea mâncată de timp; pe tăpşanul din faţa intrării trona o tufă uriaşă de caper, înconjurată de altele, mai mici, de castravete-sălbatic, cu fructe dintre acelea care, abia atinse cu vârful unui băţ, plesnesc zgomotos, împroşcând cu seminţe de jur împrejur; un fotoliu de paie desfundat zăcea într-un colţ cu picioarele-n sus; un cazan străvechi de zinc pentru colectarea apei de ploaie pierdea vremea inutil pe acolo, spart şi mâncat de rugină. În rest, totul fusese năpădit de iarbă. Locul dădea impresia că era nelocuit de ani buni, însă la mijloc era o simplă aparenţă înşelătoare: Montalbano avea suficientă experienţă ca să nu se lase păcălit; expert cum era, nutrea convingerea fermă că cineva din casă îl privea cu atenţie, cântărindu-i intenţiile după gesturile pe care le făcea. Se opri la trei metri de uşă, se dezbrăcă de veston şi îl agăţă într-unul din măslini, în aşa fel încât dinăuntru să se vadă limpede că nu purta armă. Apoi îşi făcu simţită prezenţa strigând – fără să ridice prea tare vocea, ca şi cum ar fi chemat un prieten să se arate la geam – către cei dinăuntru:

— *Ohè!* Voi, din casă!

Niciun răspuns, niciun zgomot, cât de mic. Trase din buzunarul pantalonilor bricheta şi pachetul de ţigări şi-şi aprinse una făcându-şi palmele căuş şi rotindu-se pe jumătate – ca şi cum s-ar fi ferit de vânt. În realitate, gestul era menit să-i ofere posibilitatea celui din casă să vadă că n-avea ascunsă nici la spate vreo armă, la fel cum mai devreme îi oferise vederii pieptul. Trase două fumuri, apoi se îndreptă cu paşi hotărâţi spre uşă şi bătu cu pumnul atât de tare, încât îşi răni monturile în scorojelile întărite, de vopsea veche.

— Îi cineva acasă au ba? întrebă el din nou.

La orice s-ar fi aşteptat, mai puţin la vocea ironică şi calmă care-l surprinse mişeleşte din spate.

— Îi, îi. Iacătă-mă-s.

— *Pronto? Pronto?* Montalbano? Eu mi-s, Gegè sunt.

— Am înţeles, am înţeles, calmează-te, ho! Ia zi-i, ce mai faci tu, ochişori de miere şi zàgara?[1]

— Apăi, bine fac.

— Ce făcuşi în ultima vreme, tot cu guriţa, tot cu guriţa? Te perfecţionaşi în dat clanţe sau tot sugaci începător eşti?

— Salvù, nu-ncepe iar să mă iei în tărbacă, cum ţi-e felu'. Dacă tot te ţii de fitile dintr-astea, ar trebui să ştii că de dat, nu dau clanţe. Am personal angajat care se ocupă de aşa ceva.

— Bine, da' tu le eşti maestru, nu-i aşa? Nu le înveţi tu pe tearfele tale multicolore cum să-şi modeleze buzele pe mătărângă, cum să pompeze cu forţă ca să fie mulţumit clientu'?

— Vorbeşti ca să te afli în treabă, Salvù, zău aşa! Dacă-i pe dat lecţii, apăi m-ar învăţa ele pe mine, nu invers. La zece ani, se deprind cu treaba, iar la cinşpe'ce îs deja maestre emerite. Uite, am acu' o albaneză de vreo paişpe'ce anişori care...

— Acu' ce-i faci? Te puseşi pe lăudat marfa?

— Ascultă, n-am vreme de stat la taclale cu tine. Te sunai pen' că tre' să-ţi predau personal ceva,

un pachet.

— La ora asta? Nu putem lăsa pe mâine-dimineaţă?

— Mâine nu-s în oraş.

— De ştiut, ştii ce-i în pachet?

— Apăi, cum să nu ştiu? Îs mostazzoli[2] cu vermut, făcute aşa cum îţi plac ţie. Sor-mea Mariannina le făcu special pentru tine.

— Că veni vorba, cum mai stă Mariannina cu ochii?

— Mult mai bine, să ştii. Acolo, în Spania, la Barcelona, doctorii fac minuni, zău aşa!

— Ehe, în Spania, la Barcelona, parcă şi scriitorii scriu mai bine!

— Ce ziseşi?

— Ni'ca. De-ale mele, nu mă lua în seamă. Unde şi când ne vedem?

— La locu' obişnuit, într-o oră.

Locu' obişnuit era o plajă minusculă numită Puntasecca, o limbă compactă de nisip dosită după o colină de marnă albă, aproape inaccesibilă dinspre uscat, sau, mai bine zis, accesibilă numai pentru Montalbano şi Gegè (pe vremea când frecventau încă şcoala primară, descoperiseră o potecă greu de parcurs cu piciorul şi, prin urmare, de-

a dreptul temerară pentru cei ce se aventurau pe acolo cu maşina). Puntasecca nu era prea departe de vilişoara de pe ţărmul mării, la numai câţiva kilometri de Vigàta, în care locuia Montalbano. Comisarul nu crezu de cuviinţă să se grăbească. Însă exact în clipa în care deschise uşa, pregătindu-se să plece, telefonul sună din nou.

— *Ciao, amore!* După cum vezi, sunt punctuală. Totul în regulă azi, la serviciu?

— Da, treburi de rutină, administrative. La tine?

— Idem. Ascultă, Salvo, m-am gândit bine la ceea ce mi-ai...

— Livia, scuză-mă că te întrerup. Am foarte puţin timp acum sau mai bine zis n-am deloc. M-am întors din pragul uşii să-ţi răspund, pentru că tocmai ieşeam.

— Atunci, du-te sănătos! Hai, pa!

Livia închise, iar Montalbano rămase descumpănit, cu receptorul în mână. În clipa următoare îşi aminti: cu o seară în urmă îi spusese Liviei să-l sune fix la miezul nopţii, pentru că la ora aceea ar fi avut cu siguranţă timp să stea de vorbă pe îndelete. Era nehotărât: oare s-o sune înapoi imediat sau după ce se întorcea de la întâlnirea cu Gegè? Cu o undă de remuşcare în suflet, puse receptorul în furcă şi ieşi.

Când ajunse pe plaja Puntasecca, Gegè se afla deja acolo, aşteptându-l: se plimba nervos înainte şi-napoi pe lângă maşină. Se îmbrăţişară şi se sărutară pe obraz: trecuse mult rimp de când nu se mai văzuseră.

— Hai la mine-n maşină, că-i cam *friscoliddro* afară în noaptea asta, spuse comisarul.

— M-au vârâtără la mijloc, intră direct în subiect Gegè, trăgând portiera după el.

— Cine?

— Apăi, persoane pe care nu le pot refuza. Tu ştii bine că eu, ca orişicare negustor, plătesc un *pizzo* ca să-mi văd de treabă în sfânta pace şi să n-am parte de alt balamuc, în afară de balamucu' pe care îl am deja cu bordelu' meu de tearfe. Uite aşa, nu-i lună lăsată de la bunu' Dumnezeu să nu treacă pe la mine unu' ca să-mi ceară peşcheşu'.

— În contul cui? Îmi poţi spune?

— În contul lui Tano Grecu'.

Montalbano rămase fără grai, ferindu-se însă să-şi exprime nedumerirea faţă de celălalt. Gaetano Bennici, zis Grecu', nu văzuse Grecia nici măcar prin binoclu, iar despre valorile anticei Elade probabil că ştia la fel de multe cât ştia pulanul de cauciuc al unui poliţai: i se spunea Grecu' din cauza unui anumit viciu al său, care în credinţa populară aparţinea ălor de-şi făcuseră veacu' odată prin

părţile Acropolei. Se ştia despre el că avea trei crime la activ, ocupând pe scara ierarhică locul situat imediat sub şefii-şefi, însă nu bănuia nimeni c-ar fi acţionat în zona Vigàta, unde teritoriul era disputat dintotdeauna de familiile Cuffaro şi Sinagra. Tano nu ţinea însă de parohia niciuneia din ele.

— Bine, da' ce prăşeşte Tano Grecu' prin părţile astea?

— Apăi, ce rahat de întrebări îs astea, zău aşa? Ce rahat de zbir mai eşti şi tu? Adicătelea nu ştii sau te faci că nu ştii că, la treaba asta cu tearfele, Tano Grecu'-i vârât peste tot? L-or procopsitără cu controlu' şi biru' peste tot şeptelu' de tearfe de pe insulă, asta-i!

— Ei bine, nu ştiam. Hai, zi-i înainte.

— Aseară, pe la vreo opt, trecu pe la mine omu' cu colecta – pen' că ieri era ziua stabilită ca să plătesc *pizzo,* biru' adicătelea. Omu' luă paralele ca de obicei, dar, în loc să-şi vază de drum, deschise portiera din dreapta şi-mi zise să urc lângă el.

— Şi tu?

— Apăi, mă-nfricoşai rău, cum altfel? Mă trecură toate năduşelile. Da' ce puteam eu să fac, zi-i şi tu? Mă suii lângă el şi omu' o luă din loc, cu mine cu tot. Ca să n-o lungesc, o luă pe drumu' spre Fela, iar după nici juma' de oră opreşte...

— L-ai întrebat încotro mergeaţi?

— Bine'nţeles.

— Şi el ce ţi-a răspuns?

— Mut era, parcă nu ştia limba omenească, zău aşa. După juma' de oră opreşte-ntr-un loc unde nu se vedea nici ţipenie de creştin în jur, îmi zice să mă dau jos şi-mi face semn s-o apuc pe o potecă. Nici umbră de câine nu trecea pe acolo, Salvù, crede-mă. Deodată, îmi sare drept în faţă – şi zău că n-am să ştiu câte zile-oi avea de unde apăru el acolo – Tano Grecu'. Parcă mă lovise o măciucă-n cap, aşa eram, iar genunchii mi s-or făcutără ca de brânză. Nu-s nici eu becisnic şi nu-s laş, doar mă ştii, da' să nu uităm că omu' nostru duce cinci suflete pe conştiinţă.

— Cum adică, cinci? Cinci crime?

— Da. De ce, voi de câte ştiţi?

— De trei.

— Apăi nu, să trăiţi! Cinci bătute pe muche-s. Garantat.

— În sfârşit. Zi-i mai departe.

— Atunci, îmi zisei că ce-o fi o fi. De vreme ce ştiam că plătisem regulat, crezui că Tano voia să-mi ceară mai mulţi gologani. La urma urmei, nu mă pot plânge că-mi merg prost afacerile, iar ei ştiu asta foarte bine. Ei bine, greşeam, nu de parale voia să vorbească cu mine.

— Atunci, ce voia?

— Fără să zică nici „bună ziua" măcar, mă iscodi dacă te cunosc.

Montalbano crezu că n-auzise bine.

— Dacă cunoşti pe cine?

— Pe tine, Salvù, pe tine.

— Hait! Şi tu ce i-ai zis?

— Căcat la cur cum eram, îi zisei că da, bine'nţeles că te cunosc, da' numa' aşa, din vedere, adicătelea „'nă ziua-'nă ziua, 'nă seara-'nă seara". Atunci, îmi trânti o privire – Salvù, tre' să mă crezi, avea ochi ca de statuie, încremeniţi, fără viaţă-n ei – şi-şi dădu capu' pe spate, pufnind într-un râs molcom. Apoi îmi zise aşa: că, dacă vreau să aflu câte fire de păr am în gaura curului, el poate să-mi zică exact-exact, sau cel mult cu eroare de unu-două. Ştii tu ce-nseamnă asta, Salvù? Înseamnă că ştie totul, de-a fir a păr, despre mine: viaţa, minunile şi moartea – dă, Doamne, cât mai târziu cu putinţă – a sfântului Gegè Gullotta. Apăi, atunci eu n-avui ce-i face, lăsai capu-n pământ şi ni'ca nu mai zisei. Şi el îmi spuse aşa: că vrea să te vază.

— Unde şi când?

— Chiar în noaptea asta, spre ziuă. Cât despre loc, îţi explic pe dată.

— Ştii cumva ce vrea de la mine?

— Nu, asta nu ştiu şi nici nu voi să aflu. Atât îmi mai zise să-ţi spun: să n-ai grijă, că te poţi încrede în el ca-ntr-un frate.

„Ca-ntr-un frate"? În loc să-l liniştească, aceste cuvinte îi provocară lui Montalbano un fior neplăcut pe şira spinării: era bine ştiut faptul că prima victimă a celor trei (sau cinci) crime ale lui Tano fusese chiar fratele său mai mare Nicolino, mai întâi strangulat, apoi – consecinţă a unei misterioase reguli semiologice – jupuit din cap până-n tălpi. Îl cuprinseră gânduri negre, care deveniră încă şi mai negre – dacă aşa ceva mai era cu putinţă – în clipa în care Gegè îi spuse în şoaptă, punându-i palma pe umăr:

— Fii cu băgare de seamă, Salvù, ăla bestie fără suflet îi, zău aşa.

Conducea cu viteză mică înapoi, spre casă, când zări în oglinda retrovizoare că, din spate, Gegè îi făcea semn insistent cu farurile să oprească. Trase pe dreapta, iar Gegè opri lângă el şi, aplecându-se spre fereastra dinspre Montalbano, îi întinse un pachet.

— Uitasem să-ţi dau *mostazzoli*.

— Mulţam. Crezusem c-a fost doar o scuză de acoperire sau ceva de genul ăsta.

— Apăi, aşa mă ştii tu pe mine? Că una zic şi alta fac?

Ofensat, demară cu scrâşnet de roţi.

Comisarul petrecu o noapte numa' bună de povestit, pe canapea, la doctorul de suflete. Primul gând care-i veni în minte a fost să sune acasă la chestor, să-l scoale din somn şi să-l pună la curent, luându-şi

astfel măsuri de precauţie pentru eventualele urmări neplăcute. Însă Tano Grecu' fusese cât se poate de explicit, după cum îl încunoştinţase şi Gegè: Montalbano nu trebuia să spună nimic nimănui, iar la întâlnire trebuia să vină singur-singurel. În regulă – îşi zise –, însă acu' nu se jucau de-a hoţii şi vardiştii, la mijloc era o chestiune serioasă, iar el trebuia să-şi facă datoria, carevasăzică să-şi informeze superiorii, să se pună de acord cu ei până la cele mai mici detalii asupra operaţiunilor de înconjurare a obiectivului şi de capturare a prăzii, eventual cu ajutorul forţelor speciale. Adicătelea cum: Tano era un asasin dat în urmărire de mai bine de zece ani, iar el, Montalbano, să se ducă să se-ntâlnească cu el ca şi cum ar fi fost un prieten vechi abia întors din America? Nici vorbă, una ca asta nu se putea şi pace: trebuia mort-copt să-l informeze pe chestor. Formă numărul de telefon de acasă al superiorului său, care locuia la Montelusa, capitala provinciei.

— Tu eşti, iubire? auzi Montalbano în receptor vocea Liviei, de la Bocadasse, lângă Genova.

Preţ de o clipă, rămase cu răsuflarea tăiată: aşadar, se vedea treaba că soarta nu voia să ia legătura cu chestorul, rânduind să greşească numărul de telefon.

— Te rog să mă scuzi pentru ce s-a-ntâmplat mai devreme. Primisem un telefon neaşteptat şi a trebuit să plec de urgenţă.

— Las-o baltă, Salvo, doar ştiu foarte bine care ţi-e meseria. Mai curând ar trebui să-mi cer eu scuze, însă crede-mă, am fost dezamăgită, asta-i tot.

Montalbano se uită la ceas: mai avea cel puţin trei ore la dispoziţie până la întâlnirea cu Tano.

— Dacă vrei, am putea sta acum la poveşti.

— Acum? Salvo, iartă-mă, nu ţi-o spun din răzbunare, însă aş prefera s-o lăsăm pe altă dată. Ştii, am luat un somnifer şi simt că pleoapele pur şi simplu-mi cad.

— În regulă, în regulă. Atunci, pe mâine. Te iubesc, Livia.

Voea Liviei se schimbă brusc, devenind energică, agitată.

— Hei! Ce s-a întâmplat? Ce ţi se-ntâmplă, Salvo?

— Nimic, ce să se fi-ntâmplat?

— Ei, nu, drăguţă, cu mine nu-ţi merge să-mi torni gogoşi. Hai, spune-mi, eşti pe cale să faci ceva periculos? Nu mă ţine pe jar, Salvo, te implor!

— Cum de-ţi trec asemenea idei prin cap, zău aşa?

— Salvo, spune-mi imediat adevărul.

— Nu, nu am nimic periculos de făcut.

— Nu te cred.

— Păi de ce, sfinte Dumnezeule mare?!

— Pentru că mi-ai spus „te iubesc”, ceea ce s-a mai întâmplat doar de trei ori de când ne cunoaştem – ei, da, le-am numărat! – şi de fiecare dată ai fost implicat în acţiuni neobişnuite.

Nu-i rămânea decât să curme brusc convorbirea, altminteri cu Livia îl prindea dimineaţa.

— *Ciao, amore,* somn uşor. Nu fi prostuţă, zău aşa. *Ciao,* trebuie să plec iar.

Bine-bine, şi acu’ cum să-şi omoare vremea? Stătu un timp sub duş, apoi citi câteva pagini din cartea lui Montalbán, nereuşind însă să înţeleagă mare lucru, după care se puse pe „frecat ţiparu’” – cum îi plăcea să spună –, hoinărind fără orizont dintr-o cameră în alta, ici îndreptând un tablou pe perete, colo recitind o scrisoare, o factură sau însemnări făcute în grabă şi, în general, atingând cu vârful degetelor toate obiectele ieşite în cale. Se vârî din nou sub duş, apoi se bărbieri, alegându-se cu o tăietură în bărbie. Deschise televizorul, însă îl închise imediat la loc – îi procura o senzaţie de greaţă. În cele din urmă, se făcu ora plecării. Înainte să iasă pe uşă, se gândi că n-ar fi fost rău să se-dulcească cu un *mostazzolo* cu vermut. Înlemni: pachetul stătea deschis pe masă, iar pe platoul de carton, nici urmă de prăjituri. De agitat ce fusese, le mâncase pe toate fără să bage de seamă. Cel mai tare îl durea nu că se terminaseră, ci că nu le simţise gustul, deşi ar fi vrut să le savureze pe-ndelete.

[1]*Zàgara* (dial. sic.), „floare de portocal” (n. tr.).

[2]Dulciuri tipice, cu umplutură din vermut, nuci şi migdale (n. tr.).

2

Montalbano se întoarse încet-încet, ca şi cum ar fi vrut să contracareze cumva furia surdă împotriva lui înşişi: oare cum de fusese atât de nătăfleţ, încât să se lase surprins din spate, ca un începător cu caş la gură? Oricum – încercă el să se consoleze –, pe cât de vigilent fusese, n-auzise nimic, nici cel mai mic zgomot.

„În regulă, ai unu la zero, bou cu ţâţe ce eşti!" i se adresă el celuilalt, în gând.

Cu toate că nu-l văzuse niciodată pe celălalt la faţă, îl recunoscu pe dată: ce-l deosebea acum pe Tano de portretele-robot realizate de poliţie cu câtva timp în urmă erau barba lungă şi mustaţa, însă ochii... Ochii erau aceiaşi, lipsiţi de orice expresie – „de statuie", cum bine îi descrisese Gegè.

Tano Grecu' făcu o plecăciune uşoară, însă comisarul nu descoperi în gestul lui nici cea mai vagă umbră de *scòncica,* de batjocură. Instinctiv, Montalbano îi întoarse gestul de curtoazie. Tano îşi dădu capul pe spate, izbucnind în râs.

— Parc-am fi doi japonezi, din ăia cu spadă şi armură. Cum le spune?

— Samurai.

Tano îşi desfăcu larg braţele, ca şi cum ar fi vrut să-l strângă la piept pe bărbatul din faţa sa.

— Ca s-o spun pe-a dreaptă, la toată urma-s bucuros să-l cunosc personalmente-n persoană pe faimosu' domn comisar Montalbano.

Montalbano hotărî să treacă repede peste tot acel ceremonial şi să atace frontal, aducând astfel întâlnirea pe făgaşul ei normal.

— Nu ştiu, zău, dacă pe viitor o să fiţi chiar atât de bucuros că m-aţi cunoscut.

— Până una-alta, o bucurie mi-o faceţi oricum.

— Cum aşa? Explicaţi-vă, vă rog.

— Apăi, uite, îmi vorbiţi cu „'mneavoastră". Vă pare puţin lucru? N-am dat în viaţa mea peste un zbir, unu' singur măcar – şi de-ntâlnit, am întâlnit mulţi –, care să-mi vorbească cu „'mneavoastră".

— Vă daţi totuşi seama, sper, că eu reprezint legea, în vreme ce dumneavoastră sunteţi un urmărit general periculos, cu mai multe crime la activ? Iată-ne, deci, faţă-n faţă.

— Eu nu-s înarmat. 'Mneavoastră?

— Nici eu.

Tano îşi dădu din nou capul pe spate, râzând din tot sufletul.

— O dată nu m-am înşelat asupra unui om! O dată, măcar!

— Înarmat sau nu, aflaţi că trebuie mort-copt să vă arestez.

— Apăi de asta şi mi-s aici, domnule comisar, ca să mă las arestat de ’mneavoastră. De asta ţineam să vă-ntâlnesc.

Nici vorbă de prefăcătorie în cuvintele sale, însă tocmai sinceritatea aceea îi dădea de bănuit lui Montalbano, care, cu ochii-n patru, încerca să priceapă ce urmărea, de fapt, Tano.

— Aţi fi putut veni la comisariat să vă predaţi de bunăvoie. Ori aici, ori la Vigàta, e acelaşi lucru.

— Eh, nu, *duttureddru,* nu-i deloc acelaşi lucru; mă mir foarte că ’mneavoastră, care ştiţi să scrieţi şi să citiţi, nu pricepeţi cum că vorbele nu-s toate la fel între ele, n-au aceeaşi apăsare. Eu mă las arestat, nu mă predau. Luaţi-vă haina de colea, din copac, şi hai să vorbim înăuntru; până una-alta, să deschid uşa.

Montalbano îşi luă haina din creanga măslinului din faţa casei, o împături şi, ţinând-o pe braţ, îl urmă în casă pe Tano. Înăuntru, beznă: Grecu’ aprinse o lampă cu petrol şi-i făcu semn comisarului să se aşeze pe unul din cele două scaune aşezate de-o parte şi de alta a unei mese joase. În odaie se mai zăreau un pat de campanie, cu o saltea de o persoană, simplă, fără pernă şi lenjerie, un bufet cu vitrină, în care erau sticle, pahare, pungi cu pesmeţi, farfurii, pachete de paste şi borcane cu sosuri, cutii de conserve. Mai era şi un cuptor cu lemne, deasupra căruia atârnau de perete oale şi tigăi. O scară beteagă de lemn ducea la etaj. Însă privirea comisarului se opri asupra unei dihănii mult mai periculoase decât şopârla de gheaţă care dormea în torpedoul maşinii sale; în faţa sa stătea acum un adevărat şarpe veninos: o mitralieră care moţăia în picioare, sprijinită de perete, lângă patul de campanie.

— Am un vin prima-ntâi, să ştiţi, făcu Tano, luându-şi în serios rolul de gazdă.

— În regulă, mulţumesc, spuse Montalbano.

Cu frigul de afară, după noaptea albă petrecută în tensiune şi, mai ales, după un kil jumate de *mostazzoli* înfulecate pe nerăsuflate, comisarul chiar simţea nevoia unui pahar de vin bun.

Grecu’ turnă vinul, apoi ridică paharul.

— Sănătate!

Comisarul şi-l ridică şi el pe al său, întorcându-i urarea.

— Sănătate!

Într-adevăr, vinul lui Grecu’ era o licoare demnă de tot respectul: se prelingea învăluitor pe gâtlej în jos, lăsând în urmă o căldură reconfortantă.

— Foarte bun, într-adevăr, îl complimentă Montalbano.

— Mai torn unul?

Ca să nu cadă în ispită, comisarul îndepărtă paharul cu un gest brusc.

— Vorbim ce-avem de vorbit au ba?

— Vorbim, vorbim. Prin urmare, vă zisei c-am hotărât să mă dau prins...

— De ce?

Întrebarea lui Montalbano avu efectul unui foc de pistol asupra celuilalt, care rămase înmărmurit. Doar pentru o secundă, după care îşi recăpătă siguranţa de sine.

— Trebuie să-mi văd de sănătate, mi-s bolnav.

— Îmi permiteţi? De vreme ce ziceţi că mă cunoaşteţi atât de bine, ştiţi probabil că nu-s omu' care se lasă potcovit cu una, cu două.

— Despre asta nu-ncape tăgadă.

— Şi atunci, de ce mă jigniţi şi continuaţi să-mi turnaţi gogoşi?

— Adicătelea, 'mneavoastră nu mă credeţi pe cuvânt că-s beteag?

— Ba da, vă cred. Numa' că alta-i gogoaşa pe care mi-o fluturaţi pe la nas: cum că-i musai să vă lăsaţi arestat ca să vă vedeţi de sănătate. Dacă-i nevoie, vă explic pe îndelete. Aţi fost internat preţ de o lună şi jumătate la clinica Madonna de Lourdes din Palermo, apoi pentru alte trei luni la clinica Getsimani din Trapani, unde aţi fost operat de însuşi profesorul Amerigo Guarnera. Adică, în ciuda faptului că lucrurile stau uşor altfel decât acum câţiva ani, dacă aţi vrea, aţi găsi chiar astăzi o clinică dispusă să închidă ochii, în sensul de a nu semnala poliţiei prezenţa dumneavoastră. Prin urmare, motivul pentru care vreţi să vă lăsaţi arestat n-are nici în clin, nici în mânecă cu faptul că aţi fi, chipurile, bolnav.

— Dar dacă v-aş zice că vremurile se schimbă, iar roata se-nvârte din ce în ce mai repede?

— Aţi fi mai convingător.

— Vedeţi 'mneavoastră, tătâne-miu, fie-i ţărâna uşoară, care era bărbat de onoare pe vremea când cuvântul „onoare" însemna ce-nsemna, îmi explica mie – *picciliddro* încă pe atunci – că oamenii de onoare stăteau cu toţii într-o singură căruţă, care avea nevoie de multă unsoare pentru ca roţile să se-nvârtă aşa cum trebuie şi să meargă-nainte. Pe urmă însă, când generaţia lu' tătâne-miu se duse şi-mi veni mie rândul să sar în căruţă, unii dintre ai noştri ziseră aşa: apăi, de ce să cumpărăm atâta unsoare de la politicieni, primari, bancheri şi oameni de bani-gata? Mai bine să ne fabricăm singuri unsoarea de care avem nevoie! Foarte bine! Bravo! Toată lumea de acord. Bine'nţeles, se găsea totdeauna câte unu' care-i fura calu' vreunui tovarăş de drum, care se aşeza de-a curmezişu' în faţa altuia

sau care se punea pe împuşcat la întâmplare, nimicind căruţe, cai şi călăreţi ai altor familii... Una peste alta însă, erau treburi pe care le puteam regla noi între noi. Căruţele s-au înmulţit, la fel ca şi drumurile pe care o putea apuca unu' sau altu'. Până la un moment când unu', mai cu minte decât toţi ceilalţi, se întrebă de ce ţineam cu toţii să mergem la drum cu căruţa. Suntem prea lenţi – ne-a explicat el –, iar dacă n-avem viteză, ceilalţi ne joacă pe degete; acum, toată lumea merge cu maşina, fără maşini adio, progres! Foarte bine! Bravo! Toată lumea a dat fuga să-şi schimbe căruţa pe automobil şi să-şi ia carnet de conducere. Nu-i vorbă, se mai găsea câte unu' care să nu treacă examenul la şcoala de şoferi şi care trebuia să iasă – ori să fie scos – din joc. N-apucarăm bine să ne obişnuim cu maşinile noastre că ăi mai mucoşi dintre noi, care mergeau cu maşina de când veniseră pe lume şi care or studiatără legea şi economia în America şi-n Germania, ne-au încunoştinţat că maşinile noastre-s prea încete, c-ar trebui să sărim cu toţii în câte o maşină de curse – ce ştiu eu, un Ferrari sau un Maserati, dotate cu radiotelefon şi fax –, ca s-o putem lua din loc cu viteza fulgerului. Mucoşii de care vă zic îs ca scoşi din cutie, vorbesc cu aparatele, nu cu oamenii şi habar n-au cine eşti şi ce hram ai purtat la viaţa ta, iar dacă totuşi au habar, pur şi simplu li se fâlfâie; nici între ei nu se cunosc prea bine, pen' că-şi vorbesc prin computer. Ca s-o scurtez, vă mai zic doar atât: pe mucoşii ăştia nu-i interesează nimeni şi nimic; dacă te văd la ananghie, ori dacă maşina ta-i prea lentă, te aruncă de pe drum cât ai zice peşte, şi te poţi trezi pe nepusă masă în şanţ, cu gâtul rupt.

— Altfel spus, un Ferrari vi se pare prea greu de condus.

— Exact. Drept pentru care, înainte de a cădea mort într-un şanţ, îi mai bine să mă dau frumuşel deoparte.

— Hm, nu-mi păreţi totuşi genul de persoană care se dă frumuşel deoparte de bunăvoie şi nesilit de nimeni.

— Ba chiar nesilit de nimeni, domnule comisar, vă asigur. Bine'nţeles că există diverse moduri în care unu' poate fi convins să facă o treabă de bunăvoie şi nesilit de nimeni. De exemplu, odată, un prieten care citea mult, fiind tare-nvăţat de felu' lui, mi-a istorisit o snoavă pe care v-o spun şi eu acu', întocmai cum mi-o spuse el. Pare-mi-se c-o citise într-o cărţulie nemţească. Cică unu' îi zice altuia: faci prinsoare cu mine că motanu' meu mănâncă muştar iute, da' aşa de iute că dacă-l mănânci la masă, simţi că-ţi iau măruntaiele foc? Apăi, motanilor nu le place muştaru' – zise celălalt. Ei bine, motanul meu îl mănâncă – i-o-ntoarse omu' nostru. Cum faci, îl baţi, îl păruieşti? întrebă prietenu'. Nici vorbă, fără violenţă, mănâncă de bunăvoie şi nesilit de nimeni – veni răspunsul. Cei doi bat palma, după care omu' nostru ia o lingură sănătoasă de muştar – da' ştiţi, din acela de te ustură-n ceru' gurii numa' când te uiţi la el –, înşfacă motanul şi

pleosc!, îi tufleşte muştaru' drept în cur, sub coadă. Apăi, bietu' motan, ce să facă el când simte o asemenea arsură sub coadă? Se pune pe lins. Şi dă-i şi linge, şi dă-i şi linge, până termină tot muştaru'. Vorba-i că, nu-i aşa, îl mâncă de bunăvoie şi nesilit de nimeni. Eu atâta avui de spus, dom'le.

— Am înţeles perfect. Acum însă, haideţi să reluăm discuţia noastră de la capăt.

— Vă spuneam că da, mă las arestat, numa' că am nevoie de niţel teatru, ca să ies cu fruntea sus din toată tărăşenia asta.

— Nu înţeleg.

— Mă explic imediat.

Se explică îndelung, pe îndelete, sorbind fără grabă din paharul cu vin. În cele din urmă, Montalbano înţelese perfect raţionamentul celuilalt. Totuşi – se întrebă comisarul – se putea încrede în Tano? Aici era tot schepsisu'. În tinereţe, Montalbano se dovedise un adevărat geniu al jocurilor de cărţi (apoi, din fericire, scăpase de microb): acum intuia că bărbatul din faţa sa juca cu cărţile pe faţă, fără să trişeze. Trebuia mort-copt să aibă încredere în această intuiţie a sa şi să spere că n-avea să dea greş tocmai acum. Puseră la punct de-a mărunţelul, cu minuţiozitate, toate detaliile viitoarei arestări, luând seama la orice le-ar fi putut pune beţe-n roate. Când terminară, soarele era demult sus, pe cer. Înainte să părăsească bârlogul lui Tano şi să-nceapă să-şi recite rolul, comisarul se uită lung în ochii bărbatului şi-i zise.

— Spuneţi-mi adevărul.

— Ordonaţi, domnule Montalbano.

— De ce m-aţi ales taman pe mine?

— Pen' că 'mneavoastră – şi, de altfel, tocmai mi-aţi demonstrat-o – sunteţi un om care, dacă se ţine să priceapă o treabă, apăi o pricepeţi, nu glumă!

În timp ce cobora în goana mare poteca pietruită dintre vii, Montalbano îşi aminti că în dimineaţa aceea, la secţia de poliţie era de serviciu Agatino Catarella: prin urmare, să-şi anunţe subalternii prin telefon despre acţiunea care urma era o iniţiativă cel puţin dificilă, dacă nu cumva chiar o sursă de echivocuri nefericite şi periculoase. La drept vorbind, acest Catarella îi picase pocinog pe cap. Încet la minte, dar încet şi la faptă, ajunsese în poliţie doar pentru că era rudă îndepărtată cu ex-atotputernica sa excelenţă Cusumano – cel care, după o vară petrecută la răcoare în închisoarea Ucciardone din Palermo, îşi reînnodase legăturile cu noii puternici ai zilei, până-ntr-acolo încât pusese laba pe o felie mare de colivă (o colivă care da, trebuia înnoită din când în când, însă era de ajuns să i se adauge câteva bomboane în vârf şi să-i fie schimbate lumânările consumate).

Cu Catarella, orice discuţie ajungea repede într-un punct mort, mai ales atunci când pe omul nostru îl lovea creaţia – ceea ce se întâmpla destul de des – şi începea să vorbească în limba pe care el o numea „talienească”.

Într-una din zile, bunăoară, se prezentase la el cu o faţă ce se voia oficială.

— Dom’le, nu cumva ’mneavoastră, ca din întâmplare, aţi putea să-mi daţi trimitere la un medic din ăi de se cheamă speciali?

— Specialişti, Catarella, specialişti. Specialist în ce?

— În boli vinerice.

Montalbano rămăsese literalmente cu gura căscată.

— Tu? O boală venerică? Păi, când să te fi procopsit cu ea?

— Apăi, dom’le, din câte ţin minte eu, eram încă atâtica, de-o şchioapă, nu cred să fi avut încă şapte ani.

— Ce, Doamne, iartă-mă, tot spui acolo, Catarè? Ia zi-i, eşti sigur că-i vorba de o boală venerică?

— Sigur-sigurisimo, dom’le. Pen’că vine şi se duce, vine iară şi iar pleacă. Ş-apăi tot aşa o ţine. Vinerică, ce mai la deal, la vale.

Ajuns cu maşina în dreptul răspântiei spre Torresanta, acolo unde ar fi trebuit să se afle o cabină telefonică (ar fi trebuit să se afle, cu excepţia cazurilor în care receptorul nu fusese smuls şi furat, în care nu fusese subtilizat aparatul cu totul ori în care nu fusese ridicată de hoţi cabina cu tot ce era în ea), Montalbano hotărî că n-avea să-l sune nici pe adjunctul său, Mimì Augello: Mimì era genul de persoană care – nu, n-avea dezvăţ pentru el şi pace! – întâi şi-ntâi ar fi anunţat presa, prefăcându-se apoi foarte mirat de prezenţa ziariştilor la locul acţiunii. Nu-i mai rămâneau decât Fazio şi Tortorella, cei doi agenţi principali („sau cum mama naibii le-o mai spune acum!”). Îl alese pe Fazio, pentru că Tortorella fusese împuşcat de curând în pântece şi încă nu se restabilise complet: din când în când, rana îi dădea dureri.

În mod cu totul şi cu totul miraculos, cabina telefonică era încă la locul ei; ba, mai mult: la fel de miraculos, telefonul funcţiona, iar Fazio răspunse imediat, când al doilea apel din receptor nu apucase încă să se sfârşească.

— Fazio, cum aşa? Eşti treaz la ora asta?

— Da, să trăiţi, dom’le. Acu’ nici juma’ de minut primii telefon de la Catarella.

— Ce voia?

— Nu-nţelesei mare lucru, pen’ că se puse pe vorbit talieneşte. Dacă-i s-o iau pe ghicitelea, pare-se că azi-noapte or golitără de marfă supermarketu’ lu’ Carmelo Ingrassia, magazinu’ ăl mare de la intrarea în oraş. Fie or avutără un TIR, fie un camion mai mare, că n-a mai

rămas ni'ca în rafturi.

— Păi, n-avea paznic de noapte?

— Ba da, da' nu-i dă nimenea de urmă.

— Şi ce făceai, te pregăteai să te duci acolo?

— Da, să trăiţi.

— Las-o baltă, mai bine. Sună-l imediat pe Tortorella şi spune-i să-l anunţe pe Augello. N-au decât să se ducă ei doi. Îi zici că tu n-ai cum să te ocupi de caz; trânteşte-i o scorneală de-a ta, nu ştiu, spune-i c-ai căzut din leagăn şi te-ai lovit la ţeastă. Sau, mai bine, zi-i c-au venit carabinierii la tine acasă, să te aresteze. De fapt, stai: sună-l şi spune-i să anunţe carabinierii: la urma urmelor, e o nimica-toată, un furt de două parale, iar oamenii or să ne fie recunoscători că le-am cerut colaborarea. Acu', cască bine urechile: după ce îi anunţi pe Tortorella, Augello şi pe carabinieri, îi suni pe Gallo, Galluzzo[3] – Măiculiţă sfântă, zici că-i cuibar secţia asta a noastră, zău aşa! – şi pe Germanà, şi veniţi tustrei unde vă spun eu. A, uitam: să luaţi cu voi pistoalele-mitralieră.

— Ptiu, băga-mi-aş!

— Băga-ţi-ai, că bine zici! Treaba-i groasă rău şi trebuie lucrat cu mare băgare de seamă; să nu care cumva să-i scape vreunuia dintre voi vreun cuvinţel, şi mă refer în primul rând la Galluzzo, care-l are pe cumnatu-său ziarist. Pe urmă, să-i spui căposului de Gallo să nu şofeze ca la raliul de la Indianapolis. Fără sirene şi fără girofaruri, înţeleşi? Pen' că dacă faceţi tărăboi şi prea multe valuri, peştele ăl mare ne scapă. Acum, cască bine urechile, să-ţi explic unde trebuie să veniţi.

Nu trecuse nici o jumătate de oră, când îi văzu sosind în cea mai mare linişte: păreau o patrulă obişnuită. Coborâră din maşină şi-l ajunseră pe Montalbano, care le făcu semn să-l urmeze. Se strânseră ciopor în spatele unei colibe dărăpănate, în aşa fel încât să nu poată fi observaţi dinspre şosea.

— Adusei o mitralieră şi pentru 'mneavoastră, da' o lăsai în maşină, spuse Fazio.

— Vâră-ţi-o-n cur, na! Acu', ascultaţi bine la mine: dacă ne jucăm cartea cum trebuie, în dimineaţa asta s-ar putea să ne-ntoarcem acasă cu Tano Grecu', legat fedeleş.

În clipa aceea, Montalbano percepu literalmente cum oamenii săi încetară preţ de o clipă să mai respire.

— Tano Grecu' prin părţile astea? se minună Fazio, revenindu-şi cel dintâi.

— L-am văzut cum te văd şi cum mă vezi: îi el personal în persoană. Şi-a lăsat barbă şi mustăţi, da' de recunoscut, tot l-am recunoscut.

— Dom' comisar, da' cum se face că v-aţi întâlnitără taman 'mneavoastră cu el?

— Fazio, nu mă freca inutil la icre, îţi explic totul mai târziu. Tano e-ntr-o colibă din vârful colinei de colea, nu se vede de aici. De jur împrejur sunt câţiva măslini sarazini. Casa are două camere, una pe pământ şi a doua la catul de sus, cu geamul spre partea din spate. Aşadar, m-am făcut înţeles sau nu? Aţi priceput toţi ce aveţi de făcut? A, încă un lucru: Tano n-are alte căi de scăpare decât fie s-o ia la sănătoasa pe poteca din faţa casei, fie să se arunce la disperare pe fereastra camerei de la etaj, numai că-n cazul acesta şi-ar putea rupe picioarele şi nu cred că-i pică bine. Uite cum facem: Fazio şi Gallo se postează în spatele casei; Germanà, Galluzzo şi cu mine mergem prin faţă, spargem uşa şi dăm năvală peste el.

Chipul lui Fazio căpătă trăsături de om neîncrezător.

— Ce-i ? Nu eşti de acord cu mine sau ce?

— Oare n-ar fi mai bine să încercuim pur şi simplu casa şi să-i strigăm să se predea? La urma urmei, suntem cinci contra unu', n-are cum să ne dovedească.

— Eşti tu sigur că Tano n-are pe nimeni cu el în casă?

Fazio rămase fără replică.

— Ascultaţi ce vă zic eu – mai spuse Montalbano, punând capăt acelui improvizat consiliu de război –, cel mai bine este să-l luăm ca din oală. Surpriza din oul de Paşti, asta-l aşteaptă!

[3]*Gallo* (it.), „cocoş"; *galluzzo* – diminutiv dialectal de la *gallo* (n. tr.).

3

Montalbano calculă în gând că trecuseră cel puţin cinci minute de când Fazio şi Gallo se postaseră îndărătul colibei; cât despre el, aşa cum stătea acolo, întins pe burtă printre buruieni, ţinând strâns pistolul în mână şi cu o piatră care-l apăsa dureros drept în capul stomacului, se simţea mai mult decât ridicol: parc-ar fi fost un personaj dintr-un film cu gangsteri şi, de aceea, abia aştepta să se dea semnalul de coborâre a cortinei. Se întoarse spre Galluzzo, care stătea întins lângă el – Germanà se postase ceva mai departe, în dreapta lor – şi-l iscodi în şoaptă:

— Eşti gata?

— Da, să trăiţi, răspunse agentul, care – se vedea cu ochiul liber – era tot un mănunchi de nervi încordaţi la maximum.

Lui Montalbano îi era milă de el, însă n-avea ce-i face: cu siguranţă că nu-i putea dezvălui că la mijloc era o simplă punere în scenă – cu un final incert, într-adevăr, însă chiar şi aşa, tot o treabă trucată rămânea.

— Du-te! îi ordonă.

Ca şi cum ar fi fost lansat dintr-un resort încordat la extrem, Galluzzo ţâşni fulgerător şi, parcă fără să atingă pământul, ajunse din numai trei salturi lângă zid, ghemuindu-se lângă uşorul uşii de la intrare. Părea să nu fi fost un efort prea mare pentru el, însă comisarul vedea desluşit cum, din cauza respiraţiei gâfâite, pieptul i se umfla şi i se dezumfla în ritm alert. Galluzzo strânse mitraliera la piept şi-i făcu semn comisarului că era pregătit pentru partea a doua a acţiunii. Montalbano se uită lung la Germanà, care nu doar că nu părea îngrijorat, ci arăta de-a dreptul relaxat.

— Am plecat, îl anunţă fără să scoată niciun sunet, ci doar mimându-şi spusele prin deschiderea sacadată şi exagerat de rotunjită a buzelor.

— Vă acopăr eu, îi răspunse Germanà în acelaşi mod, arătând cu o mişcare scurtă din cap spre mitraliera din mâinile sale.

Primul salt înainte al comisarului se dovedi a fi, dacă nu de antologie, cel puţin de manual: se desprinse de la pământ cu pasul hotărât şi totodată echilibrat al unui săritor în înălţime, în zbor adoptă o ţinută diafană şi plină de graţie, în vreme ce aterizarea, sigură şi ponderată în gestică, l-ar fi făcut gelos până şi pe un maestru coregraf. Galluzzo şi Germanà rămaseră la fel de impresionaţi de prestaţia

şefului lor, deşi îi priveau evoluţia din unghiuri diferite. Pentru cel de-al doilea salt, Montalbano îşi calibră plecarea chiar şi mai bine, însă în timpul plutirii prin aer se întâmplă ceva ce nimeni n-avea apoi să-şi poată explica, o defecţiune misterioasă în urma căreia comisarul, din poziţia erectă şi zveltă în care se afla, se înclină pe o parte asemenea turnului din Pisa, pentru ca aterizarea să se transforme într-un adevărat număr de clovnerie. După ce pendulă preţ de câteva secunde, în căutarea unui punct inexistent de sprijin, se prăbuşi greoi pe o parte. Instinctiv, Galluzzo zvâcni de lângă uşa casei ca să-i vină în ajutor, însă se opri la timp, ghemuindu-se la loc, lângă zid. Germanà sări şi el din ascunzişul său, însă se răzgândi, lăsându-se imediat la pământ. Slavă Domnului că toată treaba era regizată – îşi spuse comisarul în gând –, altminteri Tano i-ar fi doborât pe toţi ca pe popice. Şuierând printre dinţi cele mai substanţiale sudalme din vastul său repertoriu, Montalbano se puse în patru labe şi începu să scotocească printre buruieni în căutarea pistolului, care în cădere îi scăpase din mână. Într-un târziu, îl zări sub o tufă de de castravete-sălbatic, dar, în clipa în care se năpusti să-l apuce, fructele arbustului explodară, împroşcându-l cu seminţe din cap până-n picioare. Cuprins brusc de o tristeţe amestecată cu furie, comisarul realiză că, în ochii subalternilor, tocmai fusese degradat de la statutul de erou al filmelor cu gangsteri la cel de figurant într-o peliculă cu Stan şi Bran. Îi dispăruse brusc dorinţa de a o face pe atletul sau pe balerinul; prin urmare, parcurse cei câţiva metri care-l despărţeau de casă cu paşi grăbiţi, dar obişnuiţi, uşor aplecat de spate.

Privindu-se drept în ochi, Montalbano şi Galluzzo îşi vorbiră fără cuvinte, punându-se de acord asupra părţii a doua a planului. Se depărtară doi-trei paşi de uşă – care nu părea blindată sau de o rezistenţă ieşită din comun –, traseră adânc aer în piept şi se năpustiră asupra ei cu toată greutatea trupurilor. Uşa se dovedi confecţionată din carton – sau, în orice caz, dintr-un material cu o consistenţă asemănătoare – şi probabil că un simplu ghiont ar fi fost de ajuns ca să cedeze: drept urmare, cei doi trecură prin uşă, proiectându-se cu viteză în încăpere. Comisarul reuşi ca prin minune să se redreseze şi să se oprească la timp, însă Galluzzo, purtat de inerţie, se opri abia când se lovi violent cu faţa de peretele opus, zdrelindu-şi nasul: rămase o vreme descumpănit în mijlocul odăii, cu sângele ţâşnindu-i violent pe nări. În lumina palidă a lămpii de petrol pe care Tano o lăsase aprinsă, comisarul avu posibilitatea să admire talentul de actor hârşit al lui Grecu'. Prefăcându-se luat ca din oală de agenţi în timp ce dormea, bărbatul sări din pat strigând sudalme grele şi se repezi spre kalaşnikovul care acum se găsea pe masă – altfel spus, cât mai departe de patul de campanie în care, chipurile, tocmai fusese surprins de poliţie. Montalbano era pregătit să-i dea replica („parcă aşa se zice la

teatru!”).

— Stai! În numele legii, stai sau trag! urlă comisarul din rărunchi, trăgând apoi patru focuri de pistol în tavan.

Tano încremeni cu braţele ridicate. Convins că în odaia de deasupra se adăposteau complicii Grecului, Galluzzo trase o rafală de mitralieră spre scara de lemn. De afară, îngroziţi de presupusul schimb de focuri din casă, Fazio şi Gallo deschiseră foc de descurajare asupra ferestrei de sus. Năuciţi de vuietul gloanţelor, cei din casă rămaseră ca paralizaţi, până când Germanà se năpusti înăuntru, turnând gaz peste foc:

— Culcat! Toată lumea culcat sau trag!

N-apucă însă să-şi ducă la bun sfârşit ameninţarea, întrucât, îmbrâncit de la spate de Fazio şi de Gallo, se pomeni la rândul său în mijlocul odăii, între Montalbano şi Galluzzo – care, lăsându-şi mitraliera pe masă, îşi trăsese batista din buzunar şi acum se străduia să-şi oprească şuvoiul de sânge din nas. Cămaşa, cravata şi vestonul îi deveniseră stacojii: în faţa unei asemenea privelişti, lui Gallo îi sări ţandăra.

— Te-a împuşcat? Zi-i, a tras în tine, fir-ar el cu tot neamu’ lui? strigă el, întorcându-se apoi furios către Tano, care, răbdător, continua să stea smirnă, cu braţele ridicate, aşteptând ca forţele de ordine să pună în cele din urmă ordine în haosul creat chiar de ele însele.

— Apăi, nu, nu mă-mpuşcă. Mă lovii singur cu faţa de perete, reuşi cu greu să articuleze Galluzzo.

Între timp, Tano evita să privească la vreunul dintre ei, prefăcându-se că-şi analizează vârful pantofilor.

„Îl buşeşte râsul!”, îşi spuse în gând Montalbano, apoi îi ordonă sec lui Galluzzo:

— Pune-i cătuşele!

— El îi? îl iscodi în şoaptă Fazio.

— Da, el îi. Ce, nu-l recunoşti? spuse Montalbano.

— Bine, şi acu’ ce facem?

— Urcă-l în maşină şi du-l la chestură, la Montelusa. Pe drum, îl suni pe chestor, îi spui ce şi cum şi-l întrebi ce aveţi de făcut mai departe. Căutaţi să faceţi în aşa fel încât să nu-l vadă nimeni, ca să nu fie recunoscut. Deocamdată, arestarea asta trebuie să rămână secretă. Hai, duceţi-vă.

— Şi ’mneavoastră?

— Eu mai rămân pe aici. Arunc o privire de jur împrejur, percheziţionez casa şi tot restul. Nu se ştie niciodată ce surprize mai pot ieşi la iveală.

Înconjurându-l pe Tano, Fazio şi ceilalţi agenţi dădură să iasă, urmaţi de Germanà, care ţinea în mâini kalaşnikovul prizonierului.

Abia în clipa aceea Tano Grecu' îşi ridică privirea spre Montalbano. Comisarul avu posibilitatea să constate că privirea „ca de statuie" a mafiotului se volatilizase: Grecu' se uita la el cu ochi plini de viaţă, aproape râzători.

Când grupul celor cinci se făcu nevăzut după un cot îndepărtat al potecii pietruite dintre vii, Montalbano se întoarse în casă, pentru percheziţia de rigoare: deschise bufetul, înşfăcă sticla de vin plină încă pe jumătate şi o luă cu el afară, la umbra măslinilor, s-o dovedească în sfânta pace. Şi uite-aşa – îşi zise –, operaţiunea de capturare a periculosului urmărit general avusese un deznodământ fericit.

De cum îl văzu pe Montalbano făcându-şi apariţia în comisariat, Mimì Augello se repezi spre el, suduind: părea ca ieşit din minţi.

— Pe unde mama naibii umblaşi? Pe unde te-ai mătrăşit? Cu oamenii noştri ce s-a-ntâmplat, zi-i?! Apăi, aşa se fac treburile, băga-mi-aş şi iar băga-mi-aş?!

Fără-ndoială că era supărat de-a binelea, de vreme ce se pusese pe vorbit murdar: lucrau împreună de trei ani, însă niciodată nu-l auzise pe vicele său înjurând. De fapt, greşea: în ziua când Tortorella încasase un glonţ în burtă de la un maţe-fripte care se dădea drept mafiot, Mimì reacţionase la fel.

— Mimì, ce-ţi veni?

— Ce-mi veni, ai? Apăi, mă trecură toate năduşelile, mă trecură!

— Te speriaşi? Păi, de ce, mă rog frumos?

— Or telefonatără la secţie cel puţin şase persoane până acum. S-or pusără pe povestit grozăvii – lucruri aparent diferite, după detalii, însă, în substanţă, toate concordau: un schimb de focuri care se lăsase cu morţi şi răniţi. Ba chiar unu' vorbea despre un măcel în toată regula. De tine, nici urmă, nici acasă, nici aici; Fazio şi ceilalţi or luatără maşina de serviciu şi s-or făcut nevăzuţi fără să zică niciun rahat, ni'ca... Ş-apăi atunci, mă gândii aşa: unu şi cu unu fac doi, deci între toate astea musai exista o legătură. Ia zi-i, m-am înşelat au ba?

— Nu, nu te-ai înşelat. Numa' că nu pe mine trebuie să fii supărat, ci pe telefon. A lui îi vina.

— Apăi, de ce, ce amestec are telefonu' în toată tărăşenia asta?

— Are, şi încă cum! Pen' că-n ziua de azi găseşti telefoane până şi-ntr-un cătun uitat de munte. În cazul ăsta, zi-i şi tu, ce să facă oamenii când au telefonul la îndemână? Se pun pe dat telefoane, corect? Se pun pe dat telefoane şi debitează tot felul de lucruri, reale sau închipuite, posibile sau imposibile, eventual visate noaptea, ca-n comedia aceea a lui Eduardo[4] – cum îi zice, a, da, *Vocile lăuntrice:* umflă, dezumflă, umflă la loc, dar nu-ţi dezvălui niciodată numele. Aşa şi cu telefoanele noastre: se inventează tot felul de numere verzi,

de unde un oarecare îţi îndrugă verzi şi uscate, îţi toarnă gogoşi de neînchipuit, fără să-şi asume nicio răspundere! Între timp, experţii antimafia jubilează: *omertà* a apus în Sicilia, populaţia nu mai vrea să fie complice cu mafioţii, creşte revolta oamenilor obişnuiţi împotriva crimei organizate! Nu creşte niciun rahat, ni'ca! Adicătelea ba da, creşte: creşte factura de telefon, asta creşte!

— Montalbà, nu mă tehui de cap cu flecăreala ta fără cap şi fără coadă! Unu şi cu unu fac doi: adevărat îi c-or fostără morţi şi răniţi au ba?

— Nu-i nimic adevărat, Mimì. N-a fost niciun schimb de împuşcături, doar câteva focuri trase în aer. Galluzzo şi-a spart nasul de unul singur, în vreme ce omu' nostru s-a predat fără rezistenţă.

— Omu' nostru? Care-i ăsta?

— Un urmărit general.

— Am înţeles, da' cine-i?

Apariţia inopinată a lui Catarella îl scăpă pe Montalbano de stânjeneala de a-şi minţi din nou vicele.

— Dom'le, dom'le, cică la telefon îi dom' chestor pirsonalmente-n persoană.

— Îţi zic pe urmă, îl asigură Montalbano pe Mimì, repezindu-se în biroul său.

— Dragul meu prieten, te-am sunat ca să-ţi adresez cele mai vii felicitări!

— Mulţumesc.

— Ai dat lovitura, să ştii!

— A, am avut cu toţii noroc, atâta tot.

— Pare-se că personajul în chestiune este mult mai important decât ai lăsat dumneata să se înţeleagă.

— Unde este acum?

— Pe drum spre Palermo. Cei de la Antimafia au ţinut morţiş să procedeze astfel, n-am avut cum să ne opunem. Oamenii dumitale nu s-au putut opri nici măcar un minut la Montelusa, s-au văzut obligaţi să-şi continue drumul spre Palermo. Singurul lucru pe care l-am putut face a fost să le dau o maşină de escortă cu patru oameni de-ai mei.

— Prin urmare, n-aţi discutat cu Fazio?

— A, nu, n-am avut nici timpul, nici posibilitatea s-o fac. De altfel, nu ştiu aproape nimic despre caz. De aceea, ţi-aş fi recunoscător dacă ai trece astăzi pe la mine, pe la birou, ca să-mi relatezi totul de-a fir a păr.

„Aceasta-i dară cumpăna", îşi zise Montalbano în gând, rememorând brusc o traducere din secolul al XIX-lea a lui *Hamlet*. Se limită însă să-şi iscodească superiorul:

— Cam pe la ce oră?

— Pe la cinci, să zicem. A, uitam să-ţi spun: de la Palermo ni s-a recomandat să păstrăm cel mai strict secret asupra operaţiunii. Pentru moment, cel puţin.

— Păi, dac-ar depinde numai de mine...

— Nu mă refeream la dumneata, Montalbano, îţi cunosc foarte bine calităţile şi sunt încredinţat că, în comparaţie cu dumneata, peştii sunt vietăţi locvace. Apropo de asta, mai am ceva să-ţi spun.

Urmă o pauză bruscă: chestorul se întrerupsese, iar Montalbano intui că n-ar fi vrut să audă continuarea. O sonerie de alarmă agasantă i se declanşase în creier încă din clipa în care auzise cuvintele acelea elogioase: „Îţi cunosc foarte bine calităţile."

— Ascultă, Montalbano, reluă discuţia chestorul, ezitant.

La tonul şovăielnic al superiorului său, soneria de alarmă din creierul lui Montalbano deveni de-a dreptul asurzitoare.

— Spuneţi, vă ascult.

— Mi-e teamă că de data aceasta nu voi mai putea evita promovarea dumitale în funcţia de vicechestor.

— Măiculiţă sfântă, nu, vă rog! De ce tocmai eu?

— Montalbano, nu fi ridicol, zău aşa!

— În regulă, îmi cer scuze. Totuşi, de ce trebuie mort-copt să fiu promovat?

— Halal întrebare! Cum de ce? Pentru fapta dumitale de astăzi!

Montalbano simţi că-l trec şi frigurile, şi fierbinţeala în acelaşi timp: pe frunte îi apăruseră broboane groase de sudoare, însă şira spinării îi era străbătută de fiori reci ca gheaţa. Perspectiva promovării îl îngrozea.

— Domnule chestor, n-am făcut nimic deosebit: colegii mei au zilnic astfel de acţiuni.

— N-am nicio îndoială că aşa stau lucrurile. Însă această arestare va produce multă vâlvă în clipa în care va fi dată publicităţii.

— Şi ziceţi că nu mai am nicio speranţă?

— Ei, hai, încetează cu copilăriile astea!

Montalbano avu sentimentul acut că trăia drama unui ton ajuns pe uscat: simţi că nu mai are aer şi începu să deschidă şi să închidă gura în mod repetat, înghiţind în sec. În cele din urmă, încercă o soluţie disperată:

— N-am putea da vina pe Fazio?

— Cum adică, să dăm vina pe el?

— Îmi cer scuze, m-am exprimat greşit. Să spunem c-a fost meritul lui, asta voiam să zic.

— La revedere, Montalbano, ne vedem la ora cinci.

Augello, care trăsese cu urechea de după uşă, intră afişând o faţă

întrebătoare.

— Ce ţi-a zis chestorul?

— A, nimic, am discutat despre situaţia ivită.

— Bleah! Ai o mutră...

— Ce mutră am?

— Pocită.

— N-am mistuit cum trebuie ce am mâncat aseară.

— Ce ai mâncat bun?

— Un kil jumate de *mostazzoli* cu vermut.

Augello îl măsură cu un aer perplex, iar Montalbano, simţind că urma întrebarea despre numele urmăritului general arestat de dimineaţă, profită de stupoarea subalternului ca să canalizeze discuţia într-o altă direcţie.

— Ia zi-i, îl găsirăţi pe paznicul de noapte au ba?

— Pe cine, pe ăl de la supermarket? Da, eu îl găsii. Tâlharii l-or pus la pământ cu o scatoalcă grea la scăfârlie, l-or legat bine de mâini şi de picioare, şi i-or făcut vânt într-un congelator dintre acelea uriaşe, închizându-l acolo.

— A murit?

— Nu, da' nici viu n-aş zice că este. Când l-am tras afară din congelator, arăta ca un batog uriaş pus la păstrare.

— Ţi-ai făcut o idee despre toată daravera?

— Mda, o idee aş avea, numai că locotenentul de la carabinieri are o alta, diferită de-a mea. Una peste alta însă, un lucru e sigur: hoţii au folosit un camion de tonaj mare, altminteri n-aveau cum să încarce toată marfa. Iar de urcat marfa în camion, trebuie să fi fost o trupă de cel puţin şase persoane, comandată de un profesionist.

— Ascultă, Mimì, eu trag o fugă până acasă, mă schimb de costum şi pe urmă mă-ntorc.

În apropiere de Marinella, îşi dădu seama că becul de alimentare clipea de o bună bucată de vreme. Se opri la aceeaşi benzinărie unde, nu cu mult timp în urmă, avusese loc un schimb misterios de focuri, iar el se văzuse nevoit să-l aresteze pe băiatul de la pompă, obligându-l astfel să mărturisească tot ce ştia despre ciudata întâmplare. Tânărul nu-i purta însă ranchiună şi, imediat ce-l zări, îl salută cu o voce atât de acută, încât Montalbano simţi fiori reci pe şira spinării. Îi făcu plinul, numără banii, apoi rămase privind lung la comisar.

— Zi-i, ce-i? Ţi-am dat mai puţin decât făcea?

— Nu, dom'le, să trăiţi, banii de-ajuns îs. Da' voiam să vă zic o treabă.

— Apăi, zi-i odată, nu? pufni Montalbano nerăbdător, simţind că avea să se lase rău dacă tipul mai lungea mult vorba.

— Ia uitaţi-vă ’mneavoastră o ţâră la camionu’ de colea.

Şi arătă spre o matahală cu remorcă parcată pe platoul din spatele staţiei de benzină: judecând după prelatele întinse la perfecţie, camionul era încărcat la maximum.

— Azi de dimineaţă, – continuă tânărul –, când am deschis, camionul era deja colea. Acu-s trecute deja patru ore şi nu se arătă încă nimenea dornic să-l ia de aici.

— Te-ai uitat să vezi dacă nu cumva şoferul doarme în cabină?

— Da, să trăiţi, mă uitai, da’ nu-i nimenea. Numa’ că mai văzui o treabă nelalocul ei: cheile-s acolo, în contact, primu’ care vine porneşte motoru’ şi dus îi: pune-i sare pe coadă dacă mai poţi.

— Hai să văd şi eu, spuse Montalbano, brusc interesat de caz.

[4]Eduardo de Filippo (1900–1984), celebru dramaturg, scenarist, actor şi regizor italian (n. tr.).

4

Scund, mustaţă subţire ca o coadă de guzgan, zâmbet antipatic, ochelari cu montură de aur, pantofi maro, şosete maro, costum maro, cămaşă maro, cravată maro – un adevărat coşmar în maro, aşa îl caracterizează succint Montalbano pe Carmelo Ingrassia, proprietarul supermarketului, care acum, stând picior peste picior, îşi netezea cu palma dunga cracului drept al pantalonilor şi repeta pentru a treia oară propria interpretare sintetică a faptelor.

— O glumă, dom' comisar, asta-i şi nimic mai mult. Or vrutără să-mi joace un renghi.

Montalbano rămase fixând cu privirea pixul cu vârf sferic pe care-l ţinea în mână; se concentră mai întâi asupra capacului: îl scoase, îl examină şi pe dinafară, şi pe interior, de parcă n-ar mai fi văzut în viaţa lui o asemenea minunăţie, suflă în el ca să îndepărteze un fir invizibil de praf, îl examină din nou şi, nemulţumit de rezultat, suflă din nou cu putere în el, după care-l lăsă cu grijă pe masă, trecu la vârful metalic al pixului: îl deşurubă, îl privi o vreme gânditor, îl puse pe masă, lângă capac, şi trecu la examinarea părţii centrale pe care, după o scanare amănunţită cu privirea, o alinie cu gesturi pedante lângă celelalte două elemente. În cele din urmă, răsuflă adânc: izbutise să se calmeze, să-şi domine pornirea iniţială, căreia fusese gata-gata să-i dea ascultare – aceea de a sări de pe scaun şi, apropiindu-se de Ingrassia, să-i zdrobească mutra cu pumnii, după care să-l întrebe: „Spuneţi-mi sincer: în opinia dumneavoastră, eu acum glumesc sau vă pocesc mutra de-adevăratelea?"

Tortorella, care cunoştea bine anumite reacţii ale superiorului său, se relaxă vizibil în colţul său, de unde asista la interogatoriu.

— Faceţi-mă să înţeleg ce vreţi să spuneţi, spuse Montalbano, odată recăpătat controlul deplin asupra propriilor reacţii.

— Apăi, nu-i ni'ca de-nţeles, dom' comisar. Totu-i limpede ca lumina zilei. Toată marfa furată era colea, în camion, nu lipsea nici măcar o scobitoare, nici măcar o acadea. Atunci, zic eu: dacă mi-or făcutără una ca asta, nu mi-o făcutăr-o ca să mă fure, ci numai ca să glumească, să râdă pe seama mea.

— Uitaţi care-i treaba: eu sunt niţel mai încet la minte, drept pentru care, domnule Ingrassia, vă cer s-aveţi puţintică răbdare cu mine. Prin urmare, ziceţi că lucrurile ar fi stat aşa: cu opt zile în urmă, din parcul auto al firmei Sferlazza din Catania – altfel spus, dintr-un oraş situat

de cealaltă parte a insulei faţă de noi –, doi indivizi fură ditamai camionul cu remorcă, gol, fără marfă, pe care îl ţin ascuns vreme de şapte zile (din moment ce nu l-a văzut nimeni, rezultă că a stat pitit pe undeva, pe drumul dintre Catania şi Vigàta); conform logicii dumneavoastră, unicul motiv pentru care camionul a fost furat şi ţinut ascuns a fost acela de a fi folosit ca să vi se facă dumneavoastră o farsă. Mai departe: noaptea trecută, pe la ora unu, camionul se materializează brusc în faţa supermarketului al cărui patron sunteţi. Paznicul de noapte crede că este vorba despre o aprovizionare obişnuită, deşi ora i se pare oarecum ciudată. Nu ştim exact care a fost desfăşurarea faptelor pentru că paznicul este încă în stare gravă şi nu poate vorbi: cert este însă că indivizii îl scot imediat din joc, îi iau cheile şi intră în magazin. Unul dintre ei îl dezbracă pe paznic şi-şi pune uniforma lui: sincer vorbind, această mişcare mi se pare genială. A doua mişcare genială: hoţii aprind toate luminile supermarketului şi încep să lucreze pe faţă, fără niciun fel de măsură de precauţie – la lumina zilei, am putea spune dacă n-ar fi fost noapte. Ingenios mod de operare, nimic de zis. În cazul în care se nimereşte cineva prin zonă la o oră ca aceea, ce vede el? Îl vede pe paznicul în uniformă care supraveghează câţiva hamali ce se muncesc să încarce un camion cu marfă: intrusului nu i-ar trece nici măcar prin anticamera cerebelului că, în realitate, asistă la un furt. Cam aceasta ar fi reconstituirea făcută de colegul meu Augello, reconstituire confirmată, de altfel, de depoziţia lui *cavaliere* Misuraca, domnia sa tocmai întorcându-se la acea oră acasă.

La auzul acelui nume, Ingrassia, care până atunci păruse că-şi pierde interesul pe măsură ce comisarul vorbea, sări de pe scaun ca ars, ca muşcat de o viespe.

— Misuraca?

— Da, exact, domnul acela care pe vremuri lucra ca funcţionar la serviciul de evidenţa populaţiei.

— Bine, da' ăla-i fascist cu acte-n regulă!

— Nu văd ce legătură au ideile politice ale respectivului domn cu faptele expuse mai devreme.

— Ba uite că au, şi încă cum! Pe vremea când făceam politică, 'mnealui îmi era duşman.

— Vreţi să spuneţi că acum v-aţi lăsat de politică?

— Ce să-i faci, domnule comisar? De când apărură ăi doi-trei judecători din Milano de s-or hotărâtără să pună pe butuci politica, comerţul şi industria din ţărişoara asta, mi-am zis că-i mai bine să-mi văd de treabă.

— Uitaţi cum stau lucrurile: cele spuse de *cavaliere* nu fac decât să pună în evidenţă *modus*-ul *operandi* al infractorilor.

— Iar mie mi se rupe în paişpe de ce vrea să pună în evidenţă *cavaliere*. Atât vă zic: îi un biet moşneag ramolit, trecut bine de optzeci de ani. S-o zicem pe-a dreaptă: dacă vede o pisică pe stradă, ăla e-n stare să spună c-a zărit un elefant. Pe urmă, ce căuta el acolo la ora aceea?

— Asta nu ştiu, dar o să-l întreb. Acum, sunteţi de acord să revenim la expunerea faptelor?

— Da, să revenim.

— Încărcarea mărfii a durat cel puţin două ore, după care camionul o ia din loc. Nu parcurge însă mai mult de cinci-şase kilometri, după care se întoarce, se opreşte în parcarea unei staţii de benzină şi rămâne frumuşel acolo până sosesc eu şi-l descopăr. Prin urmare, indivizii au făcut tot acest tămbălău, comiţând şase-şapte infracţiuni de Cod Penal şi riscând ani grei de puşcărie numai ca să râdă niţel pe seama dumneavoastră. Asta vreţi să-mi ziceţi? Iar eu ar trebui să vă cred?

— Dom' comisar, putem sta aici până la noapte, dacă vreţi, da' vă jur că n-am altă explicaţie pentru ce s-a-ntâmplat decât că la mijloc îi vorba de o glumă. Asta-i!

În frigider îl aştepta o porţie mare de paste cu sos de roşii, busuioc, stafide şi măsline negre care emana un parfum dumnezeiesc: dac-ar fi fost să fie mort, fără-ndoială că aromele acelea l-ar fi readus la viaţă. La felul doi avea anşoa cu sos de ceapă şi oţet. Montalbano luase obiceiul să se încredinţeze în totalitate fanteziei culinare – cu rădăcini populare şi cu rezultate din cale-afară de gustoase – a Adelinei, menajera care venea în fiecare zi să vadă de casă. Adelina avea doi fii, delincvenţi incorigibili, din care unul se afla şi acum în puşcărie, arestat şi trimis în judecată chiar de comisar. Prin urmare, Adelina nu-l dezamăgise nici de data aceasta: de fiecare dată când, întorcându-se acasă, se ducea să deschidă cuptorul sau frigiderul, îl încerca aceeaşi emoţie de pe vremea când, *picciliddro* fiind, în dimineaţa de Pomenirea tuturor sfinţilor[5], scotocea în coşul de nuiele în care morţii lăsau peste noapte cadouri pentru cei mici ai casei. Un ritual acum uitat, şters din memoria colectivă de banalitatea cadourilor de sub bradul de Crăciun, la fel cum uitat părea să fi devenit şi obiceiul oamenilor de a-şi pomeni morţii. Singurii care nu uitau – dimpotrivă, păstrau cu sfinţenie aprinsă flacăra amintirii propriilor morţi – rămâneau mafioţii, numai că darurile pe care le trimiteau în memoria acestora nu erau în niciun caz trenuleţe de tablă ori fructe învelite în marţipan, ca pe vremuri. Una peste alta, elementul-surpriză constituia un condiment indispensabil al mâncărurilor preparate de Adelina special pentru el.

Luă platourile, pâinea, deschise o sticlă cu vin, dădu drumul la televizor şi se aşeză la masă. Îi plăcea să mănânce singur, savurând

dumicaturile în tăcere: printre numeroasele afinităţi care-l legau atât de strâns de Livia se afla şi aceasta – nu scotea niciun cuvânt atât timp cât mânca. Îşi spuse că, în materie de gusturi, se simţea mai apropiat de Maigret decât de Pepe Carvalho, protagonistul romanelor lui Montalbán, care se delecta cu bucate atât de picante, încât ar fi perforat până şi stomacul unui rechin.

Dac-ar fi fost să se ia după televiziunile naţionale, peste ţară se abătuse un blestem al infracţionalităţii generalizate: majoritatea guvernamentală însăşi era acum divizată asupra unei legi care interzicea eliberarea condiţionată din închisoare a celor ce mâncaseră jumătate din averea ţării; magistraţii care dezvăluiseră dedesubturile corupţiei politice îşi anunţau demisia în semn de protest, în vreme ce opinia publică părea animată de o briză vagă de revoltă.

Schimbă canalul, oprindu-se la una din cele două televiziuni locale: Televigàta era prin definiţie proguvernamentală, indiferent cine s-ar aflat la conducerea ţării: comunişti, fascişti sau de centru. Crainicul nu pomeni nimic despre capturarea lui Tano Grecu': spunea doar că mai mulţi cetăţeni vigilenţi semnalaseră comisariatului din Vigàta un schimb de focuri pe cât de vivace, pe atât de misterios, petrecut la primele ore ale dimineţii în zona extravilană numită „la nuc", numai că forţele de ordine, ajunse imediat la faţa locului, nu descoperiseră nimic neobişnuit. Nici Nicolò Zito, comentatorul politic de pe Retelibera care nu se ferea să se declare comunist în convingeri, nu pomeni nimic despre arestarea lui Tano: semn că, într-un mod cu totul miraculos, informaţia nu răsuflase încă. În schimb, Zito începu pe neaşteptate să vorbească despre furtul nefiresc de la supermarketul lui Ingrassia şi despre camionul descoperit inexplicabil, cu toată marfa furată, într-o parcare. Opinia generală – remarca Zito – era aceea că vehiculul fusese abandonat în urma unei neînţelegeri între participanţii la jaf asupra împărţirii prăzii. Numai că el, Zito, nu era deloc de acord cu o asemenea explicaţie: în opinia lui, lucrurile se desfăşuraseră într-un mod diferit, şi fără îndoială că problema era mult mai complexă.

— Domnule comisar Montalbano, mă adresez direct dumneavoastră. Nu credeţi că povestea aceasta este mult mai complicată decât pare la prima vedere? întrebă retoric jurnalistul, în finalul intervenţiei sale.

Auzindu-se chemat personal în cauză la televizor şi văzându-l pe Zito privindu-l pieziş din ecran, Montalbano rămase cu dumicatul în gât: simţi că se sufocă, tuşi de câteva ori şi se puse pe înjurat de toţi sfinţii.

După masă, îşi trase slipul pe el şi intră în mare. Apa era rece ca gheaţa, însă partida de înot îl readuse parcă la viaţă.

— Povesteşte-mi pe îndelete cum s-a întâmplat, zise chestorul.

Văzându-l pe comisar intrând în birou, se ridicase să-l întâmpine, îmbrăţişându-l părinteşte.

Montalbano avea o slăbiciune mare: era cu desăvârşire incapabil să umble cu *farfanterìe,* să toarne minciuni gogonate persoanelor oneste sau celor pe care le îndrăgea şi le respecta. În schimb, în faţa delincvenţilor, a oamenilor cu care n-avea nici în clin, nici în mânecă, era în stare să debiteze *smàfari,* măscări, fără să clipească: la o adică, nu s-ar fi dat înapoi să se jure că văzuse-ntr-o noapte luna *pizzi pizzi,* împodobită cu danteluţe. În ce-l privea pe chestor, dilema era cu atât mai apăsătoare: nu doar că îi purta un adânc respect, dar nu de puţine ori se surprinsese vorbindu-i ca propriului său tată; de aceea, cererea chestorului îl făcu pe Montalbano să devină agitat – se înroşi brusc, începu să transpire şi-şi schimbă de mai multe ori poziţia, ca şi cum scaunul pe care stătea i-ar fi provocat o vie suferinţă. Chestorul îi remarcă stânjeneala, însă o puse pe seama stării de autentică pătimire care îl încerca pe Montalbano de fiecare dată când era nevoit să vorbească despre reuşita propriilor acţiuni. De altfel, nu-i putea uita prestaţia de la ultima conferinţă de presă când, în faţa camerelor de luat vederi, comisarul se exprimase – dacă se putea spune aşa – printr-o lungă şi jalnică bolboroseală, lipsită pe alocuri de orice noimă, ţinându-şi ochii holbaţi şi cu pupilele jucându-i în orbite de parc-ar fi fost beat.

— Dacă nu vă deranjează, înainte de a mă pune pe istorisit aş vrea să mă lămuriţi într-o privinţă.

— Îţi stau la dispoziţie.

— Ce mă sfătuiţi să scriu în raport?

— Hait, ce fel de întrebare-i asta, Montalbano? Ce, n-ai mai scris niciodată rapoarte până acum? După cum bine ştii, într-un raport se face relatarea faptelor, aşa cum s-au petrecut, îi răspunse sec chestorul, uşor descumpănit. Şi, cum celălalt nu se hotăra încă să-şi înceapă povestea, continuă: Apropo, trebuie să recunosc că ai ştiut să profiţi cu multă abilitate şi curaj de o întâlnire întâmplătoare, transformând-o într-o remarcabilă operaţiune de succes a poliţiei. Cu toate acestea...

— Vedeţi dumneavoastră, chiar voiam să vă spun...

— Lasă-mă să termin. Cu toate acestea, mă văd obligat să-ţi atrag atenţia că ţi-ai expus oamenii la un risc mult prea mare: ar fi trebuit să ceri întăriri consistente, la care să se fi adăugat o serie de alte măsuri obligatorii de precauţie. Din fericire, totul s-a terminat cu bine, însă trebuie să-ţi spun cu toată sinceritatea că acţiunea dumitale a fost un fel de rămăşag în orb. Şi acum, spune, te ascult.

Montalbano îşi privi o vreme degetele mâinii stângi, ca şi cum ar fi crescut acolo peste noapte, iar el nu înţelegea la ce i-ar fi putut ele folosi.

— Acum, ce s-a mai întâmplat? îl iscodi chestorul, dând semne de nerăbdare.

— S-a-ntâmplat că totu-i o făcătură, explodă Montalbano. N-a existat nicio întâlnire întâmplătoare, mă văzusem înainte cu Tano: ceruse să stea de vorbă cu mine. Iar când ne-am văzut să stăm de vorbă, ne-am pus de acord şi asupra arestării.

Chestorul se frecă la ochi.

— V-aţi pus de acord?

— De-a mărunţelul, totul de la cap la coadă.

Şi dacă tot se afla acolo şi începuse să vorbească, de ce să nu verse tot din guşă? se gândi Montalbano. Şi-i mărturisi adevărul gol-goluţ, pornind de la discuţia telefonică cu Gegè până la capturarea regizată a răufăcătorului.

— Asta-i tot? îl iscodi chestorul când termină de povestit.

— Nu. Mă gândeam că, de vreme ce lucrurile stau aşa cum stau, nu merit avansarea. N-am cum să devin vicechestor: ar fi o goangă, o înşelătorie ar fi.

— Asta eu decid, îl întrerupse abrupt celălalt.

Chestorul se ridică şi începu să se plimbe de colo-colo prin încăpere cu mâinile la spate, gânditor. În cele din urmă, păru să fi găsit o soluţie.

— Facem aşa, zise, întorcându-se spre Montalbano. Ai să scrii două rapoarte.

— Două?! exclamă îngrozit Montalbano, gândindu-se cât de greu îi venea de obicei să întocmească fie şi un singur raport.

— Am hotărât şi gata, nu-ncap discuţii. Raportul fals o să-l ţin frumuşel aici, la vedere, pentru eventuala cârtiţă – da, ai auzit bine, nici noi nu ducem lipsă de cârtiţe – care se va da de ceasul morţii să-l facă cunoscut presei sau, de ce nu, chiar mafiei. Iar raportul cu faptele reale o să-l închid în seif.

Apoi, schiţând un surâs, continuă:

— Cât despre chestiunea avansării – care, din câte se pare, te îngrozeşte mai mult decât orice pe lume –, eu zic să treci vineri seară pe la mine pe acasă, să discutăm cu calm, pe îndelete. Ştii, nevastă-mea a inventat un sos special pentru doradele la cuptor...

Cavaliere Gerlando Misuraca, optzeci şi patru de ani – purtaţi cu un aer veşnic belicos –, nu se dezminţi nici de data aceasta, stropşindu-se la Montalbano imediat ce-l auzi pe acesta spunând în receptor: „Alo?”

— Cine-i pramatia de centralist de-mi făcu legătura cu ’mneavoastră?

— De ce, ce a făcut?

— Se prefăcea că nu-nţelege cum mă cheamă! Parc-ar avea căpăţână

de paie, zău aşa: nu-mi putea ţine minte numele şi pace! Îi tot dădea înainte cu domnu' Bisurata – ca pe laxative[6], zău aşa!

Se întrerupse brusc, făcând o pauză îndărătul căreia se ghicea suspiciunea, apoi schimbă tonul.

— Îmi garantaţi, pe cuvântul 'mneavoastră de onoare, că omu-i pur şi simplu tolomac şi că la mijloc nu-i vorba de altceva?

Gândindu-se că tolomacul nu putea fi altul decât Catarella, Montalbano se strădui să fie cât mai convingător:

— Da, vă garantez. Totuşi, de ce vă trebuie o asemenea garanţie, mă scuzaţi că întreb?

— Pen' că, dacă omu' intenţiona să-şi bată joc de mine, ori să-şi bată joc de ceea ce reprezint eu în oraşul ăsta, apăi eu mă-mbrac şi-n cinci minute-s acolo ca să-i fac curu' muci. 'Mnezeu mi-e martor, zău aşa!

„Totuşi, ce reprezenta *cavaliere* Misuraca în Vigàta?", se întrebă Montalbano, în vreme ce, de la celălalt capăt al firului, interlocutorul său continua să profereze ameninţări îngrozitoare. Nimic, nu reprezenta absolut nimic din punct de vedere – cum să-i zică? – oficial. Funcţionar de primărie ieşit la pensie de câteva zeci de ani, nu îndeplinea şi nici nu îndeplinise vreodată funcţii publice, în vreme ce, ca activitate politică, era simplu membru cotizant al unui partid şi atât. Persoană de o onestitate incontestabilă, ducea un trai demn, la limita sărăciei lucii: nici chiar pe vremea lui Mussolini nu profitase de rezonanţa titlului său onorific – rămăsese un *fedele gregario,* cum se zicea pe atunci. Drept recunoştinţă, fusese mobilizat în toate războaiele care avuseseră loc începând cu anul 1935, nimerind totdeauna în mijlocul celor mai grele bătălii: una nu pierduse, de parc-ar fi fost dotat cu puterea ubicuităţii – de la Guadalajara, în Spania, până la Bir el Gobi, în Africa de Nord, trecând chiar şi pe la Axum, în Ethiopia. Urmaseră apoi anii de prizonierat în Texas, unde refuzase colaborarea cu inamicul, consecinţa fiind, desigur, o detenţie dură, numai pâine şi apă. Cu alte cuvinte – concluzionă Montalbano – *cavaliere* Misuraca reprezenta memoria istorică a unor erori istorice, trăite însă cu o credinţă vecină cu naivitatea, pentru care plătise cu vârf şi îndesat: trei răni destul de serioase, dintre care una îl marcase pe toată viaţa, *cavaliere* rămânând şchiop de piciorul stâng.

„Şi totuşi, dac-ar fi fost să fie, aţi fi luptat pentru Republica din Salò, punându-vă viaţa chezăşie alături de nemţi şi de italienii republicani?", îl întrebase odată, mişeleşte, Montalbano, care în felul său ţinea totuşi la bătrân (da, chiar aşa, căci în imensul cinematograf numit Italia, în care-şi făceau veacul tot felul de corupţi şi corupători, de şantajişti, blatişti, şpăgari, mincinoşi, hoţi, sperjuri – şi cărora li se adăugau în fiecare zi noi categorii sociale de aceeaşi teapă –, comisarul ajunsese să nutrească un sentiment de afecţiune faţă de

persoanele ce se încăpăţânau să rămână cinstite).

Rostind întrebarea, văzuse faţa bătrânului parcă golindu-se brusc de sânge, ridurile înmulţindu-i-se instantaneu, iar privirea devenindu-i înceţoşată. Înţelesese în clipa aceea că Misuraca se întrebase acelaşi lucru de mii de ori până atunci, nereuşind însă să-şi dea un răspuns. Prin urmare, nu mai insistase.

— Alo? Mai sunteţi la aparat au ba? se auzi în receptor vocea iritată a lui Misuraca.

— Vă ascult, *cavaliere*.

— Mi-amintii o chestie, da' mi-o amintii azi-noapte, de aia nu făcui nicio referire la ea ieri, la secţie, când am depus mărturie.

— *Cavaliere,* nu mă-ndoiesc de bunele dumneavoastră intenţii. Aşadar, spuneţi, vă ascult.

— Când am ajuns în dreptul supermarket, observai o treabă care acu' îmi pare nelalocu' ei, numa' că pe moment nu-i dădui importanţă: eram *nirbùso* şi tare cătrănit, pen' că, vedeţi 'mneavoastră, în ţărişoara asta a noastră-s atâţia boi cu ţâţe care...

— Îmi spuneţi totuşi care-i treaba aceea nelalocul ei?

De l-ar fi lăsat să vorbească după pofta inimii, *cavaliere* ar fi fost în stare s-o ia de la Primu' Război încoace, de la înfiinţarea miliţiilor de luptă fasciste.

— A, prin telefon nu. Personal, dacă vreţi, pen' că treaba-i groasă rău. Asta, bine'nţeles, dacă ce văzui văzui bine.

Bătrânul era cunoscut drept o persoană de genul „ce-i în guşă şi-n căpuşă": dacă era ceva de spus, o spunea verde-n faţă, fără ocolişuri.

— Are legătură cu jaful de la supermarket?

— Bine'nţeles.

— Aţi mai pomenit şi altcuiva despre chestiunea în speţă?

— Nu, nimănui.

— Aşa să rămână. Mă bazez pe dumneavoastră: niciun cuvinţel, nimănui.

— De ce vreţi să mă jigniţi? Mut ca mormântu-s eu. Mâine dis-de-dimineaţă mă înfiinţez la 'mneavoastră la birou.

— *Cavaliere,* am totuşi o curiozitate. Ce căutaţi dumneavoastră pe acolo la ora aceea târzie din noapte, singur-cuc şi, pe deasupra, *nirbùso?* Nu ştiţi oare că, de la o anumită vârstă, oamenii ar trebui să dea dovadă de ceva mai multă prudenţă?

— Mă-ntorceam de la Montelusa, de la şedinţa comitetului regional de partid. Chiar dacă nu-s membru în comitet, era de datoria mea să particip: nimeni nu-i trânteşte uşa-n nas lu' Gerlando Misuraca, aşa să ştiţi! Unu la mână. Doi la mână, partidul nostru trebuie să-şi păstreze şi pe mai departe demnitatea şi onoarea. Nu se poate să mai rămânem în guvern alături de puii de căţea – politruci ticăloşi, că nu le pot

spune altfel! – care vor să dea decret de eliberare din puşcărie pentru nemernicii care or mâncatără avuţia ţărişoarei ăsteia ale noastre! Cred că sunteţi de acord cu mine, domnule comisar, că dacă...

— A durat mult şedinţa?

— Până la unu noaptea. Eu, ca s-o zic pe-a dreaptă, aş fi vrut să mai stăm, da' ăilalţi or votatără contra, dormeau deja pe ei. Oameni fără sânge-n instalaţie, ce vreţi?

— Şi cam cât timp v-a luat drumul până la Vigàta?

— O jumătate de oră, că eu nu conduc cu viteză. Aşadar, cum vă spuneam, decretu' ăsta...

— Îmi cer scuze, *cavaliere,* sunt chemat la celălalt telefon. Pe mâine, curmă brusc discuţia Montalbano.

[5]1 noiembrie, sărbătoare importantă în calendarul romano-catolic (n. tr.).

[6]*Magnesia bisurata* este o mixtură de carbonat de magneziu, bicarbonat de sodiu şi bismut folosită pentru tratarea unor afecţiuni digestive (n. tr.).

5

— *Peju dei delinquenti!* Mai rău ca pe infractori, aşa ne-or tratatără zdreanţele naibii, 'le muma-n cur astăzi şi mâne! D-apăi cine se cred ei că sunt? Nişte rahaţi cu ochi, asta-s ei!

Nu era cale să-i domolească cineva furia lui Fazio, proaspăt întors de la Palermo. Germanà, Gallo şi Galluzzo îi ţineau zgomotos isonul, agitându-şi braţele în semn că cele întâmplate erau de domeniul inimaginabilului.

— Ca la nebuni! Nici la nebuni nu-i aşa!

— Calm, câte unu', pe rând, băieţi. Vorbiţi pe rând, ordonă Montalbano, nevoit să recurgă la autoritatea pe care o deţinea în cadrul comisariatului. Apoi, remarcând că pe vestonul şi cămaşa lui Galluzzo nu mai era nici urmă de sânge, îl iscodi: Trecuşi pe acasă să te schimbi?

Întrebarea avusese rostul ei diversionist bine conturat – acela de a calma spiritele –, însă se dovedi a fi un pas fals, căci Galluzzo se învineţi de tot la faţă, iar vinişoarele de pe nasul umflat i se-nroşiră.

— Ce casă, de unde casă? N-aţi auzitără ce zise Fazio? De la Palermo venim cu toţii, direct de la Antimafia. Am ajunsără acolo cu toţii, l-am predatără pe Tano Grecu', iar ăia ne-or luatără de-o aripă şi ne-or pusără pe fiecare în câte o cameră diferită. Pe mine mă durea rău nasu' şi simţeam nevoia să ţin batista udă pe rană. După juma' de oră de aşteptare, dacă văzui că nu vine chiar nimeni pe acolo, am deschis uşa. Numa' că mă pomenii că-mi ţine calea un coleg. Un' te duci? – mă-ntreabă. Mă duc să caut o ţâră de apă, să-mi spăl sângele – îi răspund. N-ai voie să ieşi, du-te-napoi – zice el. Apăi, cum vine asta, *commissà?* Carevasăzică eram reţinut! De parcă Tano Grecu' eram eu, nu ăl de-l predaserăm noi!

— Nu-i mai pomeni numele şi nu mai ţipa-n gura mare! îi spuse cu reproş Montalbano. Nu trebuie să ştie nimeni c-am pus gheara pe el! Atât vă zic: pe primu' pe care-l mai aud rostindu-i numele îl expediez cu un şut în fund drept la Asinara, în arest!

— Nu numa' el, da' toţi eram reţinuţi! încercă Fazio să-şi reia lamentaţia, cu aer ofensat.

Galluzzo îl întrerupse, continuându-şi propria poveste.

— După mai bine de o oră, intră unu' pe care-l ştiam – îl ştiţi şi 'mneavoastră, fuseräţi colegi până când el trecu la Antimafia: Sciacchitano îmi pare că-l cheamă.

„Un bou cu ţâţe”, îşi spuse în gând comisarul, ferindu-se însă să facă vreun comentariu cu voce tare.

— Se uită la mine de parcă puteam de nespălat ce eram, de parc-aş fi fost un nevolnic dintre ăi de cer de pomană. Stătu el o vreme să mă privească, după care-mi zice: nu te poţi prezenta în faţa domnului prefect aşa pocit cum eşti.

Se vedea cu ochiul liber cât de adânc îl rănise tratamentul absurd la care fusese supus: Galluzzo se abţinea cu greu să nu ridice tonul.

— Partea frumoasă alta-i: că ’mnealui se uită încruntat la mine, de parcă eu eram de vină c-ajunsesem aşa! A ieşit bombănind, a ieşit! Apăi, pe urmă sosi un alt coleg, care-mi aduse o haină şi o cămaşă curate.

— Acu’ vorbesc eu, interveni Fazio, prevalându-se de gradul de agent principal. Ca să nu lungesc vorba, atât vă spun: de la ora trei după-amiază până la miezu’ nopţii, fiecare dintre noi a fost interogat de câte opt ori, de opt persoane diferite.

— Ce voiau să afle de la voi?

— Cum s-or petrecută exact lucrurile.

— Dacă-i s-o zicem pe-a dreaptă, pe mine m-or interogată de zece ori, nu de opt, spuse cu o oarecare satisfacţie în glas Germanà. Se vede treaba că eu ştiu să povestesc mai bine decât restu’, aşa că ăi de la Antimafia m-or urmăritără cu gura căscată, de parcă vedeau filmu’.

— Pe la ora unu din noapte, ne-or datără pe loc repaus – continuă Fazio –, ne-or dusără pe toţi într-o sală, un fel de birou mai mare, cu patru mese şi opt scaune. Or scos toate telefoanele din priză şi le-or luatără cu ei. Pe urmă, ne-or trimis patru sendvişuri amărâte şi patru beri, calde cum îi pişatu’ de cal. Ne-am aciuatără şi noi cum puturăm, până azi de dimineaţă, la opt, când veni unu’ să ne anunţe că puteam să ne-ntoarcem la Vigàta. Nici tu bună ziua măcar, sau să ne scuzaţi de-ntâmplare, ori măcar „hai, marş”, ca la câini când vrei să-i alungi. Ni’ca.

— În regulă, concluzionă Montalbano. Apoi adăugă: Acu’ ce să-i mai faceţi, treaba-i consumată! Hai, duceţi-vă acasă, trageţi un pui de somn şi după prânz vă-ntoarceţi la comisariat. Uite, vă asigur c-o să-i povestesc totul chestorului.

— Alo? Sunt comisarul Salvo Montalbano, din Vigàta. Aş dori să vorbesc cu domnul comisar Arturo Sciacchitano.

— Rămâneţi la aparat, vă rog.

Montalbano luă o coală de hârtie şi un pix. Începu să mâzgălească distrat; după un timp îşi dădu seama că desenase un dos aşezat pe colacul unui closet.

— Îmi pare rău, domnul comisar se află într-o şedinţă.

— Uitaţi care-i treaba: spuneţi-i că şi eu sunt în şedinţă, în felul

acesta suntem chit. Dacă el îşi întrerupe şedinţa lui, fac şi eu la fel cu a mea şi toată lumea-i fericită.

Îşi mai făcu de lucru la dosul de pe closet, adăugând câteva tuşe care aduceau cu materiile fecale.

— Alo, Montalbano, ce-i, ce s-a-ntâmplat? Scuză-mă, sunt pe fugă, n-am timp de discuţii.

— Nici eu. Ascultă, Sciacchitanov...

— Care Sciacchitanov? Ce rahat tot zici acolo?

— A, de ce, nu aşa te cheamă? Nu faci parte din kaghebe?

— Uite care-i treaba, nu-mi arde de glume.

— Păi, cine ţi-a spus c-aş glumi? Te anunţ că sun din biroul domnului chestor, care se declară indignat de modul – tipic KGB-ist, cum spuneam – în care mi-ai tratat oamenii. De altfel, domnul chestor mi-a promis că îi va trimite chiar astăzi o scrisoare de înştiinţare domnului ministru.

Fenomenul era inexplicabil, dar cu toate acestea avu sentimentul net că se întâmpla aievea: privirea penetră de-a lungul firului de telefon şi-l văzu literalmente pe Sciacchitano – cunoscut îndeobşte pentru calităţile sale de pupincurist înveterat – albindu-se la faţă. Minciuna lui Montalbano avusese asupra celuilalt efectul unei lovituri de măciucă în moalele capului.

— Alo, ce tot vorbeşti acolo? Trebuie să înţelegi că eu, în calitate de responsabil cu siguranţa...

Montalbano îl întrerupse.

— Siguranţa nu exclude politeţea, rosti el lapidar, simţindu-se imediat aidoma unui indicator stradal de genul „prioritatea nu exclude prudenţa”.

— Bine, dar m-am comportat foarte politicos cu oamenii tăi! Ba chiar le-am oferit sendvişuri şi bere.

— Îmi pare foarte rău să te informez că, în ciuda sendvişurilor şi a berii oferite de tine, cazul acesta va fi soluţionat în altă parte, adicătelea undeva mai sus. În rest, eu zic să nu-ţi faci sânge rău, Sciacchitano, la urma urmelor nu-i vina ta. Ştii cum se spune: cine se naşte cu mintea-n colţuri nu poate muri cu ea rotunjită.

— Asta ce vrea să-nsemne, mă rog frumos?

— Înseamnă că unu’ ca tine, nătărău din naştere, n-are cum să moară inteligent. Solicit de la tine o scrisoare, trimisă pe numele meu, care să conţină cele mai călduroase elogii la adresa subalternilor mei. Vreau s-o am pe birou mâine, la prima oră. Salutare.

— Crezi că dacă-ţi trimit scrisoarea de care zici, domnul chestor va proceda în consecinţă? Mă refer la raportul către minister...

— O să fiu sincer cu tine: nu ştiu dacă şi cum va proceda domnul chestor. Însă dac-aş fi în locul tău, scrisoarea aş scrie-o oricum. Ca să-

mi acopăr spatele, înţelegi? Ba, mai mult, aş data-o cu ziua de ieri. Pricepi?

Îşi descărcase năduful, iar acum se simţea ceva mai bine. Se simţea pregătit pentru un scurt dialog cu Catarella.

— Domnul Augello este la el în birou?

— Nu, să trăiţi, da' acu-acuşica-mi telefonă. Zise aşa, că să calculez pe ceas cât înseamnă zece minute, pen' că 'mnealui întârzie, da'-n zece minute-i ici, la birou.

Profită de ocazie ca să întocmească raportul fals: pe cel conţinând faptele reale îl scrisese acasă, peste noapte. După o vreme, Augello bătu la uşă şi intră.

— Ce-am auzit, mă căutaşi?

— Ia spune, se rupe ceva în tine dacă ajungi la birou ceva mai devreme?

— Scuză-mă, adevărul este c-am avut treabă până peste cap, am ajuns acasă abia pe la cinci, azi-dimineaţă. M-am întins şi eu niţel şi la revedere, mai trezeşte-te dacă poţi.

— Ai avut treabă până peste cap cu vreuna din tearfele după care-ţi curg mucii de obicei? Vreuna dintr-alea numa' carne, de bat o sută douăzeci de kile pe cântar?

— Bine, da' Catarella nu ţi-a spus nimic?

— Mi-a spus c-o să întârzii.

— Azi-noapte, pe la două, a avut loc un accident mortal. M-am dus eu la locul faptei. Ştii, mi-am zis că să te las să dormi, având în vedere că-i un caz fără relevanţă pentru noi.

— Când se lasă cu morţi, orice caz poate avea relevanţă.

— N-a fost decât un mort, nu mai mulţi. Un şofer care s-a încumetat să coboare valea Catena cu viteză maximă şi, ca de obicei în astfel de cazuri, nu i-au funcţionat frânele. S-a dus să se înfigă drept sub un camion care urca din sens invers. Eh, bietu' de el, a murit pe loc.

— Îl cunoşteai?

— Bine'nţeles că-l cunoşteam. Şi tu-l cunoşteai. *Cavaliere* Misuraca.

— Montalbano? Uite, tocmai m-au sunat de la Palermo. Nu numai că este obligatoriu să organizăm o conferinţă de presă, dar este foarte important ca aceasta să aibă un ecou cât mai puternic. Le trebuie pentru nu ştiu ce strategii de-ale lor. Vor fi prezenţi şi ziarişti din alte oraşe, se vor face reportaje ample pentru televiziunile naţionale, în sfârşit, treabă serioasă, ce mai la deal, la vale.

— Or fi vrând să demonstreze că noul guvern nu pregetă o clipă în lupta contra mafiei, că, dimpotrivă, lupta va deveni tot mai crâncenă, neobosită...

— Montalbano, ce-ţi veni?

— Nimic, îmi imaginez titlurile de-o şchioapă din ziarele de poimâine.

— Conferinţa de presă este fixată pentru mâine, la ora zece. Am vrut să te anunţ din timp, de asta te-am sunat.

— Vă mulţumesc, domnule chestor, numai că nu-nţeleg. Ce mă priveşte pe mine conferinţa de presă?

— Montalbano, ştiu că-s bun ca pâinea caldă, însă am şi eu o limită, zău aşa. Te priveşte, şi încă cum te priveşte! Ţi-am spus: încetează cu copilăriile astea!

— Şi ce ar trebui să spun eu acolo, mă rog frumos?

— Oh, sfinte Dumnezeule mare! Vei spune ce ai scris şi în raport.

— În care din ele?

— Nu, n-am auzit bine. Ce spuneai?

— Nimic.

— Să cauţi să vorbeşti limpede, cu toată gura, fără să poceşti cuvintele şi fără să-ţi ţii, ca data trecută, capul în pământ. A, da, şi mâinile! Stabileşte o dată pentru totdeauna unde să ţi le ţii şi acolo să-nţepenească, ne-am înţeles? Să nu care cumva să păţim ca la ultima conferinţă de presă, când reporterul de la *Corriere* sugera cu voce tare c-ar fi mai bine să ţi le amputăm, ca să nu le mai duci grija.

— Adicătelea or să mă ia la puricat?

— Bine'nţeles c-or să te ia la puricat – na, că m-ai molipsit cu limbajul dumitale de mahala –, doar de aia sunt ziarişti, nu-i aşa? La revedere.

Prea *nirbùso* din cauza celor ce se-ntâmplau – şi aveau încă să se mai întâmple şi a doua zi – în jurul său, comisarul nu se simţi în stare să mai piardă vremea la secţie. Ieşi, făcu o escală la maghernița cu *càlia e simenza,* cumpără un cornet consistent de năut prăjit şi seminţe de dovleac sărate şi porni la pas spre promontoriul dinspre soare-răsare. În dreptul farului, dădu să facă stânga-mprejur, când, deodată, dădu nas în nas cu Ernesto Bonfiglio, proprietarul unei agenţii de voiaj şi prieten devotat al proaspăt defunctului *cavaliere* Misuraca.

— Chiar ni'ca nu puteţi face 'mneavoastră? aproape că-l luă la rost Bonfiglio.

Montalbano, care-şi făcea de lucru cu o fărâmă de năut prăjit rămasă încastrată între doi dinţi, se uită la el ca picat din Lună.

— Întrebai dacă nu-i ni'ca de făcut, repetă pe un ton sumbru Bonfiglio, privind la rândul său strâmb spre celălalt.

— În legătură cu ce?

— În legătură cu pretinu' meu, bietu' de el.

— Serviţi? făcu comisarul, întinzând cornetul spre el.

— Da, mulţumesc, spuse celălalt, luând un pumn de *càlia e simenza.*

Montalbano profită de răgaz ca să-şi cerceteze mai bine interlocutorul: dincolo de faptul că fusese un fel de frate de cruce cu *cavaliere,* Bonfiglio nutrea idei de ultraextremă dreapta şi, în plus, umbla vorba că era cam dus cu sorcova.

— Vă referiţi la domnul Misuraca?

— Nu, la bunicu' mă refer. La Misuraca, la cine altu'?

— Păi, ce anume ar trebui să fac eu, mă rog frumos?

— Să-i arestaţi pe criminali, asta să faceţi. Nu cumva-i de datoria 'mneavoastră?

— Şi cine ziceţi dumneavoastră c-ar fi criminalii în cazul de faţă?

— Nu „ar fi", ci „sunt". Mie-n sută ei sunt. Şi când zic asta, ştiu bine la cine mă refer: la comitetul regional de partid, partid care nu era demn să-l aibă pe Misuraca în rândurile sale. De omorât, ăia l-or omorâtără, aşa să ştiţi.

— Scuzaţi-mă că vă întrerup, totuşi, din câte ştiu, domnul Misuraca a murit în urma unui accident. Sau nu?

— Ah. Adicătelea 'mneavoastră veniţi să-mi spuneţi mie că accidentele se petrec accidental?

— Aş zice că da.

— Ei bine, vă-nşelaţi. Accidentele le fac oamenii cu mâna lor. Adicătelea, când unu' le caută cu lumânarea, totdeauna se găseşte altcineva dispus să-i facă pe plac. Uitaţi, vă dau un exemplu, ca să vă lămuresc. Mimì Crapanzano muri anu' ăsta, în februarie, în timp ce înota în mare. Înecat. Moarte accidentală, carevasăzică. Acu', vin eu şi-ntreb: câţi ani avea 'mnealui, Crapanzano, când a crăpat? Apăi, cincizeci şi cinci avea. Şi de ce, mă rog frumos, a vrut el mort-copt, la vârsta lui, să facă baie-n mare cu tot geru' de afară, ca pe vremea când era *picciotto,* cu caş la gură? Ei bine, răspunsu-i următoru': pen' că se-nsurase de câteva luni c-o fetişcană din Milano de douăş'patru de ani şi, plimbându-se ei doi pe malu' mării, fetişcana îl iscodeşte: Iubitule, da'-i adevărat că, odată, făceai baie în februarie colea, în mare? Apăi adevărat îi, cum nu – răspunde Crapanzano. Dracu' de fimeie, care evident se cam săturase de babalâcu' nostru, ce face ea atunci? Suspină galeş. Ce s-a-ntâmplat? – o iscodeşte Crapanzano, ca nătărăul. Nimic, numa' că tare rău îmi pare că nu-mi fu dat să te văd şi eu, ca să mă mândresc cu tine – zice de colo tearfa. Şi uite-aşa, nici una, nici două, Crapanzano-şi dă hainele jos de pe el şi se aruncă în mare. Mă făcui înţeles au ba?

— Foarte înţeles.

— Acu' să ne-ntoarcem o ţâră la domnii din comitetul regional de partid Montelusa. După o primă şedinţă terminată cu huo şi cu tio, aseară se ţinu o alta. *Cavaliere* al nostru, da' şi alţii pe lângă el, ţinea

morţiş ca ăi din comitet să dea la ziar un comunicat contra decretului de guvern care-i scapă de puşcărie pe bandiţii de-or pusără ţara pe butuci. Alţii însă erau de altă părere. La un moment dat, un neica nimeni de pe acolo îi zice lu' Misuraca al nostru că-i numa' bun de dat la fier vechi, altu' că seamănă c-o paiaţă de la teatrul de păpuşi, în vreme ce un al treilea îi dă cu tifla, numindu-l fosilă ramolită. Toate astea le aflai de la un pretin care era de faţă. În cele din urmă, secretaru' regional, un lătrău care nici măcar nu-i sicilian de-al nostru – Biraghìn îl cheamă, dacă mai pomeniră ţi una ca asta! – îi zise cu frumosu' că să-şi facă de treabă pe afară şi să tragă uşa după el când pleacă, pen' că, la urma urmelor, n-avea niciun drept să participe la şedinţă. Ceea ce, de altfel, adevărat îi, numa' că nimenea nu-şi permisese vreodată să-i zică aşa ceva lu' *cavaliere* al nostru. Ş-apăi el ce să facă în situaţia asta? Se urcă în Cinquecento al lui şi face calentoarsă spre Vigàta. Se vede treaba că fierbea sângele-n el, da' nu era el de vină, ci bandiţii de la partid: ce-or făcutără or făcutără înadins, numa' ca să-şi iasă el din minţi, ascultaţi aici ce vă zic eu.

Montalbano ştia din experienţă că exista un singur mod prin care se putea înţelege cu Bonfiglio: să intre în jocul lui, prefăcându-se că judecă lucrurile după aceeaşi logică.

— Spuneţi-mi, există vreun personaj din televiziune care vă este profund antipatic?

— Sunt sute, da' Mike Bongiorno[7] îi cel mai rău dintre toţi. Când îl văd, mi se pune un nod ici, în coşu' pieptului, şi abia mă ţin să nu fac televizoru' fărâme.

— În regulă. Să presupunem că dumneavoastră, după ce-l vedeţi la televizor pe prezentatorul respectiv, vă urcaţi la volan, vă izbiţi cu maşina într-un copac şi muriţi pe loc. În cazul acesta, ce ar trebui eu să fac, în opinia dumneavoastră?

— Cum ce? Să-l arestaţi pe Mike Bongiorno, răspunse hotărât celălalt.

Se întoarse la birou ceva mai relaxat: întâlnirea cu Ernesto Bonfiglio şi logica acestuia îl amuzaseră, abătându-i atenţia de la gândurile sumbre de mai devreme.

— Noutăţi? se interesă de cum trecu pragul comisariatului.

— Veni adineauri o scrisorică, pirsonală pentru 'mneavoastră pirsonalmente. Acu' acuşica o aduse poştaşu', spuse Catarella, apoi sublinie din nou, silabisind: Pir-so-na-lă.

Pe masa de lucru găsi o vedere de la tatăl său şi câteva comunicări interne, de serviciu.

— Catarè, unde ai pus scrisoarea?

— Păi, nu vă zisei că era pirsonală? făcu agentul, arătându-se uşor

ofensat.

— Aşa, şi? Asta ce vrea să-nsemne?

— Vrea să-nsemne că fiind scrisorica pirsonală, era musai s-o primiţi pirsonalmente-n pirsoană.

— În regulă. Uite, persoana-i ici, în faţa ta. Scrisoarea unde-i?

— Îi acolo unde tre' să fie, acolo-i. Adicătelea unde pirsoana stă pirsonalmente-n pirsoană cu casa. Îi zisei poştaşului să v-o ducă la Marinella: nu acolo staţi cu casa?

Proprietarul-bucătar al birtului San Calogero se postase în prag, cătând lung la trecători: ieşise „să ia o gură de aer".

— Ce faceţi, dom' comisar, tot abstinent, tot abstinent?

— Astăzi iau masa acasă.

— Bleah. Faceţi cum credeţi, da' să ştiţi că primii un transport de *gamberoni* cum de mult n-aţi mai văzutără: vă lingeţi degetele şi când îi visaţi, zău aşa.

Montalbano cedă ispitei, biruit mai mult de priveliştea pe care şi-o închipuise subit decât de poftă. Mai târziu, terminând de mâncat, dădu farfuriile deoparte, îşi încrucişă braţele pe masă şi-şi ascunse faţa în moliciunea lor: în clipa următoare, căzu într-un somn adânc. Aproape întotdeauna lua masa în separeu: prin urmare, ospătarului Serafino îi veni uşor să devieze traseul celorlalţi clienţi spre sala mare, lăsându-l pe comisar să se odihnească în sfânta pace. Târziu, către ora patru – restaurantul era deja închis –, văzând că Montalbano nu dădea încă niciun semn de viaţă, proprietarul îi pregăti o ceaşcă de cafea tare şi-l trezi cu delicateţe.

[7]Mike (Michael Nicolas Salvatore) Bongiorno (1924–2009) a fost una dintre cele mai populare şi longevive vedete de televiziune din Italia, prezent pe micile ecrane încă de la primele emisiuni RAI, în anii cincizeci (n. tr.).

6

De scrisoarea personală – pentru el „pirsonalmente-n pirsoană”, după cum îl avertizase Catarella – uitase cu desăvârşire. Îşi reaminti în clipa în care, intrând în casă, călcă direct pe ea: poştaşul o strecurase pe sub uşă. Specificaţia de pe plic îi trezi bănuiala că avea de-a face cu o anonimă: „MONTALBANO – COMISARIAT – ORAŞ.” Iar în stânga sus, avertismentul: „Personal.” Termen care, din nefericire, declanşase cutremurul catastrofal din creierul lui Catarella.

Însă de anonimă, nu, nu era anonimă. Dimpotrivă: semnătura pe care Montalbano o căută de la bun început în josul paginii avu asupra sa efectul unei lovituri de măciucă în moalele capului.

Stimate domnule comisar,

M-am gândit că, foarte probabil, nu voi fi în măsură să ajung la dumneavoastră mâine-dimineaţă, aşa cum ne puseserăm de acord telefonic. În eventualitatea că şedinţa comitetului regional de partid Montelusa – la care voi participa imediat ce termin de scris aceste rânduri – se va finaliza cu un eşec pentru tezele mele politice (deznodământ foarte probabil, de altfel), consider de datoria mea să plec direct la Palermo, unde voi încerca să trezesc din amorţire sufletele şi conştiinţele acelor camarazi care ocupă funcţii cu adevărat importante, decizionale, în cadrul partidului. Ba, mai mult decât atât, sunt dispus să iau primul avion spre Roma, unde voi cere audienţă la secretarul nostru general. Puse în practică, aceste proiecte ale mele vor amâna prea mult timp întâlnirea noastră, drept pentru care vă cer scuze că apelez la această metodă, aceea de a aşterne pe hârtie ceea ce aş fi vrut să vă transmit personal, prin viu grai.

După cum, desigur, vă amintiţi, a doua zi după aşa-zisul furt de la supermarket, m-am prezentat din proprie iniţiativă la comisariat, povestind ceea ce văzusem cu totul întâmplător în noaptea cu pricina: un grup de bărbaţi încărcând marfă, supravegheaţi de un individ în uniformă care mi-a părut a fi însuşi paznicul de noapte. În ciuda orei neobişnuite, nimeni n-ar fi putut intui ceva nelalocul său în scena respectivă: dacă aş fi observat ceva ciudat, fiţi sigur că n-aş fi stat pe gânduri şi aş fi anunţat imediat forţele de ordine.

În noaptea care a urmat mărturiei mele m-am înfuriat atât de tare din cauza unor camarazi de partid, încât pur şi simplu n-am reuşit să pun geană pe geană; căutând să mă gândesc la altceva, m-am

concentrat o vreme cu mintea asupra jafului. Şi astfel, mi-am amintit – repet, abia atunci – un amănunt despre care înclin să cred că este de o importanţă crucială. Întorcându-mă de la Montelusa, agitat cum eram, înainte de Vigàta am greşit drumul de acces în oraş. Cauza: o serie de străduţe cu sens unic, total lipsite de logică şi bun-simţ, date recent în folosinţă. Prin urmare, în loc s-o iau pe via Granet, m-am încadrat pe drumul vechi, respectiv pe strada Lincoln, pomenindu-mă pe contrasens. După vreo cincizeci de metri, mi-am dat seama de greşeală şi m-am hotărât să frânez şi să rulez în marşarier până în dreptul aleii Trupìa, de unde urma să o iau pe drumul regulamentar. Numai că mi-a fost practic imposibil să pătrund pe alee, de vreme ce am găsit-o literalmente blocată de o maşină dintre acelea mari, Fiat Ulisse, căreia i se face atât de multă reclamă, dar pe care o pot cumpăra numai ăi de au pile la fabrică. Numărul de înmatriculare: Montelusa 328280. În situaţia aceasta, nu-mi rămânea de făcut altceva decât să persist în greşeală şi să-mi duc infracţiunea la bun sfârşit. Aşa se face că am ajuns în piaţa bisericii vechi, unde se află şi supermarketul.

Daţi-mi voie să vă scutesc de eventuale investigaţii: maşina cu pricina, de altfel singura de această marcă din oraş, îi aparţine domnului Carmelo Ingrassia. Acum, de vreme ce Ingrassia locuieşte la Monte Ducale, vin eu şi-ntreb: ce căuta maşina dumnealui acolo, la doi paşi de supermarket – aflat în proprietatea aceluiaşi Ingrassia – care chiar în clipele acelea era, în aparenţă, devalizat? Răspunsul îl daţi dumneavoastră.

Al dumneavoastră devotat,
CAV. GERLANDO MISURACA

— *Cavaliere,* mi-ai tras-o ca la carte, zău aşa! fu singurul comentariu care-i veni în minte lui Montalbano.

Lăsă scrisoarea pe masa pe care obişnuia să mănânce şi rămase o vreme privind lung la ea. Pentru că de mâncat, nu, nu mai putea fi vorba să poată pune gura pe ceva. Deschise totuşi frigiderul, fie şi numai ca să aducă un pios omagiu artei culinare a menajerei: omagiu pe deplin meritat – constată el, adulmecând aroma învăluitoare a unei porţii de caracatiţă fiartă înăbuşit. Închise frigiderul cu o undă de regret: nu, nu se simţea în stare, un nod greu i se ridicase drept în capul stomacului. Se dezbrăcă şi, aşa gol puşcă cum era, dădu o raită pe ţărmul mării: n-avea de ce să se ruşineze, pentru că la ora aceea din noapte nu se arăta nici suflet de creştin pe acolo. Nu-i era nici foame, nici somn. Către ora patru dimineaţa, plonjă în valurile reci ca gheaţa, înotă până departe, în larg, apoi ieşi din apă şi se întoarse în casă. Constată amuzat – şi se puse pe râs de unul singur – că mătărânga i se-ntărise brusc: ţeapănă ca o măciucă era. Hotărî că, dată fiind situaţia, cea mai bună soluţie era să-i vorbească, să-şi convingă

onstromentu' să dea dovadă de mai multă înţelepciune.

— Uite ce-i, n-are rost să visezi cai verzi pe pereţi.

Chemat în cauză, onstromentu'-i sugeră că, probabil, un telefon dat Liviei ar fi picat la ţanc (Livia, goală şi fierbinte în patul lui, asta da, fantezie erotică!).

— Auzi? Nu eşti decât un cap de *minchia* care-mi toarnă *minchiate!* Am zis nu şi cu asta basta! Treburile astea ţin la puţoii de-o freacă la rece de trei ori pe zi, nu la mine! Pricepi au ba?

Ofensat, onstromentu' se retrase. Montalbano îşi trase pe el o pereche de chiloţi, se înfăşură într-un prosop mare, uscat, luă un taburet şi se postă pe veranda dinspre plajă.

Rămase să admire marea, care se lumina încet-încet, căpătând culoare şi reflectând primele raze de soare. Se anunţa o zi frumoasă: comisarul se declară mulţumit şi gata de acţiune. Dacă scrisoarea de la *cavaliere* îi revelase idei noi, partida de înot îi servise ca să şi le pună în ordine.

— Ei, nu, în halu' ăsta nu vă puteţi prezenta la conferinţa de presă, declară sentenţios Fazio, măsurându-l sever din cap până-n picioare.

— Ce-i, Fazio, luaşi lecţii de la pretinii tăi din Antimafia?

Montalbano arătă spre sacoşa mare de plastic pe care o ţinea în mână.

— Am ici pantaloni, veston, cămaşă şi cravată. Mă schimb când plec spre Montelusa. Apropo, fă şi tu ceva util: scoate-le din sacoşă şi pune-le pe un spătar de scaun, să nu se şifoneze.

— De şifonat, îs gata şifonate. Numa' că eu nu de haine vorbeam, ci de faţa 'mneavoastră. Tre' mort-copt să vă faceţi drum pe la *varbèri*.

Dacă Fazio – care-l cunoştea mai bine ca oricine, ştiind cât de greu îi venea comisarului să treacă pe la bărbier – spusese „mort-copt", însemna că, într-adevăr, altă scăpare n-avea. Trecându-şi degetele prin părul de la ceafă, conveni tacit că o foarfecă se impunea de urgenţă. Se întunecă brusc la faţă.

— Şi eu, care credeam că azi o să-mi meargă bine! O s-o belesc rău de tot, asta o să se-ntâmple azi! prezise el.

Înainte să iasă hotărî ca între timp, cât stătea el la frizer să se ferchezuiască, cineva din comisariat să-i dea de urmă lui Ingrassia şi să-l aducă la secţie.

— Ş-apăi dacă mă iscodeşte ce şi cum, eu ce tre' să-i răspund? se interesă Fazio.

— Nu-i răspunzi ni'ca.

— Da' dacă insistă?

— Dacă insistă, îi zici că vreau eu neapărat să aflu când îşi făcu ultima oară o clismă-n cur. Na, aşa eşti mulţumit?

— D-apăi chiar tre'să vă sară ţandăra din atâta lucru?

Il varbèri, calfa acestuia şi un client, instalat într-unul din cele două fotolii rotative care abia-abia începeau în salon – în realitate, o dugheană încropită în dosul scărilor unei case cu etaj –, purtau o discuţie foarte animată, însă în clipa în care zăriră silueta comisarului profilându-se în cadrul uşii, tustrei amuţiră ca la un semnal. Montalbano intrase afişând ceea ce el însuşi definea drept „mutră de *varbèri*", respectiv: buzele suficient de strânse încât gura să-i fie redusă la o crăpătură abia vizibilă, ochii vag întredeschişi – două fante prin care se strecura o căutătură suspicioasă –, sprâncenele încruntate, expresia feţei dispreţuitoare şi, în acelaşi timp, severă.

— 'Nă ziua. Tre' s-aştept, cumva?

A, da, şi vocea: neapărat răguşită, cu tonalitate joasă.

— Nu, să trăiţi, dom' comisar. Apăi, se poate? *S'assittasi,* luaţi loc colea.

Cât timp Montalbano încercă să-şi găsească locul în fotoliul rămas liber, *varbèri* se grăbi să termine cu celălalt client, accelerând atât de tare timpii, încât comisarului îi păru că asistă la o scenă dintr-una din comediile mute ale lui Charlot: în cele din urmă, meşterul se opri din lucru, îl lăsă pe client să admire rezultatul plasându-i o oglindă în dreptul cefei, îl eliberă din strânsoarea prosopului, pe care-l aruncă într-un coş, apoi luă un prosop curat şi-i acoperi comisarului umerii. Dinspre partea lui, clientul refuză obişnuitul periaj final din partea calfei şi, bălmăjind un *bongiorno* înfundat, o luă literalmente la fugă pe uşă.

Ritualului tunsului şi bărbieritului dură puţin, desfăşurându-se într-o linişte adâncă, aproape funerară. Un nou client dădu să-şi facă intrarea în salon, strecurându-se printre şiragurile de perle de sticlă atârnate de uşorul uşii. Adulmecând atmosfera apăsătoare şi recunoscându-l pe comisar, zise grăbit:

— Trec mai târziu.

Şi se făcu nevăzut.

Pe drumul de întoarcere spre comisariat, Montalbano simţi plutind în jurul său un miros persistent, nedefinit, dar cu siguranţă dezgustător – ceva între terebentină şi o pudră folosită de prostituatele din urmă cu trei decenii. În cele din urmă, pricepu: părul lui mirosea aşa.

— Vedeţi că la 'mneavoatră-n birou aşteaptă Ingrassia, îl informă Tortorella în şoaptă, ca şi cum ar fi pus amândoi la cale un complot.

— Fazio pe unde umblă?

— Se duse acasă, să se schimbe de haine. Ştiţi, or telefonatără de la chestură. Ziceau că tre' să participe la conferinţă şi ăilalţi: Fazio,

Gallo, Galluzzo şi Germanà.

„Aha! Se vede treaba că boul ăla cu ţâţe, Sciacchitano, m-a luat totuşi în serios”, îşi zise în gând Montalbano.

Ingrassia, care de data aceasta era îmbrăcat din cap până-n picioare în verde-pal, dădu să se ridice la intrarea comisarului.

— Nu vă deranjaţi, faceţi-vă comod, îi spuse, aşezându-se la rândul său pe scaunul dindărătul biroului.

Distrat, îşi trecu degetele prin păr: în clipa următoare damful de terebentină amestecată cu pudră se înteţi. Alarmat, îşi duse degetele la nări şi, mirosindu-le, obţinu confirmarea propriilor suspiciuni. Însă nu, nu era nimic de făcut: nu-i trecuse niciodată prin minte să pună la păstrare un flacon cu şampon în baia de serviciu a comisariatului. Trăsăturile i se aspriră brusc, recompunând „mutra de *varbèri*” de mai devreme. Observând neaşteptata metamorfoză, Ingrassia începu să facă feţe-feţe, răsucindu-se agitat pe scaun.

— S-a întâmplat ceva? îl iscodi.

— În ce sens?

— A, păi... în toate sensurile, bâigui Ingrasia.

— Eh, făcu Montalbano, evaziv.

Concentrat, continuă să-şi miroasă degetele şi, o vreme, conversaţia lâncezi.

— Auziră̆ţi de bietul *cavaliere?* îl iscodi comisarul, ca şi cum se pregăteau pentru o discuţie de salon, ca-ntre prieteni.

— Eh, ce să-i faci! Asta-i viaţa! oftă cuviincios celălalt.

— Închipuiţi-vă, domnule Ingrassia: îl rugasem să treacă din nou pe la noi, să ne ofere amănunte noi despre cele văzute de dumnealui în noaptea furtului, ba chiar ne puseserăm de acord să ne întâlnim şi, când colo...

Ingrassia îşi desfăcu larg braţele, într-un gest care-l invita pe Montalbano la resemnare în faţa destinului. După care, lăsând să se scurgă cuvenita pauză de meditaţie:

— Mă scuzaţi că întreb – zise –, totuşi ce amănunte noi v-ar mai fi putut dezvălui bietu’ *cavaliere?* Din câte ştiu, declarase tot ce văzuse, nu-i aşa?

Montalbano ridică degetul arătător şi făcu *’nzinga,* semn că nu.

— Credeţi că n-a declarat tot ce văzuse? se arătă intrigat Ingrassia.

Din nou, Montalbano făcu *’nzinga* că nu cu arătătorul.

„N-ai decât să fierbi în suc propriu, bou cu ţâţe ce eşti”, i se adresa între timp celuilalt, în gând.

Verde cum era, precum o rămurică înmugurită de copac, Ingrassia începu să se clatine încoace şi-ncolo, ca mângâiat de adierea brizei.

— Ş-apăi atunci, ce voiaţi să aflaţi de la el?

— Ceea ce credea el că trecuse cu vederea în seara aceea.

Briza se transformă brusc în rafale de furtună, iar rămurica se îndoi, mai-mai să se frângă.

— Nu, n-am înţeles.

— Vă explic îndată. Sunt convins că vă mai amintiţi pictura aceea a lui Pieter Bruegel intitulată *Jocuri de copii,* nu-i aşa?

— Cine? Eu? Nu, făcu Ingrassia, cu un aer preocupat.

— Nu face nimic. Atunci, cu siguranţă aţi văzut vreun tablou semnat de Hieronymus Bosch. Am dreptate?

— Nu, să trăiţi, exclamă Ingrassia, începând să transpire.

De data aceasta, era înspăimântat de-adevăratelea: treptat, obrajii căpătau, la rândul lor, nuanţa veşmintelor – verde.

— N-are nicio importanţă, haideţi mai bine s-o lăsăm baltă, rosti, magnanim, Montalbano. De fapt, voiam să spun că, asistând la o anumită scenă, spectatorul îşi aminteşte apoi impresia generală pe care i-a făcut-o scena cu pricina. Sunteţi de acord cu mine?

— Da, de acord, răspunse Ingrassia, pregătit parcă pentru tot ce se putea mai rău.

— Pe urmă, pe măsură ce trece timpul, spectatorul cu pricina îşi aminteşte câte un detaliu nou, înregistrat în memorie, însă considerat iniţial fără importanţă şi pus deoparte, la păstrare. De exemplu, o fereastră deschisă ori una închisă, anumite zgomote – ce ştiu eu, un fluierat, o melodie fredonată de cineva, un scaun răsturnat, un automobil staţionat într-un loc unde n-ar fi trebuit să se afle la o anumită oră, o lumină care se stinge... Amănunte de genul ăsta, particularităţi care în cele din urmă se dovedesc de o importanţă extremă.

Ingrassia trase din buzunarul hainei o batistă albă cu tivul verde şi începu să-şi şteargă faţa de sudoare.

— Oare mă făcurăţi să bat drumu' până aici numa' ca să-mi ziceţi toate astea?

— A, nu. Nu mi-aş fi permis să vă deranjez *ammàtula,* de pomană. Vreau să ştiu dacă aţi primit vreo veste de la ăi care, în opinia dumneavoastră, au pus la cale farsa asta cu jaful.

— Nu, nu dădu nimeni niciun semn de viaţă.

— Hm, ciudat.

— De ce?

— Pentru că tocmai ăsta-i hazul unei farse: să vezi reacţia victimei şi să te distrezi pe seama sa. În sfârşit, să mă anunţaţi şi pe mine dacă primiţi vreun semn de la ei. Bună ziua.

— Bună ziua, spuse şi Ingrassia, ridicându-se.

Transpira prin toţi porii: la spate, pantalonii i se lipiseră pur şi simplu de şezut.

Îşi făcu intrarea Fazio: în uniform lui strălucitoare, arăta ca scos de la cutie.

— Eu aici mi-s, zise.

— Şi papa, la Roma-i.

— *Va bene, commissà,* pricepui: astăzi vă tună şi vă fulgeră, nu-i chip de vorbit cu ’mneavoastră.

Dădu să se retragă, apoi se răzgândi şi se opri în prag.

— A, sună adineauri domnul Augello. Zicea aşa, că-l lovi o durere groaznică de măsele. Vine-ncoa’ numa’ dacă-i mare nevoie de el.

— Ascultă, ştii cumva ce s-a-ntâmplat cu rămăşiţele Fiatului Cinquecento al lui *cavaliere* Misuraca?

— Da, să trăiţi, îs încă aici, în garajul nostru. Ascultaţi la mine ce vă zic eu: asta-i invidie mie-n sută, zău dacă nu.

— Despre ce, Doamne iartă-mă, vorbeşti acolo?

— Despre durerea de măsele a lu’ domnu’ Augello. De la invidie-l păli durerea.

— Şi pe cine să fie invidios, mă rog frumos?

— Apăi, pe ’mneavoastră, pe cine altu’? Pen’ că ’mneavoastră aveţi conferinţă de presă şi el nu. Ca să nu mai zic că-i supărat şi fiindcă n-aţi vrută să-i spuneţi numele ăluia de-l arestarăm noi.

— Fazio, îmi faci o favoare, te rog?

— Da, să trăiţi, pricepui. Să trag uşa după mine când ies, nu-i aşa?

După ce Fazio închise uşa după el, comisarul ridică receptorul şi formă un număr. Îi răspunse o voce de femeie ce părea parodia unei actriţe de culoare.

— *Bronto?* Gine vorbejde? Gine du ejdi?

„Totuşi de unde, Doamne, iartă-mă, îşi racolează familia Cardamone menajerele?” se întrebă îngrozit Montalbano.

— Doamna Ingrid acasă-i?

— Ezde, da’ du gine vorbejde?

— Mă cheamă Salvo Montalbano.

— Du ajdebd delefon.

Spre deosebire de menajeră, vocea lui Ingrid părea a unei actriţe care o dubla în italiană pe Greta Garbo – tot suedeză şi ea, la urma urmelor.

— *Ciao,* Salvo, ce mai faci? Cam de multişor nu ne-am văzut noi doi, nu-i aşa?

— Ingrid, am nevoie de ajutorul tău. Eşti liberă diseară?

— La drept vorbind, nu. Dar dacă la mijloc este vorba de ceva important pentru tine, contramandez totul.

— Da, e important.

— Atunci, spune-mi: unde şi când?

— Diseară, la nouă, la barul din Marinella.

Conferinţa de presă deveni pentru Montalbano – aşa cum, de altfel, intuise perfect – o lungă, pătimaşă plefturealã cu public. De la Palermo sosise vicechestorul De Dominicis, de la Antimafia, care se aşeză pe scaunul de lângă chestorul de Montelusa. Câteva gesturi imperioase şi ocheade încruntate îl constrânseră pe Montalbano, care ar fi vrut să se aşeze pe unul din locurile din sală, laolaltă cu restul lumii, să ia loc în stânga şefului său. În spatele lor, în picioare, Fazio, Germanà, Gallo şi Galluzzo. În deschiderea balului, vorbi chestorul: se hotărî să dezvăluie de la bun început numele arestatului – numărul unu din eşalonul doi: Gaetano Bennici, zis şi Tano Grecu', pluriasasin, dat de mai mulţi ani în urmărire generală. Se declanşă literalmente un vacarm. Ziariştii – mulţi la număr, pe deasupra, aflându-se acolo şi patru camere de luat vederi – săriră pur şi simplu de pe scaune şi se puseră să vorbească între ei gesticulând vivace, până-ntr-acolo încât chestorul reuşi cu mare greutate să restabilească liniştea. Continuă spunând că tot meritul îi aparţinea comisarului Montalbano, care, ajutat de subordonaţii săi – pe care îi nominaliză unul câte unul –, dăduse dovadă de abilitate şi curaj, fructificând magistral o oportunitate ivită întâmplător. Luă cuvântul apoi De Dominicis, care explică de-a fir a păr rolul jucat de Tano în cadrul mafiei, rol dacă nu de *primissimo,* cu siguranţă de prim-plan. După care tăcu, aşezându-se la locul lui, moment în care Montalbano înţelese că tocmai fusese lăsat pradă fiarelor: îi venise rândul să vorbească.

Întrebările porniră cadenţat, la foc automat, mai rău decât rafalele unui kalaşnikov. Avusese loc un schimb de focuri? Tano Grecu' era singur? Se înregistraseră răniţi în rândul forţelor de ordine? Care au fost primele cuvinte ale lui Tano după ce i s-au pus cătuşele? În momentul descinderii, Tano dormea sau era treaz? Avea cu el o femeie? Un câine? Era adevărat ce se spunea, cum că se droga? Câte crime avea la activ? Cum era îmbrăcat? Îl găsiseră cumva gol puşcă? Da' era adevărat că Tano ţinea cu AC Milan? Că avea la el o fotografie cu Ornella Muti? Era domnul comisar atât de amabil să le spună care anume fusese acea oportunitate întâmplătoare despre care pomenise adineauri domnul chestor?

Străduindu-se să răspundă la toate întrebările, Montalbano răsufla din ce în ce mai greu şi, pe măsură ce trecea timpul, vorbele care-i ieşeau din gură erau din ce în ce mai puţin inteligibile chiar şi pentru el însuşi.

„Slavă Domnului că-i şi televiziunea aici – îşi spuse. După ce se termină tot, pot să văd înregistrarea şi să-mi dau seama ce goange am debitat."

Pentru ca lucrurile să fie şi mai dificile decât erau deja, comisarul o zări în rândurile asistenţei pe Anna Ferrara, inspectorul de la

Montelusa, care îl sorbea cu adoraţie din priviri.

Într-un târziu, ziaristul Nicolò Zito de la Retelibera – care-i era prieten devotat – încercă să-l salveze din capcana nisipurilor mişcătoare în care, foarte curând, risca să se înece.

— Domnule comisar, dacă-mi permiteţi: aţi spus mai devreme că v-aţi întâlnit cu Tano pe când vă întorceaţi de la Fiacca, unde nişte prieteni vă invitaseră să mâncaţi împreună o *tabisca*. Am înţeles bine?

— Da.

— Spuneţi-ne, ce-i aia, o *tabisca?*

Ieşiseră amândoi la o *tabisca* de nenumărate ori până atunci: prin urmare, Zito îi arunca un colac de salvare. Iar Montalbano îl prinse din zbor. Redevenind brusc sigur pe el şi foarte precis în explicaţii, comisarul se lansă într-o descriere minuţioasă a ingredientelor şi modului de preparare a acelei specialităţi de pizza.

7

În bărbatul acela parcă lovit cu leuca, bâlbâit, ezitant, cu voce spartă şi cu priviri rătăcite de om beat, pe care camera de luat vederi de la Retelibera îl încadra nemilos în prim-plan, Montalbano se recunoscu cu greu pe el însuşi, în încercarea de a rezista puhoiului de întrebări ale jurnaliştilor – „*garrusi,* poponari, fii de căţea cu toţii, asta-s ziariştii!" Partea care-i reuşise cel mai bine – reţeta şi modul de preparare a pizzei *tabisca* – fusese cenzurată („Cine ştie, poate că nu era sută la sută în acord cu subiectul principal, capturarea lui Tano.")

Vinetele *alla parmigiana* pe care menajera i le lăsase în cuptor îi părură brusc fade, fără gust, însă nu, era imposibil, una ca asta nu era cu putinţă: la mijloc era vorba, cu siguranţă, de efectul psihologic al faptului că se văzuse – un pămpălău, un rahat cu ochi mai mare ca el nici că exista! – la televizor.

Deodată, îi veni să pişe ochii, să se întindă cât era de lung în pat, înfăşurându-se strâns în cearşafuri, ca o mumie.

— Domnul comisar Montalbano? Sunt Luciano Acquasanta, de la cotidianul *Il Mezzogiorno*. Aveţi amabilitatea să-mi acordaţi un interviu?

— Nu.

— Voi fi scurt, nu vreau să vă irosiţi vremea, vă jur.

— Nu.

— Domnul comisar Montalbano la telefon? Sunt Spingardi, Atilio Spingardi de la studioul RAI din Palermo. Organizăm o masă rotundă pe tema...

— Nu.

— Vă rog, daţi-mi voie să termin!

— Nu.

— Iubire? Sunt Livia. Cum te simţi?

— Bine. Da' de ce-ntrebi?

— Te-am văzut adineauri la televizor.

— Iisuse, nu! Te pomeneşti că m-au transmis în toată Italia!

— Cred că da. Însă a fost un material scurt, să ştii.

— Se auzea ce spuneam?

— A, nu, de vorbit a vorbit doar crainicul. Te-au încadrat însă de câteva ori în prim-plan şi, văzându-ţi faţa, m-am îngrijorat. Erai galben precum ceara.

— Adicătelea ce, or transmisără color?

— Bineînţeles. Când şi când îţi duceai mâna la ochi, la frunte...

— A, mă durea capul, iar reflectoarele mă stânjeneau.

— Acum ţi-a trecut?

— Da.

— Domnul comisar Montalbano? Sunt Stefania Quattrini, de la *Essere donna*. Am dori să realizăm un interviu telefonic cu dumneavoastră. Sunteţi amabil să rămâneţi o clipă pe fir?

— Nu.

— Este o chestiune de câteva secunde, doar.

— Nu.

— Am onoarea să discut cu faimosul comisar Montalbano, cel care susţine conferinţe de presă?

— Nu mă mai frecaţi la icre!

— A, nu, icrele ţi le lăsăm la locu' lor, da' curu' nu. Curu' ţi-l facem muci.

— Alo, cine-i la telefon?

— Moartea, moartea ta-i la telefon, *cornuto!* Am să-ţi spun o vorbă de dulce: află că n-ai să scapi cu una, cu două de noi, comediant de două parale ce eşti! Apăi, pe cine crezi tu că vicleneşti cu mascarada de teatru de-o făcuşi cu pretinu' tău, Tano? Cască urechile bine: pen' că ne luaşi de proşti, ai să plăteşti scump 'mneata!

— Alo? Alo?

Convorbirea se întrerupse. Montalbano n-avu însă timp să mediteze asupra vorbelor ameninţătoare ale anonimului său interlocutor: înţelese brusc că ţiuitul insistent care se interfera de ceva timp cu ţârâitul neîntrerupt al telefonului era, de fapt, soneria de la intrare. Era ferm convins – de ce oare? – că la uşă nu putea fi decât vreun ziarist mai şiret decât ceilalţi, care se hotărâse să se prezinte personal la el acasă. Scos din răbdări, alergă la uşa de la intrare şi, fără s-o deschidă, strigă:

— Cine-i acolo, băga-mi-aş să-mi bag?

— Chestorul sunt.

Apăi, ce Dumnezeu venise chestorul să facă acasă la el, fără măcar să-l anunţe din timp că vine? Trase zăvorul cu o lovitură de pumn şi deschise larg uşa.

— Bună ziua, intraţi, vă rog, spuse făcând un pas lateral ca să-l lase

pe celălalt să treacă.

Chestorul nu se clinti din loc.

— N-avem timp. Aranjează-ţi ţinuta şi urmează-mă. Te aştept în maşină.

Şi îi întoarse spatele, îndepărtându-se. Trecând prin faţa oglinzii mari a şifonierului din dormitor, Montalbano avu revelaţia acelui „aranjează-ţi ţinuta" al chestorului: era gol puşcă.

Maşina nu purta însemnele poliţiei, ci, în mod curios, avea numerele unei maşini de închiriat. La volan stătea un agent de la chestura din Montelusa îmbrăcat civil, pe care Montalbano îl cunoştea.

— Îmi cer scuze că nu te-am anunţat dinainte, spuse chestorul când comisarul se urcă în maşină. Telefonul dumitale suna întruna ocupat.

— Mda, aşa-i.

Chestorul ar fi avut, desigur, posibilitatea să-l întrerupă din ale sale, însă aşa ceva nu s-ar fi potrivit cu caracterul său de persoană gentilă şi discretă. Montalbano preferă să nu-i explice de ce telefonul nu-i dăduse niciun minut de răgaz: consideră că era mai bine să tacă, de vreme ce nu-şi văzuse niciodată superiorul atât de nervos ca-n clipele acelea – tras la faţă, gura pe jumătate strâmbă, într-o grimasă acrită.

După vreo trei sferturi de oră de mers pe şoseaua ce ducea de la Montelusa la Palermo – şoferul ţinea acceleraţia la maximum –, comisarul se lăsă cucerit de peisajul insulei sale natale, atât de drag lui.

„Chiar îţi place?", îl întrebase mirată Livia când, cu câţiva ani în urmă, o dusese să admire acele meleaguri uitate parcă de vreme.

Coline aride ce semănau cu uriaşe monumente funerare străvechi, acoperite ici-colo de smocuri galbene de iarbă uscată, abandonate de om după înfrângeri repetate (înfrângeri pricinuite fie de secetă, fie de incendiile de peste vară, fie pur şi simplu de oboseala şi de refuzul oamenilor de a continua o luptă dinainte pierdută), întrerupte din loc în loc de cenuşiul stâncilor – creneluri răsărite absurd din neant sau, poate, căzute din cer, stalactite („Sau stalagmite?") ale acelei adânci peşteri în aer liber care era Sicilia. Casele rare – toate cu un singur nivel, dammùsi[8], cuburi de piatră aşezate fără mortar unele peste altele – stăteau într-o rână, ca şi cum rezistaseră miraculos unei scuturături violente a pământului neîmblânzit ce nu dorea să le simtă apăsarea. Ici-colo, totuşi, câte o pată de verde, însă nu, nu de la frunzele copacilor sau culturi: era verdele agavelor, al tufelor de bob sălbatic, mătură sau iarbă-spadă[9] – un verde stins, prăfuit, de buruieni ce se pregătesc, la rândul lor, să capituleze.

Ca şi cum până atunci tăcuse doar pentru că aştepta scenografia cea

mai potrivită, chestorul se hotărî să vorbească: comisarul înţelese însă că nu i se adresa lui, ci vorbea cu el însuşi, într-un soi de monolog încărcat de suferinţă şi furie.

— De ce, de ce a trebuit să se procedeze aşa? Cine a luat hotărârea? Iar dacă totuşi s-ar face o anchetă – ipoteză absurdă, de altfel –, s-ar ajunge la concluzia că nu-i responsabil nimeni pentru această hotărâre, ori că s-a acţionat la ordine venite de sus. Bineînţeles că, apoi, şeful de la Antimafia ar nega totul, ministrul de Interne la fel, cum de altfel ar nega şi prim-ministrul sau şeful statului însuşi. Mai rămân să nege, în ordine: papa de la Roma, Iisus Hristos, Maica Domnului şi Tatăl Ceresc. Şi ce scandal ar mai face cu toţii: cum de-şi permite cineva să insinueze că ordinul a venit de la ei?! În condiţiile acestea, nu mai rămâne decât Necuratul,ăl de i s-a dus buhu' că-i cauza tuturor relelor de pe pământ. Aha, iată deci cine-i vinovatul: diavolul! Una peste alta, Montalbano, s-a stabilit că trebuia transferat la o altă închisoare.

— Cine, Tano? îndrăzni să întrebe comisarul.

Însă chestorul nu se sinchisi să-i răspundă, continuându-şi monologul.

— De ce? N-o să aflăm niciodată, de asta putem fi siguri. Şi uite aşa, în vreme ce pe noi ne-au trimis să ţinem conferinţa de presă, pe el l-au urcat într-o maşină oarecare, cu doi agenţi în civil drept escortă – Doamne Dumnezeule, câtă viclenie! –, ca să nu bată la ochi. Bineînţeles că, odată ajunşi pe undeva, pe la Trabia, de pe o alee a ţâşnit clasica motocicletă de putere mare, cu doi indivizi în şa – desigur, imposibil de identificat pentru că purtau cască... Cei doi agenţi morţi pe loc, în vreme ce el se află în agonie, la spital. Cam asta-i.

Montalbano încasă lovitura în tăcere, străbătut de un gând cinic: dacă Tano ar fi fost asasinat cu câteva ore mai devreme, el ar fi fost scutit de tortura de la conferinţa de presă. Începu să pună întrebări numai şi numai pentru că-l simţise pe chestor ceva mai calm după descărcarea nervoasă de adineauri.

— Bine, dar de unde au aflat că...

Chestorul izbi cu pumnul în scaunul din faţa sa: şoferul tresări violent, în vreme ce maşina părăsi preţ de o secundă banda de mers.

— Ce întrebare-i asta, Montalbano? O cârtiţă din interior, ce-i aşa greu de înţeles? Văd roşu înaintea ochilor când mă gândesc, zău aşa!

Comisarul lăsă să treacă două-trei minute înainte să rostească următoarea întrebare.

— Totuşi, ce amestec avem noi?

— Vrea să-ţi vorbească. Ştie că-i pe moarte şi ţine neapărat să-ţi transmită ceva.

— Ah. Bine, dar de ce v-aţi mai deranjat şi dumneavoastră? Puteam să mă duc numai eu.

— Te însoţesc ca să evităm întârzieri nedorite, contratimpi, chestii de genul ăsta. Cu sublima inteligenţă care-i caracterizează, nătărăii de la Palermo ar fi în stare să vă împiedice întâlnirea.

În faţa intrării în spital fusese tras un transportor blindat, în vreme ce în curte se desfăşuraseră în formaţie de luptă vreo zece membri ai trupelor speciale, cu mitralierele la vedere.

— Rahaţi cu ochi, spuse chestorul.

Încărcaţi de o stare de nervozitate din ce în ce mai apăsătoare, depăşiră cel puţin cinci filtre de control, pentru a ajunge în cele din urmă pe coridorul de acces spre rezerva lui Tano. Toţi bolnavii de pe palier fuseseră obligaţi să-şi părăsească saloanele, fiind mutaţi cu forţa, printre blesteme şi injurii. În cele două extremităţi ale coridorului, patru poliţişti înarmaţi, în vreme ce alţi doi fuseseră postaţi la uşa în spatele căreia, evident, se afla Tano. Chestorul le arătă permisul de liberă trecere.

— Felicitări, i se adresă el poliţistului cel mai mare în grad.

— Pentru ce, domnule chestor?

— Pentru măsurile excepţionale de securitate.

— Vă mulţumesc, răspunse celălalt luminându-se brusc la faţă – nici vorbă să fi priceput ironia din spusele chestorului.

— Intră numai dumneata, eu o să aştept aici.

Abia în clipa aceea, chestorul îşi dădu seama că Montalbano era livid la faţă, cu broboane mari de sudoare pe frunte.

— Oh, Doamne, Montalbano, ce ai? Ţi s-a făcut rău?

— Nu, mă simt foarte bine, răspunse comisarul scrâşnind din dinţi.

De data aceasta, îi turnase chestorului o *farfanterìa:* de fapt da, se simţea rău, chiar foarte rău. În ce-i privea pe morţi, i se rupea în paişpe de ei – dormea ne-ntors, mânca sau juca cărţi fără să-i pese nici cât negru sub unghie. În schimb, oamenii care trăgeau să moară îl impresionau peste măsură: fiori reci îl străbăteau din cap până-n tălpi, transpira, mâinile începeau să-i tremure şi-n stomac i se ridica un nod greu.

Sub cearşaf, trupul lui Tano îi păru *accorciato,* mai scurt decât şi-l amintea. Braţele îi zăceau vlăguite pe lângă corp, cel drept înfăşurat într-un bandaj gros şi complicat. Din nasul acum străveziu îi pleca o reţea de tuburi subţiri de oxigen, în vreme ce chipul îi părea o imitaţie, ca al unei păpuşi de ceară. Stăpânindu-şi dorinţa imperioasă de a o lua la sănătoasa, comisarul trase un scaun metalic lângă pat şi se aşeză la capul muribundului care, cu ochii închişi strâns, părea că

doarme.

— Tano? Tano? Sunt comisarul Montalbano.

Reacţia celuilalt veni prompt: deschise larg ochii şi dădu să sară din pat – o răbufnire violentă dictată cu certitudine de instinctul de animal vânat de prea multă vreme. Apoi, odată privirea focalizată asupra comisarului, trupul încordat al lui Tano se destinse vizibil.

— Voiaţi să-mi vorbiţi?

Tano făcu semn din cap că da şi încercă să schiţeze un surâs. Apoi vorbi, rostind cuvintele lent, făcând un efort vizibil.

— Vedeţi, până la urmă tot m-or aruncatără de pe drum, în şanţ.

Se referea la discuţia lor de la căscioara dintre viile de „la nuc". Montalbano nu ştiu ce să-i răspundă.

— Daţi-vă aproape.

Montalbano se ridică de pe scaun şi se aplecă spre celălalt.

— Mai.

Comisarul se aplecă şi mai mult, până când mai-mai că atinse cu urechea buzele celuilalt: răsuflarea fierbinte a muribundului îi provocă o senzaţie de dezgust. Atunci, Tano, lucid şi precis, îi spuse ce avea de spus. Însă efortul îl vlăguise de tot: închise din nou ochii, iar Montalbano nu înţelese ce-i rămânea de făcut – să plece sau să mai zăbovească niţel pe acolo? Alese să se aşeze la loc pe scaun, moment în care Tano mormăi din nou ceva. Comisarul sări iar de pe scaun, aplecându-se spre muribund.

— Cum aţi spus?

— Spăimântat îs.

I se făcuse frică, iar în condiţia în care se afla nu se mai sfia să recunoască. Aceasta să fi fost oare pioşenia: valul acesta brusc de căldură, vibraţiile acestea necontrolate ale inimii, sentimentul acesta pustiitor? Montalbano îi puse palma pe frunte lui Tano şi, tutuindu-l ca pe un prieten, zise:

— *Non t'affruntari,* nu te ruşina s-o mărturiseşti. Dovadă de bărbăţie-i asta. Tot bărbatu' se spăimântă când face pasu' de-l faci tu acu'. Adio, Tano.

Şi ieşi cu pas grăbit, trăgând uşa după el. Acum, pe lângă chestor şi agenţii de pază, pe coridor îşi făcuseră apariţia De Dominicis şi Sciacchitano. Îi alergară în întâmpinare.

— Ce ţi-a spus? îl iscodi nerăbdător De Dominicis.

— Nimic, n-a reuşit să-mi vorbească. Era evident că vrea să-mi spună ceva, dar n-a izbutit. Trage să moară.

— Bleah! făcu Sciacchitano, suspicios.

Calm, Montalbano îi puse celuilalt palmele în piept, apoi îl împinse cu violenţă. Sciacchitano aproape că zbură prin aer trei metri înapoi, rămânând apoi înmărmurit de reacţia lui.

— Stai acolo, să nu-ndrăzneşti să te apropii, îi şuieră printre dinţi comisarul.

— Ajunge, Montalbano, potoleşte-te, interveni chestorul.

De Dominicis nu păru să acorde prea mare importanţă conflictului dintre cei doi.

— Mă întreb totuşi ce-o fi vrut să vă zică, insistă el, scrutându-l pe comisar cu o privire de inchizitor, care părea să spună: vrei să mă duci cu fofârlica, ai?

— Dacă ţi-e cu folos, aş putea încerca să ghicesc, replică pe un ton agasat Montalbano.

Înainte să se întoarcă la Montelusa, Montalbano se opri la barul din apropierea spitalului şi dădu peste cap un pahar de J&B dublu, sec. La plecare, comisarul calculă în gând că în jur de şapte şi jumătate seara avea să fie la Vigàta, la timp pentru întâlnirea cu Ingrid.

— De vorbit, a vorbit, nu-i aşa? îl iscodi pe un ton împăcat chestorul.

— Da.

— Ceva important?

— După părerea mea, da.

— Şi de ce te-a ales taman pe dumneata?

— Îmi promisese un cadou, drept mulţumire pentru loialitatea de care am dat dovadă faţă de el în toată povestea aceasta.

— Te ascult.

Montalbano îi destăinui totul de-a fir a păr; la sfârşit, chestorul rămase pe gânduri. Apoi oftă adânc.

— Îţi iei oamenii şi te ocupi personal de tot. E mai bine să nu afle nimeni altcineva. Nici chiar cei din chestură: ai văzut şi dumneata, peste tot sunt cârtiţe.

Apoi recăzu vizibil în starea de deprimare de la ducere.

— Frumos ne şade, nimic de zis! spuse, furios.

Pe la jumătatea drumului, îi sună telefonul.

— Da? zise chestorul.

Interlocutorul se dovedi foarte succint.

— Mulţumesc, concluzionă chestorul, încheind convorbirea. Apoi se întoarse spre Montalbano: Era De Dominicis. Voia să mă informeze – cu deferenţa cuvenită, desigur – că Tano a încetat din viaţă. Practic, a murit când am plecat noi din spital.

— Sfatul meu ar fi să stea cu ochii-n patru, spuse Montalbano.

— De ce, mă rog frumos?

— Să nu cumva să le fure careva cadavrul, comentă, ironic, comisarul.

În maşină se lăsă liniştea, însă nu pentru mult timp.

— De ce s-a grăbit De Dominicis să vă anunţe că Tano a murit?

— Dragul meu, informaţia îţi era practic destinată dumitale. Este limpede că De Dominicis, care nu-i deloc prost, crede – pe bună dreptate, de altfel – că Tano a reuşit totuşi să-ţi spună ce avea de spus. Prin urmare, vrea să participe şi el la împărţirea tortului, dacă nu cumva intenţionează chiar să ţi-l sufle de sub nas.

La comisariat se mai aflau doar Catarella şi Fazio. Mai bine aşa – îşi spuse –, prefera să discute cu Fazio fără să fie nevoit să se ferească de urechi indiscrete. Mai mult din datorie decât din curiozitate, iscodi:

— Da' restu' unde-s?

— Umblă să pună mâna pe patru mucoşi care s-or urcatără pe două motociclete şi s-or pusără pe făcut întrecere de viteză.

— Iisuse! Adicătelea tot comisariatu-şi luă liber ca să asiste la o cursă de motociclism?

— Asta-i o cursă specială, explică Fazio. O motocicletă-i verde, ailaltă-i galbenă. Întâi, pleacă aia galbenă, care-i dă-n blană cât poate printre pietoni şi pradă tot ce-i de prădăciune. După o oră sau două, când lumea-şi mai vine în fire, pleacă aia verde, care ia cu japca tot ce rămase nejăpcănit. Pe urmă, schimbă strada şi cartieru', numa' că de data asta cea dintâi pleacă motocicleta verde. De fapt, întrecerea asta-i: cine dă mai mult cu cioarda.

— Am înţeles. Ascultă; Fazio, treci în seara asta pe la firma Vinti şi roagă-l, în numele meu, pe contabilul-şef să ne împrumute vreo zece lopeţi, târnăcoape, sape şi cazmale. Mâine-dimineaţă, la şase, ne vedem cu toţii aici. Or să rămâna la comisariat domnul Augello şi Catarella. Plecăm cu două maşini; de fapt, numai cu una, pentru că de la Vinti mai ceri să-ţi dea şi o maşină de teren, un jeep. Apropo, cheile de la garajul nostru la cine-s?

— Le ţine ofiţerul de serviciu. Acu'-s la Catarella.

— Zi-i să ţi le dea şi adu-mi-le încoa'.

— Imediat. Să-mi fie cu iertăciune, dom' comisar, da' la ce ne trebuie nouă lopeţi şi sape, mă rog frumos?

— Pen' că de mâine ne lăsăm de meserie, de aia. Ne apucăm de agricultură, ne dedicăm vieţii sănătoase de la ţară. Na, aşa eşti mulţumit?

— Apăi cu 'mneavoastră, dom' comisar, de câteva zile nu se mai poate vorbi omeneşte. Vi s-or înecatără corăbiile ori ce? Că vă făcurăţi acru şi antipatic rău, zău dacă nu!

[8]*Dammusi* (dial. sic.), termen sub care sunt cunoscute casele tradiţionale din sudul Siciliei şi insula Pantelleria (n. tr.).

[9]În orig. erbaspada, un soi de gladiolă sălbatică (*Gladiolus segetum*)

(n. tr.).

8

Din clipa în care o cunoscuse – respectiv, în cursul unei anchete în care Ingrid, nevinovată fiind, îi fusese oferită pe tavă drept ţap ispăşitor prin intermediul unor piste false –, între comisar şi acel splendid exemplar feminin se născuse o prietenie cu totul şi cu totul stranie. Când şi când, Ingrid îl suna, apoi se întâlneau şi petreceau seara împreună, vorbind câte-n lună şi-n stele. Tânăra luase obiceiul să i se spovedească, să-i povestească despre toate ale sale, în vreme ce el se mulţumea să-i dea sfaturi înţelepte, ca un frate mai mare; i-ar fi plăcut rolul acela de părinte spiritual – rol pe care fusese nevoit să şi-l asume în urma unor eforturi considerabile, de vreme ce Ingrid îi suscita gânduri ce n-aveau nimic de-a face cu spiritul –, dacă femeia n-ar fi nesocotit sistematic fiecare sclipire de înţelepciune a comisarului. Niciodată, în decursul celor şase sau şapte întâlniri de până atunci, nu se întâmplase ca Montalbano să ajungă înaintea ei: Ingrid avea un cult al punctualităţii vecin cu mania.

La fel se întâmplă şi acum: trăgând maşina în parcarea barului din Marinella, comisarul observă că maşina lui Ingrid era deja acolo, lângă un Porsche cabriolet – un bolid vopsit într-un galben supărător la vedere, mult prea îndrăzneţ pentru gusturile lui Montalbano.

Intrând, o zări pe Ingrid în picioare la bar, cu un pahar de whisky în faţă; lângă ea, vorbindu-i pe un ton confidenţial, un bărbat la vreo patruzeci de ani îmbrăcat în galben din cap până-n picioare, ca un canar: gesturi elegante, Rolex la mână şi părul prins într-o codiţă şic.

„Oare când se schimbă de haine îşi schimbă şi maşina?”, se întrebă în gând comisarul.

În clipa în care-l zări intrând, Ingrid pur şi simplu îi alergă în întâmpinare, îl îmbrăţişă şi-l sărută evaziv pe buze – era fericită să-l vadă, nu-ncăpea nicio îndoială. Dinspre partea lui, şi Montalbano se bucura de întâlnire: Ingrid era o adevărată minune dumnezeiască, cu părul ei blond desfăcut pe umeri, în blugii strâmţi, parcă desenaţi pe picioarele ei foarte lungi, în sandale şi în bluza azurie transparentă care lăsa să i se întrezărească rotunjimea sânilor.

— Acum, scuză-mă, îi zise ea canarului de la bar. Ne mai vedem.

Se aşezară la o masă – Montalbano refuză să-şi ia ceva de băut –, în vreme ce bărbatul cu Rolex se duse să-şi termine paharul de whisky pe terasa cu vedere spre mare.

— Arăţi bine, făcu Ingrid. În schimb, la televizor, astăzi, mi s-a

părut că eşti bolnav.

— Mda, fu singurul comentariu al lui Montalbano, care se grăbi să schimbe subiectul: Şi tu arăţi bine.

— Ia spune, de asta ai vrut să mă vezi, ca să facem schimb de complimente?

— Vreau să-ţi cer o favoare.

— Iată-mă-s.

De pe terasă, bărbatul cu codiţă arunca ocheade către masa lor.

— Ăla cine-i?

— Un tip pe care-l cunosc. Ne-am intersectat pe drum, când veneam încoace, iar el m-a urmărit până aici şi mi-a făcut cinste cu un pahar de whisky.

— Bine, bine, îl cunoşti. Dar în ce sens?

Ingrid deveni brusc serioasă; o cută adâncă îi răsări pe frunte.

— Eşti gelos?

— Ştii bine că nu. Ca să nu-ţi mai repet că, de altfel, nici n-aş avea motiv. Numai că de cum l-am văzut mi s-a ridicat un nod în stomac. Cum îl cheamă?

— Ei, hai, Salvo, zău aşa! Ce-ţi pasă?

— Spune-mi cum îl cheamă.

— Beppe... Beppe De Vito.

— Şi ce-nvârte el, mă rog frumos, de-şi permite Rolex, Porsche şi tot restul?

— Face comerţ cu piei.

— Te-ai culcat cu el?

— Da, o dată, anul trecut parcă. Iar acum tocmai îmi propunea să facem un bis. Problema este însă că de la acea unică întâlnire nu am o amintire prea plăcută.

— Un degenerat sau ce?

Ingrid îl privi preţ de o secundă, apoi izbucni într-un râs atât de zgomotos, încât barmanul tresări speriat.

— Ce ai găsit de râs?

— Râd de mutra ta: ţi-ai luat o faţă de poliţai cumsecade, scandalizat de ce-i este dat să audă. Nu, Salvo, dimpotrivă. Tipul este total lipsit de fantezie. Îmi amintesc de el ca despre o creatură inutilă, dar sufocantă.

Montalbano îi făcu semn bărbatului cu codiţă să vină la masa lor; în vreme ce acesta se apropia cu un surâs radios pe faţă, Ingrid îl cerceta pe comisar cu un aer îngrijorat.

— Bună seara. Eu vă cunosc, să ştiţi. Sunteţi domnul comisar Montalbano, nu-i aşa?

— Din păcate pentru dumneavoastră, mă tem că veţi avea ocazia să

mă cunoaşteţi mult mai îndeaproape.

Bărbatul încremeni, apoi whisky-ul începu să-i tremure în pahar, în vreme ce cuburile de gheaţă scoteau un clinchet ritmic, muzical.

— De ce „din păcate”?

— Nu sunteţi dumneavoastră Giuseppe Di Vito, negustorul de piei?

— Ba da... numai că nu înţeleg.

— Veţi înţelege la momentul potrivit. Într-una din zilele următoare veţi fi convocat la chestura din Montelusa. O să fiu şi eu acolo, aşa că vom avea posibilitatea să stăm de vorbă pe îndelete.

Galben precum ceara, bărbatul cu codiţă lăsă paharul pe masă: se vedea treaba că nu mai avea vlagă să-l ţină în mână.

— N-aţi putea oare, cu toată stima vă rog, să-mi dezvăluiţi în avans... să-mi explicaţi...

Montalbano îşi luă aerul unuia năpădit de o generozitate subită.

— Uitaţi care-i treaba, vă spun, însă numai pentru că sunteţi prieten cu domnişoara aici de faţă. Este vorba despre un neamţ, Kurt Suckert îi zice. Îl cunoaşteţi?

— Vă jur pe ce am mai scump: n-am auzit în viaţa mea de el, făcu celălalt, trăgând din buzunar o batistă galbenă şi ştergându-şi sudoarea care-i şiroia pe frunte.

— Ah, dacă asta-i tot ce-mi puteţi spune, nu mai am nimic de adăugat, replică pe un ton de gheaţă comisarul. Apoi, făcându-i semn celuilalt să se dea mai aproape, adăugă: Atât vă sfătuiesc, nu umblaţi cu fofârlica. Bună seara.

— Bună seara, răspunse mecanic De Vito şi, fără să arunce nici măcar o privire în direcţia lui Ingrid, ieşi în fugă.

— Un ticălos, asta eşti, spuse calm Ingrid. O canalie.

— Da, într-adevăr, din când în când mă ia valul şi devin ticălos.

— Individul ăsta, Suckert, chiar există?

— Da. Mai exact, a existat. Numai că-şi luase numele de Malaparte. A fost un scriitor.

De afară se auzi vuietul motorului maşinii Porsche, urmat de un demaraj cu scrâşnet de roţi.

— Acum, că te-ai descărcat, te simţi mai bine? întrebă Ingrid.

— Suficient de bine, da.

— Am înţeles de cum ai intrat că eşti cătrănit. Ce ţi s-a întâmplat, poţi să-mi spui?

— Da, aş putea, dar nu merită. Sâcâieli la serviciu.

Montalbano îi sugeră lui Ingrid să-şi lase maşina în parcarea barului: avea s-o ia la întoarcere. Ea nu-l întrebă nici încotro mergeau, nici care era planul de acţiune. La un moment dat, pe drum, Montalbano o iscodi:

— Cum mai merg lucrurile cu socrul tău?

Ingrid se înveseli brusc.

— Bine! Ar fi trebuit să-ţi spun mai devreme, scuză-mă. Cu socrul meu lucrurile merg bine. De două luni m-a lăsat pur şi simplu în pace, nu-mi mai dă deloc târcoale.

— Cum aşa?

— Habar n-am, nu mi-a spus nimic. Ultima dată când s-a luat de mine a fost pe drumul de întoarcere de la Fela, unde fuseserăm la o nuntă: doar el şi cu mine, pentru că soţul meu n-a putut veni, iar socră-mea nu s-a simţit bine. La un moment dat, s-a încadrat pe un drum secundar, a mai mers câţiva kilometri şi a oprit în apropierea unui pâlc de copaci. M-a obligat să cobor, m-a dezbrăcat, m-a aruncat la pământ şi mi-a tras-o cu aceeaşi violenţă dintotdeauna. A doua zi, am plecat la Palermo cu soţul meu, iar peste o săptămână, când m-am întors, socrul meu era parcă alt om: îmbătrânit brusc, speriat, cu mâinile tremurânde. De atunci, mă evită. Prin urmare, pot spune că acum nu-mi mai este teamă că aş putea da nas în nas cu el pe vreun coridor întunecat al casei şi să mă trezesc izbită de perete, cu o mână de-a lui pe sâni şi cu cealaltă între picioare.

— Asta-i bine, nu-i aşa?

Montalbano cunoştea mult mai multe decât Ingrid despre întâmplarea pe care aceasta tocmai i-o povestise. Aflase despre relaţia ei cu propriul socru încă din prima zi când o întâlnise. Apoi, într-o seară, pe când stăteau de vorbă, Ingrid izbucnise într-un hohot convulsiv de plâns: nu mai suporta situaţia, acel *menage à trois* cu soţul şi socrul său. Era o femeie crescută în spiritul libertăţii depline, iar acum se simţea mizerabilă, pângărită de acel semiincest pe care era obligată să-l accepte: se gândea chiar să-şi părăsească soţul şi să se întoarcă în Suedia, căci pâinea şi-ar fi câştigat-o cu uşurinţă într-un fel sau altul – la urma urmei, era un foarte priceput mecanic auto.

Atunci, Montalbano hotărâse ferm că avea s-o ajute, s-o scoată din capcana în care căzuse. Prin urmare, a doua zi o invitase la masă pe Anna Ferrara, inspectorul de poliţie care-i purta sâmbetele de ceva vreme, având însă convingerea că Ingrid era amanta comisarului.

— Sunt deznădăjduit, îşi intră Montalbano în rol, cu o expresie de tragedian înnăscut.

— Oh, Doamne, ce s-a întâmplat? se arătă îngrijorată Anna, prinzându-i mâna între palmele sale.

— S-a întâmplat că Ingrid mă înşală.

Şi îşi lăsă capul să-i cadă în piept: în mod miraculos, reuşi să-şi umezească ochii.

Anna îşi reprimă cu greu o exclamaţie de triumf. Aha, carevasăzică

avusese dreptate, ştiuse că aşa avea să se-ntâmple! Între timp, comisarul îşi ţinea faţa ascunsă în palme, iar tânăra simţea cum manifestarea aceea de disperare îi răscolea inima.

— Ştii, m-am ferit să-ţi spun ca să nu te fac să suferi, însă am făcut unele cercetări asupra lui Ingrid. Trebuie să ştii că nu eşti singurul bărbat din viaţa ei.

— Asta ştiam! comentă comisarul, continuând să-şi ţină faţa ascunsă între palme.

— Şi atunci?

— De data asta-i altceva! Nu-i o aventură ca toate celelalte, pe care, la urma urmelor, i-aş putea-o trece cu vederea! Acum s-a îndrăgostit şi se poartă altfel cu mine!

— Ştii cumva cine-i bărbatul de care s-a îndrăgostit?

— Da, socrul ei.

— Oh, Dumnezeule mare! făcu Anna, sărind de pe scaun. Ţi-a spus asta cu gura ei?

— Nu, aşa am dedus eu. Însă ea neagă. Neagă totul. În cazul ăsta, am nevoie de o dovadă, o dovadă incontestabilă pe care să i-o trântesc în faţă.

Cum era de aşteptat, Anna se oferise să-i furnizeze ea însăşi dovada cu pricina. Câteva zile mai târziu, reuşise să fotografieze în detaliu scena agresiunii din boschete pe care Ingrid tocmai i-o relatase acum comisarului. Cu ajutorul unei prietene de încredere de la Criminalistică, mărise cadrele, apoi îi înmânase fotografiile lui Montalbano. Socrul lui Ingrid, medic primar la spitalul din Montelusa, era totodată şi un politician de prim rang pe plan regional: comisarul expediase câte o documentaţie elocventă atât la sediul provincial al partidului, cât şi la spital şi pe adresa de acasă a medicului. Pe spatele fiecăreia dintre cele trei fotografii scrisese doar atât: „Te avem la mână.” Fără doar şi poate că atacul la foc automat îl speriase de moarte, dându-şi seama într-o fracţiune de secundă că-i erau în pericol atât cariera, cât şi viaţa de familie. Pentru orice eventualitate, comisarul păstra la loc sigur încă vreo două duzini de instantanee. Lui Ingrid însă nu-i dezvăluise nimic din tot ce făcuse: din câte o cunoştea, femeia ar fi fost în stare să facă tărăboi mare, de vreme ce *privacy*-ul ei cu iz suedez fusese atât de grav violat.

Montalbano apăsă pedala de acceleraţie: era mulţumit să afle că mecanismul complex scornit de mintea lui genială dăduse rezultatul scontat.

— Urcă-te la volan şi adu tu maşina înăuntru, îi zise Montalbano, coborând şi făcându-şi de lucru cu persiana garajului din curtea Poliţiei.

Odată maşina intrată, coborî persiana la loc şi aprinse luminile.

— Ce am de făcut? se interesă Ingrid.

— Vezi rămăşiţele Fiatului Cinquecento de colo? Vreau să aflu dacă nu cumva frânele i-au fost „lucrate”.

— Nu ştiu dacă voi reuşi să-mi dau seama.

— Încearcă, totuşi.

— În cazul acesta, trebuie să-mi iau adio de la bluză.

— A, nu, aşteaptă. Am adus ceva cu mine.

Luă o sacoşă de plastic de pe bancheta din spate a maşinii sale şi scoase din ea o cămaşă bărbătească şi o pereche de blugi de-ai săi.

— Uite, pune-ţi astea.

În vreme ce Ingrid se schimba de haine, comisarul porni în căutarea unei lămpi portabile, dintre acelea folosite în atelierele auto: găsi una lăsată pe un banc de lucru şi-i vârî ştecărul în priză. Fără să scoată niciun cuvânt, Ingrid luă lampa, o cheie engleză şi o şurubelniţă şi se strecură sub planşeul deformat al Fiatului Cinquecento. N-avu nevoie de mai mult de zece minute. Ieşi de sub maşină murdară de praf şi ulei.

— Am avut noroc, spuse. Cablul de frână a fost secţionat parţial, sunt sută la sută convinsă.

— Cum adică, parţial?

— Adică n-a fost secţionat de tot, l-au tăiat doar atât cât trebuia pentru ca maşina să nu rămână fără frâne de la prima apăsare pe pedală. Însă la prima apăsare mai violentă, cablul s-a rupt de tot.

— Eşti sigură că nu s-a rupt singur, pur şi simplu? La urma urmelor, era o maşină foarte veche.

— Tăietura este prea „curată”. Nu se văd urme de uzură în jurul tăieturii, sau, dacă există, sunt nesemnificative.

— În regulă. Acum, ascultă bine ce-ţi spun, îi zise Montalbano. Bărbatul de la volan a plecat cu maşina de la Vigàta la Montelusa, a parcat-o acolo şi şi-a văzut de treabă câteva ore, apoi s-a întors spre Vigàta. Accidentul s-a petrecut pe valea abruptă dinaintea intrării în oraş – valea Catena. S-a izbit frontal de un camion, şi acolo a rămas. Ţi-e clar tabloul?

— Foarte clar.

— Atunci, vin eu şi-ntreb: după părerea ta, „lucrătura” asta de toată frumuseţea a fost făcută la Vigàta sau la Montelusa?

— La Montelusa, răspunse Ingrid. Dacă ar fi plecat cu cablul secţionat de la Vigàta, accidentul s-ar fi petrecut cu mult înainte de locul în care s-a produs în realitate. Mai vrei să afli şi altceva?

— Nu. Mulţumesc.

Ingrid nu dădu semn c-ar vrea să se schimbe de haine sau să-şi cureţe măcar mâinile.

— Mă spăl la tine acasă, îi zise.

Ingrid coborî în dreptul parcării barului din Marinella, se urcă la volanul maşinii sale şi-l urmă pe comisar spre casă. Nu se făcuse încă miezul nopţii, iar căldura de peste zi nu se ostoise încă.

— Intri la duş?

— Nu, prefer o baie în mare. Eventual, fac duş pe urmă.

Se dezbrăcă de hainele murdare, îşi scoase şi chiloţii, iar comisarul se văzu obligat la un efort considerabil ca să reintre în pielea neîncăpătoare şi aducătoare de suferinţă a sfetnicului ei spiritual.

— Hai, dezbracă-te, vino şi tu!

— Nu. Îmi place să te admir de aici, de pe verandă.

Luna plină părea totuşi că face prea multă lumină. Montalbano se întinse comod în şezlong, desfătându-se să urmărească silueta lui Ingrid, care alerga cu pas vioi pe nisip şi, intrând în apa rece a mării, începu un dans ritualic, executat din mici salturi cu braţele ridicate. Apoi o zări plonjând în valuri, o urmări o vreme până ce se transformă într-un punct negru, plutitor, şi, brusc, căzu într-un somn adânc.

Când se trezi, la orizont se iţeau primele raze străvezii de lumină. Înfrigurat, se ridică din şezlong, puse de cafea şi bău trei ceşti, una după alta. Înainte să plece, Ingrid făcuse curat prin casă: acum nu mai era nicio urmă a trecerii ei pe acolo. Comisarul îşi spuse că femeia aceea valora greutatea ei în aur: făcuse întocmai ce-i ceruse el, fără să-i ceară nicio explicaţie. Dacă era s-o judece după curiozitatea pe care o arăta, ei bine, nici n-ar fi zis că-i muiere. Însă atât, numai din punctul acela de vedere – adăugă el în gând. Simţind că-l rodea stomacul, deschise frigiderul: vinetele *alla parmigiana* rămase de la prânz dispăruseră: le dăduse gata Ingrid. Se văzu nevoit să se mulţumească cu un colţ de pâine şi o bucată de brânză. „Mai bine decât nimic”, îşi spuse. Intră sub duş, apoi îşi trase pe el hainele împrumutate cu o seară în urmă lui Ingrid, care încă-i mai păstrau parfumul.

Aşa cum îi stătea în obicei, ajunse la comisariat cu zece minute întârziere. Subordonaţii săi pregătiseră de plecare două maşini: una de serviciu şi un jeep împrumutat de la firma Vinti, încărcat cu lopeţi, sape, târnăcoape şi cazmale. „Uită-te la ei – îşi spuse. Zici că-s pălmaşi de se duc să-şi câştige pâinea lucrând cu ziua la câmp.”

Muntele Crasto – care, dinspre partea lui, nici nu visase vreodată c-ar putea fi numit munte – era o colină golaşă la vest de Vigàta, răsărită la nici cinci sute de paşi de ţărmul mării. Pe vremuri, acolo fusese începută construcţia unui tunel – acum închis cu bârne groase

de lemn –, gândit să devină parte integrantă a unei autostrăzi care pleca de nicăieri pentru a duce niciunde, însă extrem de utilă în obţinerea de tangente non-geometrice[10]. De altfel, chiar aşa urma să se cheme: la tangenziale[11]. Legenda spunea că acolo, în măruntaiele muntelui, stătea ascuns un *crasto,* un berbec din aur masiv: ăi de trudiseră la săpatul tunelului nu dăduseră peste el, însă contractanţii proiectului, da. Practic lipită de munte, pe versantul opus celui dinspre mare, dăinuia un fel de fortăreaţă stâncoasă, numită popular *u crasticeddru:* buldozerele şi camioanele nu ajunseseră încă până acolo, iar locul îşi păstra încă frumuseţea sălbatică. *U crasticeddru* era, de altfel, destinaţia celor două maşini cu poliţişti, care ajunseră acolo parcurgând drumuri secundare, ca să nu atragă atenţia. Neexistând un drum de acces sau măcar o cărare, era greu de pătruns cu maşinile, însă comisarul ţinu morţiş să meargă până la baza stâncii. Odată ce se văzură acolo, Montalbano le ordonă celorlalţi să coboare.

Răcoarea plăcută a dimineţii senine îi învioră.

— Ce tre' să facem? îl iscodi Fazio.

— Beliţi ochii la *u crasticeddru.* Cu atenţie. Îi daţi ocol dintr-o parte într-alta. Haideţi, la treabă. Pe undeva, pe aici, trebuie să fie intrarea într-o peşteră. Probabil c-au ascuns-o, au camuflat-o cu pietre şi crengi. Fiţi cu ochii-n patru. Trebuie mort-copt să daţi de ea. Vă garantez că există.

Agenţii se împrăştiară.

Două ore mai târziu, descurajaţi, se adunară cu toţii lângă maşini. Soarele începuse să ardă, erau cu toţii transpiraţi. Prevăzătorul Fazio adusese cu el un termos cu cafea şi unul cu ceai.

— O luăm de la capăt, hotărî Montalbano. De data asta, beliţi ochii nu doar la stâncă, mai priviţi şi pe jos, la picioarele voastre, poate observaţi ceva nelalocul lui.

Se puseră din nou pe căutat, iar după o altă jumătate de oră, Montalbano auzi vocea îndepărtată a lui Galluzzo care-l chema:

— Dom' comisar! Dom' comisar! Daţi fuga-ncoa'!

Montalbano îl ajunse din urmă pe agentul său, căruia-i fusese repartizat sectorul cel mai apropiat de şoseaua provincială spre Fela.

— Ia uitaţi-vă colea!

Cineva încercase să şteargă urmele, totuşi din loc în loc se zăreau limpede amprentele cauciucurilor unui camion de mare tonaj.

— Vin din direcţia aceea, spuse Galluzzo, arătând spre stâncă.

În timp ce rostea cuvintele, se opri brusc, rămânând cu gura cascată.

— Hristoşi şi dumnezei! se stropşi Montalbano.

Oare cum de nu-i trecuse niciunuia prin cap? În faţa lor se ridica un bloc mare de stâncă, plasat într-o poziţie neobişnuită, din spatele

căruia se iţeau smocuri lungi de buruieni uscate. În timp ce Galluzzo îşi chema colegii, comisarul se apropie de blocul de piatră, apucă o tufă de iarbă-spadă şi trase cu putere. În clipa următoare se pomeni lat la pământ, pe spate: iarba n-avea rădăcini, fusese plasată acolo laolaltă cu tufe de mătură verde ca să camufleze intrarea în peşteră.

[10]Joc de cuvinte: în lb. it., *tangente* înseamnă atât „linie tangentă”, cât şi „mită, comision ilicit, peşcheş, şperţ” (n. tr.).

[11]Şosea de centură (lb. it.) (n. tr.).

9

Blocul de stâncă era mai degrabă o lespede de piatră, aproape dreptunghiulară, care părea să facă corp comun cu roca muntelui, sprijinindu-se pe un soi de dală, tot de piatră. Montalbano calculă din ochi că lespedea avea aproximativ doi metri înălţime şi un metru şi jumătate lăţime: nici vorbă să poată fi urnită din loc. Şi totuşi, o soluţie trebuia să existe – îşi spuse comisarul. Pe latura stângă a lespezii, la vreo zece centimetri de margine, zări o scobitură în stâncă: părea cât se poate de naturală.

„Dacă în loc de lespede ar fi fost o uşă normală din lemn – medită Montalbano – scobitura aceea s-ar fi aflat la înălţimea potrivită pentru o clanţă.”

Scoase din buzunar un pix şi încercă să-l strecoare prin scobitură: era adâncă, pixul intra cu totul. Dădu să pună pixul la loc în buzunar, însă-l simţi cleios, murdar. Îl privi atent, apoi îl duse la nas, amuşinându-l.

— Apăi ăsta ulei îi, spuse Fazio, singurul care rămăsese să-l urmărească.

Ceilalţi agenţi se adăpostiseră la umbră: Gallo dăduse peste o tufă de măcrişul-caprei, iar acum le oferea mărinimos colegilor câteva mostre:

— Suge-i picioru’! Are gust bun şi-ţi taie setea cât ai zice peşte!

Montalbano îşi spuse că nu exista decât o singură soluţie.

— Cablu de oţel avem în maşină?

— Da, gipanu’ are tot ce-i trebuie.

— Încearcă să-l aduci încoa’, să-l tragi cât mai aproape.

În vreme ce Fazio se îndepărta, comisarul – încredinţat acum că descoperise ingineria prin care putea urni lespedea din loc – privi peisajul din jur cu alţi ochi. Dacă acela era într-adevăr locul indicat de Tano Grecu’ pe patul de moarte, în apropiere trebuia neapărat să existe şi un punct de supraveghere. Întreaga zonă părea pustie, solitară, nimic nu lăsa să se ghicească faptul că, urmând costişa, la numai câteva sute de metri se ajungea drept în şoseaua provincială, cu traficul ei aglomerat cu tot. Nu foarte departe de locul unde se opriseră poliţiştii se zărea o cabană minusculă („Parcă-i un zar”), cu o singură odaie. Ceru binoclul. Uşa – din lemn, acum închisă – părea trainică; imediat lângă ea, la înălţimea unui stat de om, se zărea o fereastră fără canaturi, protejată doar de două bare de fier puse în

cruce. Părea nelocuită, însă cu toate acestea era singurul post posibil de observaţie, celelalte construcţii din împrejurimi aflându-se la o distanţă mult prea mare. Ca să se încredinţeze ce şi cum, îl chemă pe Galluzzo.

— Du-te s-arunci o privire sus, la căsuţa de colea. Caută o cale să deschizi uşa cu binişoru', n-o dărâma, auzi? Pe urmă te uiţi înăuntru să vezi dacă-s semne de viaţă recente, adicătelea dacă a locuit careva de curând acolo. După care te-ntorci aici, numa' să laşi totul exact cum era, ca şi cum nici n-ai fi trecut pe acolo.

Între timp, gipanu' fusese tras până aproape de baza lespezii. Comisarul ceru să-i fie dat un capăt al cablului de oţel, pe care-l strecură cu uşurinţă în scobitură, împingându-l apoi din ce în ce mai adânc. Cablul nu întâmpine nicio rezistenţă, aluneca în interiorul blocului de piatră de parcă ar fi urmat un ghidaj precis şi foarte bine uns: de altfel, câteva secunde mai târziu, capătul lui se iţi din spatele lespezii, precum căpăţâna curioasă a unui şerpişor.

— Prinde capătu' de colea, îi spuse Montalbano lui Fazio, leagă-l de gipan, vârâ-n contact şi începe să tragi, da-ncetu' cu-ncetu'.

Maşina prinse să se mişte lent şi, odată cu ea, lespedea începu să alunece dinspre latura dreaptă spre stânga, ca şi cum ar fi glisat pe nişte pivoţi invizibili.

— *Ràpriti pìpiti e chiuditi pòpiti,* murmură fermecat Germanà, amintindu-şi o formula magică din copilărie, folosită de vrăjitori la deschiderea uşilor ferecate.

— Credeţi-mă pe cuvânt, domnule chestor: lespedea aceea de piatră a fost transformată în poartă de intrare de un meşter foarte iscusit, căci pivoţii de fier erau imposibil de detectat din exteriorul peşterii. Iar de închis, am închis-o la fel de uşor cum am deschis-o. Am avut lanterne cu noi: interiorul cavernei a fost amenajat cu grijă şi foarte inteligent. Podeaua, de exemplu, a fost realizată din câteva zeci de *farlacche* prinse între ele şi întinse peste pardoseala de piatră a peşterii.

— O clipă. Ce sunt totuşi aceste *farlacche?*

— Nu ştiu cum le spune în italiană. Să zicem că-s un fel de stinghii de lemn foarte dese. S-a recurs la podea pentru ca lăzile cu armament depozitate în peşteră să nu se afle în contact direct cu solul foarte umed. Şi pereţii sunt acoperiţi cu un fel de lambriuri – de fapt, tot stinghii de lemn, ceva mai uşoare. În sfârşit, interiorul peşterii oferă senzaţia unei cutii de lemn fără capac. Altfel spus, s-a lucrat cu migală la amenajarea ei.

— Şi armamentul?

— Un adevărat arsenal. Circa treizeci de mitraliere şi pistoale-

mitralieră, peste o sută de pistoale automate şi revolvere, două bazooka, muniţie arhisuficientă, lăzi cu explozibil de toate tipurile, de la trotil la semtex. Pe urmă, uniforme nou-nouţe cu toptanul: de carabinieri, de poliţie, veste antiglonţ şi tot felul de alte mărunţişuri. Şi totul, dar absolut totul, în perfectă ordine, fiecare obiect învelit în celofan.

— Şi zici că le-am aplicat o lovitură grea, nu-i aşa?

— Bineînţeles. Tano s-a răzbunat cu vârf şi îndesat, şi a făcut-o de o asemenea manieră încât să nu treacă drept trădător sau penitent. Vă comunic, totodată, că nu am confiscat armele: le-am lăsat la locul lor, în peşteră. Împreună cu oamenii mei, am organizat paza pe câte două schimburi. Sunt postaţi într-o cabană părăsită aflată la câteva sute de metri de depozit.

— Speri să apară vreunul ca să-şi facă aprovizionarea?

— Cum aşa ceva.

— În regulă, sunt de acord cu dumneata. Mai aşteptăm o săptămână, ţinem totul sub control, iar dacă în tot acest timp nu se întâmplă nimic, operăm sechestrul. A, ascultă, Montalbano: n-ai uitat de invitaţia mea la cină pentru poimâine, nu-i aşa?

— Oare cum mi-aş putea permite să uit aşa ceva?

— Îmi pare rău, de data asta ai face bine să uiţi. Amânăm pentru câteva zile, soţia mea are gripă.

N-a fost nevoie să treacă o săptămână. A treia zi după descoperirea depozitului de armament, după schimbul său de gardă care durase de la miezul nopţii până la ora prânzului, Catarella, abia ţinându-se pe picioare de somn, se prezentă în faţa comisarului la raport: Montalbano le dăduse ordin tuturor să procedeze astfel.

— Noutăţi?

— Ni'ca-nimicuţa, dom'le. Totu' calmeaţă şi linişteală-n tot locu' fuse.

— Foarte bine. Adicătelea nu, foarte rău. Acu' hai, du-te să te culci.

— Ah, acu' că-mi storsei mintea, o trebuşoară tot fuse, da' una fără portanţă, v-o zic mai mult din scrupul decât din datorie. Cum să-i zic, o-ntâmplare călătoare.

— Pasageră, Catarè. Ia zi-i, care-i trebuşoara asta fără portanţă?

— Fu un turist, fuse.

— Încearcă să fii mai explicit, Catarè.

— După tot ceasu', era douăş'unu spre 'neaţă.

— Dacă era 'neaţa, înseamnă că era ora nouă, Catarè.

— Cum vreţi 'mneavoastră. Auzii eu zgomot ca de motogigletă, pusei mâna pe binoculu' de la gât, mă apropiai precautamente de lucarnă şi asta fu! Avui confirmaţia: o motogigletă roşă era!

— N-are importanţă culoarea. Zi-i mai departe.

— De pe motogigletă se dădu jos un turist de sex masculin, se dădu.

— Da' de unde ai dedus tu, mă rog frumos, că era vorba de un turist?

— Pen' că la gât purta o maşină de fotografat mare tare, atâta de mare de ziceai că-i tun, Doamne, iartă-mă.

— Cu teleobiectiv, adicătelea?

— Ăla-i, da, să trăiţi! Şi se puse pe fotografat.

— Păi, ce anume a fotografiat?

— Tot ce era de fotografat, dom'le. Peisagiu', *crasticeddru,* căscioara unde eram eu înuntru...

— S-a apropiat de gura peşterii?

— Asta nu, dom'le. Apăi, eu ce păzeam acolo? Când o-ncălecat la loc pe motogigletă să plece, mă salută. Flutură aşa cu mâna şi mă salută.

— Adicătelea te-a văzut?

— Asta nu, că eu tot mereu înuntru stătui. Da' asta făcu: porni motogigleta şi făcu *ciao* cu mânuţa spre căscioara unde eram eu.

— Domnul chestor? Am veşti neplăcute: după părerea mea, traficanţii de arme au aflat într-un fel sau altul de descoperirea noastră şi au trimis pe cineva în recunoaştere.

— Dar dumneata cum de ai reuşit să afli, mă rog frumos?

— Azi-dimineaţă, agentul care făcea de gardă la căbănuţa din apropiere a zărit un necunoscut sosind cu motocicleta şi fotografiind zona cu un teleobiectiv puternic. Fără îndoială că intrarea în peşteră fusese marcată anterior cu anumite semne particulare – ce ştiu eu, o crenguţă fixată într-un anumit fel, o pietricică lăsată la o anumită distanţă... Vă daţi şi dumneavoastră seama că era imposibil să reconstituim întocmai tabloul iniţial.

— Scuză-mă totuşi că te întreb, agentul dumitale nu fusese oare instruit cum să acţioneze într-o asemenea situaţie?

— Ba bineînţeles că da. Agentul aflat de gardă ar fi trebuit, pe rând, să-l oprească pe motociclist, să-l legitimeze, să-i confişte aparatul de fotografiat şi să-l conducă pe intrus la secţie...

— Aşa, şi de ce n-a procedat întocmai?

— Dintr-un motiv foarte simplu: agentul cu pricina s-a întâmplat să fie subofiţerul Catarella, un personaj cunoscut dumneavoastră. Şi mie, de altfel.

— Ah, veni comentariul – singular, dar sobru – al chestorului.

— În condiţiile acestea, cum ordonaţi să procedăm?

— Te ocupi imediat, chiar astăzi, acum, de sechestrarea armelor. De la Palermo a venit ordin să transformăm acţiunea într-un eveniment

cu mare impact mediatic.

Montalbano simţi un val de sudoare inundându-i brusc subsuorii.

— Adicătelea altă conferinţă de presă?

— Mă tem că da, îmi pare rău.

În clipa în care se pregăteau cu toţii să pornească cu două maşini de serviciu şi o camionetă spre *crasticeddru,* Montalbano observă că Galluzzo se uita la el lung, cu ochi rugători ca de câine bătut. Îl luă deoparte.

— Ce ai?

— Oare n-aţi putea să-mi daţi pirmisiunea s-anunţ pe cumnatu' de acţiunea noastră? Ştiţi 'mneavoastră, ziaristu'...

— Nu, răspunse Montalbano tăios.

În clipa următoare însă, se răzgândi: îi venise o idee pentru care nu putea decât să se felicite singur.

— Ascultă, îi zise lui Galluzzo, fiindcă-i vorba de tine, o să-ţi fac totuşi hatârul, da' ia-o ca pe un serviciu personal, ne-am înţeles? Du-te de-i telefonează şi cheamă-l încoa'.

Calculul său era următorul: venind cu un operator la faţa locului, cumnatul lui Galluzzo avea să transforme descoperirea poliţiei într-un eveniment cu mare impact mediatic şi, prin urmare, o conferinţă de presă ulterioară nu şi-ar mai fi avut rostul.

Montalbano nu doar că le-a dat mână liberă lui Galluzzo şi operatorului de la Televigàta, dar, descoperindu-şi brusc calităţi de regizor, îi ajută chiar la realizarea unor prim-planuri şi scene de detaliu: îi ordonă lui Fazio să demonteze şi să monteze la loc o bazooka, demonstrându-le apoi telespectatorilor poziţia corectă de tragere, lumină ca de zi interiorul cavernei, scoase din cutii toate încărcătoarele şi muniţia, cerând să fie filmate cu de-amănuntul.

După două ore de trudă, marfa depozitată în peşteră fusese încărcată. Reporterul şi operatorul se grăbiră să plece spre Montelusa ca să monteze materialul, în vreme ce Montalbano îl sună de pe telefonul mobil pe chestor.

— Am încărcat marfa.

— Foarte bine. Trimite-mi-o aici, la Montelusa. A, ascultă, mai lasă totuşi pe cineva de pază. În scurt timp apare acolo şi Jacomuzzi, cu oamenii lui de la Criminalistică. Felicitări!

Jacomuzzi avu grijă să îngroape definitiv ideea unei alte conferinţe de presă. Cu totul şi cu totul involuntar, desigur, întrucât la conferinţele de presă şi interviuri Jacomuzzi se simţea ca peştele-n apă. Înainte să pornească spre peşteră pentru prelevarea de probe, şeful de la Criminalistică s-a grăbit să anunţe circa douăzeci de

jurnalişti de presă scrisă şi televiziune. Prin urmare, dacă reportajul lui Galluzzo avea să devină subiect de deschidere al telejurnalelor regionale, tot *scaramazzo,* tot tărăboiul iscat de Jacomuzzi în jurul propriei persoane reuşi să penetreze în toate buletinele de ştiri ale televiziunilor naţionale. Prin urmare, aşa cum prevăzuse Montalbano, chestorul hotărî să nu mai organizeze nicio conferinţă de presă – la urma urmelor, se aflase totul de-a fir a păr –, limitându-se la un comunicat oficial, de circumstanţă.

În chiloţi şi cu o sticlă mare de bere în mână, Montalbano se distra în faţa televizorului de acasă urmărind scălâmbăielile lui Jacomuzzi, care, mereu prezentat în prim-plan, explica pe îndelete cum oamenii săi demontau bucăţică cu bucăţică întregul eşafodaj de lemn din interiorul cavernei, prelevând şi îndosariind fie şi cel mai mic indiciu – de la o umbră de amprentă digitală până la spectrul unei eventuale urme de pantof. În clipa în care grota rămase întru totul despuiată, operatorul de la Retelibera avu ideea unei panoramări lente şi îndelungate a interiorului – un procedeu tehnic care avu un efect neaşteptat asupra comisarului: Nu, ceva nu se potrivea – îşi spuse, încercând apoi să se convingă singur că fusese vorba despre o simplă impresie subiectivă. Cu toate acestea, o verificare în plus nu strica niciodată. Sună la redacţia Retelibera şi întrebă de Nicolò Zito, jurnalistul cu vederi comuniste care-i era prieten.

— Nicio problemă, îţi trimit caseta.

— Păi eu n-am chestia aia, aparatu', cum, băga-mi-aş, îi zice...

— Atunci, n-ai decât să dai o fugă-ncoa', la Montelusa, şi să revezi materialul aici.

— Mâine, în jur de ora unsprezece, e bine?

— E bine. Pe mine nu mă găseşti, dar o să las vorbă.

A doua zi, la ora nouă dimineaţa, Montalbano se afla deja la Montelusa, căutând sediul partidului în rândurile căruia militase *cavaliere* Misuraca. Plăcuţa metalică de la intrarea în condominiu îl informă că trebuia să urce la etajul cinci. Cinică, aceeaşi plăcuţă nu specifică însă şi că unica soluţie era să urce pe scări, de vreme clădirea nu era dotată cu ascensor. După ce parcurse zece, dacă nu cumva mai multe rampe de trepte, Montalbano, răsuflând greu, se găsi în situaţia de a ciocăni insistent la o uşă care rămase, fatalmente, închisă. Făcu stânga-mprejur, coborî scările şi ieşi în stradă. La câţiva metri de intrarea în bloc se afla un magazin de legume şi fructe: de după tejghea, un bărbat în vârstă tocmai servea un client. Montalbano aşteptă până când vânzătorul rămase singur.

— Spuneţi-mi, vă rog, îl cunoşteaţi pe *cavaliere* Misuraca?

— Ce te fute grija pe 'mneata pe cine cunosc eu şi pe cine nu?

— Uitaţi, că mă fute. Sunt de la poliţie.

— În regulă. Iar eu mi-s Lenin.

— Adicătelea vă bateţi joc de mine?

— Ba deloc. Chiar aşa mă cheamă, Lenin. Tătâne-miu îmi puse numele ăsta, iar eu mi-s mândru de el. Ori poate că 'mneavoastră aparţineţi aceleiaşi categorii ca ăi de intră pe uşa de colea?

— Nu. Şi, în orice caz, eu mă aflu aici strict în interes de serviciu. Aşadar, repet întrebarea: îl cunoşteaţi pe *cavaliere* Misuraca?

— Bine'nţeles că-l cunoşteam. Îşi ducea traiu' intrând şi ieşind pe uşa de colea, ca să nu mai spun că nu era zi lăsată de la Dumnezeu să nu-mi frece ridichea cu Fiatul lui Cinquecento.

— De ce spuneţi asta? Cu ce vă încurca maşina lui?

— Cu ce mă-ncurca? Şi-o lăsa parcată ici, drept în faţa magazinului. La fel făcu şi atunci, în ziua când pe urmă se duse să se facă fărâme într-un camion.

— A ţinut-o parcată aici, în faţă?

— Apăi eu vorbesc turceşte sau ce? Colo, pe locul ăla. Mă dusei eu să-l rog s-o mute mai într-o parte, da' era pus pe harţă, începu să strige-n gura mare şi-mi spuse că n-avea timp de pierdut cu mine. Atunci, mă-nfuriai şi eu şi-i zisei vreo două, să mă ţină minte. În sfârşit, ca s-o scurtez, mai aveam niţel şi ne luam la păruială, ne luam. Noroc că trecu pe aici un *picciotto,* un tinerel care-i zise lu' *cavaliere* – fie-i ţărâna uşoară! – că, dacă-i dădea cheile, îi muta el din loc maşina.

— Ştiţi cumva unde s-a dus s-o parcheze?

— Nu, să trăiţi.

— Credeţi că l-aţi putea recunoaşte? De *picciotto* zic. Poate că l-aţi mai văzut şi altă dată?

— Când şi când îl mai văzui, da. Tot pe colea, pe uşa aceea intra şi ieşea. Se vede treaba că tot din şleahta lor îi şi el.

— Secretarul politic se numeşte Biraghìn, nu-i aşa?

— Îmi pare că da. De lucrat, lucrează la Oficiul pentru locuinţe sociale. Îi venetic de prin părţile Veneţiei. Apăi, la ora asta trebuie că-i la birou. Ici, la partid, deschid abia pe la şase seara, acu'-i prea devreme.

— Domnul Biraghìn? Sunt comisarul Montalbano de la poliţia din Vigàta. Îmi cer scuze că vă deranjez la birou.

— În sfârşit, dacă tot aţi sunat, spuneţi.

— V-aş ruga să-mi veniţi în ajutor făcând un efort de memorie. Spuneţi-mi, ce caracter a avut ultima şedinţă la care a participat *cavaliere* Misuraca, fie-i ţărâna uşoară!?

— Nu, nu-nţeleg întrebarea.

— Vă cer din nou scuze şi vă rog să nu vă pierdeţi cumpătul: fac o

simplă investigaţie de rutină, ca să clarific o dată pentru totdeauna circumstanţele morţii bătrânului.

— De ce, credeţi c-ar putea exista vreo neclaritate?

Pisălog rău, domnul Ferdinando Biraghìn!

— A, nu, totul limpede ca lumina zilei, credeţi-mă.

— Şi atunci?

— Trebuie să definitivez practica judiciară, înţelegeţi? Nu-mi pot permite să las vreo procedură nefinalizată.

La auzul cuvintelor „practică" şi „procedură", atitudinea lui Biraghìn, birocrat cu state vechi de serviciu, se schimbă brusc.

— Eh, vă înţeleg foarte bine, credeţi-mă. Să vă spun: a fost vorba despre o şedinţă a comitetului director, din care *cavaliere* nu făcea parte, însă am făcut o excepţie.

— Prin urmare, o şedinţă restrânsă?

— Zece persoane, nu mai mult.

— În tot acest timp, a venit cineva să-l caute?

— Nu, nimeni, încuiaserăm uşa cu cheia. Prin urmare, mi-aş aminti. Însă l-a căutat cineva la telefon, asta da.

— Mă scuzaţi că vă întrerup, mă gândeam dacă nu cumva sunteţi la curent cu registrul în care s-a derulat discuţia...

— Registrul? Ba da, cum să nu? De la bas la bariton şi chiar până la sopran.

Şi râse. Ia te uită, ce glume avea-n program 'mnealui, domnul Ferdinando Biraghìn!

— Ştiţi şi dumneavoastră, nu-i aşa, cum vorbea *cavaliere,* de parcă toţi ceilalţi ar fi fost surzi. Imposibil să nu se facă auzit, zău aşa! Închipuiţi-vă, odată...

— Vă cer din nou scuze, stimate domn, însă am foarte puţin timp la dispoziţie. Mă întrebam, de fapt, dacă aţi reuşit să înţelegeţi...

Se opri brusc, hotărându-se să nu rostească cuvântul „conţinut": n-ar fi vrut să cultive înclinaţia spre umor sec a lui Biraghìn.

— ...să înţelegeţi esenţa discuţiei.

— Bineînţeles. L-a căutat un individ care-i făcuse lui *cavaliere* un serviciu, parcându-i maşina. Iar dumnealui, drept mulţumire, l-a luat la trei păzeşte pentru c-o parcase prea departe.

— Aţi reuşit să vă daţi seama de identitatea celui care a sunat?

— Nu. De ce?

— Pen' că ori îi laie, ori bălaie, replică Montalbano.

Şi trânti receptorul în furcă.

Carevasăzică *picciotto,* după ce pusese la punct chiţibuşăria mortală în garajul vreunor complici, avusese tupeul să-i propună lui *cavaliere* să-l însoţească personal la maşină.

Montalbano îi explică funcţionarei foarte amabile de la Retelibera că el, unul, era total neajutorat atunci când era pus în faţa drăcoveniilor electronice, indiferent care ar fi fost acestea. Ştia să deschidă televizorul, asta da; mai ştia să caute programele din telecomandă şi să închidă aparatul, însă altceva nu: beznă totală! Cu răbdare şi multă graţie, tânăra introduse caseta în aparatul video, derulă cadrele înapoi, apoi fixă câteva stop-cadre, după cum îi cerea Montalbano. Ieşind de la sediul televiziunii Retelibera, comisarul nutrea convingerea că văzuse exact ce-l interesa: atât doar, că n-avea niciun sens.

10

În faţa birtului San Calogero se opri, indecis: într-adevăr, se făcuse ora prânzului şi ceva stimuli parcă-ncepuseră să-i gâdile stomacul; pe de altă parte însă, ideea care-i încolţise în minte în timp ce viziona materialul filmat îi dădea ghes să-şi continue drumul spre *u crasticeddru*. În cele din urmă, mireasma de barbuni fripţi care adia dinspre birt câştigă duelul. Comandă mai întâi un antreu generos pe bază de fructe de mare, după care ospătarul îi aduse două exemplare de şalău-de-mare atât de proaspeţi, încât păreau încă vii, gata să se facă nevăzuţi în primul ochi de apă.

— Bag seamă că ’mneavoastră veniräţi să mâncaţi aşa, ca să v-aflaţi în treabă.

— Mda, asta cam aşa-i. Adevăru-i că mă munceşte un gând.

— Apăi, gândurile tre’ lăsate deoparte în faţa milostiveniei de ne-o face *u Signuri* cu asemenea şaläi, rosti solemn Calogero, întorcându-i apoi spatele şi îndepărtându-se.

După masă, trecu pe la secţie să se intereseze dacă apăruseră ceva noutăţi.

— V-a căutat de mai multe ori la telefon domnu’ Jacomuzzi, îl informă Germanà.

— Dacă revine, spune-i că-l sun eu mai târziu. Ia spune-mi, avem pe aici o lanternă mai puternică?

Se îndreptă spre *u crasticeddru* urmând şoseaua provincială. Ajuns în apropiere, trase pe dreapta şi hotărî să-şi continue drumul pe jos: era o zi însorită, iar vântul adia blând, împrospătând aerul şi ridicându-i moralul lui Montalbano. De jur împrejurul costişei, terenul era vizibil marcat de urmele de maşină ale curioşilor ce se perindaseră între timp pe acolo: până şi lespedea de piatră care ţinuse loc de poartă zăcea acum la câţiva metri distanţă de intrarea în peşteră, acum descoperită. Deodată, apropiindu-se de gura neagră a grotei, se opri, încordându-şi auzul. Dinăuntru venea un zgomot stins, ca un murmur întrerupt când şi când de gemete sufocate. Îl cuprinse spaima: nu cumva îl prinseseră pe vreunu’ şi acu’-l torturau? Hotărî că n-avea timp să dea fuga înapoi la maşină şi să-şi ia pistolul: trebuia să acţioneze imediat. Îşi luă avânt şi dintr-un salt ajunse în sala peşterii, îndreptând fasciculul puternic al lanternei spre locul de unde proveneau gemetele.

— Nu mişcă nimeni! Poliţia!

Cei doi intruşi rămaseră stană de piatră, cu sângele îngheţându-le în

vene; însă mai stupefiat decât ei se dovedi a fi însuşi Montalbano. Erau un băieţandru şi o fetişcană care făceau dragoste: ea, goală, împingea cu mâinile peretele din faţa ei, în vreme ce el, încordat, îşi făcea de treabă în spatele ei. La lumina lanternei, lui Montalbano cei doi îi părură frumoşi ca două statui antice. Simţi că se sângele îi năvălise-n obraji de ruşine şi, stingând lanterna, începu să se retragă cu spatele spre ieşire împletindu-se ca un caraghios şi murmurând:

— Scuzaţi... am greşit... continuaţi cu calm.

Copilandrii ţâşniră afară după niciun minut, cât îşi traseră pe ei tricourile şi blugii. Lui Montalbano îi părea sincer rău că-i întrerupsese: la urma urmelor, nu făcuseră altceva decât să închine din nou caverna ritualurilor vieţii, acum că acolo nu se mai afla un depozit al morţii. Tinerelul trecu pe lângă el cu fruntea-n pământ şi cu mâinile înfundate în buzunare; în schimb, fata îl fixă preţ de o clipă cu o privire amuzată şi un zâmbet degajat pe buze.

Comisarul avu nevoie de un singur tur de recunoaştere, superficial, ca să obţină confirmarea de care avea nevoie. Cele observate în imaginile din materialul filmat corespundeau întru totul celor văzute în realitate: în timp ce pereţii laterali ai sălii erau relativ netezi şi compacţi, partea de jos a peretelui din spate, cel opus intrării, avea multe asperităţi, denivelări şi alte neregularităţi. La prima vedere, părea să fi fost o jumătate de perete şlefuită în grabă, de către un neîndemânatic oarecare. Cu toate acestea, nu, nu despre o operaţiune de şlefuire rudimentară era vorba acolo, ci de o zidărie lucrată de mâna omului, din pietre puse una peste alta: timpul urma apoi să ducă lucrarea la bun sfârşit, încastrând pietrele unele într-altele, cimentându-le, camuflându-le sub straturi de praf, pământ, umezeală şi sare, pentru ca în cele din urmă zidul grosolan să capete înfăţişarea unui perete natural de peşteră. Continuă să cerceteze porţiunea de perete, explorând-o centimetru cu centimetru, iar la sfârşit nu mai avea nicio îndoială: zidăria ascundea o deschizătură de cel puţin un metru pe un metru, camuflată probabil cu mulţi ani în urmă.

— Jacomuzzi? Montalbano sunt. Am mare nevoie de tine, vreau să...

— Pe unde mama naibii te mătrăşişi atâta vreme? De azi-dimineaţă încerc să dau de tine.

— Păi, na, iacătă-mi-s!

— Am găsit o bucată de carton, dintr-ăla folosit la împachetat. De fapt, mai degrabă cred că-i folosit pentru cutii mari, cu marfă voluminoasă.

— Uite, schimb pentru schimb: şi eu am găsit ceva pe drum, un nasture roşu.

— Un ticălos şi-un fiu de căţea, asta eşti! Nu-ţi mai spun ni'ca, na!

— Ei, hai, sclifositu' lu' tata, nu te-mbufna acu'!

— Peticul ăsta de carton are câteva litere tipărite pe el. L-am găsit sub poditura de lemn din peşteră. Se vede treaba că s-a prins în interstiţiul dintre două scânduri.

— Hait! Vrei să repeţi cuvântul?

— Care, „poditură"?

— Nu, ăla de după.

— Interstiţiu?

— Ăla, ăla. Iisuse, da' ce băiat instruit eşti 'mneata, Jacomuzzi, zău aşa! Şi sub chestia aia, cum i-ai zis tu, n-aţi mai găsit şi altceva?

— Ba da. Cuie ruginite, un nasture – unu' negru, ca să fim înţeleşi –, un vârf de creion chimic şi mai multe bucăţele de hârtie, numai că, vezi tu, cu umiditatea din peşteră nu se mai poate face nimic cu ele. Cartonul era încă în bune condiţii numai pentru că, după toate aparenţele, se afla acolo de foarte puţin timp.

— Trimite-mi-l încoa'. Ascultă, aveţi cumva pe acolo un sonar? Şi – evident – pe vreunu' care să ştie să-l folosească?

— Avem, da, l-am utilizat chiar acum o săptămână, la Misilmesi. Căutarăm trei cadavre şi chiar le-am şi găsit.

— Ai putea să mi-l trimiţi aici, la Vigàta, până la ora cinci?

— Te-ai scrântit la cap sau ce? Ceasu'-i patru jumate deja. Mai devreme de două ore n-am cum să ţi-l aduc. Uite, vin chiar eu cu el, iar cu ocazia asta îţi aduc şi bucata de carton. Da' la ce-ţi trebuie?

— Ca să-ţi sondez poponeaţa, na!

— Dincolo aşteaptă dom' director Burgio. Întreabă dacă-l puteţi primi, că are să vă zică o treabă. Chistiune de cinci minuţele, zice.

— Să intre.

Directorul Burgio ieşise, de fapt, la pensie cu mai bine de zece ani în urmă, însă toată lumea din oraş continua să-i spună „dom' director" întrucât îndeplinise vreme de peste treizeci de ani funcţia de director al liceului comercial din Vigàta. Montalbano şi el erau cunoştinţe vechi, „dom' director" fiind o persoană de o cultură vastă, mereu conectat la actualitate, în ciuda vârstei: uneori, comisarul şi-l lua drept însoţitor în lungile sale plimbări către promontoriul dinspre soare-răsare. Îi ieşi în întâmpinare:

— Ce surpriză! Veniţi, luaţi loc.

— Ştiţi, treceam prin apropiere şi mi-am zis să întreb de dumneavoastră. Oricum, dacă nu vă găseam la birou, v-aş fi telefonat acasă.

— Vă ascult.

— Aş vrea să vă aduc la cunoştinţă câteva informaţii despre peştera în care aţi descoperit depozitul acela de arme. Nu ştiu dacă vi se vor

părea interesante, dar cred că...

— Glumiţi? Sunt numai ochi şi urechi, spuneţi-mi tot.

— Întâi de toate, vreau să precizez că vorbesc în baza informaţiilor transmise de televiziuni şi publicate în ziare. Realitatea este că lucrurile stau un pic altfel. De exemplu, un jurnalist spunea că lespedea aceea uriaşă de la intrarea în peşteră fusese transformată în poartă glisantă de mafioţi, ori de traficanţii de arme. Ei bine, nu-i adevărat. Acea – să-i zicem aşa – adaptare a fost executată de bunicul unui prieten foarte drag de-al meu, Lillo Rizzitano.

— Ştiţi cumva cam în ce perioadă?

— Bineînţeles că ştiu. Cam prin ’41, când, din cauza războiului, uleiul, făina, cerealele şi alte lucruri începuseră să se găsească din ce în ce mai greu. Pe vremea aceea, toate pământurile din jurul muntelui Crasto şi al stâncii *u crasticeddru* se aflau în proprietatea lui Giacomo Rizzitano, bunicul lui Lillo, îmbogăţit în America prin mijloace nu tocmai legale – sau, cel puţin, aşa umbla vorba atunci prin sat. El, Giacomo Rizzitano, a avut ideea să închidă intrarea în peşteră cu lespedea aceea transformată în poartă glisantă. Ţinea de toate acolo, în grotă – ce vrei şi ce nu vrei, marfă pentru comerţul la negru, de care se ocupau şi el, şi fiul său Pietro, tatăl lui Lillo. Oameni fără scrupule amândoi, implicaţi şi în multe alte istorii – unele chiar sângeroase –, despre care oamenilor de bine din vremurile acelea le era teamă să vorbească. În schimb, Lillo parcă era plămădit din alt aluat. Era pasionat de literatură, scria poezii frumoase şi citea foarte mult. Datorită lui am ajuns să citesc *Satele tale* de Pavese, *Călătorie în Sicilia* de Vittorini... În general, îl vizitam atunci când ai lui nu erau acasă – locuiau într-o vilişoară ridicată chiar la poalele muntelui Crasto, pe versantul dinspre mare.

— A fost dărâmată când s-a început construirea tunelului, nu-i aşa?

— Da. De fapt, buldozerele n-au făcut decât să şteargă de pe faţa pământului nişte ruine, căci vila fusese distrusă în timpul bombardamentelor care au precedat debarcarea Aliaţilor din ’43.

— Aş putea, oare, da de urma prietenului dumneavoastră, Lillo?

— Ca să fiu sincer, nu ştiu nici măcar dacă mai trăieşte sau nu. Cât despre adresă, nici vorbă. În orice caz, trebuie să ştiţi că Lillo era – sau, poate, încă este – cu patru ani mai mare decât mine.

— Spuneţi-mi, dom’ director, dumneavoastră aţi intrat vreodată în peştera aceea?

— Nu. L-am rugat odată pe Lillo să mă ducă şi pe mine acolo, însă el a refuzat: avea ordine stricte în acest sens de la tatăl şi de la bunicul lui. Îi era foarte frică de ei: ajunsese chiar să regrete că-mi dezvăluise taina grotei.

În ciuda numelui său de familie piemontez, agentul Balassone vorbea în dialect milanez: proprie şi personală îi era doar mutra, constipată, acră, de înmormântare.

L'è el dì di mort, alegher![12], îi transmise Montalbano în gând când îl văzu prima oară, amintindu-şi fără să vrea de titlul unui poem de Delio Tessa.

După vreo jumătate de oră de bâjbâit prin grotă cu aparatul său, Balassone îşi scoase căştile de pe urechi şi-l fixă pe comisar cu o privire încă şi mai neconsolată – daca aşa ceva era cu putinţă.

„Să vezi că m-am înşelat – gândi Montalbano –, iar acum Jacomuzzi o să râdă şi cu curu' de mine."

Jacomuzzi care, după zece minute petrecute în peşteră, descoperise brusc că suferă de claustrofobie, anunţându-i că-i aşteaptă afară.

„Ţi-e rău pen' că acu' nu-i nicio cameră de luat vederi pe aici, să-ţi încadreze mutra-n prim-plan", fusese gândul răutăcios al lui Montalbano.

— Aşadar? se hotărî comisarul să-l iscodească pe celălalt, convins că bărbatul avea să-i desfiinţeze raţionamentul.

— De là del mur[13] este! replică, inocent, Balassone, un tip nu doar melancolic – după cum constatase Montalbano –, ci şi cam mutălău, scump la vorbă adicătelea.

— Vrei totuşi să-mi spui – dacă nu-ţi vine prea greu, desigur – ce anume este dincolo de perete? îl iscodi Montalbano, devenind de o politeţe periculoasă.

— *On sit voeuij.*

— Te superi dacă te rog să ai amabilitatea să-mi traduci în italieneşte?

După mimică şi ton, Montalbano îi putea apărea celuilalt un adevărat nobil de curte din secolul al XVIII-lea: Balassone nu ştia însă că, dacă mai continua în felul acela, dintr-o secundă într-alta urma să încaseze o scatoalcă în plină figură, atât de puternică, încât l-ar fi podidit borşu' pe nas. Din fericire pentru el, se supuse.

— Este un gol – zise –, un gol cel puţin la fel de mare ca sala asta.

Comisarul se felicită în gând: aşadar, intuise corect. În clipa aceea, îşi făcu apariţia Jacomuzzi.

— Găsiraţi ceva au ba?

De faţă cu superiorul său, Balassone deveni brusc locvace, până-ntr-acolo încât Montalbano îi aruncă o căutătură încruntată.

— Da, să trăiţi. În afara sălii acesteia, peştera mai are cel puţin una. Exact ca-ntr-un reportaj pe care l-am văzut la televizor. Era un reportaj despre casele eschimoşilor – cum le spune oare? A, da, igluuri –, care sunt construite unul lângă altul, fiind legate între ele printr-un soi de racord, un coridor strâmt şi scund. La fel e şi aici.

— După cum pare la prima vedere – spuse Jacomuzzi –, coridorul dintre cele două săli a fost închis cu mulţi ani în urmă. Nu-i aşa?

— Da, să trăiţi, comentă, cu o mină din ce în ce mai deznădăjduită, Balassone. Apoi continuă: Dacă şi în sala cealaltă au fost ascunse cumva arme, atunci ele datează din cel de-al Doilea Război Mondial sau chiar de mai demult.

Primul lucru pe care-l observă Montalbano la bucata de carton – pe care cei de la Criminalistică, riguroşi, o puseseră într-un înveliş protector de plastic transparent – era că avea forma Siciliei. În partea sa centrală se distingeau câteva litere tipărite cu tuş negru: ATO-CAT.

— Fazio!

— Ordonaţi!

— Treci din nou pe la firma Vinti şi cere-le să ne mai împrumute o dată jeepul, câteva lopeţi, târnăcoape şi săpăligi. Mâine mergem iar la *crasticeddru*. Tu, Germanà şi Galluzzo o să veniţi cu mine.

— Apăi, vă prinse năravu' ăl rău sau ce? Zău aşa! bombăni Fazio, ieşind.

Se simţea obosit. În frigider găsi o porţie sănătoasă de calamari înăbuşiţi şi o felie groasă de caşcaval bine maturat. Îşi puse să mănânce pe verandă. După masă, căută prin congelatorul frigiderului: descoperi un vas cu *granita* de lămâie, preparată de menajera Adelina după formula „unu, doi, patru": un pahar de suc de lămâie, două de zahăr, patru de apă. Să-ţi lingi degetele şi alta nu! Se hotărî apoi să se întindă în pat şi să dea gata romanul lui Montalbàn. Nu izbuti să citească nici măcar un capitol: de interesantă, cartea era interesantă, însă somnul avu totuşi câştig de cauză. După nici două ore, se trezi brusc şi se uită la ceas: nu trecuse încă de unsprezece seara. Punând deşteptătorul la loc, privirea îi căzu pe bucata de carton pe care-o luase cu el acasă. O luă, apoi se duse să se închidă în baie. Continuă s-o cerceteze la lumina rece de neon, stând pe closet. Deodată, îl fulgeră o idee. Preţ de o clipă, avu sentimentul că lumina din baie devenea din ce în ce mai intensă, până când irumpse într-un flash orbitor. Se puse pe râs.

„Cum oare-i cu putinţă ca ideile geniale să-mi vină numai atunci când stau pe closet?"

Îşi concentră din nou atenţia asupra cartonului, privindu-l iar şi iar.

„Gata, mă mai gândesc la asta şi mâine-dimineaţă, cu mintea limpede."

Însă lucrurile n-aveau să stea deloc aşa. După ce-şi petrecu un sfert de oră sucindu-se pe-o parte şi pe cealaltă-n pat, se ridică şi căută în cartea de telefoane numărul căpitanului Aliotta de la Garda de Finanţe

din Montelusa, un vechi prieten de-al său.

— Iartă-mă pentru ora târzie, însă am urgent nevoie de o informaţie. Spune-mi, aţi efectuat vreodată controale la supermarketul unui anume Ingrassia, din Vigàta?

— Nu-mi spune nimic numele lui. Iar dacă nu-mi amintesc de el, înseamnă că da, se poate să fi efectuat controale acolo, însă s-a constatat că totu-i în regulă.

— Mulţumesc.

— Aşteaptă un moment. De acest gen de operaţiuni se ocupă plutonierul Laganà. Dacă vrei, îi spun să te sune acasă. Eşti acasă acum, nu-i aşa?

— Da.

— Acordă-mi cinci minute.

Avu timp doar să tragă o fugă în bucătărie şi să bea un pahar cu apă: telefonul sună aproape imediat.

— Sunt plutonierul Laganà, domnul căpitan mi-a spus ce anume vă interesează. Da, ultimul control la supermarketul respectiv a fost efectuat acum două luni. Nu s-a constatat nicio încălcare a normelor în vigoare.

— Controlul a fost efectuat din iniţiativa voastră?

— Da, un control obişnuit, de rutină. Am găsit totul în regulă. Ba chiar vă asigur că ni se întâmplă foarte rar să avem de-a face cu negustori atât de stricţi în privinţa actelor. Nici pomeneală să-l poată trage cineva vreodată pe sfoară.

— Aţi controlat tot? Ştiu eu, registre contabile, facturi, chitanţe?

— Scuzaţi-mi observaţia, domnule comisar, dar la ce credeţi dumneavoastră că ne uităm noi în astfel de controale? îl iscodi plutonierul, cu o voce devenită brusc oarecum rece.

— Pentru numele lui Dumnezeu, nu voiam să pun la îndoială... De fapt, altul era scopul întrebării mele. Nu cunosc mecanismele specifice unor asemenea controale şi de aceea vă cer ajutorul. De exemplu, cum îşi fac aprovizionarea aceste supermarketuri?

— Apelează la angrosişti. Cinci, zece sau chiar mai mulţi, în funcţie de genul mărfii pe care o comercializează.

— Aha. Şi, în cazul de faţă, dumneavoastră puteţi să-mi spuneţi care sunt furnizorii supermarketului lui Ingrassia?

— Cred că da. Trebuie să-mi fi notat pe undeva.

— V-aş fi profund recunoscător. Aşadar, vă sun mâine-dimineaţă, la birou.

— A, nu, rămâneţi la telefon. Că eu la birou sunt acum, nu altundeva.

Montalbano îl auzi fredonând o melodie.

— Alo, domnul comisar? Am găsit: Ingrassia ia marfă de la trei

angrosişti din Milano, de la unul din Bergamo, de la unul din Taranto şi de la un altul din Catania. Notaţi-vă: la Milano...

— Îmi cer scuze că vă întrerup. Începeţi cu Catania.

— Societatea din Catania se numeşte Tre – ca „trei”, fără „i” în coadă. Proprietar este Salvatore Nicosia, cu domiciliul în...

Nu se potrivea.

— Mulţumesc, e suficient, îl întrerupse Montalbano, dezamăgit.

— Aşteptaţi o clipă, îmi scăpase ceva. Tot de la Catania, însă numai pentru electrocasnice, supermarketul se aprovizionează de la o altă firmă: se numeşte Brancato.

ATO-CAT – stătea scris pe bucata de carton. Firma Brancato-Catania: se potrivea, şi încă cum se mai potrivea! Urletul de bucurie al lui Montalbano îl înspăimântă pe interlocutorul său.

— Dom’ comisar? Alo, dom’ comisar? Oh, Doamne, ce s-a-ntâmplat? Dom’ comisar, vi s-a făcut rău?

[12]Trad. aproximativă: „Asta-i ziua morţilor, veseliţi-vă!” (dial. mil.) (n. tr.).

[13]„Dincolo de zid” (dial. mil.). Replica este totodată şi titlul unui alt poem cunoscut al lui Delio Tessa (1886–1939), pomenit anterior de personajul principal (n. tr.).

11

Proaspăt şi surâzător, îmbrăcat la patru ace şi învăluit într-un nor evanescent de apă de colonie, Montalbano se prezentă la şapte dimineaţa fix la uşa domnului Francesco Lacommare, directorul executiv al supermarketului lui Ingrassia, care-l întâmpină în chiloţi, cu un pahar de lapte în mână şi cu o expresie legitimă de stupoare pe chip.

— Ce făcui? îl iscodi directorul, albindu-se pe dată la faţă când îl recunoscu.

— Două întrebări uşurele am de pus, după care-mi iau tălpăşiţa. Înainte însă, tre' să vă previn cât se poate de serios: discuţia asta rămân-ntre noi doi. Ca să fiu mai explicit: dacă vă pune păcatu' să vorbiţi cu vreunu' – chiar şi cu patronu' 'mneavoastră – eu găsesc o scuză oarecare şi vă arunc la beci cât ai bate din palme. Şi nu glumesc, puteţi pune mâna-n foc c-aşa o să fac.

În timp ce Lacommare, rămas brusc fără aer, era ocupat cu tentativa de a-şi recăpăta suflul, din casă irumpse o voce feminină ascuţită, sfredelitoare.

— Ciccino, da' cin' te caută la ora aiasta?

— Ni'ca, tu, Carmilina, nu-i ni'ca, du-te de dormi! o asigură Lacommare, trăgând uşa după el şi adresându-se apoi lui Montalbano: Dom' comisar, vă deranjează dacă stăm de vorbă ici, pe palier? Deasupra, la ultimu' etaj, nu-i nimenea, îi gol, nu-i pericol s-audă cineva ce vorbim.

— Spuneţi-mi, care sunt firmele din Catania de la care vă aprovizionaţi?

— Luăm marfă de la Tre şi de la Brancato.

— Aveţi şi un calendar de aprovizionare cu marfă de la ei?

— O dată pe săptămână de la Tre, o dată pe lună de la Brancato. Făcurăm înţelegere cu celelalte supermarketuri care se aprovizionează de la aceiaşi angrosişti ca şi noi.

— Perfect. Prin urmare, din câte înţeleg, Brancato încarcă-ochi un camion cu marfă şi-l trimite să facă turul supermarketurilor. Acum, în lanţul acesta, voi care verigă sunteţi? Sau, ca să mă înţelegeţi mai bine...

— Pricepui ce vreţi să spuneţi, dom' comisar. Camionul pleacă de la Catania, parcurge toată provincia Caltanissetta, pe urmă Trapani şi abia la urmă ajunge în provincia Montelusa. Noi, la Vigàta, suntem

aprovizionaţi ultimii: de la noi, camionul se-ntoarce la Catania gol.

— O ultimă întrebare. Marfa pe care hoţii mai întâi au sustras-o, apoi au părăsit-o la vedere...

— Apăi, sunteţi tare inteligent, dom' comisar, zău aşa!

— Recunosc că şi dumneavoastră, de vreme ce-mi răspundeţi înainte să termin de pus întrebarea.

— Adevăru-i că ăsta-i şi motivu' pentru care de la o vreme nu mai pun geană pe geană noaptea. Aşadar, în ziua aceea, marfa de la Brancato ne-a fost livrată anticipat: ne pomenirăm cu camionul seara, când ne pregăteam de închidere, deşi îl aşteptam abia a doua zi dimineaţa. Şoferu' ne spuse că la un supermarket din Trapani găsise obloanele trase – închis pe motiv de doliu, îmi pare – şi prin urmare se hotărâse să termine mai devreme. Atunci, domnu' Ingrassia dădu ordin să se descarce marfa ca să fie camionul eliberat, după care controlă lista cu mărfuri şi etichetele. Atât, n-a vrut să fie despachetată marfa – zicea că se făcuse târziu, da' de fapt nu voia să plătească ore suplimentare. Urma să se despacheteze totul a doua zi dimineaţa. După câteva ceasuri însă, a avut loc jaful. Acu', vin eu şi-ntreb: oare cine să-i fi anunţat aşa de repede pe hoţi că marfa sosise înainte de vreme?

Lacommare părea fermecat de propriul raţionament. Montalbano se hotărî să joace rolul cârcotaşului: directorul nu trebuia să se apropie prea mult de adevăr, altminteri putea provoca necazuri serioase pentru foarte multă lume. În plus, comisarului îi era limpede că directorul era complet străin de matrapazlâcurile lui Ingrassia.

— Nu-i obligatoriu ca aceste două aspecte să aibă legătură. Se prea poate ca hoţii să fi venit să fure ceea ce se găsea deja în depozit, găsind în schimb marfă proaspăt adusă.

— În regulă, da' atunci de ce au lăsat baltă toată marfa?

Aici era tot chichirezu' – recunoscu în gând Montalbano. O vreme, ezită dacă să dea sau nu un răspuns care să-i satisfacă lui Lacommare curiozitatea.

— D-apăi fir-ar ea să fie de treabă, cine-mi tot freacă ridichea la ora aiasta? se auzi din nou, acum înfuriată rău, vocea feminină din casă.

Se vede treaba că doamna Lacommare era o femeie cu auz tare sensibil – gândi Montalbano. Profită de ocazie ca să se retragă: aflase ce-l interesa.

— Omagiile mele gentilei dumneavoastră consoarte, îi spuse celuilalt, începând să coboare treptele.

Ajuns jos, la ieşire, se răzgândi, făcu stânga-mprejur şi zbură-n sus pe scări, sunând din nou la uşă.

— Tot 'mneavoastră?

Lacommare îşi băuse laptele, însă de prezentat, tot în chiloţi se

prezentase la uşă.

— Uitasem o treabă, îmi cer scuze. Sunteţi sigur că, după ce a descărcat marfa pentru voi, camionul a plecat spre Catania gol?

— Apăi eu n-am zis aşa ceva. Or mai rămasără cam vreo cincişpe'ce cutii mari: şoferu-mi zise că erau pentru supermarketul din Trapani unde găsise închis.

— Da' se poate şti, futu-i şi iar futu-i, ce-i trămbăleala aiasta la uşa mea dis-de-dimineaţă?! urlă de după uşă doamna Carmilina.

Montalbano o tuli-n jos pe scări fără să mai salute.

— Cred că am înţeles cu suficient de bună aproximare pe ce cale ajungeau armele la peşteră. O să vă rog să mă urmăriţi cu atenţie, domnule chestor. Aşadar, într-un fel sau altul – asta mai rămâne încă de descoperit – armele ajung din străinătate la firma Brancato din Catania, care le depozitează ambalate în cutii mari, sigilate şi cu numele societăţii imprimat pe ele, ca şi cum ar fi vorba despre aparate electrocasnice destinate supermarketurilor. În ziua stabilită pentru livrarea mărfii, cei de la Brancato încarcă cutiile cu armament în acelaşi camion cu aparatura electrocasnică ce urmează să fie distribuită în provincie. Undeva, pe porţiunea de drum dintre Catania şi Caltanissetta, camionul este înlocuit – ca măsură de precauţie – cu un altul furat: în cazul în care armele sunt descoperite pe drum, firma Brancato poate susţine că nu are nicio legătură cu ele, camionul nefiind al lor şi, prin urmare, putându-se declara ei înşişi victime. Camionul furat îşi începe periplul, lăsând cutiile, să le spunem aşa, curate la diferitele supermarketuri cu care Brancati are contract de aprovizionare cu marfă, pentru ca în cele din urmă să se îndrepte spre Vigàta. Înainte de a ajunge însă, se opreşte în toiul nopţii la *crasticeddru* şi descarcă armele în peşteră. Dimineaţa devreme – după cum mi-a mărturisit directorul Lacommare – livrează ultimele cutii cu marfă la supermarketul lui Ingrassia, plecând apoi spre Catania. Pe drum însă, camionul furat este înlocuit cu cel autentic, aflat în proprietatea firmei, care intră pe poarta depozitului ca şi cum s-ar întoarce din turul de livrare a mărfii. Se prea poate ca, de fiecare dată, cineva să-i falsifice kilometrajul de la bord. Trebuie să vă spun că povestea aceasta durează de nu mai puţin de trei ani: Jacomuzzi a estimat că de atunci datează reamenajarea interioară a peşterii.

— Explicaţiile dumitale – spuse chestorul – privind procedura de transport al armelor se potrivesc ca unse. Cu toate acestea, nu reuşesc încă să înţeleg rostul jafului regizat de la supermarket.

— Acolo s-a acţionat în situaţie de stare de necesitate. Vă amintiţi de schimbul acela de focuri dintre o patrulă de carabinieri şi trei răufăcători survenit undeva, în plin câmp, pe lângă Santa Lucia? Unul din carabinieri a fost rănit atunci.

— Da, îmi amintesc, însă nu văd legătura.

— Posturile locale de radio au difuzat informaţia în jurul orei nouă seara, chiar în timp ce camionul nostru se afla în drum spre *u crasticeddru*. Santa Lucia se află la numai doi-trei kilometri de peşteră. Contrabandiştii noştri au auzit, probabil, ştirea la radio şi au hotărât să nu rişte să fie găsiţi de vreo patrulă – iar în seara cu pricina, prin părţile acelea au existat multe patrule, credeţi-mă – într-un loc pustiu cum este *u crasticeddru.* Aşa că, au decis să-şi continue drumul spre Vigàta. Riscau, desigur, să fie opriţi la filtrele de pe şosea, însă acesta era răul cel mai mic, şansele de a scăpa basma curată fiind mult mai mari. De altfel, chiar aşa au stat lucrurile. În consecinţă, ajung la supermarketul lui Ingrassia mult mai devreme decât prevedea orarul şi inventează povestea cu magazinul din Trapani găsit închis. Ingrassia, avertizat din timp asupra situaţiei neprevăzute, descarcă marfa, iar camionul simulează că se întoarce la Catania. Duce încă în benă cutiile cu arme, acele cutii despre care directorul Lacommare crede că erau destinate supermarketului din Trapani. Camionul rămâne ascuns o vreme în apropiere de Vigàta, fie pe vreuna din proprietăţile lui Ingrassia, fie ale altui complice.

— Revin totuşi cu întrebarea: de ce a fost nevoie să fie simulat un jaf? De acolo de unde l-au ascuns, camionul putea foarte bine să se îndrepte spre peşteră, fără să mai fie nevoie să treacă prin Vigàta.

— Vă contrazic, trebuia s-o facă. În cazul în care ar fi fost oprit în trafic de carabinieri, de Garda de Finanţe şi de cine mai vreţi dumneavoastră şi găsit cu cincisprezece cutii la bord fără actele de însoţire a mărfii, camionul ar fi trezit suspiciuni, cutiile ar fi fost deschise şi ar fi urmat dezastrul. Prin urmare, contrabandiştilor le era absolut necesar să pună din nou mâna pe cutiile descărcate de Ingrassia, care, de altfel, le interzisese în mod expres oamenilor săi să le desfacă.

— Încep să înţeleg. La un moment dat, noaptea, camionul revine la supermarket. Paznicul nu este în măsură să recunoască oamenii sau camionul, întrucât nu intrase încă în schimb la ora când marfa fusese descărcată. Contrabandiştii încarcă la loc cutiile încă nedesfăcute, pornesc spre *u crasticeddru,* descarcă armele, se întorc la Vigàta, abandonează camionul în parcarea staţiei de benzină şi gata, jocurile sunt făcute.

— Scuză-mă totuşi că te întreb: de ce n-au scăpat pur şi simplu de marfă, continuându-şi apoi drumul spre Catania?

— Aici intervine acea tuşă de geniu a celor care au pus totul la cale: lăsând toată marfa furată undeva, la vedere, ca să poată fi găsită cu uşurinţă, indivizii pun de la bun început ancheta poliţiei pe o pistă greşită. În mod automat, noi ajungem să presupunem că la mijloc este vorba despre un *sgarro,* o ameninţare sau un avertisment pentru o taxă

de protecţie neplătită. Cu alte cuvinte, suntem obligaţi să investigăm la un nivel mult mai jos, să credem că este vorba despre o infracţiune oarecare, dintre acelea care, din păcate, sunt la ordinea zilei aici, prin părţile noastre. De partea lui, Ingrassia îşi interpretează perfect partitura, servindu-ne povestea absurdă a unui renghi, cum îi zice el.

— Genial, într-adevăr, observă chestorul.

— Da, însă atunci când cauţi cu cap, este imposibil să nu descoperi o eroare, o scăpare, ceva. În cazul nostru, de exemplu, contrabandiştii n-au observat că acolo, în peşteră, o bucată de carton a căzut sub scândurile care ţineau loc de podea.

— Exact, exact, îngână chestorul, cu o expresie meditativă pe chip. Apoi, ca şi cum ar fi vorbit cu sine însuşi, continuă: Chiar mă întrebam: ce-or fi făcut ei cu toate cutiile acelea goale?

Băiat de zahăr chestorul, nimic de zis, însă uneori se poticnea cu înverşunare în câte un amănunt de genul acela, fără nicio importanţă – îşi zise Montalbano în gând. Apoi, cu voce tare:

— Probabil că le-au încărcat în vreo maşină şi le-au dat foc undeva, pe câmp. Căci acolo, la *crasticeddru* aşteptau cel puţin două maşini de-ale unor complici: de exemplu, de o maşină a fost nevoie ca să-l ia pe şoferul camionului din parcarea unde a abandonat marfa.

— Prin urmare, dacă n-ar fi fost bucata aceea de carton, n-am fi aflat nimic din toate astea, nu-i aşa? concluzionă chestorul.

— Păi, sincer vorbind, lucrurile nu stau chiar aşa, spuse Montalbano. Eu, de exemplu, urmăream o altă pistă, care m-ar fi condus inevitabil la aceleaşi concluzii. Vedeţi dumneavoastră, au fost obligaţi să ucidă un biet bătrânel.

Chestorul tresări violent, apoi se înfurie.

— O crimă? Şi cum se face, mă rog frumos, că mie nu mi-a spus nimeni nimic?

— Pentru că au făcut în aşa fel încât să pară un accident. Abia alaltăseară am avut confirmarea că maşina bătrânului avusese cablurile de frână tăiate.

— Lui Jacomuzzi i-ai spus?

— Pentru numele lui Dumnezeu, nu! Jacomuzzi e un tip dintr-o bucată, simpatic-foc şi foarte competent, însă dacă l-aş fi implicat în anchetă ar fi fost ca şi cum aş fi dat anunţ la ziar.

— Într-una din zilele astea trebuie să-i trag un perdaf de-o să mă ţină minte lui dom' Jacomuzzi al nostru, o să-i smulg firele de păr unul câte unul, spuse chestorul oftând. Hai, povesteşte-mi tot, uşurel şi pe rând.

Montalbano îi expuse amănunţit cazul lui *cavaliere* Misuraca şi conţinutul scrisorii pe care acesta i-o trimisese înainte să moară.

— L-au omorât degeaba, concluzionă comisarul. Asasinii nu ştiau

că, între timp, îmi transmisese în scris tot ce ştia.

— Explică-mi totuşi ce motiv ar fi avut Ingrassia să stea pitit în apropierea propriului supermarket în vreme ce ceilalţi simulau jaful – înţeleg că aşa au stat lucrurile, dacă ar fi să luăm de bună mărturia lui Misuraca.

— Pentru că, în cazul vreunui alt incident neprevăzut – ştiu eu, o vizită inoportună, de exemplu –, el ar fi apărut ca din senin, spunând că acţiunea era cât se poate de legală, că el însuşi dăduse ordin ca marfa să fie încărcată la loc în camion şi trimisă înapoi celor de la Brancati, care, chipurile, greşiseră buletinul de expediţie.

— Şi cu paznicul de noapte din congelator cum ar fi scos-o la capăt?

— Nu constituia o problemă. L-ar fi făcut dispărut.

— În concluzie, cum acţionăm? se interesă chestorul după o scurtă pauză.

— Tano Grecu' ne-a cadorisit – chiar şi aşa, fără să ne dea vreun nume – cu o pradă de talie mare, începu Montalbano. Eu zic că n-ar trebui s-o irosim: dacă lucrăm cu cap, am putea pune mâna pe o afacere de zile mari. Însă trebuie să fim foarte precauţi. Dacă-i arestăm imediat pe Ingrassia şi pe încă vreo doi-trei de la Brancato, nu ne alegem cu nimic. Important este să ajungem la peştii cei mari.

— Sunt întru totul de acord, spuse chestorul. Chiar acum îi avertizez pe cei de la Catania să ţină sub strictă suprave...

Se întrerupse brusc, cu o grimasă de om suferind: îşi amintise de „cârtiţele" din poliţie. Din cauza celei de la Palermo, Tano Grecu' era acum mort. Se putea foarte bine să existe o alta şi la Catania.

— O luăm pas cu pas, hotărî. Deocamdată, îl ţinem numai pe Ingrassia sub control.

— În cazul acesta, eu aş trage o fugă la judecător, pentru autorizaţiile de rigoare, îl informă comisarul.

Ajunsese deja la uşă, când chestorul îl chemă înapoi.

— Ascultă, soţia mea se simte mult mai bine. Ce-ai zice să treci pe la noi sâmbătă seară? La urma urmelor, avem multe de discutat.

Pe judecătorul Lo Bianco îl găsi într-o bună dispoziţie cu totul neobişnuită, cu ochii strălucindu-i de bucurie.

— Ce bine arătaţi astăzi, observă cu voce tare comisarul, nereuşind să se abţină.

— Eh, da, eh, da. Într-adevăr, sunt foarte mulţumit.

Apoi se uită suspicios de jur împrejur şi, luându-şi un aer conspirativ, se întinse spre Montalbano, spunându-i cu voce joasă:

— Ştii că Rinaldo avea şase degete la mâna dreaptă?

Pe moment, Montalbano încremeni. În clipa următoare însă, îşi aminti că, de câţiva ani, domnul judecător Lo Bianco se dedicase trup

şi suflet încropirii unei voluminoase biografii – *Viaţa şi faptele lui Rinaldo şi Antonio Lo Bianco, maeştri juraţi ai Universităţii Girgenti, pe vremea regelui Martin cel Tânăr (1402–1409) –,* nutrind convingerea că personajele cu pricina fuseseră predecesorii săi.

— Nu se poate, chiar aşa? făcu Montalbano, simulând o stupefacţie încărcată de veselie (era mult mai bine pentru el dacă-i cânta judecătorului în strună).

— Da, domnule. Şase degete la mâna dreaptă, închipuieşte-ţi!

„Când se masturba, probabil că se urca pe pereţi de plăcere", se pregătea să remarce – profanator – Montalbano, reuşind în ultimul moment să se abţină.

Îi relată judecătorului întreaga poveste cu traficul de arme şi cu asasinarea lui Misuraca. Apoi îi explică pe îndelete la ce strategie se gândise şi-i ceru să autorizeze punerea sub control a telefoanelor lui Ingrassia.

— Cum să nu, imediat, spuse Lo Bianco.

În alte împrejurări, s-ar fi arătat sceptic, ar fi pus beţe-n roate, ar fi prevestit necazuri: de data aceasta însă, fericit de descoperirea mâinii cu şase degete a lui Rinaldo, i-ar fi eliberat lui Montalbano nu numai autorizaţie de ascultat telefoane, ci chiar una de tortură, de tras în ţeapă sau de ardere pe rug.

Se duse acasă: îşi trase slipul pe el şi-şi îngădui o partidă lungă de înot în mare, apoi se întoarse, se şterse cu un prosop, renunţă să se îmbrace la loc; frigiderul era gol, însă în cuptor tronau patru porţii uriaşe de paste *alla 'ncasciata* – un fel de mâncare ce i-ar fi desfătat până şi pe zeii Olimpului; înfulecă două porţii, puse tava la loc în cuptor, fixă ceasul deşteptător, dormi dus preţ de o oră, se trezi, intră sub duş, se îmbrăcă cu aceiaşi blugi şi aceeaşi cămaşă asudată de dimineaţă şi se întoarse la comisariat.

Fazio, Germanà şi Galluzzo îl aşteptau îmbrăcaţi ca vai de ei: de cum îl văzură, puseră mâna pe lopeţi, târnăcoape şi săpăligi, şi, agitându-le în aer, intonară în cor vechiul imn proletar:

–È *ora!* È ora! La terra a chi lavora![14]

— Boi cu ţâţe, asta sunteţi! comentă Montalbano.

La *crasticeddru,* chiar la intrarea în peşteră îi aşteptau Prestìa, cumnatul jurnalist al lui Galluzzo, şi un operator care adusese cu el două reflectoare de putere mare, pe baterii.

Montalbano îi aruncă o căutătură încruntată lui Galluzzo.

— Ştiţi – se dezvinovăţi acesta, îmbujorându-se brusc –, mă gândii că de vreme ce data trecută ne dară-ţi pirmisiunea...

— Bine, bine, i-o tăie scurt comisarul.

Intrară cu toţii în peşteră: Montalbano le arătă zona din perete care-l interesa, iar Fazio, Germanà şi Galluzzo se puseră pe treabă; trudiră din greu să scoată pietrele din zid – parcă fuseseră sudate între ele, atât de compactă era lucrarea –, schimbaţi din când în când de comisar, de Prestìa şi de operator. În cele din urmă, după trei ore de muncă grea, zidul fusese înlăturat. Aşa cum prevestise Balassone, în faţa lor se deschidea un coridor strâmt, dincolo de care trona o beznă adâncă.

— Du-te tu, îi spuse Montalbano lui Fazio.

Agentul înşfăcă lanterna şi, târându-se pe burtă, se făcu nevăzut pe gura galeriei. Câteva secunde mai târziu, îi auziră cu toţii strigătul de uluială:

— Oh, Doamne! Dom' comisar, veniţi de vedeţi!

— Voi intraţi numai când vă chem eu, s-a-nţeles? le spuse Montalbano celorlalţi, adresându-se în primul rând jurnalistului, care în clipa când auzise strigătul lui Fazio, zvâcnise de pe loc, gata să se arunce pe burtă şi să se târască pe urmele agentului.

Coridorul nu măsura mai mult decât lungimea corpului comisarului; prin urmare, în câteva secunde se afla de partea cealaltă, luându-i lanterna din mână lui Fazio. Cea de a doua sală a peşterii era mai mică decât prima, însă se simţea de la bun început că era perfect uscată. Pe jos, chiar în mijlocul încăperii, stătea întins un covor. În stânga covorului, un bol. În dreptul bolului, dar în dreapta covorului, o amforă. Închizând un triunghi răsturnat, în partea inferioară a covorului trona un câine ciobănesc de teracotă, în mărime naturală. Pe covor, cu pielea uscată ca de pergament, aşa cum Montalbano mai văzuse doar în filmele de groază, două trupuri îmbrăţişate.

Comisarul simţi că rămăsese brusc fără aer, incapabil să scoată vreun sunet. Fără să vrea, îşi aminti de cei doi copilandri pe care-i surprinsese făcând dragoste în peşteră. De tăcerea lui profitară cei din prima sală care, nerezistând tentaţiei, se strecurară prin galerie unul câte unul. Lumina reflectoarelor irumpse brusc în intimitatea micului sanctuar, iar operatorul începu să filmeze cu frenezie. Nimeni nu îndrăznea să scoată vreun cuvânt. Montalbano păru să-şi fi revenit cel dintâi din starea de uluială.

— Anunţă Criminalistica, pe judecător şi pe doctorul Pasquano, spuse.

Însă nici Fazio, nici ceilalţi nu înţeleseră cui îi fusese adresat ordinul. Montalbano continua să privească scena vrăjit, speriat că un simplu gest, oricât de neînsemnat, l-ar fi putut trezi din reveria de basm care-i fusese dat s-o trăiască.

14„A sosit vremea! A sosit vremea! Pământul, celor ce-l muncesc!" (it.) (n. tr.).

12

Smulgându-se brusc din vrajă, Montalbano prinse să se răstească la ceilalţi, ordonându-le să rămână lipiţi de pereţii sălii, să nu se mişte, să nu calce pe pardoseala acoperită cu un strat foarte subţire, roşiatic, de nisip fin – care, de altfel, se găsea din belşug şi pe pereţi. Montalbano îşi amintea cu certitudine că în prima sală nu găsise nici urmă din acel nisip, care, cel mai probabil, împiedicase intrarea în putrefacţie a cadavrelor – un bărbat şi o femeie, de vârste imposibil de stabilit la prima vedere (că erau totuşi de sex diferit, comisarul dedusese, bineînţeles, din conformaţia corpurilor, şi nu după accesoriile lor sexuale, care se volatilizaseră, măcinate de un proces natural implacabil). Bărbatul stătea pe o parte, cu braţul aproape penetrând pieptul femeii, care stătea întinsă cu faţa în sus. Da, erau îmbrăţişaţi şi îmbrăţişaţi aveau să rămână pe vecie: de altfel, ceea ce odată fusese carnea de pe braţul bărbatului era acum lipită, contopită, cu carnea pieptului ei. De fapt, nu – îşi spuse Montalbano –, n-aveau să rămână aşa pe vecie, pentru că doctorul Pasquano urma să-i despartă cât de curând. De sub pielea încreţită, ca de pergament, se ţitea albul oaselor, uscate, reduse la forma lor pură. Cei doi păreau că râd: secând, buzele se retrăseseră, modelându-se pe osatura feţei şi lăsând vederii întreaga dantură. La capul bărbatului, bolul conţinând mărunţişuri cu forme rotunjite; la capul femeii, în schimb, o amforă din lut, dintre acelea pe care, pe vremuri, ţăranii le luau cu ei la câmp ca să păstreze apa de băut proaspătă. La picioarele perechii, câinele de teracotă. Înaltă cam de un metru, statueta îşi păstra încă intacte culorile – cenuşiu cu alb. Meşterul-artizan avusese ideea să reprezinte animalul aşezat pe labele din spate şi cu cele din faţă rigide, încordate; gura pe jumătate deschisă lăsa vederii limba roşiatică, iar ochii păreau atenţi, sfredelitori: una peste alta, un câine în poziţie de veghe. Ici-colo, prin găurile covorului mâncat de vreme se vedea nisipul de pe pardoseală; se putea însă foarte bine – îşi spuse Montalbano – să fi fost rosături mai vechi, ori poate că aşa se prezenta covorul când fusese aşternut acolo, în grotă.

— Toată lumea afară! strigă el în clipa următoare. Apoi, întorcându-se spre Prestìa şi operatorul său, adăugă: Voi, de colo, stingeţi imediat reflectoarele!

Înţelesese că simpla lor prezenţă şi, mai ales, căldura luminii reflectoarelor produsese deja suficiente stricăciuni. Rămase singur în

sala mormântului. Luminând locul cu fasciculul lanternei, cercetă cu luare-aminte conţinutul bolului: obiectele rotunjite nu erau altceva decât monede metalice, atinse pe margini de rugină. Prinzând-o delicat, cu două degete, o luă pe cea care i se păru mai bine conservată, privind-o de aproape: era o monedă de douăzeci de centime emisă în anul 1941 – pe avers, chipul regelui Vittorio Emanuele al III-lea, iar pe revers, un profil feminin ducând fascia lictorilor. Îndreptând fasciculul lanternei spre capul mortului, observă că osul tâmplei îi era spart. Avea prea multă experienţă ca să nu-şi dea seama că rana fusese făcută cu o armă de foc: bărbatul fie se sinucisese, fie fusese împuşcat. Totuşi, dacă se sinucisese, unde era arma? Pe corpul femeii, în schimb, nicio urmă de moarte violentă, provocată. Rămase o vreme pe gânduri: cum se făcea că, deşi erau dezbrăcaţi, în peşteră nu era nicio urmă de veşminte? Ce putea să însemne asta? Lumina lanternei se stinse brusc, fără preaviz, fără ca mai întâi să pălească sau să pâlpâie, ca toate lanternele: rămăsese fără baterii. Orbit pe moment, Montalbano nu izbuti să se orienteze în spaţiu. Ca să evite alte stricăciuni, se aşeză pe nisipul pardoselii, aşteptând ca ochii să i se obişnuiască cu întunericul: desigur, în scurt timp avea să întrezărească pâlpâiri de lumină prin culoarul de trecere. Însă cele câteva secunde de beznă şi linişte absolute îi fură suficiente ca să perceapă un iz cu totul neobişnuit, dar pe care era sigur că-l mai simţise şi altcândva. Se sili să-şi amintească unde, deşi era destul de probabil ca descoperirea să nu aibă niciun fel de importanţă. Cum încă de pe vremea copilăriei obişnuia să-şi imagineze că fiecare miros avea propria sa culoare, îşi spuse că izul abia detectat era de culoare verde-închis. Făcând apoi câteva asocieri mentale, îşi aminti şi unde îl percepuse prima dată: la Cairo, pe unul din coridoarele piramidei lui Keops unde accesul vizitatorilor era interzis, dar pe care el reuşise să-l străbată, cu ajutorul unui coleg egiptean cu care se împrietenise. În secunda următoare, se simţi un becisnic, un om de nimic, fără nimic sfânt în el. Cu o zi în urmă, când îi surprinsese pe cei doi copilandri iubindu-se în peşteră, profanase însăşi viaţa; acum, în faţa celor două corpuri care ar fi trebuit să rămână pe vecie ferecate şi neştiute de nimeni în îmbrăţişarea lor, izbutise să profaneze şi moartea.

Probabil că datorită tocmai acestui sentiment de vinovăţie, Montalbano refuză să participe la prelevarea de probe efectuată de oamenii lui Jacomuzzi de la Criminalistică şi de doctorul Pasquano, legistul. Aşezat pe lespedea care ţinuse loc de poartă a depozitului secret de arme, comisarul tocmai terminase de fumat a cincea ţigară, când se auzi strigat de doctorul Pasquano: părea foarte agitat, *nirbùso*.

— Apăi, judele pe unde umblă?

— Pe mine vă găsiră̆ţi să mă-ntrebaţi?

— Dacă n-apare repede, se alege prafu' de toată muncuşoara noastră. Trebuie să duc imediat cadavrele la Montelusa, să le depozitez la rece, pentru că se descompun văzând cu ochii. Ce fac eu acum?

— Staţi colea, cu mine, să fumaţi o ţigară, încercă să-l îmbuneze Montalbano.

Judecătorul Lo Bianco sosi peste un sfert de oră, când comisarul mai dăduse gata nu una, ci două ţigări.

Lo Bianco cercetă cu o privire distrată scena din peşteră şi, convingându-se că morţii nu datau din epoca regelui Martin cel Tânăr, i se adresă legistului pe un ton grăbit:

— Faceţi ce credeţi de cuviinţă, la urma urmei nu-i o chestiune de actualitate.

Perspectiva din care Televigàta prezentă ştirea îl lăsă fără replică. Chiar în deschiderea telejurnalului de la opt şi jumătate seara, pe ecran se iţi mutra emoţionată a lui Prestìa, care anunţă o adevărată bombă de presă, datorată – zise el – „uneia dintre acele sclipiri geniale de intuiţie care fac din comisarul Salvo Montalbano din Vigàta un personaj probabil unic în panoplia detectivilor din insula noastră şi, de ce nu, din întreaga Italie". Continuă amintind că aceluiaşi comisar i se datorau dramatica arestare a urmăritului general Tano Grecu', sângerosul *boss* mafiot, precum şi descoperirea depozitului secret de arme din peştera de la *crasticeddru*. Din regie se difuză apoi o secvenţă de la conferinţa de presă organizată după arestarea lui Tano, în care un individ cam tontălău şi gângav – identificat după nume şi funcţie drept comisarul Montalbano – izbutea cu greu să lege trei cuvinte. Imaginea se întoarse apoi să-l focalizeze pe Prestìa, care le povesti telespectatorilor cum insistase extraordinarul detectiv din Vigìta să continue cercetarea peşterii, convins că dincolo de sala depozitului de arme mai exista şi o a doua încăpere.

— Cât despre mine – spunea Prestìa –, încrezător în intuiţia sclipitoare a comisarului, l-am urmat împreună cu operatorul nostru Schirirò Gerlando, punându-i la dispoziţie întreaga asistenţă tehnică necesară.

Ajuns aici, Prestìa, luându-şi o mină misterioasă, emise o teorie surprinzătoare: să fi fost dotat oare comisarul nostru cu puteri paranormale? Ce altceva l-ar fi putut face să creadă că dincolo de pietrele înnegrite de vreme se ascundea o tragedie imemorială? Nu cumva comisarul nostru dispunea de vedere cu raze X, asemenea lui Superman?

Auzind această ultimă întrebare, Montalbano – care urmărea emisiunea de acasă, încercând între timp să dibuiască o pereche de chiloţi curaţi („Şi totuşi, trebuie să fie pe undeva, pe aici, lua-i-ar

gaia!") – îşi pierdu răbdarea şi-l înjură pe Prestìa de mamă.

În timp ce pe ecran prinseră să se deruleze impresionantele imagini ale cadavrelor din grotă, Prestìa îşi expuse cu convingere propria teză asupra senzaţionalei descoperiri. Trecând cu vederea gaura din tâmpla bărbatului, vorbi despre o moarte din iubire. În opinia lui, cei doi iubiţi, persecutaţi de propriile familii pentru sentimentele lor pătimaşe, se refugiaseră în peşteră, zidiseră pasajul de trecere dintre cele două săli şi, lipsiţi de hrană, rămaseseră înăuntru să moară de foame. Luaseră cu ei în ascunzătoare un covor vechi şi o amforă cu apă, apoi îşi aşteptaseră, îmbrăţişaţi, moartea. Despre bolul plin cu monede nu suflă o vorbuliţă măcar: nu se potrivea cu tabloul pe care-l zugrăvea pentru telespectatori. Cei doi – continuă Prestìa – nu fuseseră încă identificaţi, căci povestea trebuia să se fi petrecut cu mai mult de cincizeci de ani în urmă. Apoi, pe ecran îşi făcu apariţia alt crainic, care începu să enumere celelalte evenimente de peste zi: o copilă de şase ani violată şi omorâtă cu pietre de unchiul ei dinspre tată, un cadavru descoperit într-o fântână, un schimb de focuri la Merfi soldat cu trei morţi şi patru răniţi, un muncitor decedat la locul de muncă, un dentist dispărut fără urmă, un negustor strâns cu uşa de cămătari care se sinucisese, un consilier comunal din Montevergine arestat pentru extorcare şi mită, preşedintele consiliului regional care îşi luase viaţa după ce fusese acuzat de deţinere de bunuri ilicite, un cadavru descoperit în mare care...

În faţa televizorului, Montalbano căzu într-un somn adânc.

— Alo, Salvo? Gegè mi-s. Lasă-mă să zic ce am de zis, nu mă-ntrerupe cu băşcălelile tale. Tre' mort-copt să te văz, am o treabă să-ţi spun.

— Bine, Gegè. La noapte, dacă vrei.

— Apăi nu, că nu mi-s la Vigàta, la Trapani mi-s.

— Ş-apăi atunci, când?

— Azi ce zi avem?

— Joi.

— Îţi vine bine sâmbătă? Tot acolo, la locu' ştiut.

— Uite ce-i, Gegè, sâmbătă seară îs invitat la cineva la masă, da' de venit, viu. Dacă vezi că întârzii, tu să m-aştepţi, n-o lua din loc.

Telefonul lui Gegè – care după voce-i păruse suficient de îngrijorat încât să n-aibă chef de glume – îl trezise taman la timp. Se făcuse ora zece seara, numai bine să schimbe canalul pe Retelibera. Nicolò Zito – o mutră de om inteligent, da' roşu şi la păr, şi-n gândire – deschise buletinul de ştiri cu informaţia despre moartea unui muncitor din Fela, prăjit de viu în urma exploziei unei butelii de gaz. Continuă

enumerând alte exemple de accidente de muncă, vrând astfel să demonstreze că tuturor patronilor – sau, cel puţin, la nouăzeci la sută din ei – li se rupea în paişpe de normele de siguranţa muncii. Trecu apoi la arestarea unor funcţionari publici acuzaţi de diverse malversaţiuni, profitând de ocazie ca să le amintească telespectatorilor că toate guvernele în funcţie încercaseră în van să introducă tot felul de legi care să împiedice curăţarea ţării de corupţi. Al treilea subiect abordat se referea la sinuciderea negustorului sufocat de datoriile pe care le avea la un zaraf, pretext excelent pentru Zito să proclame prevederile legale instituite de guvernul în exerciţiu cu privire la cămătărie ca fiind total inadecvate. De ce – se întrebă el retoric – cei ce investigau această plagă a societăţii făceau separaţie netă între cămătărie şi mafie? Oare nu era şi cămătăria o metodă de spălare a banilor? În cele din urmă, Zito abordă subiectul celor două cadavre descoperite în peşteră, însă o făcu dintr-o perspectivă cu totul aparte, polemizând indirect cu Prestìa şi Televigàta pentru interpretarea pe care televiziunea concurentă o dăduse cazului. Pe vremuri – spuse el – se zicea că religia este opiul popoarelor; ei bine, astăzi s-ar putea foarte bine spune că adevăratul opiu al societăţii este televiziunea. De exemplu: cum era oare cu putinţă să-şi aroge cineva dreptul de a prezenta descoperirea cu pricina drept o sinucidere disperată a doi îndrăgostiţi, persecutaţi de propriile familii pentru iubirea lor? Ce elemente îl autorizau pe un oarecare să susţină o asemenea teorie? Cei doi fuseseră găsiţi goi puşcă: dacă fusese sinucidere, atunci unde le dispăruseră hainele? În ascunzătoare nu s-a găsit nicio armă. Prin urmare, cum să se fi sinucis? Prin înfometare? Ei, hai, să fim serioşi! Pe urmă, de ce avea bărbatul la cap un bol plin cu monede – scoase în prezent din circulaţie, dar cât se poate de valabile la momentul morţii celor doi? Ca să-i plătească cumva birul lui Charon, luntraşul Styxului? Adevărul era – continuă Zito – că se dorea muşamalizarea unei crime evidente, prin transformarea acesteia într-o sinucidere cu iz romantic. Iar acum, în vremurile acestea atât de întunecate, pândite la orizont de nori negri – concluzionă –, se dă publicităţii o astfel de poveste doar pentru a droga opinia publică, pentru a-i abate atenţia de la problemele grave către o nouă versiune a tragediei lui Romeo şi a Julietei, gândită însă de un scenarist de telenovele.

— *Amore,* Livia sunt. Voiam să-ţi spun că am rezervat biletele de avion. Avem zbor de la aeroportul Fiumicino, prin urmare, mai trebuie doar ca tu să-ţi cumperi bilet de la Palermo la Roma. La fel şi eu, de aici, de la Genova. Ne întâlnim la aeroport şi ne îmbarcăm împreună.

— Îhî.

— Să ştii că am rezervat şi camera la hotel. O prietenă de-a mea care a fost şi ea acolo mi-a spus că hotelul este foarte frumos, fără a fi

însă opulent. Cred c-o să-ţi placă.

— Îhî.

— Mai sunt cincisprezece zile şi plecăm. Ah, dac-ai şti ce fericită sunt! Număr zilele, ba chiar număr şi orele care au mai rămas.

— Îhî.

— Salvo, ce ai?

— N-am ni'ca. Ce să am?

— Nu-mi pari deloc încântat.

— Da' de unde! Ce tot spui acolo, Livia?

— Uite ce-i, Salvo, dacă dai de fund înapoi în ultimul moment, ca de obicei, plec de una singură, să ştii!

— Ei hai, zău aşa!

— Îmi spui totuşi şi mie ce-i cu tine?

— Ni'ca. Dormeam, atâta tot.

— Domnul comisar Montalbano? Bună seara. Sunt directorul Burgio.

— Bună seara. Spuneţi, vă ascult.

— Îmi cer mii de scuze că vă deranjez acasă. Ştiţi, tocmai am văzut la televizor ştirea despre descoperirea celor două cadavre.

— Adică aţi fi în măsură să le identificaţi?

— A, nu. V-am sunat în legătură cu un amănunt care la televizor a fost pomenit doar în fugă, dar care dumneavoastră s-ar putea să vi se pară interesant. Mă refer la câinele de teracotă. Dacă nu aveţi nimic împotrivă, aş trece mâine-dimineaţă pe la comisariat, însă vreau să-l aduc cu mine şi pe *ragioniere* Burruano. Îl cunoaşteţi?

— Da, din vedere. La ora zece vă convine?

— Aici, hotărî Livia. Aici, în locul ăsta vreau s-o facem, şi vreau s-o facem acum, în clipa asta.

Se găseau într-un fel de parc cu copaci foarte deşi. La picioarele lor, de jur împrejur, sute şi sute de melci, din specii dintre cele mai diverse: de livadă, de pădure, de vizuină, attuppateddri, vavaluci, scataddrizzi, crastuna[15].

— Totuşi, de ce tocmai aici? Hai să ne întoarcem la maşină, suntem la cinci minute de casă. Pe aici poate trece oricând cineva.

— Nu comenta, ticălos bătrân ce eşti, rosti Livia, prinzându-l de curea şi încercând apoi stângaci să i-o desfacă.

— Lasă-mă pe mine, îi spuse.

O clipă mai târziu, Livia era gata dezbrăcată, în vreme ce el se moşmondea încă cu pantalonii, apoi cu chiloţii.

„Carevasăzică-i obişnuită să se dezbrace la comandă", îşi spuse el în

gând, într-un acces de gelozie neaoşă.

Livia se trânti în iarba umedă, cu picioarele desfăcute şi cu mâinile mângâindu-şi îmbietor sânii, în timp ce el asculta dezgustat zgomotul făcut de zecile de melci striviţi sub greutatea ei.

— Hai, grăbeşte-te!

Montalbano reuşi, în sfârşit, să rămână gol puşcă: aerul rece îi dădea fiori ca de gheaţă; începu să dârdâie. Între timp, două sau trei *vavaluci* începură să se târască, cleios, pe trupul Liviei.

— Ba bine că nu! exclamă Livia, privindu-i cu ochi critic onstromentu'. Ce vrei să faci cu aia?

Apoi, cu un oftat compătimitor, se puse în genunchi, îi luă mădularul în mână, i-l mângâie tandru, apoi i-l cuprinse, rotunjit, cu buzele. Când îl simţi pregătit, se aşeză din nou în poziţia de mai devreme.

— Acu' hai, trage-mi-o de să dea dracii-n mine, spuse.

„Da' porcos mai vorbeşti 'mneata, don'şoară! De unde şi până unde?", i se adresă în gând el, debusolat.

Pe când se pregătea totuşi s-o penetreze, zări la numai câţiva metri de el câinele. Era un dulău alb, cu limba roşiatică strecurându-i-se afară printre dinţi. Lighioana prinse să rânjească spre el ameninţător, dezvelindu-şi colţii şi lăsând să i se prelingă pe la colţurile gurii o dâră băloasă. Oare când apăruse acolo?

— Acu' ce mai ai? Ţi s-a fleşcăit iarăşi?

— Apăru colea un câine.

— Te fute grija de câine acu'? Hai, înfige-mi-o pân' la plăsele!

Exact în clipa aceea, câinele zvâcni violent, făcând un salt uriaş în direcţia lui: înspăimântat, înţepeni. Câinele ateriză la câţiva centimetri de ţeasta lui, împietrind brusc; culoarea-i păli uşor, iar animalul rămase în poziţie de veghe, cu labele din spate trase sub şezut şi cu cele din faţă rigide, încordate: devenise o statuetă, o imitaţie din teracotă. Era el, câinele din peşteră, ăl de veghea morţii.

La fel de brusc dispărură apoi cerul, copacii şi iarba; pereţi şi acoperişuri de piatră se materializară de jur împrejurul lor, iar el înţelese cu groază că morţii din grotă nu erau doi necunoscuţi oarecare, ci chiar Livia şi cu el.

Se trezi din coşmar asudat şi răsuflând gâfâit; îi ceru imediat iertare în gând Liviei pentru că şi-o închipuise în vis vorbind atât de obscen. Şi totuşi, ce semnificaţie putea avea câinele acela? Sau toţi melcii aceia dezgustători, care-şi lăsau urmele lor vâscoase peste tot?

Un lucru era cert: câinele de teracotă simboliza ceva.

Înainte să ajungă la comisariat, trecu pe la chioşcul de ziare, cumpărând cele două cotidiene regionale tipărite pe insulă. Amândouă

alocaseră un spaţiu larg cadavrelor din peşteră: despre descoperirea depozitului de arme din aceeaşi peşteră uitaseră cu totul. Ziarul din Palermo dădea ca sigură versiunea sinuciderii din dragoste; în schimb, cel tipărit la Catania era deschis tezei privind o eventuală crimă, fără însă a trece cu vederea ipoteza suicidului. De altfel, titlul de deschidere era *Dublă sinucidere sau crimă la puterea a doua?,* o bună parte a articolului fiind dedicată misterioasei şi imperceptibilei distincţii dintre „dublu" şi „la puterea a doua". De altfel, ziarul obişnuia, indiferent de ocazie, să nu ia niciodată o poziţie fermă, chiar dacă subiectul tratat era un război sau un cutremur de pământ oarecare; altfel spus, juca la două capete, motiv pentru care i se dusese buhu' de cotidian independent şi liberal. Niciuna din cele două publicaţii nu acorda vreo atenţie amforei, bolului cu monede şi câinelui de teracotă.

De cum trecu pragul comisariatului, Catarella îi alergă în întâmpinare, întrebându-l printre gâfâieli ce trebuia să le răspundă sutelor de jurnalişti care insistau să vorbească cu comisarul.

— Ia aminte, le zici aşa: că-s plecat în misiune.

— Apăi ce, vă făcurăţi şi misionar acu'? veni prompt replica sclipitoare a lui Cattarella, care se-ntoarse la ale sale râzând de unul singur.

Aşadar – îşi spuse Montalbano – fusese foarte inspirat cu o seară în urmă când, înainte s-adoarmă, scosese telefonul din priză.

[15]Denumiri dialectale ale unor specii de melci (n. tr.).

13

— Domnul doctor Pasquano? Montalbano sunt. V-am sunat să aflu dacă aveţi ceva noutăţi.

— Am, cum nu? Pe nevastă-mea o lovi răceala, iar nepoată-mii îi căzu un dinte, na!

— Sunteţi supărat, bag seama, aşa-i?

— Apăi, sunt, să trăiţi!

— Pe cine?

— Poftim la ’mnealui, cică dacă am noutăţi! Apăi, cu ce curaj vii ’mneata să mă-ntrebi una ca asta la ora nouă dimineaţa? Ce crezi ’mneata, că-mi trecui noaptea scotocind prin măruntaiele ălor doi morţi ca un vultur-hoitar, ca o coţofană? Eu noaptea dorm, aşa să ştii ’mneata! Iar acu’... Acu’ am de lucru cu ăl de-l găsiră înecat la Torre Spacata. Care, între noi fie vorba, numa’ înecat nu-i, de vreme ce, înainte să-l arunce-n mare, l-or crestatără unii cu trei lovituri de cuţit în piept.

— Dom’ doctor, facem un rămăşag?

— În legătură cu ce?

— Cu faptul că, după părerea mea, v-aţi petrecut toată noaptea cu cei doi morţi de la peşteră.

— Bine, bine, m-aţi ghicit.

— Aşadar, ce aţi descoperit?

— Prea multe nu pot deocamdată să vă spun, mai trebuie să cercetez. Ce-i sută la sută sigur e c-au murit împuşcaţi. El, cu un glonţ în cap, ea – unul în inimă. Rana femeii nu se vedea pentru că era ferită de braţul lui, aflat deasupra. Una peste alta, se pare c-au fost pur şi simplu executaţi, în timp ce dormeau.

— Unde, în peşteră?

— Nu cred. Aş zice că mai degrabă erau deja morţi când au fost duşi în grotă, unde au fost aşezaţi unul lângă altul, aşa goi cum erau.

— Aţi reuşit să le stabiliţi şi vârsta?

— Sper să nu mă înşel dacă vă spun că erau tineri, chiar foarte tineri.

— După părerea dumneavoastră, cam când să se fi întâmplat toată povestea asta?

— N-aş vrea să mă hazardez, aşa că luaţi-mi spusele cu precauţia de rigoare. Cu vreo cincizeci de ani în urmă, undeva pe acolo.

— Nu laşi pe nimeni să intre la mine şi preţ de un sfert de oră nu-mi faci legătura cu nimeni, indiferent cine mă caută la telefon, îi ordonă Montalbano lui Catarella.

Apoi încuie uşa şi se întoarse să se aşeze pe scaunul dindărătul biroului. În faţa sa, Mimì Augello stătea şi el pe un scaun, însă cu spinarea rigidă, ca şi cum ar fi fost tras în ţeapă.

— Care din noi doi atacă primu'? îl iscodi Montalbano.

— Atac eu – făcu Augello –, dat fiind că eu am cerut să-ţi vorbesc. Pentru că da, cred c-a sosit momentul s-avem o discuţie serioasă noi doi.

— Iată-mă-s. Te ascult.

— Pot să ştiu şi eu ce ţi-am făcut?

— Tu mie? Nimic, nu mi-ai făcut nimic. De ce mă-ntrebi una ca asta?

— Pen' că mie, unu', îmi pare c-am devenit venetic aici, în comisariat. Nu-mi spui nimic din ceea ce ai de gând să faci, mă ţii tot timpul la distanţă... Iar eu, ei da, eu mă simt jignit, aşa să ştii. De exemplu: ce crezi, a fost corect din partea ta să-mi ascunzi povestea cu Tano Grecu'? Eu nu mi-s Jacomuzzi, care varsă din guşă primului de-i iese în cale; eu, când tre' să ţin un secret în mine, apăi îl ţin. Închipuie-ţi: abia la conferinţa de presă am aflat ce s-a-ntâmplat la mine-n comisariat. Ţi se pare corect faţă de mine, care, până la proba contrarie, sunt vicele tău?

— Mimì, înţelegi sau nu cât de delicată era toată tărăşenia?

— Tocmai pen' că-nţeleg, mă-nfurii şi mai tare. Asta-nseamnă că, în mintea ta, nu mă consideri o persoană potrivită pentru cazurile delicate.

— Asta eu n-am spus-o niciodată.

— N-ai spus-o, dar mereu te-ai comportat ca atare. La fel ca şi în cazul depozitului de arme: am aflat despre el absolut întâmplător.

— Mimì, te rog să mă-nţelegi: m-a luat valul, eram nerăbdător să rezolv cazul şi, recunosc, am uitat să te pun la curent.

— Salvo, nu-mi turna goange ca de obicei. Adevăru'-i altu'.

— Adicătelea?

— Adicătelea: tu ai clădit comisariatu' ăsta după chipul şi asemănarea ta. Că-i vorba de Fazio, de Germanà, de Galluzzo – în sfârşit, de cine vrei tu –, toţi sunt simple braţe obediente, ascultând de unul şi acelaşi creier: al tău. Pentru că ei nu te contrazic niciodată, nu-ţi pun spusele la îndoială: execută şi-atât. Aici, în comisariat, există doar două corpuri străine: Catarella şi cu mine. Catarella, pentru că-i prea nătărău, iar eu...

— ...pentru că eşti prea inteligent.

— Vezi cum eşti? În niciun caz nu voiam să spun asta. Însă tu îmi atribui un defect al superbiei pe care nu-l am, şi o faci cu răutate-n suflet.

Montalbano rămase o vreme privindu-l fix, apoi se ridică, îşi înfundă mâinile în buzunarele hainei, se învârti de două, trei ori pe lângă scaunul pe care stătea Augello, apoi se opri lângă el.

— Nu, n-am spus-o cu răutate, Mimì. Tu chiar eşti inteligent.

— Dacă într-adevăr crezi asta, de ce mă şuntezi sistematic? Ţi-aş putea fi la fel de folositor ca şi ceilalţi.

— Tocmai aici e problema, Mimì. Nu la fel ca şi ceilalţi, ci mai mult decât ei, asta vreau. Uite, îţi vorbesc cu sufletu-n palmă, pentru că m-ai făcut să meditez asupra comportamentului meu faţă de tine. Probabil că asta-i ceea ce mă deranjează cel mai mult.

— Asta ce vrea să-nsemne, mă rog frumos? Să mă străduiesc să devin ceva mai nătâng, numai ca să-ţi fac ţie pe plac?

— Dacă ţii cu tot dinadinsul să facem caragaţă şi circ, în regulă, hai să facem. Însă altceva voiam să spun, nu ce ai înţeles tu. Adevărul este că, în timp, mi-am dat seama că eu sunt un fel de vânător singuratic – îţi cer scuze pentru expresia cam idioată şi, poate, nici adevărată întru totul; altfel spus, da, îmi place să vânez în haită, laolaltă cu alţii, însă vreau să fiu eu singur ăl de organizează vânătoarea. Este, dacă vrei, condiţia indispensabilă pentru ca *ciriveddro* meu să funcţioneze cum trebuie. O observaţie inteligentă făcută de altcineva mă dezumflă, mă descurajează, mă poate scoate din mână pentru o zi întreagă şi se poate chiar întâmpla să nu mai fiu în stare să urmăresc firul logic al lucrurilor.

— Am înţeles, spuse Augello. De fapt, am înţeles eu de mult, dar voiam să te aud spunând-o cu guriţa ta, să-mi confirmi tu însuţi. Dacă aşa stau lucrurile, uite, te anunţ, fără duşmănie şi fără ranchiună că-i scriu chestorului chiar astăzi şi-i cer transferul.

Montalbano îl observă cu atenţie, se apropie de el şi, aplecându-se uşor, îşi puse palmele pe umerii lui.

— Mă crezi pe cuvânt dacă-ţi spun că dacă faci una ca asta mă răneşti cum nu se poate mai rău?

— Apăi, nu, băga-mi-aş să-mi bag, aşa nu se mai poate! izbucni Augello. Adicătelea le pretinzi tuturor să-ţi ofere totul? Ce naţie de om mai eşti şi tu? Apăi, îi posibil? Întâi mă tratezi ca pe un rahat cu ochi, şi pe urmă vii să-mi umbli la coarda sensibilă? Eşti de un egoism monstruos, zău aşa!

— Da, ştiu, spuse Montalbano.

— Permiteţi-mi să vi-l prezint pe *ragioniere* Burruano, care s-a arătat atât de amabil încât să mă însoţească aici, la dumneavoastră, spuse pe

un ton plin de preţiozitate dom' director Burgio.

— Luaţi loc, spuse Montalbano, arătând spre două mici fotolii dintr-un colţ al încăperii, destinate oaspeţilor de seamă.

Pentru el, luă unul din scaunele din faţa biroului, rezervate în general musafirilor neimportanţi.

— Nu ştiu cum se face, da'-mi pare că zilele astea îmi revine sarcina să corectez, ori măcar să aduc unele precizări, celor spuse la televizor, începu „dom' director".

— În cazul acesta, chiar vă rog să corectaţi şi să aduceţi precizări, spuse zâmbind Montalbano.

— *Ragioniere* şi cu mine suntem cam de-o vârstă: adică dumnealui este mai mare decât mine cu patru ani, însă aş zice că avem cam aceleaşi amintiri.

Montalbano simţi o notă de orgoliu în vocea bătrânului. Şi se văzu nevoit să admită că avea motiv: tremurând din toate încheieturile şi cu un ochi devenit uşor opac, Burruano părea cu cel puţin zece ani mai în vârstă decât prietenul său.

— Vedeţi dumneavoastră, imediat după reportajul de pe Televigàta referitor la descoperirea celor două cadavre...

— Îmi cer scuze că vă întrerup. Data trecută, mi-aţi povestit despre sala în care s-a găsit depozitul de arme, însă despre această a doua sală n-aţi suflat nicio vorbă. De ce?

— Pentru că pur şi simplu nu ştiam de existenţa ei. Lillo nu mi-a spus niciodată c-ar exista şi o a doua sală. Aşadar, imediat după emisiune, l-am sunat pe domnul Burruano: voiam de la el o confirmare, pentru că recunoscusem statueta cu câinele. Eram sigur c-o mai văzusem undeva.

Câinele! Iată aşadar de ce-i apăruse câinele în vis: bătrânul îi pomenise la telefon despre statuetă. Îi fu profund recunoscător, fiind cuprins de o stare de gratitudine aproape infantilă.

— V-aduc o cafeluţă? Chiar aşa, o cafeluţă. Dincolo, la barul de lângă noi, fac o cafea prima-ntâi.

Cei doi clătinară din cap, într-o mişcare aproape simultană.

— O oranjadă? O coca-cola? Sau poate o bere?

Trebuiau să-l oprească, altminteri ar fi fost în stare să le ofere câte zece mii de lire de căciulă.

— Nu, mulţumim, nu servim nimic. Ştiţi, vârsta, preciză „dom' director".

— Bine, să continuăm.

— Eu zic că-i mai bine să-l lăsăm pe *ragioniere* să vorbească.

— Între februarie 1941 şi iulie 1943 – îşi începu celălalt povestea –, am fost prefect[16] de Vigàta, în ciuda vârstei mele foarte crude. S-a întâmplat aşa atât pentru că fascismul susţinea sus şi tare că-i plac

tinerii – probabil că de aceea i-a şi mâncat de vii aproape pe toţi, fie prăjiţi prin Africa, fie congelaţi prin Siberia –, cât şi pentru că la noi în comună mai rămăseseră să-şi ducă traiul numai o mână de bătrâni, femei şi copilandri: restul luaseră drumul frontului. Eu am rămas la vatră pentru că eram – şi chiar eram, aşa să ştiţi – bolnav de piept.

— Iar eu eram prea tânăr ca să plec pe front, se simţi „dom' director" dator să elimine orice urmă de echivoc.

— Erau vremuri cumplite. Englezii şi americanii ne bombardau în fiecare zi. O dată, am numărat nu mai puţin de zece bombardamente în treizeci şi şase de ore. În oraş mai rămăseseră o mână de oameni, cei mai mulţi se răspândiseră care-ncotro, ducându-şi traiul în refugii săpate în colina de marnă care străjuieşte oraşul. Aceste refugii erau, de fapt, adevărate galerii cu multiple căi de acces, foarte sigure. Lumea îşi dusese acolo chiar şi paturile de acasă. Acum, Vigàta s-a extins, nu mai este sătucul de atunci, cu două-trei case înghesuite una-ntr-alta în jurul portului, o limbă de pământ locuită între colină şi mare. Pe deal, de exemplu, în zona Piano Lanterna – care acum, cu zgârie-norii ridicaţi acolo, pare un cartier din New York –, existau patru sau cinci construcţii dispuse de-o parte şi de alta a drumului – unicul, de altfel –, drum care ducea la cimitir pentru ca apoi să se piardă în câmp. Avioanele inamice aveau trei ţinte clare: centrala electrică, portul, cu navele militare şi comerciale care poposeau acolo, şi, în al treilea rând, bateriile antiaeriene şi navale aliniate de-a lungul zonei costiere. Ce-i drept îi drept: când ne bombardau englezii era mai bine decât când veneau americanii.

Montalbano dădea semne de nerăbdare, ar fi vrut ca interlocutorul său să treacă mai repede la subiect – la statueta câinelui, adică –, însă n-avea curaj să-l întrerupă din divagaţie.

— În ce sens spuneţi că era mai bine, domnule? Tot bombe erau şi unele, şi altele, nu-i aşa?

În locul lui Burruano care, pierdut în amintiri, amuţise, răspunse directorul.

— Englezii erau, cum să vă spun eu, mai leali, se străduiau să bombardeze numai obiectivele militare. Americanii, în schimb, dădeau drumul la bombe cum se nimerea – treaba lor unde şi cum cădeau.

— Spre sfârşitul lui '42 – îşi reluă povestea Burruano –, situaţia se înrăutăţi şi mai mult. Nimic nu se mai găsea – nici pâine, nici medicamente, nici apă, nici haine, nimic. Pentru Crăciun, m-am gândit eu atunci că n-ar fi rău să încropesc o scenă mare a Naşterii Domnului, unde să ne adunăm toţi localnicii şi să ne rugăm. Nu ne mai rămânea altceva de făcut. Voiam însă o scenă de Crăciun, o iesle specială, propunându-mi astfel să-i distrag pe săteni, fie şi numai pentru două-trei zile, de la multele lor griji şi de la frica de bombardamente. Nu

exista familie-n sat care să nu aibă pe cineva pe front, fie undeva, prin coclaurii înghețați din Rusia, fie în infernul de foc al Africii. Deveniserăm cu toții nervoși, reci unii cu alții și puși pe harță; era de ajuns o nimica-toată ca să ne luăm la bătaie, într-atât de încordați și cu nervii la pământ eram cu toții. Noaptea nu reușeam să punem geană pe geană din cauza antiaerienelor, a bombelor, a zgomotului făcut de avioanele în trecere la joasă înălțime ori a tunurilor de pe navelor de război. Și, colac peste pupăză, toată lumea venea la mine sau la preot să ne ceară ba una, ba alta, iar eu zău dacă mai știam pe unde să scot cămașa. Ajunsese să nu-mi mai simt tinerețea în vene, mă simțeam, atunci, așa cum am ajuns acum.

Se opri să-și tragă sufletul, însă nici Montalbano, nici directorul Burgio nu îndrăzniră să întrerupă minutul de tăcere.

— Una peste alta, ca s-o scurtez, am vorbit cu Ballassàro Chiarenza, care era un adevărat artist în lut ars – lucra pentru propria plăcere, pentru că de meserie era căruțaș; el a avut ideea asta, a statuietelor în mărime naturală. Copilul Iisus, Maica Domnului, Sfântul Iosif, taurul, măgarul, un cioban cu mielul pe umăr, o oaie, un câine și omniprezentul personaj înspăimântat al scenei, adicătelea un cioban care se minunează ridicându-și brațele spre cer. Pe toate le-a făcut, și au ieșit tare frumoase. Ne-am gândit să nu le plasăm în biserică, ci sub arcada unei case distruse de bombardamente, ca și cum Iisus s-ar fi născut în mijlocul pătimirilor noastre.

Duse o mână la buzunarul hainei și scoase de acolo o fotografie pe care i-o întinse comisarului. Într-adevăr, scena era tare frumoasă, cum bine spusese bătrânul. Dădea privitorului un sentiment de lucru făcut în grabă, de provizorat, dar în același timp emana torpoarea calmă a intimității, a seninătății atotsuverane.

— Splendid, într-adevăr, îl felicită Montalbano, simțind că-l cuprinde emoția.

Doar pentru o secundă însă, căci zbirul din el avu câștig de cauză: începu să cerceteze cu luare-aminte câinele din fotografie. Nu, n-avea niciun dubiu, era unul și același cu statueta din peșteră. Bătrânul luă poza și o puse la loc în buzunar.

— Scena aceea de Crăciun a făcut adevărate minuni, vă vine să credeți? Vreme de câteva zile am fost cu toții mai buni și mai înțelegători unii cu alții.

— Ce s-a întâmplat până la urmă cu statuetele?

La urma urmelor, asta îl interesa în primul rând. Bătrânul schiță un surâs.

— Le-am vândut la licitație, pe toate le-am vândut. Am obținut suficienți bani încât să-i plătesc lucrarea lui Chiarenza – care, de altfel, a cerut să-i plătesc doar cheltuielile cu materialele – și să-mi fac de pomană cu ăi de erau mai nevoiași. Și erau mulți, credeți-mă pe

cuvânt.

— Cine a cumpărat statuetele?

— Apăi să ştiţi că ăsta-i necazul. Ca să vă spun drept, nu-mi mai amintesc. Aveam şi chitanţele, totul, însă s-au pierdut în timpul debarcării americanilor, când un corp al primăriei a ars într-un incendiu.

— În perioada despre care mi-aţi vorbit adineauri, aţi avut cumva cunoştinţă despre dispariţia unui cuplu de tineri?

Ragioniere zâmbi, însă din fotoliul lui, „dom' director" izbucni într-un hohot sănătos de râs.

— Am zis vreo trăsnaie?

— Îmi cer scuze, domnule comisar, dar chiar c-aţi zis-o, comentă fostul director de liceu.

— Uitaţi cum stau lucrurile: în anul 1939, Vigàta avea paisprezece mii de locuitori – cifrele asta le ţin minte şi acum, îi explică Burruano. În 1942, în schimb, scăzuserăm la opt mii. Cei care aveau posibilitatea o luau din loc, găsindu-şi refugii provizorii în satele din mijlocul insulei, eventual în cătune cărora americanii nu le acordau nicio importanţă. În perioada cuprinsă între mai şi iulie 1943, ne-am redus şi mai mult, ajungând la maximum patru mii de suflete, fără să iau în calcul trupele italiene şi germane dislocate aici, şi nici pe marinarii aflaţi în tranzit. Toţi ceilalţi se împrăştiaseră prin satele pierdute printre câmpuri, în peşteri, în fâneţe – în sfârşit, pe unde găseau şi ei o găură-n pământ. Aşadar, cum credeţi c-aş putea şti dacă a dispărut cineva anume sau nu? Dispăruseră cu toţii, ce mai la deal, la vale!

Râseră din nou, apoi Montalbano le mulţumi pentru informaţii.

În regulă, aşadar tot reuşise să afle ceva. Starea de gratitudine infantilă pe care o încercase mai devreme faţă de „dom' director" şi *ragioniere* se transformă după plecarea celor doi într-un irezistibil acces de generozitate, pentru care – de asta era sută la sută sigur – avea să se căiască mai târziu. Îl chemă în birou pe Mimì Augello, lansându-se într-un amplu expozeu pe seama propriilor greşeli vizavi de un bun prieten şi colaborator ca el, îi trecu un braţ după umăr, plimbându-l roată prin încăpere şi exprimându-şi „încrederea necondiţionată" în capacităţile lui profesionale, îl puse cu de-amănuntul la curent cu ancheta despre traficul de arme la care lucra, îi dezvălui că bătrânul Misuraca fusese, de fapt, ucis şi-l înştiinţă că-i ceruse judecătorului permisiunea să pună sub ascultare telefoanele lui Ingrassia.

— Aşa, şi eu ce tre' să fac acu'? îl iscodi Augello entuziast, pus pe fapte mari.

— Ni'ca-nimicuţa. Nu tre' să faci altceva decât s-asculţi ce-ţi zic eu,

răspunse Montalbano redevenind brusc el însuşi, cel dintotdeauna. Pen' că dacă te pune Necuratu' să faci ceva din proprie iniţiativă, îţi fac curu' muci. Uită-te bine la mine, că nu-mi arde de şagă.

Telefonul de pe birou prinse să sune. Montalbano ridică receptorul şi auzi vocea lui Catarella, care de la o vreme o făcea pe centralistul.

— Alo, dom'le? Ar fi pen' 'mneavoastră, cum să-i zic eu, dom' Jacomuzzi.

— Fă-mi legătura cu el.

— Na ici, vorbiţi cu domnu', dom'le, ici la telefon, îl auzi comisarul spunând.

— Alo, Montalbano? Uite care-i treaba: tocmai mă-ntorceam de la peşteră şi, dacă tot treceam pe aici mi-am zis să...

— Scuză-mă că te-ntrerup, da' de unde vorbeşti?

— Cum de unde? Din camera de alături.

Montalbano începu să înjure de toţi sfinţii: oare exista pe lumea asta vreun dobitoc mai mare decât Catarella?

— Vino-ncoa'.

Uşa se deschise, în prag făcându-şi apariţia Jacomuzzi, murdar din cap până-n picioare de nisip roşiatic şi praf, cu părul vâlvoi şi ţinuta în dezordine.

— Mă lămureşti şi pe mine de ce agentul tău insista că pot vorbi cu tine numai la telefon?

— Jacomù, cine-i mai prost, nebunu' care aruncă piatra-n apă sau înţelepţii care sar s-o scoată? Doar ştii bine din ce aluat îi făcut Catarella, nu-i aşa? Trebuia să-i arzi un şut în cur şi să intri.

— Tocmai am finalizat cercetările la peşteră. Pur şi simplu am trecut prin sită nisipul răspândit în sală: nici căutătorii din aur din filmele americane n-or muncitără aşa, ca noi. N-am găsitără ni'ca, ni'ca-nimicuţa. Iar asta nu poate-nsemna decât un singur lucru, dat fiind că am aflat de la doctorul Pasquano că gloanţele au perforat trupurile dintr-o parte în cealaltă.

— Că perechea a fost executată altundeva.

— Exact. Dac-ar fi fost ucişi în peşteră, am fi găsit gloanţele. A, şi-ncă o chestie tare ciudată. Nisipul din grotă este, de fapt, praf rezultat în urma pisării cochiliilor de melci. În opinia mea, s-au folosit câteva mii de melci pentru tot praful de acolo.

— Iisuse! murmură Montalbano.

Visul, coşmarul, trupul gol al Liviei pe care se târau toate acele *vavaluci!* Oare ce sens să fi avut? Ducându-şi mâna la frunte, constată că sudoarea-i curgea şiroaie.

— Ce ai, ţi s-a făcut rău? îl iscodi îngrijorat Jacomuzzi.

— Nu, n-am nimic, o ameţeală doar. Mă simt niţel obosit.

— Cheamă-l încoa’ pe Catarella şi cere-i să-ţi aducă un întăritor de la bar.

— Pe Catarella? Da’ ce, îţi arde de şagă? Află că, odată, i-am cerut să-mi aducă un *espresso* şi s-a-ntors înapoi cu un timbru pentru poşta prioritară.

Jacomuzzi puse pe birou trei monede.

— Erau în bol, pe celelalte le-am trimis la laborator. Nu-ţi folosesc la nimic, ţi le dau să le ai amintire.

16În orig. *podestà* – (în perioada regimului fascist) şef al administraţiei locale numit de guvern, care îndeplinea atât atribuţiile primarului, cât şi pe cele ale consiliului comunal (n. tr.).

14

În ce-i privea pe Montalbano şi pe Adelina, se putea întâmpla să treacă şi trei luni fără să se vadă la faţă. La fiecare început de săptămână, comisarul punea pe masa din bucătărie bani pentru de-ale gurii, iar o dată pe lună îi lăsa într-un plic leafa. Totuşi, între ei se stabilise tacit un sistem original de comunicare: când Adelina voia mai mulţi bani pentru cumpărături, punea la vedere pe o măsuţă *caruso,* bibeloul-puşculiţă cumpărat de Montalbano de la un iarmaroc şi pe care-l păstra „ca să se vadă frumos în casă"; când era necesară completarea rezervei de chiloţi sau şosete, punea o pereche pe patul din dormitor. Bineînţeles că sistemul funcţiona în ambele direcţii: la rândul lui, Montalbano obişnuia să-i transmită mesaje prin mijloace dintre cele mai stranii, pe care însă femeia le înţelegea negreşit. De la o vreme, comisarul observase că se petrecea un fapt curios: dacă se-ntâmpla ca el să fie încordat, tulburat, *nirbùso,* Adelina îl dibuia imediat după cât de vraişte găsea casa în urma lui; şi atunci, ca să-i ridice moralul, se punea să inventeze feluri de mâncare speciale. În ziua aceea, Adelina intrase din nou în acţiune, aşa că Montalbano găsi în frigider o bunătate de sos de sepie pentru paste, scăzut şi negru cum îi plăcea lui. Îl duse la nas: oare avea sau nu un uşor iz de oregano? Îl adulmecă îndelung, apoi îl puse la încălzit: nu, nici aşa nu-şi putea da seama. După masă, îşi trase slipul pe el, hotărât să facă o scurtă plimbare pe plajă. Nu după mult timp însă, simţi o oboseală în oase şi o durere insistentă în picioare.

Fùttiri addritta e caminare na rina / portanu l'omu a la ruvina.[17]

O singură dată dăduse la buci din picioare şi, din câte ţinea el minte, nu se simţise deloc atât de distrus pe cât susţinea proverbul; în schimb, în privinţa mersului pe nisip era de acord: chiar şi atunci când mergea de-a lungul ţărmului, printre brizanţi, unde terenul era mai tare, obosea repede. Se uită la ceas şi rămase surprins: de unde atâta „plimbare scurtă"? Mersese două ore-ncheiate! Se lăsă să cadă în şezlongul de pe verandă.

— Dom' comisar! Dom' comisar!

Vocea venea de undeva, de departe. Se ridică anevoie şi privi spre mare, convins că cineva îl striga de pe un iaht sau dintr-o barcă cu motor. Şi totuşi, pe toată întinderea mării, până la orizont, nici urmă de suflet de creştin!

— Dom' comisar, aici mi-s! Dom' comisar!

Se întoarse. Tortorella era: îşi flutura braţele în direcţia lui de pe şoseaua care mergea câţiva kilometri paralel cu plaja.

În timp ce comisarul se spăla şi se îmbrăca în grabă, Tortorella îl informă că primiseră un telefon anonim la secţie.

— Care din voi l-a primit? îl iscodi Montalbano.

Dacă la centrală se afla Catarella, Dumnezeu cu mila! Cine ştie ce înţelesese şi ce le transmisese celorlalţi!

— Nu, să trăiţi, spuse zâmbind Tortorella, dibuind întocmai grija care-l muncea pe superiorul său. El tocmai plecase pentru un minut la toaletă şi l-am înlocuit eu. Vocea de la telefon avea accent de Palermo, vorbea cu „i" în loc de „r", da' se prea poate să fi vorbit aşa dinadins. Zise aşa: că la „stână", într-un automobil verde, zace leşu' unui bou cu ţâţe.

— Cine a preluat cazul?

— S-or dusără Fazio şi Galluzzo, eu dădui fuga-ncoa' să v-anunţ. Nu ştiu dacă făcui bine, poate că al de-a telefonat se ţinea de şotii, voia să glumească.

— Vezi să nu! De parcă nouă, ăstora din Sicilia, tare ne mai place să glumim cu aşa ceva!

Când ajunse la „stână", ceasul arăta deja ora cinci după-amiază, oră la care – cum spunea Gegè – „se făcea schimbu' de tură": perechile „cu scop nelucrativ", respectiv amanţii, adulterinii sau proaspeţii însuraţi terminau („în toate sensurile", gândi Montalbano) şi evacuau locul, pe care-l luau în primire turmele lui Gegè – tearfe blonde din Europa de Est, travestiţi bulgari, nigerience cu pielea de abanos, *viados* brazilieni, pederaşti marocani şi aşa mai departe („un adevărat ONU al ştrumeleagului, găoazei şi bijboacei, ce mai la deal, la vale!"). Automobilul verde se afla acolo, cu portbagajul deschis, înconjurat de trei maşini de intervenţie ale carabinierilor. Cea a lui Fazio fusese trasă ceva mai într-o parte. Din ea coborî Galluzzo, care-i veni în întâmpinare.

— Ajunserăm prea târziu.

Între ei şi carabinieri exista o înţelegere tacită: ăi de ajungeau primii la locul unui delict făceau „Tanana!" şi preluau cazul. Era o înţelegere care evita interferenţe, polemici, înghionteli şi feţe lungi. Cu toate acestea, Fazio părea furios:

— Ne-or luatăr-o-nainte, ne-or luatăr-o!

— Ce v-a apucat? Aveţi cumva ceva de pierdut? Nu ne plăteşte nimeni pe cap de mortăciune şi nu lucrăm în acord.

O coincidenţă curioasă îi atrase totuşi atenţia: automobilul verde fusese tras lângă acelaşi boschet des unde, cu un an în urmă, fusese

descoperit cadavrul unei excelenţe locale – un caz care-l intrigase foarte tare pe Montalbano. Dădu mâna cu locotenentul de carabinieri – un tip din Bergamo, pe numele său Donizetti.

— Am fost informaţi printr-un apel telefonic anonim, îi spuse locotenentul.

Prin urmare, asasinii ţinuseră cu tot dinadinsul ca mortul să fie descoperit – îşi spuse comisarul, cercetând cadavrul cu picioarele răşchirate din portbagaj. Părea să fi fost ucis cu un singur foc de armă: glonţul îi pătrunsese prin gură, fărâmându-i dinţii şi buzele, şi ieşise pe la ceafă, lăsând în urmă o gaură mare cât pumnul. Nu, mutra mortului nu-i era cunoscută.

— Mi s-a spus că-l cunoaşteţi pe deţinătorul acestui bordel în aer liber, zise locotenentul, pe un ton interogativ şi uşor dispreţuitor.

— Da, este un prieten de-al meu, replică Montalbano, cu evidentă intenţie polemică în voce.

— Ştiţi cumva unde-l pot găsi?

— La el acasă, cred.

— Nu, nu-i acolo.

— Scuzaţi-mă că vă-ntreb, da' de ce mă-ntrebaţi tocmai pe mine unde-l puteţi găsi?

— Pentru că este prietenul dumneavoastră, aşa cum tocmai aţi recunoscut.

— A, da? Adicătelea ce, dumneavoastră ştiţi cumva să-mi spuneţi unde sunt şi cu ce se ocupă în clipa asta prietenii pe care-i aveţi la Bergamo?

Dinspre şosea se vedeau sosind alte şi alte maşini: pătrundeau pe drumeagurile întortocheate de la „stână", dar, odată ce zăreau toată tevatura iscată de carabinieri, vârau schimbătorul de viteze în marşarier şi se întorceau în graba mare de unde veniseră. Tearfele din Est, *viados*-ii brazilieni, nigeriencele şi compania soseau să-şi ia în primire locul de muncă, simţeau miros de ars şi dădeau repede bir cu fugiţii. Lui Montalbano, un lucru îi era limpede: avea să fie o seară moartă pentru afacerile lui Gegè.

Locotenentul se întoarse la oamenii săi, lângă automobilul verde; fără să-i adreseze nici măcar un cuvânt de salut, Montalbano îi întoarse spatele şi urcă la volanul maşinii sale. Îi spuse lui Fazio:

— Tu şi Galluzzo rămâneţi aici, să aflaţi ce şi cum. Eu, unul, mă-ntorc la secţie.

Se opri în faţa librăriei-papetărie Sarcuto, singura din Vigàta rămasă credincioasă propriei titulaturi: celelalte două încetaseră să mai vândă cărţi, ocupându-se acum cu comercializarea de ghiozdane, caiete şi pixuri. Pe drum, îşi amintise că terminase de citit romanul lui

Montalbán şi că altă carte nu mai avea acasă.

— Apăru una nouă despre Falcone şi Borsellino[18]! îl anunţă doamna Sarcuto de cum îl zări intrând.

Nu, nu-nţelegea şi pace că Montalbano detesta cărţile despre mafia, cu asasinate şi victime ale mafioţilor. Nu reuşise încă să priceapă de ce nu-i plăceau, însă pur şi simplu nu se simţea în stare, nu le cumpăra niciodată şi nici măcar nu le citea sinopsisul de pe contracopertă. Cumpără un volum de Consolo care câştigase cu ani în urmă un important premiu literar. Ieşi, însă după numai câţiva paşi, cartea îi căzu de la subsuoară, unde o ţinea, aterizând pe trotuar. Se aplecă s-o ridice, apoi se urcă la volan şi demară.

La comisariat, Catarella îl informă că nu apăruseră noutăţi. Montalbano căpătase în timp o manie ciudată: îşi semna cărţile imediat ce le cumpăra. Se întinse după un pix de pe birou, când privirea îi căzu pe cele trei monede pe care Jacomuzzi i le lăsase drept amintire. Prima, din cupru, era din 1934 şi pe avers prezenta profilul regelui cu inscripţia „Vittorio Emanuele al III-lea, regele Italiei”, iar pe revers un spic de grâu lângă care era ştanţat „C. 5” – cinci centime; cea de a doua era tot din cupru, ceva mai mare, prezentând pe o parte acelaşi profil al regelui şi aceeaşi inscripţie, iar pe cealaltă o albină aşezată pe o floare, cu litera „C” şi numărul „10” – zece centime, din 1936; cea de a treia era dintr-un aliaj alb, uşor, având pe o latură nelipsita mutră a regelui cu inscripţia de rigoare, iar pe cealaltă o acvilă cu aripile îndoite, în spatele căreia se întrevedea fascia lictorilor. Pe această a doua parte, inscripţiile erau nu mai puţin de patru: „L. 1”, care-nsemna o liră, „ITALIA”, care-nsemna Italia, „1942”, care era anul emiterii şi „XX”, care voia să-nsemne cel de-al douăzecilea an al erei fasciste. Exact în clipa aceea, analizând ultima monedă, Montalbano îşi aminti brusc ce anume îi atrăsese atenţia pe trotuarul din faţa librăriei, când se aplecase să ridice cartea căzută de la subsuoară. Zărise vitrina magazinului alăturat, în care se aflau expuse mai multe monede vechi.

Sări de pe scaun, îl anunţă pe Catarella că iese şi că avea să se-ntoarcă în maximum o jumătate de oră, apoi se îndreptă pe jos către magazin. Se numea „Mărunţişuri”, şi chiar mărunţişuri avea de vânzare: trandafiri-de-deşert, timbre, sfeşnice, inele, broşe, monede, pietre semipreţioase. Intră şi, imediat, o fetişcană curăţică şi simpatică îl întâmpină cu un surâs amabil. Regretând că trebuia s-o dezamăgească, Montalbano îi spuse că nu venise să cumpere nimic, ci, zărind el mai devreme că în vitrină erau expuse monede vechi, voia să ştie dacă în magazin – sau, dacă nu, măcar în Vigàta – exista cineva care se pricepea la numismatică.

— Bineînţeles că există, îi răspunse fetişcana continuând să-i zâmbească („Ah, Doamne, fata asta-i o dulceaţă!”). Bunicul meu.

— Şi unde aş putea să-l deranjez?

— A, nu-l deranjaţi deloc. Dimpotrivă, va fi foarte fericit să vă primească. E dincolo, în camera din spate, aşteptaţi o clipă să-l anunţ.

Se opri să analizeze un interesant pistol fără cocoş percutor de la sfârşitul secolului al XIX-lea, însă fetişcana reapăru imediat.

— Puteţi intra.

Depozitul magazinului era un încântător talmeş-balmeş de gramofoane cu pâlnie, maşini de cusut preistorice, prese de birou, tablouri, stampe, oale de noapte sau pipe. Pe pereţi, rafturi ca într-o adevărată librărie, încărcate-ochi cu incunabule, tomuri legate în piele, abajururi, umbrele şi pălării-cilindru. În mijlocul încăperii, un birou luminat de o veioză liberty, în spatele căruia stătea un bărbat în vârstă. Cu o pensetă, ţinea un timbru pe care-l examina cu luare-aminte printr-o lupă.

— Ce-i? întrebă pe un ton nepoliticos, fără să se sinchisească să-şi ridice privirea.

Montalbano îi puse în faţă cele trei monede. Bătrânul îşi distrase atenţia de la timbru preţ de o clipă, privindu-le distrat.

— Valorează un zero barat.

Dintre toţi moşii de-i fusese dat să-i cunoască în cursul anchetei, ăl de-l avea acum în faţă îi părea cel mai acru şi mai scorbutic.

„N-ar fi rău dacă i-aş aduna pe toţi într-un azil – îşi spuse comisarul –, pentru că mi-ar veni mult mai uşor să-i interoghez.”

— Da, ştiu că n-au nicio valoare.

— Atunci, ce vreţi să aflaţi de la mine?

— Când au ieşit din circulaţie.

— Încercaţi un efort de memorie.

— Când s-a proclamat republica? se hazardă, ezitând, Montalbano.

Se simţea ca un elev nepregătit la examen. Bătrânul râse – râsul lui îi păru comisarului un soi de zăngănit metalic, ca două cutii goale de bere frecate una de alta.

— Am greşit?

— Aţi greşit, da, şi-ncă rău. Americanii au debarcat aici, la noi, în noaptea de 9 spre 10 iulie 1943. În octombrie, acelaşi an, monedele ici de faţă ieşeau deja din circulaţie, fiind înlocuite cu aşa-numitele amlire – bancnote tipărite de AMGOT, administraţia militară aliată pentru teritoriile ocupate. Cum bancnotele respective valorau una, cinci şi zece lire, centimele au fost scoase din circulaţie.

Fazio şi Galluzzo se întoarseră la comisariat după căderea serii, iar Montalbano nu pierdu ocazia să le frece ridichea.

— Apăi, să vă fie de bine! Da’ ştiu c-aţi bătut-o-n cap, nu glumă!

— Cine, noi? replică Fazio. ’Mneavoastră nu ştiţi cum îi făcut dom’

locotinent? Înainte s-atingă mortu', aşteptă să sosească întâi judecătorul, pe urmă doctorul Pasquano şi tot aşa. De bătut în cap, ei au bătut-o, nu noi!

— Aşadar? Ce aţi aflat?

— Mortu' era de azi, proaspăt, nici nu se răcise bine. Doctorul Pasquano a zis că între momentu' când l-or omorâtără şi telefonul anonim nu trecuse nici măcar o oră. În buzunar i-or găsitără cartea de identitate. Îl chema Gullo Pietro, patruj'doi de ani, ochi albaştri, păr blond, ten caucazian, născut la Merfi, cu domiciliul la Fela, via Mattotti 32, căsătorit, fără semne particulare.

— Cum de nu te-ai oprit mai mult la starea lui civilă?

Cu o mină demnă, Fazio nu-i luă în seamă provocarea şi continuă.

— Dădui fuga la Montelusa, la arhive. Acest Gullo n-a avut o tinereţe ieşită din comun: doar două furturi şi o încăierare. Pe urmă, pare-se că i-a venit mintea la cap. Se ocupa cu negoţul de cereale.

— Vă sunt profund recunoscător că aţi fost de acord să mă primiţi imediat, îi zise Montalbano lui „dom' director", care venise personal să-i deschidă uşa.

— Ce tot spuneţi acolo? Oricând e o plăcere să vă revăd.

Îi făcu semn să intre, îl conduse în sufragerie, îl invită să ia loc, apoi strigă:

— Angilina!

În încăpere se materializă o bătrânică mignonă, curioasă de neaşteptata vizită, curăţică şi foarte îngrijită, cu ochelari cu lentile groase în spatele cărora îi sticleau ochii vivaci, foarte atenţi.

„Aha, azilul!" îşi spuse Montalbano.

— Permiteţi-mi să v-o prezint pe Angelina, soţia mea.

Montalbano execută o plecăciune plină de admiraţie: îi plăceau sincer femeile în vârstă care ţineau la aparenţe nu doar în societate, ci şi între pereţii propriei case.

— O să vă rog să mă iertaţi că v-am deranjat taman la ora mesei.

— Da' de unde atâta deranj! De fapt, ia staţi puţin: aveţi ceva în program acum?

— Nu, nimic.

— Atunci, de ce nu rămâneţi să luaţi masa cu noi? Ce-i drept, noi mâncăm uşor, ca bătrânii, deh: *tinnirume* şi barbuni de stâncă cu ulei şi lămâie.

— Bine, dar e un adevărat banchet! Rămân cu plăcere.

Fericită, doamna ieşi, lăsându-i singuri.

— Vă ascult, spuse directorul Burgio.

— Am reuşit să localizez perioada în care a avut loc dubla crimă din peşteră.

— Ah. Aşadar, când?

— Vă spun cu certitudine: între începutul anului 1943 şi luna octombrie a aceluiaşi an.

— Cum aţi reuşit să deduceţi?

— Foarte simplu. Conform spuselor lui *ragioniere* Burruano, câinele de teracotă a fost vândut după Crăciunul din ’42, prin urmare undeva, după Boboteaza din ’43; pe de altă parte, monedele din bol au ieşit din circulaţie în luna octombrie a aceluiaşi an.

Făcu o pauză. Apoi adăugă:

— De aici rezultă un singur lucru.

Însă se abţinu să spună care anume. Îl aşteptă răbdător pe Burgio să-şi vină în fire, să se ridice, să umble o vreme de colo-colo prin cameră şi, în cele din urmă, să vorbească.

— Am înţeles, domnule. Vreţi să-mi sugeraţi că în perioada aceea peştera de la *crasticeddru* se afla încă în proprietatea familiei Rizzitano.

— Exact. În perioada aceea – chiar dumneavoastră mi-aţi spus-o –, peştera era închisă cu lespedea de piatră, pentru că familia Rizzitano îşi ţinea acolo marfa pe care o vindea pe piaţa neagră. Este limpede că ştiau de existenţa celei de-a doua săli a grotei, cea în care au fost duşi şi apoi ziditi cei doi morţi.

Fostul director de liceu îl privi înmărmurit.

— De ce spuneţi că au fost duşi acolo?

— Pentru că de omorât, au fost omorâţi altundeva, de asta suntem siguri.

— Bine, dar ce sens ar fi avut? De ce să-i fi ucis cineva şi să-i fi aşezat pe urmă acolo, unul în braţele celuilalt, ca şi cum ar fi dormit laolaltă, cu o amforă şi un bol cu monede la cap, şi cu un câine rămas de strajă.

— Acelaşi lucru mă întreb şi eu. Iar singura persoană care ne poate spune ceva în acest sens este Lillo Rizzitano, prietenul dumneavoastră de atunci.

Doamna Angelina îşi făcu din nou apariţia.

— E gata masa.

Mâncarea de *tinnirume* – frunze şi tulpini de dovlecel sicilian, din acela lunguieţ, neted, de un alb abia umbrit de o tentă verzuie – fusese fiartă atât cât trebuia, devenind de o frăgezime şi delicateţe care lui Montalbano i se părură de-a dreptul sfâşietoare. Cu fiecare dumicat, simţea că măruntaiele i se curăţau, se purifica, la fel ca fachirii pe care-i vedea uneori la televizor.

— Cum vi se pare? îl iscodi doamna Angelina.

— Străveziu, spuse Montalbano. Observând feţele mirate ale celor doi bătrâni, roşi brusc şi se corectă: Îmi cer scuze, diafan. Ştiţi, uneori

am probleme cu adjectivele.

Barbunii de stâncă, fierţi înăbuşit şi asezonaţi cu ulei, lămâie şi pătrunjel, aveau aceeaşi moliciune gingaşă ca mâncarea de *tinnirume*. Abia când ajunseră la fructe, fostul director reluă chestiunea ridicată de Montalbano, nu înainte însă de a termina de vorbit despre problematica învăţământului, a reformei gândite de ministrul noului guvern care, printre altele, intenţiona să desfiinţeze liceele.

— În Rusia, zicea „dom' director", liceul exista încă de pe vremea ţarilor, chiar dacă îi zicea altfel, pe ruseşte. La noi, primul care a introdus noţiunea de liceu a fost Gentile, când a făcut reforma ce-i poartă numele şi care acorda în mod idealist o importanţă prioritară studiilor umaniste. Ei bine, comuniştii lui Lenin, cât de comunişti erau ei, n-au avut curaj să-l abolească. Numai unui *arrinanzato,* unui parvenit, unui semianalfabet şi nulităţi ca ministrul ăsta de-acuma putea să-i treacă prin minte una ca asta. Cum îi zice: Guastella?

— Nu, Vastella, preciză doamna Angelina.

În realitate, îl chema într-un al treilea fel, însă Montalbano se abţinu de la comentarii.

— Cu Lillo eram tovarăş la toate cele, numai la şcoală nu, pentru că de leat era mai mare ca mine. Când eu eram într-a treia de liceu, el termina facultatea. În noaptea debarcării, casa lui Lillo, aflată la poalele muntelui Crasto, a fost distrusă. Din câte am reuşit să aflu după ce zarva s-a mai potolit, Lillo era singur acasă în noaptea aceea şi a fost grav rănit. Un ţăran l-a zărit în vreme ce câţiva soldaţi de-ai noştri îl urcau într-un camion: pierdea mult sânge. Cam asta ar fi ultima veste pe care am avut-o despre Lillo. De atunci, n-am mai obţinut nicio informaţie, iar de cercetat, am făcut cercetări, şi-ncă cum!

— Este oare cu putinţă să nu fi supravieţuit niciun membru al familiei?

— Nu ştiu.

„Dom' director" observă că soţia sa rămăsese pe gânduri, pierdută pe aripile cine ştie cărei năluciri de demult: stătea cu ochii închişi, absentă.

— Angilina! strigă bătrânul.

Doamna zvâcni, apoi îi spuse zâmbind lui Montalbano.

— Vă rog să mă iertaţi. Soţul meu obişnuieşte să spună că sunt o femeie fantastică, însă să ştiţi că nu-i un elogiu, ci vrea să însemne că din când în când mă las dusă de fanteziile mele.

[17]Trad. aprox.: „Sexul de-a-npicioarelea şi mersul pe nisip / îi aduc bărbatului grabnic sfârşit" (dial.) (n. tr.).

[18]Giovanni Falcone (1939–1992), Paolo Emanuele Borselino (1940–1992), magistraţi italieni asasinaţi de Cosa Nostra (mafia siciliană),

declaraţi „eroi ai Italiei” (n. tr.).

15

Ajungând acasă după cina de la familia Burgio, constată că era încă devreme – ceasul nu arăta nici măcar ora zece seara – ca să se ducă la culcare. La televizor se transmitea o dezbatere despre mafia, o alta despre politica externă italiană, o a treia despre situaţia economică, apoi o masă rotundă despre azilul de nebuni din Montelusa, o a doua despre libertatea presei, un documentar despre delincvenţa juvenilă din Moscova, un altul cu foci, un al treilea despre cultivarea tutunului, un film cu gangsteri al cărui subiect era plasat în Chicago anilor treizeci, tableta cotidiană a unui fost critic de artă, acum deputat şi analist politic – tipul făcea spume la gură contra judecătorilor, politicienilor de stânga şi tuturor celorlalţi adversari, crezându-se un mic Saint Just, deşi în realitate aparţinea mai degrabă categoriei de vânzători de covoare, vraci, magi şi dansatoare din buric care-şi făceau din ce în ce mai des apariţia pe micile ecrane. Închise televizorul, aprinse lumina exterioară şi se aşeză pe băncuţa de pe verandă, răsfoind o revistă locală la care era abonat. Cu o grafică bună şi cu articole destul de interesante, revista era redactată de un grup de tineri militanţi ecologişti din regiune. Parcurse cuprinsul şi, negăsind niciun titlu care să-i reţină atenţia, începu să analizeze fotografiile care, în general, surprindeau fapte cotidiene emblematice.

Deodată, auzi soneria de la intrare. Rămase surprins: nu aştepta pe nimeni – îşi spuse –, însă în secunda următoare îşi aminti că după-amiază îi telefonase Anna, autoinvitându-se să-i facă o vizită. Pe Montalbano nu-l lăsase inima s-o refuze: se simţea dator, după ce – recunoscu el – se folosise de ea pentru a o scăpa pe Ingrid de persecuţiile socrului său.

Anna îl sărută pe obraji, apoi îi întinse un pachet.

— Ţi-am adus o porţie de *petrafèrnula*.

O prăjitură tipică, devenită acum o raritate: lui Montalbano îi plăcea foarte mult, însă de la o vreme – şi zău dacă înţelegea de ce! – cofetarii se fereau s-o mai prepare.

— Am avut o deplasare la Mìttica, am văzut prăjitura într-o vitrină, m-am gândit la tine şi ţi-am cumpărat-o. Ai grijă la dinţi.

Cu cât se întărea mai mult, cu atât mai gustoasă de venea prăjitura.

— Ce făceai?

— Nimic, citeam o revistă. Hai, vino şi tu pe verandă.

Se aşezară amândoi pe bancă. Montalbano se-ntoarse să analizeze

fotografiile, în vreme ce Anna îşi sprijini capul în mâini şi rămase pe gânduri, contemplând marea.

— Tare frumos e aici, la tine!

— Mda.

— Se aude foşnetul valurilor.

— Mda.

— Te deranjează dacă vorbesc?

— Nu.

Anna tăcu. După un timp, vorbi din nou.

— Eu intru în casă să mă uit la televizor. M-a cam luat cu frig aici.

— Îhî.

Nu voia s-o încurajeze: îi era limpede că Anna voia să se abandoneze uneia din plăcerile sale intime, aceea de a se preface partenera lui, de a se imagina că petrec împreună o seară obişnuită, de rutină, ca oricare alt cuplu. Pe ultima pagină a revistei, Montalbano văzu o fotografie care surprindea interiorul unei peşteri – „peştera de la Fragapane –, care în realitate era o necropolă, un cimitir creştin cu morminte amenajate în interiorul unor rezervoare de apă antice. Fotografia voia să ilustreze într-un fel sau altul recenzia unei cărţi abia ieşite de sub tipar, scrisă de un anume Alcide Maraventano şi intitulată *Ritualuri funerare în regiunea Montelusa*. Acest eseu foarte bine documentat – scria recenzentul – venea să umple o lacună istorică, căpătând o înaltă valoare ştiinţifică prin investigaţia sagace a unui fenomen ce se întindea în timp din Preistorie până în perioada creştinismului de influenţă bizantină.

Rămase să mediteze îndelung asupra celor citite în revistă. Nu-i trecuse nicio secundă prin minte – nici măcar prin anticamera cerebelului, cum spunea el – că amfora, bolul cu monede şi câinele de teracotă ar fi putut fi elementele unui ritual de înmormântare. Ceea ce era o greşeală din partea sa: probabil că ar fi trebuit să pornească ancheta de la acea stare de fapt. Fu cuprins brusc de o grabă nestăpânită. Se repezi în casă, trase telefonul din priză şi-l luă cu el.

— Hei, ce faci? îl iscodi Anna, dezlipindu-şi preţ de o clipă privirea de la filmul cu gangsteri.

— Mă duc în dormitor să dau câteva telefoane. Aici te-aş deranja.

Formă numărul de la Retelibera şi ceru să vorbească cu Nicolò Zito, prietenul său.

— Grăbeşte-te, Montalbà, peste câteva secunde intru în direct.

— Îl cunoşti pe un oarecare Maraventano, care a scris...

— Alcide? Da, îl cunosc. Ce vrei de la el?

— Să-l întreb ceva. Ai numărul lui de telefon?

— N-are telefon. Ascultă, tu rămâi acasă, nu-i aşa? O să-l caut eu şi pe urmă te anunţ ce am rezolvat.

— Trebuie mort-copt să vorbesc cu el, cel mai târziu mâine.

— Cel mult într-o oră te sun şi-ţi zic ce trebuie să faci.

Stinse lumina veiozei de pe noptieră: pe întuneric îi era mai uşor să mediteze asupra ideii pe care-o prinsese din zbor. Îşi fixă în minte imaginea mormântului din peşteră, aşa cum îl văzuse când intrase acolo prima dată. Eliminând din tablou cele două cadavre, rămâneau un covor, un bol cu monede, o amforă şi un câine de teracotă. Trăgând o linie imaginară între ultimele trei obiecte, rezulta un triunghi răsturnat, cu vârful în direcţia intrării. În centrul triunghiului fuseseră plasaţi cei doi morţi. Să fi avut toate acestea un sens? Oare trebuia să studieze orientarea triunghiului?

Tot meditând, divagând şi lăsându-se purtat pe aripile fanteziei, sfârşi prin a aţipi. Deodată – nu, nu ştia cât timp trecuse –, auzi telefonul sunând. Răspunse cu voce somnoroasă.

— Ce faci, ai adormit?

— Da, aţipisem.

— Halal să-ţi fie! Eu mă dau de ceasul morţii pentru tine şi tu dormi bine-mersi! Ascultă, Alcide te aşteaptă mâine după-amiază, la cinci şi jumătate. Locuieşte la Gallotta.

Gallotta era un sătuc – patru-cinci case ţărăneşti – la câţiva kilometri de Montelusa, faimos pe vremuri pentru faptul că iarna era imposibil de ajuns acolo din cauza ploilor abundente.

— Dă-mi adresa.

— Da' de unde adresă la Gallotta! Venind dinspre Montelusa, e prima casă pe stânga. O vilă spaţioasă, dar lăsată în paragină, care ar face deliciul oricărui regizor de filme horror. N-ai cum să greşeşti.

Adormi la loc imediat după ce lăsă receptorul în furcă. Se trezi cu o tresărire violentă când simţi ceva mişcându-i-se pe piept. Era Anna – uitase complet de ea! –, care, întinsă lângă el în pat, îi descheia unul câte unul nasturii cămăşii, lipindu-şi tandru buzele pe fiecare petic de piele pe care-l descoperea. Când ajunse în dreptul ombilicului, renunţă, ridicându-şi capul şi strecurându-i mâna pe sub cămaşă ca să-i mângâie sfârcurile; apoi îşi lipi buzele de ale lui Montalbano. Cum bărbatul nu avea nicio reacţie la sărutul ei pasional, Anna îşi lăsă mâna să coboare dinspre pieptul lui în jos, mângâindu-l şi acolo.

În cele din urmă, Montalbano se hotărî să vorbească.

— Vezi, Anna? Nu-i chip şi pace! Nu se-ntâmplă nimic.

Anna sări din pat şi dintr-un salt ajunse în baie, încuindu-se acolo. Montalbano nu se clinti nici măcar când o auzi plângând în hohote – un plânset infantil, de *picciliddra* căreia i se refuză o prăjitură sau jucăria preferată. Câteva minute mai târziu, îi văzu silueta apărând în pragul uşii de la baie: era îmbrăcată de plecare.

— O jivină sălbatică are mai mult suflet decât tine, spuse, apoi dispăru pe uşa de la intrare.

Lui Montalbano îi trecuse somnul: la ora patru dimineaţa era încă treaz, dându-şi pasienţe cu o pereche de cărţi: Degeaba, nici de-al naibii nu-i ieşeau.

Intră în comisariat încruntat, cu o mină îmbufnată: povestea cu Anna îl apăsa încă, avea remuşcări pentru felul în care o tratase. În plus, de dimineaţă îl măcina o întrebare, un dubiu: dacă în locul Annei ar fi fost Ingrid, oare s-ar fi comportat la fel?

— Trebuie să-ţi vorbesc urgent.

Mimì Augello se iţise în pragul biroului. Părea foarte agitat.

— Zi-i, ce vrei?

— Să te pun la curent cu rezultatele anchetei.

— Care anchetă?

— În regulă, am înţeles, trec mai târziu.

— Ba nu, rămâi aici şi spune-mi la ce anchetă te referi, băga-mi-aş!

— Cum care? Cea cu traficul de armament!

— Ţi-am dat cumva eu vreo însărcinare legată de ancheta asta?

— Adicătelea ce, nu mai ţii minte? Mi-ai vorbit ieri despre ea. Se subînţelegea, nu-i aşa?

— Mimì, de subînţeles se subînţelege un singur lucru: că eşti un fiu de căţea! Lăsând-o deoparte pe maică-ta, se subînţelege şi asta!

— Uite cum facem: eu îţi spun ce măsuri am luat, iar tu hotărăşti dacă să continui sau nu.

— Hai, galibardeşte, zi-mi ce rahat cu moţ ai făcut.

— Întâi de toate, m-am gândit că Ingrassia nu trebuie scăpat nicio secundă din vedere; prin urmare, am pus doi oameni de-ai noştri să-l supravegheze zi şi noapte. Ascultă ce-ţi zic, ăla nu poate nici să se pişe fără să aflu eu.

— Doi oameni de-ai noştri? I-ai pus doi oameni de-ai noştri pe urme? Mimì, nu ştii oare că ăla ştie despre oamenii noştri şi câte fire de păr au în cur?

— Ehe, aşteaptă, doar nu-s venit cu pluta! Nu sunt de-ai noştri, adicătelea vreau să spun că nu sunt din Vigàta. Sunt agenţi de la Ragòna, detaşaţi la noi din ordinul domnului chestor, la rugămintea mea.

Montalbano îl privi admirativ.

— Carevasăzică aşa, ai apelat şi la chestor, Mimì! Felicitări, ştii să te faci remarcat, nu glumă!

Augello nu răspunse la provocare, preferând să-şi continue expozeul.

— Pe urmă, am interceptat şi o conversaţie telefonică, pe care cred

c-o s-o găseşti interesantă. Transcrierea e la mine în birou, mă duc s-o aduc.

— Probabil c-o ştii pe de rost, nu-i aşa?

— Da. Însă dac-o citeşti, s-ar putea să mai descoperi...

— Mimì, sunt sigur că ai descoperit tot ce era de descoperit. Nu mă face să-mi pierd vremea de pomană. Spune-mi cu cine şi ce a vorbit.

— Aşadar, de la supermarket, Ingrassia telefonează la Catania, la firma Brancato. Cere să vorbească cu Brancato în persoană, care se prezintă la telefon. Atunci, Ingrassia începe să se lamenteze de necazurile întâmpinate la ultimul transport şi îi spune celuilalt să facă în aşa fel încât camionul să nu mai vină şi altă dată înainte de ora stabilită, pentru că data trecută a creat foarte multe probleme. Solicită o întâlnire, cu scopul de a pune împreună la punct un alt sistem de expediţie, mai sigur. Ajunşi cu discuţia aici, Brancato are o reacţie pur şi simplu uluitoare. Ridică vocea, se înfurie, şi se răsteşte la Ingrassia, întrebându-l cum de are îndrăzneala să-i mai telefoneze. Bâlbâindu-se, Ingrassia îi cere explicaţii. Iar Brancato i le furnizează: îi reproşează lui Ingrassia că a devenit insolvabil, spunându-i că băncile l-au sfătuit să nu mai aibă niciun fel de raporturi cu el.

— Şi Ingrassia cum a reacţionat?

— În niciun fel. N-a zis nici cât, nici mât. A pus receptorul în furcă fără măcar să-i dea ăluilalt bună ziua.

— Ştii ce rezultă din convorbirea asta?

— Bineînţeles. Că Ingrassia a solicitat ajutorul mai sus, iar ăia l-au anunţat că l-au scos din joc.

— Rămâi pe urmele lui Ingrassia.

— Îl ţin sub supraveghere strictă, doar ţi-am spus.

Urmă o pauză.

— Aşadar, ce fac? Continui să mă ocup de anchetă sau nu?

Montalbano nu-i răspunse.

— Apăi ticălos ca tine n-am mai pomenit, zău aşa! comentă Augello.

— Salvo? Eşti singur în birou? Pot să-ţi spun ce am de spus?

— Da. De unde suni?

— De acasă, am căzut la pat, cu febră.

— Îmi pare rău.

— Ba nu, nu trebuie să-ţi pară rău. E febră de creştere.

— Nu, n-am înţeles. Ce vrea să-nsemne?

— Este genul de febră de care suferă cei mici, *picciliddri*. Durează două-trei zile, temperatura sare la treizeci şi nouă, la patruzeci de grade, însă nu-i nimic grav: este un fenomen natural, febra de creştere. După ce trece, *picciliddri* sunt mai înalţi cu câţiva centimetri. Sunt sigură că şi cu mine se va întâmpla la fel, odată trecută febra, voi mai

fi crescut un pic. La minte, nu la trup, evident. Voiam să-ţi spun doar atât: că, în calitate de femeie, nimeni nu m-a jignit vreodată aşa cum m-ai jignit tu aseară.

— Anna...

— Nu mă-ntrerupe. M-ai jignit îngrozitor. Tu, Salvo, eşti un om prefăcut şi rău. Nu meritam una ca asta.

— Anna, gândeşte logic, te rog. Ce s-a întâmplat azi-noapte a fost spre binele tău...

Anna închisese deja. Cu toate că-i dăduse în sute de moduri de înţeles că nu putea fi nimic între ei doi, pe Montalbano îl durea să ştie că tânăra suferea ca un câine din cauza lui. Se simţea josnic, chiar mai josnic decât porcii. „La urma urmelor, carnea de porc se mănâncă!", îşi spuse.

Găsi uşor vila de la intrarea în Gullotta; atât doar, că i se părea cu neputinţă să locuiască cineva în dărăpănătura aceea. Mai mult de jumătate din acoperiş era în ruine, cu siguranţă că sus, la etajul al treilea, ploua în casă. Chiar şi o simplă adiere de vânt făcea ca o persiană – despre care nu înţelegea cum de se mai ţinea în balamale – să se trântească zgomotos de perete. În partea superioară a faţadei, zidul exterior prezenta crăpături prin care pătrundea cu uşurinţă braţul unui om. Cele două etaje inferioare şi parterul păreau oarecum mai rezonabile. Urmele de zugrăveala dispăruseră de ani buni, persienele erau, fără excepţie, rupte, scorojite şi strâmbe, însă cel puţin se puteau închide. La intrarea în curte, o poartă din fier forjat deschisă pe jumătate înspre exterior – probabil că zăcea în poziţia aceea din vremuri imemoriale –, buruieni şi brazde de noroi uscat. Grădina din faţă era o aglomerare informă de copaci strâmbi şi tufişuri dese – un labirint inaccesibil, compact. Înaintă pe un drumeag de pietre ieşite din pământ şi se opri în faţa uşii. Primele umbre ale serii se arătau deja: trecerea de la ora legală la cea solară scurta de fapt zilele, nu le lungea, aşa cum se susţinea – îşi zise. Zărind o sonerie, sună. Sau, mai bine zis, doar apăsă butonul, pentru că de auzit, nu auzi niciun zgomot, nici măcar unul îndepărtat. Mai încercă o dată, înainte să priceapă, în sfârşit, că soneria nu funcţiona încă de pe vremea descoperirii electricităţii. Bătu în uşă folosindu-se de un ciocănel metalic ce imita un cap de cal; în cele din urmă, după a treia încercare, auzi zgomot de paşi târşâiţi. Uşa se deschise, fără ca înainte să se fi auzit zgomot de zăvor tras ori de cheie răsucită în broască: doar o lamentaţie lungă, de suflet ajuns în purgatoriu.

— Era deschisă. Trebuia doar s-o împingeţi, să intraţi şi să mă strigaţi.

De vorbit, îi vorbea un schelet. Montalbano nu văzuse în viaţa lui un om mai uscat. Poate, doar, pe unii aflaţi pe patul de moarte,

descărnaţi, veştejiţi de boală. Însă scheletul din faţa sa se ţinea pe picioare şi, chiar dacă era bine aplecat de spate, părea viu. Purta un anteriu care din negru trăgea acum spre un verde-stins; potgalţul tare de la gât, alb pe vremuri, era acum cenuşiu-închis. În picioare, bocanci ţărăneşti cu cuie, cum demult nu se mai găseau de cumpărat. Complet pleşuvă, ţeasta era de fapt un craniu pe care, ca din joacă, fusese aşezată o pereche de ochelari de aur, cu lentile atât de groase, încât Montalbano nu distingea dacă în spatele lor clipea sau nu ceva. „Un lucru-i sigur – îşi zise. Ăi doi din grotă, aşa morţi de cincizeci de ani cum sunt, au mai multă carne pe ei decât popa nostru.” Era atât de bătrân, încât comisarul n-ar fi reuşit în veci să-i ghicească vârsta.

Îl invită ceremonios să intre, conducându-l spre un salon imens, înţesat literalmente cu cărţi: nu le ţinea doar pe rafturi, ci şi pe pardoseală, unde volumele formau teancuri înalte până în tavan, menţinându-se într-un echilibru imposibil. Dinspre ferestrele mascate în întregime de teancurile de cărţi nu răzbătea niciun fir de lumină. În toată încăperea, doar trei piese de mobilier: un birou, un scaun, un fotoliu. Pe birou, o lampă pe care Montalbano o identifică dintr-o ochire ca fiind una cu petrol autentică. Bătrânul reverend eliberă fotoliul de cărţi, invitându-l pe Montalbano să ia loc.

— Cu toate că nu-mi pot închipui în ce fel v-aş putea fi de folos, iată că vă ascult.

— Aşa cum probabil aţi fost informat, eu sunt un comisar de poliţie care...

— Nu, nu mi-a spus nimeni aşa ceva, şi nici eu n-am întrebat. M-am pomenit aseară, târziu, cu cineva din sat, care mi-a spus că un domn de la Vigàta vrea să se întâlnească cu mine. Atunci, i-am zis şi eu că poate veni azi, la cinci şi jumătate. Dacă sunteţi comisar, aşa cum spuneţi, aţi nimerit cum nu se poate mai rău. Vă pierdeţi vremea degeaba cu mine.

— Adică, de ce îmi pierd vremea degeaba?

— Pentru că eu n-am pus piciorul afară din casa asta de cel puţin treizeci de ani. Păi, de ce să ies? Ce să fac afară? Feţele cunoscute au dispărut de mult, iar în cele noi nu am încredere. Pe urmă, am pe cineva care trece zilnic pe aici să-mi aducă de-ale gurii: nu-i mare deranjul, la urma urmei nu mă hrănesc cu altceva decât cu lapte şi, o dată pe săptămână, supă de găină.

— Aţi aflat, probabil, de la televizor...

Nu-şi începuse bine fraza, că se şi întrerupse brusc: cuvântul „televizor” îi sunase disonant.

— În casa asta nu există electricitate.

— În regulă, atunci poate că aţi citit în ziare...

— Nu cumpăr ziare.

Oare de ce insista să înceapă cu stângul? Trase adânc aer în piept şi îi povesti pe nerăsuflate totul, de la traficul de arme până la descoperirea celor doi morţi din peşteră.

— Aşteptaţi o clipă, să aprind lumina. Dacă ne vedem la ochi, ne înţelegem mai bine.

Răscoli printre hârtiile de pe birou, găsi o cutie de chibrituri şi, cu mâini tremurânde, aprinse un băţ. Montalbano încremeni.

„Dacă-i scapă din mână, ne prăjim în cinci secunde”, îşi spuse.

Şi totuşi, operaţiunea reuşi, numai că situaţia se înrăutăţi, întrucât lampa răspândea o lumină anemică spre o latură a mesei, lăsând însă în beznă zona în care stătea bătrânul. Montalbano văzu cu stupoare cum mâna reverendului se întinse spre mijlocul mesei, punând stăpânire pe o sticlă cu un dop ciudat. Pe masă se mai aflau alte trei – două goale şi una plină cu un lichid alb. Nu, nu erau sticle, erau biberoane, fiecare dotat cu propria lui tetină. Simţi că se enervează brusc: bătrânul începuse să sugă zgomotos.

— Îmi cer scuze, dar n-am dinţi.

— Totuşi, de ce nu încercaţi să vă beţi laptele dintr-un castron, din ceaşcă sau, ştiu eu, cu un pahar?

— Pentru că aşa îi simt gustul mai bine. Ştiţi, ca atunci când fumezi pipă.

Montalbano se hotărî c-avea să-şi ia tălpăşiţa cât mai curând posibil: se ridică, scoase din buzunar două fotografii pe care i le ceruse lui Jacomuzzi şi le întinse în direcţia popii.

Animându-se brusc, bătrânul privi fotografiile scheunând.

— Ce se vede acolo, în bol?

— Monede din anii patruzeci.

— În amforă era ceva?

— Nu, nimic... nu s-a găsit nicio urmă... probabil că a fost doar apă, nimic altceva.

Bătrânul rămase o vreme pe gânduri, continuând să morfolească tetina. Montalbano se aşeză la loc.

— N-are niciun sens, rosti reverendul, punând fotografiile înapoi pe masă.

16

Montalbano se simţea epuizat sub rafalele de întrebări ale reverendului. Era din ce în ce mai confuz şi, în plus, de fiecare când nu ştia ce să răspundă, Alcide Maraventano emitea un soi de schelălăit lung, trăgând în semn de protest o sorbitură din biberon mai lungă şi mai zgomotoasă decât celelalte. Trecuse deja la a doua sticlă.

În ce direcţie erau orientate capetele cadavrelor?

Amfora era făcută din lut obişnuit sau dintr-unul special?

Câte monede se aflau în bol?

Care era distanţa exactă între amforă, bolul cu monede şi câinele de teracotă?

În cele din urmă, examenul luă sfârşit.

— N-are niciun sens.

Prin urmare, concluzia interogatoriului venea să demonstreze ipoteza pe care reverendul o emisese de la început. Cu oarecare uşurare – bine camuflată însă –, comisarul crezu că venise vremea să se ridice, să salute şi s-o ia din loc.

— Aşteptaţi, unde vă grăbiţi?

Resemnat, Montalbano se aşeză la loc.

— Nu, ritual funerar nu este, însă s-ar putea să fie altceva.

Dintr-odată, comisarul simţi că oboseala-i dispare şi că reintră în posesia lucidităţii mentale dintotdeauna: Maraventano nu-şi ţinea degeaba tigva pe umeri, ci chiar gândea cu ea.

— Vă ascult, aş fi recunoscător să vă aud părerea.

— Spuneţi-mi, l-aţi citit pe Umberto Eco?

Lui Montalbano începură să-i transpire palmele.

„Iisuse, sper că nu vrea să-mi dea examen şi la literatură!”, îşi zise, îngăimând apoi cu voce tare:

— Am citit primul său roman şi cele două jurnale sumare, care mi se par...

— A, nu, romanele nu i le ştiu. Mă refeream la *Tratatul de semiotică generală*. Sunt acolo câteva citate care ne-ar ajuta.

— Sunt dezolat, dar nu, nu l-am citit.

— Atunci, măcar *Semeiotiké* de Kristeva?

— Nu, şi nici n-am de gând să le citesc, spuse Montalbano, care începea să se înfurie, suspectându-l brusc pe bătrân că voia să-şi bată joc de el.

— Cum vreţi, se resemnă Alcide Maraventano. În cazul ăsta, o să vă dau un exemplu mai pământesc.

„Cu alte cuvinte, la nivelul meu”, remarcă Montalbano în gând.

— Aşadar, dacă dumneavoastră, comisar de poliţie cum sunteţi, daţi peste un mort căruia i s-a îndesat o piatră în gură după ce a fost împuşcat, ce gândiţi?

— Vedeţi dumneavoastră – comentă Montalbano, hotărât să-şi ia revanşa –, asemenea procedee sunt de mult depăşite. Acum te împuşcă fără să mai dea explicaţii.

— Aha. Cu alte cuvinte, piatra din gura mortului are semnificaţia unei explicaţii.

— Desigur.

— Şi ce vrea să spună explicaţia asta?

— Vrea să spună că mortul a vorbit prea multe, că a zis lucruri pe care nu trebuia să le zică ori că era o iscoadă.

— Exact. Prin urmare, aţi înţeles explicaţia respectivă pentru că aveaţi cunoştinţă despre codul unui anumit limbaj, în cazul de faţă un limbaj metaforic. În schimb, dacă n-aţi fi avut habar de codul respectiv, ce aţi fi înţeles? Vă spun eu: nimic. Respectivul ar fi reprezentat pentru dumneavoastră un biet mort căruia unii i-au îndesat, în mod in-ex-pli-ca-bil, o piatră în gură.

— Încep să înţeleg, zise Montalbano.

— Acum, să ne întoarcem la cazul nostru: un oarecare ucide doi tineri dintr-un motiv necunoscut nouă. Poate face cadavrele să dispară în mai multe moduri – aruncându-le în mare, îngropându-le în pământ sau în nisipul de pe plajă. În schimb, nu, el le duce într-o peşteră. Şi nu doar atât, ci plasează alături un bol cu monede, o amforă şi un câine de teracotă. Prin urmare, ce face el?

— Transmite o comunicare, un mesaj, răspunse cu jumătate de voce Montalbano.

— Un mesaj, într-adevăr, pe care însă dumneavoastră nu-l puteţi citi pentru că nu cunoaşteţi codul limbajului său, concluzionă reverendul.

— O clipă, să mă gândesc, zise Montalbano. După o pauză, continuă: Bine, dar mesajul îi era adresat cuiva anume, şi în niciun caz nouă, acum, după cincizeci de ani.

— Şi de ce nu, mă rog frumos?

Montalbano mai rămase câteva clipe pe gânduri, apoi se ridică.

— Eu o s-o iau din loc, v-am răpit destul timp. Mi-a fost de mare folos ce mi-aţi spus.

— Şi totuşi, aş vrea să vă mai fiu folositor cu ceva.

— Cu ce?

— Mi-aţi spus adineauri că în zilele noastre oamenii sunt omorâţi fără nicio explicaţie. N-aveţi dreptate: explicaţiile există şi sunt date

întotdeauna; altminteri, dumneavoastră n-aţi mai avea meseria pe care o aveţi. La mijloc este vorba doar despre coduri, care între timp s-au înmulţit, diversificându-se tot mai mult.

— Mulţumesc, spuse Montalbano.

Doamna Elisa, soţia chestorului, le servise la cină anşoa *all'agretto,* o minunăţie gătită cu artă şi profesionalism desăvârşit, secretul constând în identificarea la milimetru a minutelor pe care tava trebuia să le petreacă în cuptor. După cină, doamna se retrase în sufragerie ca să se uite la televizor, nu înainte însă de a aduce pe biroul din camera de lucru a soţului ei o sticlă de Chivas, una de *amaretto* şi două pahare.

La masă, Montalbano vorbise cu entuziasm despre întâlnirea cu Alcide Maraventano, despre modul lui unic de a-şi duce traiul, despre cultura şi inteligenţa acestuia, însă chestorul arătase doar un vag interes pentru spusele sale, mai mult din politeţe pentru calitatea lui de musafir.

— Ascultă, Montalbano – începu el să vorbească, imediat ce rămaseră singuri –, înţeleg foarte bine râvna de care dai dovadă în găsirea asasinilor din peşteră. Permite-mi totuşi o observaţie: te cunosc de prea mult timp ca să nu-mi dau seama că acest caz, prin turnurile inexplicabile pe care le ia, pur şi simplu te va vrăji; pe de altă parte, chiar dacă l-ai rezolva, soluţia dumitale s-ar dovedi absolut inutilă. O inutilitate care, într-adevăr, pe dumneata te-ar încânta, pentru că – scuză-mă că ţi-o spun – aşa ţi-e felul.

— Cum adică, inutilă?

— Aşa cum ai auzit, inutilă. Criminalul, sau criminalii, dacă tot ţinem cu tot dinadinsul să fim generoşi, fie au murit, fie – în cea mai optimistă dintre ipoteze, dat fiind că au trecut totuşi mai mult de cincizeci de ani de la comiterea faptei – sunt nişte bătrânei trecuţi bine de şaptezeci de ani. Eşti de acord cu mine?

— Da, recunoscu fără tragere de inimă Montalbano.

— În cazul acesta – şi acum o să te rog să mă scuzi, pentru că nu-mi stă în obicei un astfel de limbaj –, înseamnă că dumneata nu te-ai înhămat la o anchetă propriu-zisă, ci pur şi simplu îţi procuri o masturbare mentală.

Montalbano încasă lovitura în tăcere: nu avea nici forţă, nici argumente ca să-i dea replica superiorului său.

— La drept vorbind, ţi-aş putea trece cu vederea această slăbiciune, dacă n-aş şti că vei sfârşi prin a i te dedica trup şi suflet, ignorând alte anchete, mult mai importante.

— A, nu! Asta nu-i adevărat! se împotrivi comisarul.

— Ba da, stimabile, ba da. În orice caz, discuţia noastră nu se vrea o rechemare la ordine din partea mea: stăm pur şi simplu de vorbă ca

doi prieteni, la mine acasă. De exemplu: cum se face că i-ai încredinţat cazul – foarte delicat, de altfel – privind traficul de arme adjunctului dumitale? Într-adevăr, dumnealui este un funcţionar demn de tot respectul, însă cu siguranţă nu se ridică la înălţimea dumitale.

— N-am încredinţat nimic nimănui. El singur a...

— Încetează cu copilăriile astea, Montalbano. Realitatea este că te-ai descotorosit de caz punându-i în cârcă vicelui dumitale cea mai consistentă parte a dosarului. Şi ştii de ce ai procedat aşa? Pentru că ştii foarte bine că nu te poţi dedica integral anchetei, de vreme ce îţi foloseşti trei sferturi din creier în celălalt caz. Spune-mi, pe cuvântul dumitale de onoare, dacă mă înşel sau nu.

— Nu, nu vă înşelaţi, recunoscu Montalbano cu onestitate, după o scurtă pauză.

— Şi acum, hai să încheiem discuţia aici. Să trecem la altceva. De ce naiba refuzi cu atâta obstinaţie să te propun pentru avansare?

— Bag seama că ţineţi cu tot dinadinsul să continuaţi cu torturile, domnule chestor.

Părăsi casa chestorului pe deplin mulţumit, atât pentru porţia generoasă de anşoa *all'agretto,* cât şi pentru că obţinuse o derogare de la propunerea de avansare. Desigur, inventase motive dintre cele mai aiuritoare, totuşi superiorul său sfârşise prin a se preface, cu amabilitate, că-l crede pe cuvânt. Altminteri, cum ar fi putut el, oare, să-i spună că-l cuprindea febra doar la simpla idee a unui transfer, a renunţării la propriile tabieturi?

Era încă devreme: până la întâlnirea cu Gegè mai erau două ore. Se gândi să facă o vizită la Retelibera, ca să afle mai multe despre Alcide Maraventano.

— Impresionant, nu-i aşa? făcu Nicolò Zito. Ia spune-mi, ţi-a făcut faza cu biberonul?

— Ehe, şi-ncă cum!

— Să ştii că nu-i nimic adevărat. Îi place să se dea în spectacol, atâta tot.

— Ce tot spui acolo? Nu mai are niciun dinte în gură, aşa mi-a spus.

— N-ai aflat, oare, că s-au inventat protezele dentare? Are şi el una, care funcţionează perfect, de altfel. Ba chiar umblă vorba că, uneori, înfulecă câte un sfert de viţel sau câte un ied la cuptor – atunci când, bineînţeles, nu-i nimeni prin preajmă să-l vadă.

— Bine, dar de ce tot teatrul ăsta?

— Pentru că-i un tragedian înnăscut. Sau un comediant, dacă preferi.

— Măcar este într-adevăr preot, sau se preface?

— A fost răspopit.

— Asta să însemne, oare, că tot ceea ce spune sunt pure invenţii de-ale lui?

— Din punctul ăsta de vedere, fii pe pace. Este de o erudiţie ieşită din comun, iar când afirmă un lucru, devine literă de evanghelie, nu altceva. Apropo, ştii că acum vreo zece ani l-a împuşcat pe unu'?

— Fugi de-aici!

— Dacă-ţi spun! Într-o noapte, un hoţ mărunt a intrat la el în casă. A lovit din greşeală unul din teancurile uriaşe de cărţi de la parter, care s-a prăbuşit cu un zgomot infernal. Maraventano, care dormea la etaj, s-a trezit, a coborât şi a tras în el cu o flintă – ştii, o puşcă din acelea care se încarcă pe ţeavă, un fel de tun portabil. Împuşcătura a trezit jumătate de sat, zău aşa. Concluzia: hoţul a fost rănit în picior, vreo zece cărţi au fost distruse iremediabil, iar omul nostru s-a ales cu o fractură de umăr, din cauza reculului armei. Cu toate acestea, hoţul susţine că nu intrase în casă cu intenţia de a comite un furt, ci pentru că fusese invitat de Maraventano însuşi, care, brusc şi fără vreun motiv plauzibil, l-ar fi împuşcat. Şi să ştii că eu înclin să-i dau crezare.

— Cui?

— Aşa-zisului hoţ.

— Şi de ce să fi tras după el cu puşca, mă rog frumos?

— Parcă poate cineva şti ce-i trece prin căpăţână lui Alcide Maraventano, zău aşa! Poate că pur şi simplu a vrut să vadă dacă mai funcţionează flinta. Sau poate că a vrut să se dea în spectacol, ceea ce mi se pare şi mai probabil.

— Ascultă, acum, că veni vorba, ai cumva pe acasă *Tratatul de semiotică generală* de Umberto Eco?

— Cine, eu? Apăi ce, te-ai scrântit la cap?

De la Retelibera până la locul unde-şi parcase maşina, se udă leoarcă. Afară începuse să plouă brusc, cu picături mici, dar foarte dese. Mai avea timp suficient până la întâlnire: se duse acasă, îşi schimbă hainele, apoi se aşeză în fotoliu, la televizor, însă se ridică imediat, ducându-se la masa de lucru să citească o vedere primită cu poşta de dimineaţă.

Era de la Livia, care, după cum îl anunţase la telefon, se afla într-o vacanţă de zece zile la o verişoară din Milano. Pe partea lucioasă, cu nelipsita imagine a Domului, se zărea o dâră luminoasă care traversa fotografia dintr-o parte în cealaltă. Montalbano o atinse cu vârful degetului: era proaspătă, uşor lipicioasă. Se uită cu atenţie pe masă. Un melc, un *scataddrizzo* mare, cafeniu-închis, se târa acum pe coperta cărţii lui Consolo. Fără să stea pe gânduri – îl apăsa încă dezgustul după coşmarul din urmă cu câteva nopţi, Montalbano înşfăcă romanul abia citit al lui Montalbán şi îl trânti violent peste cartea lui Consolo.

Luat prin surprindere, *scataddrizzo* fu strivit cu un zgomot care lui Montalbano i se păru de-a dreptul greţos. Ieşi să arunce cărţile la tomberonul de gunoi: avea să cumpere altele a doua zi.

Gegè nu apăruse încă, însă comisarul ştia bine că n-avea mult de aşteptat, căci prietenul său se străduia de obicei să fie punctual. Ploaia se potolise, însă se vedea treaba că fluxul venise mare: pe plajă se zăreau din loc în loc bălţi întinse, iar nisipul emana o duhoare pătrunzătoare de lemn ud. Îşi aprinse o ţigară. Deodată, sub razele palide ale lunii iţite pe neaşteptate dintre nori, zări silueta unui automobil care înainta spre el foarte lent, cu farurile stinse, venind din direcţia opusă celei din care sosise el, aceeaşi dinspre care ar fi trebuit să apară Gegè. Cuprins de panică, deschise torpedoul, scoase pistolul, îl armă şi întredeschise portiera, gata să sară din maşină. În clipa în care cealaltă maşină ajunse în dreptul lui, aprinse brusc farurile. Maşina era a lui Gegè, nu încăpeau dubii, însă nu era deloc exclus ca la volan să nu se fi aflat el.

— Stinge farurile! auzi pe cineva strigând din cealaltă maşină.

Vocea era a lui Gegè şi, prin urmare, comisarul se execută. O vreme, stătură de vorbă de la distanţă, fiecare din maşina lui, prin geamul lăsat al portierei.

— Ce rahat faci? Era gata-gata să te împuşc! se răsti Montalbano, furios.

— Voiam să văd dacă-ţi veniră pe urme.

— Cine să-mi vină pe urme?

— Imediat îţi spun. De fapt, am ajuns acum o jumătate de oră, da' mă pitii după stânca Punta Rossa.

— Vino-ncoa', spuse comisarul.

Gegè se dădu jos şi urcă în maşina lui Montalbano, aproape lipindu-se de el. Dârdâia.

— Ce ai, ţi-e frig?

— Nu, da' de tremurat, tremur tot.

Duhnea a frică. Pentru că – Montalbano ştia asta din experienţă – frica avea un miros special, acru, de nuanţă verde-gălbuie.

— Ştii cine era ăl de-i făcură felul?

— Gegè, de făcut felul, li-l fac multora. Fii, deci, mai explicit: despre cine vorbeşti?

— De Petru Gullo vorbesc, ăl de-l omorâră şi-i lăsară hoitul la „stână".

— Era un client de-al tău?

— Clientu' meu, el? Apăi, mai degrabă eu îi eram lui client. Salvù, ăla era omu' lu Tano Grecu', zapciul lui era. El e ăl de-mi zise că Tano vrea să se-ntâlnească cu tine.

— Ş-apăi de ce te minunezi aşa, Gegè? E aceeaşi poveste dintotdeauna: învingătorul ia totul, un sistem care acum funcţionează de minune şi-n politică. Este vremea împărţirii afacerilor lui Tano şi, prin urmare, sunt lichidaţi toţi cei care au fost de partea lui. Tu n-ai fost nici partenerul, nici subalternul lui Tano: prin urmare, de ce să te temi?

— Apăi nu – îl întrerupse Gegè –, lucrurile nu stau cum zici tu. Am aflat toată tărăşenia pe când eram la Trapani.

— Atunci, dacă nu stau aşa lucrurile, zi-mi tu cum stau.

— Umblă vorba că la mijloc fuse o învoială.

— O învoială?

— Apăi da, să trăiţi. O învoială între tine şi Tano. Umblă vorba că împuşcăturile de la casa de „la nuc" n-or fostără decât o băşcălie, o păcăleală, teaftru şi atâta tot. Iar ei, ăi mari, îs convinşi că la piesa asta de teaftru am contribuitără eu, Petru Gullo şi o a treia persoană pe care or s-o lichideze într-una din zilele astea.

Montalbano îşi aminti de telefonul primit după conferinţa de presă, când o voce anonimă îl numise comediant *cornuto*.

— Se simt jigniţi, continuă Gegè. Nu suportă ideea că tu şi Tano i-aţi scuipat pur şi simplu în faţă, făcându-i de toată ruşinea. Asta-i doare cel mai mult, nu că le-aţi dat de urmă armelor. Prin urmare, eu ce să fac?

— Eşti sigur că au ceva de împărţit şi cu tine?

— Pun mâna-n foc, Salvù. Altminteri, de ce să fi aruncat leşul lui Gullo taman la „stână", unde-mi fac eu învârtelile? Mai limpede de-atât ce vrei?

Comisarul îşi aduse aminte de Alcide Maraventano şi de disertaţia lui pe tema limbajelor codificate.

Se prea poate ca totul să fi pornit de la o banală pală de cenuşiu pe fondul întunericului dens, ori de la o străfulgerare de o fracţiune de secundă percepută cu coada ochiului: cert este însă că, cu o clipă înainte ca rafala de mitralieră să sfâşie tăcerea nopţii, trupul lui Montalbano execută o serie de mişcări automate, dictate de impulsurile transmise frenetic de propriul creier: se aplecă pe jumătate, deschise cu mâna stângă portiera şi se aruncă afară din maşină, în vreme ce în jurul lui se declanşase deja infernul – cioburi de parbriz, schije metalice, fulgere ucigătoare care înroşeau bezna profundă. Rămase nemişcat, încastrat între maşina lui şi cea a lui Gegè: abia în clipa aceea îşi dădu seama că ţinea pistolul strâns în mână. Când Gegè urcase la el în maşină, îl lăsase pe bord: se vedea treaba că-l înşfăcase din instinct. Zgomotul infernal fu urmat de o linişte ca de plumb: nicio mişcare, nicio adiere, doar susurul valurilor ce se spărgeau de ţărm. Apoi, la vreo douăzeci de metri distanţă, în

direcţia în care plaja se sfârşea la poalele colinei de marnă, se auzi o voce.

— *Tutto bene?*

— *Tutto bene,* răspunse o altă voce, de data aceasta foarte aproape de el.

— Asigură-te c-au mierlit-o amândoi şi hai să ne cărăm odată de aici.

Montalbano se sforţă să-şi imagineze mental mişcările pe care celălalt trebuia să le facă pentru a se asigura că el şi Gegè dăduseră ortu' popii: cleaf, cleaf – se auzeau paşii celuilalt pe nisipul ud. Montalbano calculă că bărbatul ajunsese drept în spatele maşinii: peste o secundă urma să se aplece şi să privească în habitaclu.

Sări în picioare şi trase. Un singur foc. Auzi limpede bufnitura trupului prăbuşit în nisip, apoi un gâfâit, un soi de gâlgâială sinistră, după care din nou linişte.

— Ia zi-i, Giugiù, totul în regulă? se auzi din nou vocea îndepărtată.

Fără să se urce înapoi la volan, Montalbano se strecură prin portiera întredeschisă şi rămase în aşteptare, cu mâna stângă pe butonul de aprindere a farurilor. Nu auzea niciun zgomot. Hotărî să joace totul pe-o carte şi începu să numere în gând. Când ajunse la cincizeci, aprinse brusc farurile şi sări în picioare. La numai zece metri distanţă de el se materializă brusc, asemenea unei sculpturi sub razele unui reflector, un bărbat cu o mitralieră în mână: luat prin surprindere, se oprise în loc. Montalbano trase, iar celălalt reacţionă prompt, cu o rafală trasă la întâmplare. Comisarul simţi o izbitură ca de pumn în şoldul stâng, se clătină, se sprijini cu mâna stângă de capota maşinii şi trase din nou: trei focuri la rând. Bărbatul din lumină execută un salt ciudat, făcu stânga-mprejur şi o luă la sănătoasa, în timp ce Montalbano începea să vadă reflexia albă a farurilor devenind galbenă, apoi din ce în ce mai întunecată: ochii i se făceau din ce în ce mai mici, iar capul începu să-i vuiască. Înţelegând că picioarele refuzau să-i mai dea ascultare, se lăsă pe nisip, sprijinindu-se cu spatele de roată.

Se aştepta la o durere intensă, însă când aceasta veni, se dovedi atât de puternică, încât începu să scâncească, să plângă ca un copil.

17

Când se trezi, pricepu imediat că se afla într-un salon de spital; îşi aminti totul de-a fir a păr: întâlnirea cu Gegè, discuţia lor, schimbul de focuri. I se rupsese filmul în momentul în care, zăcând pe nisipul ud, între cele două maşini, resimţise durerea aceea îngrozitoare din şold. Cu toate acestea, filmul nu i se rupsese chiar de tot: îşi amintea, de exemplu, faţa răvăşită a lui Mimì Augello şi vocea lui întretăiată de spaimă.

— Cum ţi-e? Cum te simţi? Ambulanţa ajunge imediat, n-ai păţit nimic, rămâi calm.

Cum de reuşise, totuşi, Mimì să-i dea de urmă?

Apoi, când ajunsese deja la spital, un tip în halat alb spusese:

— A pierdut mult sânge.

Apoi, nimica-nimicuţa. Încercă să arunce o privire în jur: salonul avea pereţi albi şi părea foarte curat, cu o fereastră mare prin care se filtrau razele soarelui. De mişcat, nu se putea mişca: i se puseseră perfuzii la ambele braţe. Nu mai simţea durerea din şold, pe care, de altfel, îl percepea mai degrabă ca pe o excrescenţă moartă a propriului corp. Încercă să-şi mişte picioarele, însă nu izbuti. Încet-încet, alunecă înapoi, în somnul profund de mai devreme.

Când se trezi din nou era seară: înţelese asta din faptul că luminile din salon erau aprinse. Închise ochii la loc imediat, dându-şi seama că în încăpere se aflau şi alte persoane, iar el nu avea chef să vorbească cu nimeni. Câteva clipe mai târziu, curiozitatea avu câştig de cauză, iar Montalbano îşi întredeschise pleoapele doar atât cât să poată vedea printre gene, fără să fie observat de ceilalţi. Priveliştea îl îngheţă: lângă patul lui, Livia stătea pe un scaun metalic, singurul din încăpere; în spatele ei, în picioare, Anna; de partea cealaltă a patului, tot în picioare, Ingrid. Livia avea ochii înecaţi în lacrimi, Anna plângea în hohote, iar Ingrid era palidă şi foarte trasă la faţă.

„Iisuse Hristoase!”, îşi spuse în gând Montalbano, îngrozit.

Închise ochii la loc şi se refugie grăbit în somnul eliberator.

La ora şase şi jumătate a dimineţii care lui Montalbano i se păru a fi cea următoare, două surori intrară în salon, îi făcură toaleta şi-i dădură medicamentaţia. La ora şapte, se prezentă medicul primar, asistat de cinci asistenţi, toţi în halate albe. Primarul consultă fişa de

la picioarele patului, dădu cearşaful deoparte şi-i examină şoldul rănit.

— Se pare că totul este în regulă, dădu el sentinţa. Operaţia a reuşit perfect.

Operaţia? Despre ce operaţie vorbea individul acela? Ah, probabil că se referea la extragerea glonţului. Însă – îşi spuse comisarul – un proiectil de mitralieră nu prea rămânea în corp; de obicei îl străbătea dintr-o parte în cealaltă. Ar fi vrut să-l iscodească pe medic ce şi cum, să-i ceară explicaţii, însă cuvintele refuzau să-i iasă pe gură. Şi totuşi, doctorul îi prinse privirea şi înţelese întrebarea nerostită a comisarului.

— A trebuit să vă operăm de urgenţă. Glonţul a trecut prin colon.

Prin colon? Adicătelea, ce mama naibii să caute colonu' în şoldul lui stâng? Colonu' n-avea treabă cu şoldul, locul lui era în pântece. Acu' însă, alta era tărăşenia: de vreme ce locul colonului era în pântece, nu cumva asta însemna – iar la acest gând, tresări atât de violent, încât medicii se uitară miraţi la el – că pe viitor, pentru tot restul vieţii adicătelea, avea să se hrănească numai cu terciuri?

— ...terciuri? se auzi în cele din urmă vocea gâtuită a lui Montalbano (se vedea treaba că perspectiva aceea îngrozitoare îi reactivase coardele vocale).

— Ce a zis? întrebă medicul primar, întorcându-se către ai săi.

— Îmi pare c-a spus meciuri, îndrăzni unul.

— Nu, nu, a zis beciuri, interveni un altul.

Ieşiră dezbătând aprins subiectul.

La opt şi jumătate, uşa se deschise din nou şi prin deschizătura ei se iţi mutra lui Catarella.

— Dom'le, cum îi că vă simţăriţi?

Dacă exista o persoană pe lume cu care Montalbano considera orice dialog inutil, acea persoană era chiar Catarella. Nu-i răspunse, mulţumindu-se doar să-şi mişte capul în semn că-i era ceva mai bine.

— Eu mi-s ici, afară, să fac gardă de pază pen' 'mneavoastră. Apăi, în spitalu' ista zici că eşti în port, nu altceva: unu' intră, altu' iese, du-te-ncolo, vino-ncoa' şi tot aşa. Nu s-ar putea fi exclus să intre vreunu' animatizat de rele intenţii, care să vrea să-şi ducă trebuşoara la bun sfârşit. Mă explicai ori ba?

Da, se explicase perfect.

— Aţi aflatără, dom'le? Dădui şi eu sânge de la mine pentru transfuzionare.

Spunând acestea, se întoarse să facă gardă de pază la uşă. Montalbano îşi spuse cu amărăciune că-l aşteptau ani grei şi sumbri, de vreme ce prin vene avea să-i curgă sângele lui Catarella, iar de mâncat, avea să mănânce doar terciuri.

Primele din lunga serie de pupături pe care avea să le primească peste zi veniră din partea lui Fazio.

— Apăi, dom'le, tare bine mai ştiţi 'mneavoastră să trageţi cu pistolu', zău aşa! Dumnezeieşte, ce mai la deal, la vale! Unuia îi luarăţi piuitu' cu un singur glonţ, iar pe ălălalt îl rănirăţi.

— L-am nimerit şi pe celălalt?

— Da, să trăiţi. Nu ştim în ce loc anume, da' de rănit îl rănirăţi. Dom' Jacomuzzi a descoperit o baltă roşiatică la vreo zece metri de maşină: sânge era, zău dacă nu.

— Aţi identificat mortul?

— Bine'nţeles.

Scoase o hârtie împăturită din buzunar şi începu să citească.

— Munafò Gerlando, născut la Montelusa pe 6 septembrie 1970, celibatar, domiciliat în Montelusa, via Crispi 43, fără semne fizice particulare.

„Nu, n-o să scape niciodată de viciul ăsta, al datelor de stare civilă", îşi spuse Montalbano, resemnat.

— Probleme cu legea?

— Nimica-nimicuţa, dom' comisar. Fără cazier.

Fazio puse hârtia înapoi în buzunar.

— Pentru trebuşoare de genu' ăsta, indivizii ca ăştia-s plătiţi cu cel mult juma' de milion.

Făcu o pauză: era evident că voia să adauge ceva ce nu-i venea deloc bine. Montalbano se hotărî să-i vină în ajutor.

— Gegè a murit pe loc?

— Nu a suferit. Rafala de mitralieră i-a smuls jumătate de cap.

Intrară şi ceilalţi. Urmă o avalanşă de pupături şi îmbrăţişări.

De la Montelusa sosiră Jacomuzzi şi doctorul Pasquano.

— Toate ziarele scriu despre tine, îl informă Jacomuzzi.

Era emoţionat, dar şi un pic invidios.

— Mi-a părut sincer rău că nu am avut ocazia să vă fac autopsia, interveni Pasquano. Tare curios mai sunt să aflu din ce sunteţi făcut pe dinăuntru.

— Am ajuns primul la faţa locului – spuse Mimì Augello –, iar când te-am văzut în ce hal erai şi ce era de jur împrejur, m-am speriat atât de tare, încât puţin a lipsit să nu mă cac în pantaloni.

— Cum de-ai aflat?

— S-a primit la secţie un telefon anonim care anunţa un schimb de focuri în apropierea zonei Scala dei Turchi. De continuitate era Galluzzo, care m-a sunat imediat acasă. Şi tot el mi-a spus o treabă pe

care eu, unul, n-o ştiam. Adicătelea că acolo, în locul unde avuseseră loc împuşcăturile, tu obişnuiai să te întâlneşti cu Gegè.

— Ştia el asta?

— Apăi, din câte se pare, toată lumea ştia! Cel puţin jumătate de sat ştia unde vă întâlniţi voi doi! Când auzii cum stă treaba, nici nu m-am mai îmbrăcat şi, aşa în pijama cum eram, am dat fuga spre tine...

Montalbano ridică cu greutate mâna, întrerupându-l.

— Păi ce, tu dormi în pijamale?

— Apăi, da, făcu Augello, uluit. De ce întrebi?

— Nu, lasă, nu-i nimic. Zi-i mai departe.

— În timp ce conduceam cu cea mai mare viteză spre tine, am chemat de pe mobil ambulanţa. Şi bine am făcut, pentru că pierdeai mult sânge.

— Mulţumesc, îi spuse Montalbano, recunoscător.

— Da' de unde atâta mulţumesc? Adicătelea ce, n-ai fi făcut şi tu la fel dacă în locul tău m-aş fi aflat eu?

Făcându-şi un sumar examen de conştiinţă, Montalbano alese să nu răspundă.

— A, voiam să-ţi mai semnalez un fapt curios, continuă Augello. Primul lucru pe care mi l-ai cerut atunci când te-am găsit lungit în nisip şi tânguindu-te, a fost să dau jos de pe tine melcii care ţi se târau pe piele. Căzuseşi într-un soi de delir, drept pentru care ţi-am zis că da, îi iau de pe tine, numai că nu era nici urmă de melci.

Livia intră în salon, îl îmbrăţişă cu putere, se puse pe plâns şi se strânse la pieptul lui ca şi cum ar fi vrut să i se întindă alături.

— Rămâi aşa, îi spuse Montalbano.

Îi plăcea să simtă atingerea părului ei pe piept.

— De unde ai aflat?

— De la radio. De fapt, verişoara mea a auzit ştirea şi mi-a spus. A fost ca o lovitură de măciucă, zău aşa.

— Cum ai reacţionat?

— Întâi şi-ntâi, am sunat la Alitalia şi am rezervat un loc la primul zbor spre Palermo, apoi am sunat la comisariatul din Vigàta şi am vorbit cu Augello, care a fost foarte amabil, m-a asigurat că totul va fi bine şi s-a oferit să vină să mă ia de la aeroport. În maşină, pe drum, mi-a povestit totul.

— Livia, spune-mi sincer: cât e de grav ce am?

— Nu-i grav deloc, judecând după ceea ce s-a întâmplat.

— Am rămas beteag pe viaţă?

— Salvo, ce tot spui acolo?

— O să mănânc toată viaţa necondimentat?

— Dumneata mă legi de mâini şi de picioare, zău aşa, îi spuse chestorul, surâzând.

— Păi, de ce?

— Pentru că o faci pe şeriful din Vestul Sălbatic sau, dacă preferi, pe răzbunătorul de la miezul nopţii şi ajungi pe prima pagină a ziarelor şi în ştirile de deschidere ale telejurnalelor.

— Păi, nu-i vina mea.

— Într-adevăr, nu-i vina dumitale, însă nu va fi nici a mea dacă mă voi vedea obligat să te promovez. N-ar fi rău să stai la cutie o vreme. Din fericire, vreme de trei săptămâni nu te vei putea mişca din salonul acesta.

— Atât de mult?

— Apropo, la noi, la Montelusa îl avem oaspete zilele acestea pe subsecretarul de stat Licalzi. A venit, zice el, ca să sensibilizeze opinia publică în legătură cu lupta antimafia, manifestându-şi intenţia de a-ţi face o vizită la spital în după-amiaza aceasta.

— Nu vreau să-l văd! aproape că urlă Montalbano, ieşindu-şi brusc din fire.

Altul care linsese blidele mafiei, iar acum se reciclase – tot cu acordul mafiei, desigur – în apărător al legii!

În clipa aceea, în salon îşi făcu apariţia medicul primar. Cum în încăpere se aflau nu mai puţin de şase persoane, bărbatul se înfurie.

— Nu mi-o luaţi în nume de rău – spuse –, însă vă rog insistent să-l lăsaţi singur. Are nevoie de odihnă.

Unul câte unul, vizitatorii se făcură nevăzuţi, în vreme ce doctorul se întoarse spre asistentă, ordonând:

— Gata cu vizitele pe ziua de azi.

— Subsecretarul nostru pleacă în după-amiaza asta, pe la ora cinci, îi spuse chestorul lui Montalbano cu voce scăzută. Din nefericire, date fiind recomandările medicului curant, nu va putea trece pe aici să te salute.

Îşi zâmbiră.

Câteva zile mai târziu, îi scoaseră perfuziile şi-l lăsară să-şi ţină telefonul mobil pe noptieră. În aceeaşi dimineaţă, veni să-l viziteze Nicolò Zito, încărcat cu daruri ca un Moş Crăciun.

— Ţi-am adus televizor, un aparat video şi o casetă. A, da, şi ziarele care scriu despre tine.

— Pe casetă ce e?

— Am copiat şi montat toate prostiile pe care eu, ăi de la Televigàta şi de la alte televiziuni le-am debitat pe seama întâmplării tale.

— Alo, Salvo? Mimì sunt. Cum te simţi astăzi?

— Mai bine, mulţumesc.

— Te-am sunat ca să-ţi spun că l-or omorâtără pe prietenu' nostru Ingrassia.

— Exact cum mi-am închipuit. Când s-a întâmplat?

— Azi-dimineaţă. L-or împuşcatără în maşină, din mers, în timp ce se îndrepta spre oraş. Erau doi, călare pe o motocicletă de viteză. Agentul care îl urmărea n-a putut decât să încerce să-i acorde primul ajutor, însă nu mai era nimic de făcut. Uite care-i treaba, Salvo, mâine-dimineaţă trec pe la tine: trebuie să-mi relatezi, în mod oficial, detaliile referitoare la schimbul de focuri din seara aceea.

O rugă pe Livia să-i pună să vadă caseta: nu c-ar fi fost din cale-afară de curios, dar măcar aşa îşi mai trecea timpul. Cumnatul lui Galluzzo, de la Televigàta, se lansa într-o fantezie demnă de un scenarist de film gen *Indiana Jones şi căutătorii arcei pierdute*. În opinia lui, schimbul de focuri era consecinţa directă a descoperirii celor două cadavre mumificate din peşteră. Oare ce mare taină, îngrozitoare şi indescifrabilă, se ascundea în spatele acelui delict îndepărtat în timp? Jurnalistul nu se ruşină chiar să amintească – numai în trecere, într-adevăr – de tristul sfârşit al arheologilor care descoperiseră mormintele faraonilor, asociindu-l cu schimbul de focuri căruia îi căzuse victimă comisarul.

Montalbano râse atât de tare, încât la un moment dat simţi că durerea acută din şold îi revenise. Apoi, pe ecran apăru mutra lui Pippo Ragonese, comentatorul politic al aceleiaşi televiziuni private: ex-comunist, ex-democrat-creştin, actualmente exponent de marcă al noului partid reformator. Fără menajamente, Ragonese emise o întrebare retorică: oare ce căuta comisarul Montalbano în compania unui proxenet şi traficant de droguri notoriu, despre care umbla vorba că i-ar fi fost prieten apropiat? Acest gen de anturaj era oare în spiritul rigorii morale căreia orice funcţionar public era obligat să i se supună? Vremurile se schimbaseră – îşi concluzionă analistul pledoaria pe un ton sever – şi, graţie noului guvern, vântul reformelor sufla cu putere peste ţară: prin urmare, cine voia să meargă mai departe trebuia să ţină pasul timpurile moderne. Tabieturile de odinioară, apucăturile de modă veche trebuiau abandonate o dată pentru totdeauna.

De supărare, Montalbano simţi din nou durerea acută de la şold, de data aceasta atât de puternică, încât începu să scâncească. Livia sări de pe scaun şi se duse să închidă televizorul.

— Aşa-ţi trebuie, dacă ai ajuns să faci caz de cuvintele unui ticălos ca Ragonese.

După o jumătate de oră de insistenţe şi rugăminţi, Livia cedă şi deschise din nou televizorul. Urma comentariul lui Nicolò Zito: afectuos, indignat, raţional. Afectuos faţă de prietenul său, comisarul Montalbano, căruia îi transmitea cele mai sincere urări, indignat pentru că, în ciuda tuturor promisiunilor guvernului, mafia continua să aibă mână liberă în Sicilia, raţional pentru că făcea legătura între arestarea lui Tano Grecu' şi descoperirea armelor din peşteră. Le reamintea telespectatorilor că acele două lovituri de graţie aplicate criminalităţii organizate fuseseră opera comisarului Montalbano, devenit astfel un adversar al mafiei atât de periculos, încât trebuia cu orice preţ scos din joc. Nu se abţinu să ia răspăr ipoteza că ambuscada fusese, de fapt, răzbunarea celor doi morţi al căror mormânt din peşteră fusese profanat: oare cu ce bani îi plătiseră pe sicari? Nu cumva cu monedele ieşite din circulaţie găsite în ulcica de la căpătâiul lor?

Apoi, cuvântul îi revenea jurnalistului de la Televigàta, care-i lua un interviu cu Alcide Maraventano, definit cu această ocazie drept „specialist în ştiinţe oculte". Preotul răspopit purta o sutană cârpită cu petice multicolore şi-şi sugea tacticos biberonul. În faţa întrebărilor insistente care voiau să-l facă să admită legătura dintre ambuscada împotriva comisarului şi aşa-zisa profanare a mormântului din peşteră, Maraventano se prevală de toată măiestria sa de actor hârşit, admiţând şi nu prea legătura, lăsându-i pe toţi într-o incertitudine confuză. În sfârşit, caseta realizată de Zito se încheia cu sigla tabletei politice a lui Ragonese. Atât doar, că în locul acestuia apăru un jurnalist necunoscut, care îi anunţa pe stimaţii telespectatori că reputatul său coleg de studio se afla în imposibilitatea de a apărea în faţa camerelor de luat vederi, dat fiind că fusese victima unei brutale agresiuni. Cu o noapte în urmă, în timp ce se întorcea spre casă după obişnuita sa emisiune de la Televigàta, Ragonese fusese agresat şi jefuit de câţiva răufăcători rămaşi neidentificaţi. Apoi, jurnalistul se lansă într-o violentă tiradă acuzatoare la adresa forţelor de ordine, care nu mai erau în măsură să garanteze ordinea publică şi siguranţa cetăţenilor oneşti.

— De ce a ţinut Zito să-ţi înregistreze materialul acesta, din moment ce nu spune nimic despre tine? îl iscodi cu candoare Livia, care, fiind din Nord, nu se pricepea să intuiască anumite subînţelesuri.

Augello punea întrebările, în vreme ce Tortorella întocmea procesul-verbal al interogatoriului. Montalbano povesti mai întâi despre Gegè, amintind că fuseseră colegi de şcoală şi prieteni, şi că această prietenie dăinuise în timp, în ciuda faptului că ajunseseră la un moment dat de partea opusă a baricadei. Insistă să se noteze în procesul-verbal faptul că în seara incidentului, Gegè insistase să se întâlnească cu el, însă

abia dacă apucaseră să schimbe două-trei cuvinte de salut înainte de a fi atacaţi.

— Voia să-mi aducă la cunoştinţă ultimele zvonuri care circulau în legătură cu traficul de armament, un subiect despre care credea că m-ar fi putut interesa. Însă n-a apucat să termine ce avea de spus.

Augello se prefăcu a-l crede pe cuvânt, iar Montalbano avu astfel posibilitatea să povestească cu de-amănuntul diferitele faze ale schimbului de focuri.

— Acum, e rândul tău, îi spuse el lui Mimì.

— Mai întâi, semnează procesul-verbal, făcu Augello.

Montalbano semnă, apoi Tortorella îl salută milităreşte şi se întoarse la comisariat. Prea multe nu erau de povestit – începu Augello –, decât că maşina lui Ingrassia fusese depăşită în trafic de o motocicletă, cel de pe locul din spate se întorsese spre el începând să tragă la foc automat şi gata, ura şi la vară cald: maşina lui Ingrassia ieşise de pe şosea, căzând într-o râpă.

— Au vrut să scape de uscături, comentă Montalbano. Apoi, simţind că fusese scos din joc, îl iscodi pe celălalt cu o uşoară melancolie în voce: Cum aveţi de gând să procedaţi?

— Am avertizat deja comisariatul de Catania şi am primit asigurări că Brancato nu va fi scăpat din ochi.

— Să sperăm c-o să fie bine, spuse Montalbano.

Augello n-avea de unde să ştie, însă era foarte probabil ca, avertizându-şi colegii de la Catania, să fi semnat de fapt condamnarea la moarte a lui Brancato.

— Cine-s autorii? îl iscodi sec Montalbano, după o pauză.

— Autorii cui?

— Ia uită-te colea.

Acţionă telecomanda, lăsându-l să vizioneze materialul despre agresiunea asupra lui Ragonese. Mimì recită cu măiestrie rolul unuia celui care nici usturoi n-a mâncat, nici gura nu-i miroase.

— Pe mine te găsişi să mă-ntrebi? De unde să ştiu eu? La urma urmelor, nu-i jurisdicţia noastră, de vreme ce Ragonese locuieşte la Montelusa.

— Tare-ţi mai place s-o faci pe copilu' neştiutor, Mimì! Na, ia de-aici, suge degeţelu'!

Şi-i arătă degetul mijlociu.

18

Nu trecu bine săptămâna, că în locul vizitelor, pupăturilor, îmbrăţişărilor şi telefoanelor de felicitări şi urări de sănătate se instalară singurătatea şi plictiseala. O convinsese pe Livia să se întoarcă la Milano, la verişoara sa: n-avea niciun rost să-şi irosească zilele de concediu cu el; cât despre excursia la Cairo pe care o programaseră împreună, nu mai era cazul să discute acum despre ea. Căzuseră de acord ca Livia să se întoarcă la Vigàta atunci când comisarul avea să fie externat, urmând să stabilească atunci cum să-şi petreacă cele două săptămâni de concediu rămase.

Încetul cu încetul, şi zarva din jurul lui Montalbano şi al faptelor sale vitejeşti deveni ca un ecou îndepărtat, stingându-se apoi cu totul. Singurii care veneau zilnic să-i mai ţină de urât erau Augello şi Fazio: se întreţineau o vreme, atât cât să-i aducă la cunoştinţă ultimele noutăţi şi stadiul diferitelor anchete în derulare.

De cum deschidea dimineaţa ochii, Montalbano medita la un singur lucru: cei doi morţi de la *crasticeddru.* Se întreba când avea oare să fie lăsat în sfânta pace, să nu-l mai frece nimeni la icre, având astfel posibilitatea să dezvolte un raţionament logic, din care să rezulte una din obişnuitele sale sclipiri de geniu, o deducţie triumfătoare. Cel mai bine era să profite de ocazie – îşi spunea şi începea să recapituleze iar şi iar întreaga întâmplare, cu aceeaşi înfocare a unui armăsar în galop. După o vreme însă, galopul se transforma în trap, sfârşind prin a deveni un mers legănat, la pas, până când, în cele din urmă, un soi de torpoare dulce punea stăpânire pe trupul şi mintea lui.

„Probabil că din cauza convalescenţei", îşi spunea.

Se aşeza într-un fotoliu, cu un ziar sau o revistă în mână, însă pe la jumătatea unui articol ceva mai lung pleoapele îi deveneau din ce în ce mai grele şi în cele din urmă aluneca într-un somn agitat.

Pe masa din bucătărie îl aştepta un bilet de la menajera Adelina.

Prigaderu' Fassio îmi lăsă vorbă că azi îi ziua în care 'mneavoastră vă-nturnaţi acas'. Eu mi-s tot aici şi vă zic sănătate. Prigaderu'-mi mai zise că tre' să vă ţin uşurel cu de-ale gurii. Adelina.

Montalbano se grăbi să controleze ce intenţionase să spună femeia prin expresia „să vă ţin uşurel cu de-ale gurii": în frigider îl aşteptau

două porţii de merluciu proaspăt, numai bun de condimentat cu ulei de măsline şi lămâie. Trebuia să se reobişnuiască încetul cu încetul cu casa: începu prin a scoate telefonul din priză. Îl aştepta un teanc de corespondenţă, însă nu deschise nicio scrisoare şi nu-şi aruncă privirea pe nicio vedere. Mâncă, apoi se culcă.

Înainte să adoarmă, se întoarse cu gândul la o întrebare care-l muncea de câteva zile: dacă doctorii îl asiguraseră că avea să-şi recapete forţele pe deplin, oare de ce simţea totuşi că-l îneacă melancolia?

Primele zece minute conduse crispat, mai atent la reacţiile propriului şold decât la drum. Apoi, dându-şi seama că suporta bine scuturăturile pricinuite de gropile din asfalt, acceleră, traversă Vigàta, se încadră pe şoseaua spre Montelusa, iar la bifurcaţia spre Montaperto o luă la stânga, parcurse doi-trei kilometri şi se strecură pe un drumeag de ţară, oprindu-se în cele din urmă pe un tăpşan unde se înălţa o casă veche, ţărănească. Se dădu jos din maşină şi privi în curte. Marianna, sora lui Gegè, care pe vremuri îi fusese învăţătoare, stătea pe un scaun din pai, făcându-şi de lucru cu o canistră stricată. Dând cu ochii de comisar, alergă să-l întâmpine.

— Salvù, apăi ştiam eu c-ai să vii să mă vezi, cum nu?

— Sunteţi prima persoană pe care o vizitez de când am ieşit din spital, îi spuse Montalbano, îmbrăţişând-o.

Mariannina începu să plângă încetişor – fără tânguieli, doar lacrimi şi-atât –, iar Montalbano simţi că i se umezesc şi lui ochii.

— Trage-ţi de colea un taburet, spuse Mariannina.

Comisarul îşi trase scaunul lângă ea, iar femeia îi luă o mână între ale ei, mângâindu-i-o.

— A suferit?

— Nu. Încă se mai trăgea când am înţeles că Gegè murise pe loc, de la prima rafală. Apoi mi-au confirmat şi colegii. Cred că nici măcar n-a apucat să înţeleagă ce se întâmplă.

— Da-i adevărat că-l omorâşi pe ăl de-l împuşcă pe Gegè?

— Da.

— Apăi află de la mine că, de acolo unde-i el acu', Gegè al meu trebuie că-i tare mulţumit.

Mariannina suspină, apoi strânse şi mai tare mâna comisarului.

— Gegè te iubea din tot sufletu'.

Prietenul meu de suflet[19], îi trecu prin minte lui Montalbano titlul unui poem.

— Şi eu ţineam tare mult la el, spuse.

— Mai ţii minte cât de *tinto* era?

Tinto, copil obraznic, puşlama. Pentru că lui Montalbano îi era

limpede acum că Mariannina nu se referea la Gegè cel din ultimii ani, care avea serioase probleme cu legea, ci la vremurile de demult când fratele ei mai mic, de-o şchioapă fiind, se dovedise o pramatie mereu pusă pe şotii. Montalbano zâmbi.

— Mai ţineţi minte când a aruncat o petardă în cazanul de cupru pe care unu' se chinuia să-l repare, iar omu' a leşinat din sperietură?

— Sau când a vărsat o călimară plină-ochi cu tuş în geanta lu' madam Longo, învăţătoarea?

Vreme de două ceasuri încheiate vorbiră despre Gegè şi aventurile lui, limitându-se însă numai la episoade care datau cel mult din perioada adolescenţei sale.

— S-a făcut târziu, eu o iau spre casă, spuse la un moment dat Montalbano.

— Te-aş fi poftit să rămâi colea, să mănânci cu mine, numa' că eu gătesc bucate cam grele pentru pântecele tău.

— Adicătelea ce, de exemplu?

— *Attuppateddri* în sos.

Attuppateddri, adicătelea soiul acela de melci cafeniu-deschis care în perioada hibernării eliminau o substanţă clisoasă care, solidificându-se, astupa – adicătelea *attuppare,* cum le zicea şi numele – orificiile cochiliei. Imaginea îl îngreţoşă pe Montalbano, care fu tentat să refuze invitaţia. Apoi îşi spuse: oare până când avea să mai fie terorizat de acea obsesie? În cele din urmă, hotărî să-şi sfideze şi pântecele, şi propriul psihic, acceptând propunerea Marianninei. Faţa în faţă cu farfuria, care emana o aromă delicată – într-o nuanţă îmbietoare de ocru, după cum o identifică el –, se forţă să-şi facă curaj; însă după ce reuşi să extragă din cochilie primul *attuppateddru* şi să-i simtă gustul, se simţi dintr-odată eliberat: acum, odată ce obsesia dispăruse, iar melancolia fusese exorcizată, nu mai avu nicio îndoială că şi pântecele avea să-şi reintre curând în drepturi depline.

Ajuns la comisariat, fu întâmpinat cu pupături şi îmbrăţişări care aproape că-l sufocară. Ba chiar i se păru că Tortorella mersese până-ntr-acolo încât îşi ştersese o lacrimă din colţul ochilor.

— Apăi, eu ştiu bine ce-nseamnă să te-ntorci printre ai tăi după ce te-or împuşcatără tâlharii!

— Augello unde-i?

— La 'mneavoastră în camera de birou.

Deschise uşa brusc, fără să bată: Mimì sări ca ars de pe scaunul dindărătul biroului şi, ca şi cum tocmai fusese surprins la furat, obrajii i se împurpurară brusc.

— N-am atins ni'ca din ce-i al tău. Atât doar, că de aici, telefoanele...

— Mimì, ai procedat exact cum trebuia, i-o tăie scurt Montalbano, reprimându-şi cu greu dorinţa de a-l scoate de acolo cu şuturi în cur pe intrusul care-ndrăznise să se aşeze pe scaunul lui.

— Voaim să trec chiar azi pe la tine pe acasă, spuse Augello.

— Ce să cauţi acolo?

— Să organizez dispozitivul de pază şi protecţie.

— Paza şi protecţia cui?

— Adicătelea cum, a cui? A ta. Au dat-o în bară o dată, dar asta nu înseamnă că n-or să încerce din nou să-ţi ia maul.

— Te înşeli, n-o să mi se întâmple nimic. Pentru că, vezi tu, Mimì, ăl din cauza cui am fost împuşcat eşti chiar tu.

Avu sentimentul că Augello fusese cuplat pe neaşteptate la o priză de supravoltaj, într-atât de roşu deveni la faţă. Apoi îl cuprinse tremuriciul, iar sângele din obraji i se scurse brusc într-o direcţie necunoscută, lăsându-l galben ca un mort.

— Ce-ţi trece prin minte de vorbeşti aşa? reuşi el să îngaime cu mari eforturi.

Montalbano aprecie că i-o plătise celuilalt cu vârf şi îndesat pentru îndrăzneala de a pune stăpânire pe biroul lui: acum, era cazul s-o lase mai moale.

— Calmează-te, Mimì. M-am exprimat eu greşit, asta-i. Voiam să spun că tu eşti cel ce a pus în mişcare mecanismul care a avut drept rezultat rănirea mea.

— Fii mai explicit, spuse Augello, prăbuşindu-se pe scaun şi trecându-şi febril batista pe faţă şi pe frunte.

— Dragul meu, realitatea este că, fără să-mi ceri sfatul, ba chiar fără să mă întrebi dacă eram sau nu de acord cu tine, l-ai pus pe Ingrassia sub urmărire. Adicătelea, ce credeai tu, că omu' nostru era atât de nătărău încât să nu-şi dea seama? Probabil că nu i-a luat decât câteva ore ca să realizeze că are „coadă". Însă a crezut – şi pe bună dreptate – că ordinul de a-l pune sub urmărire venea de la mine. Ştia bine că făcuse câteva greşeli impardonabile pentru care, de altfel, îl şi luasem de câteva ori la întrebări. Ca să-şi refacă reputaţia în ochii lui Brancato, cel ce intenţiona să-l lichideze – după cum rezulta din convorbirea lor telefonică pe care mi-ai relatat-o chiar tu –, Ingrassia a tocmit doi ucigaşi plătiţi cu gând să mă elimine. Din fericire, planul i-a dat greş. În consecinţă, Brancato – ori careva de mai sus – a hotărât că s-a săturat până-n gât de Ingrassia şi de găselniţele lui care-i puneau pe toţi în pericol (să nu uităm asasinarea inutilă a bietului *cavaliere* Misuraca), dând ordin să fie ras de pe faţa pământului. Prin urmare, dacă nu te-ai fi grăbit să pui câţiva agenţi pe urmele lui Ingrassia, Gegè ar mai trăi şi astăzi, iar eu n-aş avea acum durerea asta enervantă de şold. Asta-i.

— Dacă lucrurile stau într-adevăr aşa, atunci da, ai tot dreptul să spui ce ai spus adineauri, rosti Mimì, complet năucit.

— Chiar aşa stau, poţi pune mâna-n foc şi curu' la bătaie că aşa stau.

Avionul se opri foarte aproape de clădirea aeroportului, iar pasagerii nu mai fură nevoiţi să transbordeze în autobuzele de pistă. Montalbano o zări pe Livia coborând scara avionului şi îndreptându-se cu privirea în pământ spre intrarea în clădire. Se ascunse în mulţime şi rămase mai departe s-o privească cum, după o lungă aşteptare, îşi lua geamantanul de pe banda rulantă pentru bagaje, îl punea pe un cărucior, îndreptându-se apoi spre staţia de taxiuri. Cu o seară în urmă, stabiliseră la telefon ca ea să vină cu trenul de la Palermo la Montelusa, el limitându-se s-o aştepte la gară. Apoi însă, se hotărâse să-i facă o surpriză şi s-o aştepte la aeroportul de la Punta Raìsi.

— Singurică, singurică? Vă deranjează dacă fac şi eu câţiva paşi cu dumneavoastră?

Livia, care se îndrepta cu pas hotărât spre staţia de taxiuri, se opri brusc şi scoase un ţipăt.

— Salvo!

Se îmbrăţişară, fericiţi.

— Doamne, ce bine arăţi!

— Şi tu la fel, spuse Montalbano. Mă uit la tine de mai bine de jumătate de oră. De când ai coborât din avion.

— Păi, de ce nu te-ai arătat mai devreme?

— Îmi place să te observ în timp ce-ţi duci existenţa în absenţa mea.

Urcară în maşină, iar Montalbano, în loc să învârtă cheia în contact, o îmbrăţişă din nou, o sărută tandru, apoi îi puse o mână pe sân, se aplecă spre genunchii ei, atingându-i cu obrazul, apoi urcă lent înapoi, spre pântec.

— Hai s-o ştergem mai repede de aici, spuse Livia, cu răsuflarea întretăiată. Altminteri ne arestează pentru comiterea de acte obscene în locuri publice.

Pe drumul spre Palermo, comisarul îi făcu o propunere care abia atunci îi trecuse şi lui prin minte.

— Ne oprim în oraş? Mă gândeam să te duc să vezi bazarul Vuccirìa.

— L-am văzut deja. Pictat de Guttuso.

— Da' de unde, tabloul acela nu face doi bani, crede-mă pe cuvânt. Uite, luăm o cameră la hotel, hoinărim prin oraş, dăm o raită prin Vuccirìa, dormim bine peste noapte, iar mâine-dimineaţă plecăm spre Vigàta. La urma urmelor, n-am altceva de făcut, pot foarte bine să mă consider un simplu turist.

Ajunşi la hotel, uitară imediat de promisiunea de mai devreme, aceea că aveau să facă un duş, după care să iasă imediat în oraş. Întârziară în cameră făcând dragoste, apoi adormiră. Se treziră peste câteva ore şi o luară de la început. Când, în cele din urmă, părăsiră hotelul, afară se lăsase deja seara. Se îndreptară direct spre Vuccirìa. În scurt timp, pe Livia o năuciră amestecul de voci, invitaţiile, strigătele negustorilor, hărmălaia, dialogurile arţăgoase, încăierările izbucnite din te miri ce, culorile atât de aprinse, încât păreau trucate, pictate de un artist. Mirosul de peşte proaspăt se întrepătrundea cu parfumul mandarinelor, cu izul măruntaielor de miel fierte şi apoi asezonate cu caşcaval din belşug – aşa-zisa *mèusa* –, cu aroma de omletă abia scoasă de pe foc, totul într-o fuziune irepetabilă, aproape magică. Montalbano se opri în faţa unei dughene cu haine uzate.

— Pe vremea studenţiei, când veneam la Vuccirìa ca să înfulec pâine cu *mèusa* – care, dac-ar fi s-o mănânc astăzi, probabil că mi-ar face ficatul ţăndări –, prăvălia aceasta era unică în lume. După cum vezi, acum se vând aici haine uzate, însă pe vremea aceea toate rafturile din magazin erau pur şi simplu goale; proprietarul, don Cesarino, stătea liniştit în spatele tejghelei – la fel de curată şi lipsită de marfă ca şi galantarele – şi-şi primea clienţii.

— Păi, bine, dacă galantarele erau goale, de unde clienţi?

— Nu erau ele chiar goale, ci mai bine-zis erau încărcate de dorinţe, de solicitări, de cereri. De fapt, don Cesarino vindea mărfuri furate pe comandă. Adicătelea, te duceai la el şi-i spuneai: am nevoie de un ceas de mână aşa şi pe dincolo; sau: îmi trebuie un tablou, ce ştiu eu, să zicem un peisaj marin de secolul al XIX-lea; sau: vreau să fac rost de un inel de genul cutare. El îţi lua comanda, o scria pe un petic de hârtie de împachetat – ştii tu, dintr-aceea galbenă şi aspră de pe vremuri –, negocia preţul şi apoi îţi spunea în ce zi să revii. La data stabilită, nicio zi mai mult sau mai puţin, don Cesarino scotea de sub tejghea marfa comandată şi ţi-o livra prompt. N-a avut niciodată reclamaţii.

— Iartă-mă că te-ntreb, totuşi de ce-i mai trebuia să ţină o prăvălie? Vreau să spun: o meserie ca asta putea s-o practice oriunde, la masă într-un bar, la colţ de stradă...

— Ştii cum îi spuneau prietenii lui de aici din Vuccirìa? Don Cesarino *u puttiaru,* adicătelea negustoru' cu dugheana. Pentru că el, don Cesarino, nu se considera nici tăinuitor, nici traficant, cum se spune în limbaj poliţienesc, ci era un negustor ca oricare altul, iar dugheana, pentru care plătea conştiincios chiria şi toate angaralele, venea să stea mărturie în acest sens. Altfel spus, nu era o afacere de faţadă, o acoperire.

— Un lucru-i sigur: voi, ăştia de aici, sunteţi cu toţii săriţi de pe fix.

— Ca pe propriul meu fiu! Lăsaţi-mă să vă îmbrăţişez ca pe copilul meu! exclamă soţia lui dom' director, trăgându-l spre ea şi ţinându-l o vreme strâns la piept.

— Nu vă puteţi închipui cât de îngrijoraţi am fost pentru dumneavoastră! îi ţinu isonul soţul.

Fostul director de liceu îi telefonase de dimineaţă, invitându-l la cină, însă Montalbano îl refuzase politicos, propunând în schimb o întâlnire la amiază. Îl conduseră amândoi în sufragerie.

— Propun să intrăm imediat în subiect, ca să nu vă irosiţi timpul din cauza noastră, începu directorul Burgio.

— Am tot timpul din lume la dispoziţie. La urma urmelor, momentan sunt şomer.

— Data trecută, când aţi luat cina aici, la noi, soţia mea v-a spus la un moment dat că eu am obiceiul să spun despre ea că este o femeie fantastică. Ei bine, imediat după plecarea dumneavoastră, dumneaei s-a pus pe debitat fantezii. Ca să fiu sincer, intenţionam să vă contactez mai de mult, însă vi s-a întâmplat ceea ce ştim cu toţii.

— Nu vrei să-l lăsăm pe domnul comisar să judece singur dacă ce spun eu e fantezie sau nu? interveni uşor ofuscată doamna. Apoi, pe acelaşi ton polemic, adăugă: Spui tu sau spun eu?

— Fanteziile sunt apanajul tău.

— Nu ştiu dacă vă mai amintiţi, însă atunci când l-aţi întrebat pe soţul meu dacă i-ar putea da de urmă lui Lillo Rizzitano, el v-a răspuns că nu mai ştie nimic despre acesta din iulie 1943. În clipa aceea, mi-am amintit ceva, şi anume că exact în aceeaşi perioadă a dispărut şi o prietenă de-a mea. Mai bine zis, a reapărut ceva mai târziu, însă cu o înfăţişare cam stranie, care...

Montalbano simţi că-l străbate un fior rece pe şira spinării: cei doi găsiţi în mormântul din peşteră fuseseră ucişi pe când erau încă foarte tineri.

— Ce vârstă avea prietena dumneavoastră?

— Şaptesprezece ani. Însă arăta mult mai matură ca mine, care eram încă o copilă neştiutoare. Eram colege de clasă.

Luă un plic de pe o măsuţă, îl deschise şi scoase din el o fotografie, pe care i-o întinse lui Montalbano.

— Am făcut-o în ultima zi de şcoală, eram în anul trei de liceu. Ea este prima din stânga, pe ultimul rând, iar lângă ea mă puteţi vedea pe mine.

Toate surâzătoare, în uniforma fascistă a Tinerelor Italience; un profesor care executa salutul roman.

— Pe atunci, viaţa în Sicilia devenise un coşmar din cauza

bombardamentelor, iar şcolile s-au închis încă de la sfârşitul lui aprilie. Drept consecinţă, am scăpat de teribilul examen de bacalaureat, fiind promovaţi sau lăsaţi repetenţi prin decizia colegiului profesoral. Apoi, Lisetta – aşa se numea această prietenă a mea, Lisetta Moscato – s-a mutat cu familie cu tot într-un sătuc din inima insulei. Îmi scria mereu, cam la două zile, iar eu îi păstrez scrisorile şi în ziua de azi; în sfârşit, pe cele care mi-au parvenit, pentru că, vedeţi dumneavoastră, în vremuri ca acelea, poşta... Mai târziu, şi familia mea s-a mutat din Vigàta, însă noi ne-am stabilit pe continent, în casa unui frate al tatei. Imediat după terminarea războiului, i-am scris din nou prietenei mele, atât pe adresa din sătucul acela, cât şi pe cea din Vigàta. Neprimind niciun răspuns, mi-am făcut griji pentru soarta ei. În cele din urmă, la sfârşitul lui '46 ne-am întors la Vigàta şi m-am dus să-i caut pe părinţii Lisettei. Maică-sa murise, iar tatăl ei m-a evitat o vreme pentru ca apoi, când în sfârşit am dat ochii cu el, să mă trateze cu duşmănie: mi-a spus totuşi că Lisetta se îndrăgostise de un soldat american şi că-l urmase, în ciuda voinţei familiei. Apoi a adăugat că, pentru el, fiica sa era ca şi moartă.

— Ca să fiu sincer, mi se pare o poveste plauzibilă, spuse Montalbano.

— Poftim, ce ţi-am spus eu? interveni dom' director, luându-şi revanşa.

— Şi totuşi, domnule comisar, după părerea mea, întâmplarea este într-adevăr învăluită în mister, chiar fără să luăm în calcul ce a urmat. Întâi şi-ntîi, e misterioasă pentru că Lisetta, dacă s-ar fi îndrăgostit într-adevăr de un soldat american, mi-ar fi mărturisit-o fără doar şi poate. Pe urmă, în scrisorile pe care mi le-a trimis de la Serradifalco – aşa se numea sătucul unde se refugiase cu familia – nu făcea decât să-mi repete unul şi acelaşi lucru: o chinuia distanţa care o despărţea de marea şi tainica ei iubire, un tânăr al cărui nume n-a vrut să mi-l destăinuie niciodată.

— Bine, dar eşti convinsă că această mare iubire a existat cu adevărat? Nu ar fi putut fi vorba, de exemplu, de o simplă fantasmagorie adolescentină?

— Nu, Lisetta nu era genul de fată care să-şi piardă vremea cu fantasmagorii.

— Ştiţi – interveni Montalbano în disputa celor doi soţi –, la şaptesprezece ani, şi, din păcate, chiar şi după această vârstă, nu poate nimeni să pună mâna în foc în legătură cu trăinicia unor asemenea sentimente.

— Na, că ţi-a zis-o, concluzionă dom' director.

Fără să scoată niciun cuvânt, doamna scoase din plic o a doua fotografie. Înfăţişa o tânără în rochie de mireasă, la braţul unui tânăr arătos, în uniformă de soldat american.

— Pe asta am primit-o de la New York – sau cel puţin aşa stătea scris pe ştampila poştală – la începutul lui ’47.

— O imagine care, din punctul meu de vedere, înlătură orice dubiu, nu-i aşa? atacă din nou dom’ director.

— Păi, nu, ci mai degrabă sporeşte dubiile.

— În ce sens, doamnă?

— În plicul cu pricina era doar această fotografie a Lisettei la braţ cu soldatul, nimic altceva. Niciun bilet, niciun rând, nimic. Nici măcar pe spatele fotografiei nu stă scrisă vreo notă explicativă sau ceva de genul acesta. Puteţi verifica. Prin urmare, îmi puteţi explica de ce mi-ar fi trimis Lisetta mie, cea mai bună prietenă a ei, prietena ei intimă, o simplă fotografie, neînsoţită nici măcar de un cuvânt?

— Mă întreb, totuşi, dacă aţi recunoscut caligrafia prietenei dumneavoastră pe adresa scrisă pe plic.

— Adresa fusese bătută la maşină.

— Ah, făcu Montalbano.

— Şi haideţi să vă mai spun ceva: Elisa Moscato era verişoară primară cu Lillo Rizzitano. Iar Lillo ţinea foarte mult la ea, ca la sora lui mai mică.

Montalbano întoarse o privire întrebătoare spre dom’ director.

— Într-adevăr, o adora, admise acesta.

[19]În orig., *Meu amigo de alma*, titlul unui poem al poetului portughez Mário de Sá-Carneiro (1890–1916) (n. tr.).

19

Cu cât le măcina mai mult, cu cât le rumega şi le cernea mai mult, era din ce în ce mai convins că acum se afla pe drumul cel drept. Nici măcar nu mai simţi nevoia obişnuitei plimbări meditative până la promontoriul dinspre soare-răsare şi înapoi: de cum ieşi din casa Burgio, cu fotografia de nuntă în buzunar, se urcă la volan şi se duse glonţ la Montelusa.

— Domnul doctor este?

— Da, însă are de lucru. Mă duc să-l anunţ, răspunse portarul.

Pasquano şi cei doi asistenţi ai săi stăteau în jurul mesei de marmură pentru autopsii, pe care zăcea un cadavru despuiat, cu ochii larg deschişi. Montalbano îşi zise că mortul avea toate motivele să rămână cu ochii holbaţi, ca de uimire, de vreme legistul şi asistenţii lui tocmai se cinsteau, ciocnind câte un pahar de unică folosinţă. Doctorul ţinea în mână o sticlă de şampanie.

— Haideţi, intraţi, veniţi să sărbătoriţi cu noi.

Montalbano îi mulţumi politicos asistentului care-i întinse un pahar gol, în care Pasquano îi turnă două degete de şampanie.

— În sănătatea cui trebuie să beau? întrebă comisarul.

— În sănătatea mea. Cu mortu' de colea, am ajuns la cea de-a o mia autopsie.

Montalbano dădu şampania pe gât, apoi îl luă pe doctor deoparte şi-i arătă fotografia.

— Spuneţi-mi, credeţi că scheletul de femeie găsit la *crasticeddru* ar fi putut avea semnalmentele acestei tinere?

— Bag seama c-o luarăţi rău de tot pe arătură, îi zise cu dulceaţă în glas Pasquano.

— Îmi cer scuze, zise comisarul.

Făcu stânga-mprejur şi ieşi. Un *stronzo* prima-ntâi era – nu, nu legistul, ci el însuşi. Se lăsase dus de valul propriului entuziasm şi dăduse fuga să-i adreseze lui Pasquano cea mai stupidă întrebare din lume.

Nu avu mai mult noroc nici la Departamentul Criminalistică.

— Jacomuzzi este?

— Nu, a fost chemat la domnul chestor.

— Cine-i responsabil cu laboratorul fotografic?

— De Francesco, îl găsiţi la demisol.

De Francesco se zgâi la fotografie de parcă nu fusese încă informat de faptul că imaginile pot fi reproduse pe peliculă fotosensibilă.

— Aşa, şi acu' ce vreţi de la mine?

— Să-mi spuneţi dacă fotografia este trucată sau nu. Dacă-i un fotomontaj.

— A, asta nu-i felia mea. Eu ştiu numai să pozez şi să developez. Chestiile mai dificile le trimitem la Palermo.

Apoi însă, roata se întoarse şi începu seria pozitivă. Îl sună pe fotograful de la revista care publicase recenzia la cartea lui Maraventano. Îi reţinuse numele de familie.

— Îmi cer scuze de deranj, sunteţi cumva domnul Contino?

— Da, eu sunt, cine întreabă?

— Sunt comisarul Montalbano. Vreau să vă rog să-mi faceţi o favoare.

— Încântat de cunoştinţă. Puteţi trece pe la mine şi acum, dacă doriţi.

Fotograful locuia în partea veche a oraşului, într-una dintre puţinele case care supravieţuiseră unei alunecări catastrofale de teren, în urma căreia fusese distrus un întreg cartier cu nume arăbesc.

— De fapt, nu sunt fotograf de meserie, îi mărturisi Contino. Predau istoria la liceu, arta fotografică este hobby-ul meu. Ziceţi, vă stau la dispoziţie.

— Sunteţi în măsură să-mi spuneţi dacă fotografia aceasta este sau nu un fotomontaj?

— Pot încerca, zise Contino, examinând proba. Ştiţi cumva când a fost făcută?

— Mi s-a spus că în jurul lui '46.

— Treceţi poimâine.

Montalbano îşi plecă fruntea, fără să scoată niciun cuvânt.

— Să înţeleg că-i treabă urgentă? Atunci, uitaţi cum facem: aş putea să vă dau un răspuns preliminar cam peste vreo două ore, să zicem. Însă pe urmă voi avea nevoie şi de confirmarea unui specialist.

— De acord.

Îşi petrecu cele două ore într-o galerie de artă care expunea tablourile unui pictor sicilian trecut de şaptezeci de ani, legat încă de o anumită retorică populistă, dar foarte inspirat în culoare, intensă şi vivace. Nerăbdător să afle răspunsul lui Contino, nu reuşi decât să arunce o privire distrată tablourilor, în rest uitându-se la ceas din cinci în cinci minute.

— Aşadar?

— Acum am terminat. În opinia mea, este într-adevăr un fotomontaj. Unul foarte bine făcut.

— După ce v-aţi dat seama?

— După umbrele de pe fundal. Capul tinerei a fost suprapus peste cel al adevăratei mirese.

Montalbano nu-i sugerase absolut nimic. Contino nu fusese pus dinainte în temă, tocmai pentru a nu fi influenţat de părerile comisarului.

— Şi nu doar atât, continuă fotograful. Aflaţi că imaginea tinerei a fost retuşată.

— În ce sens?

— În sensul că – cum să vă spun eu – trăsăturile i-au fost uşor îmbătrânite.

— Pot să-mi iau înapoi fotografia?

— Desigur, mie nu-mi mai trebuie. Credeam c-o să fie mai greu, însă m-am înşelat. Nu-i nevoie să mai cer confirmarea unui specialist, aşa cum vă spusesem mai devreme.

— Să ştiţi că mi-aţi fost de mare, foarte mare folos.

— Uitaţi care-i treaba, domnule comisar: opinia mea este sută la sută privată, înţelegeţi ce vreau să spun? Nu are valoare legală.

Chestorul nu doar că îl primi imediat, ci îi ieşi în întâmpinare cu braţele larg deschise.

— Ia te uită ce surpriză! Ai timp să stăm de vorbă? Hai cu mine acasă, aştept un telefon de la fiul meu. Nevastă-mea o să se bucure tare mult să te revadă.

Massimo, fiul chestorului, era medic şi lucra în cadrul unei asociaţii de voluntariat. Membrii ei se autointitulau „fără frontiere” şi plecau ţări sfâşiate de războaie, unde-şi desăvârşeau vocaţia cum puteau ei mai bine, în condiţiile vitrege de acolo.

— Ştii, fiul meu este medic pediatru. Acum se află în Rwanda şi sunt foarte îngrijorat de soarta lui.

— Se mai dau lupte?

— Nu la lupte mă refeream, ci la faptul că, de fiecare dată când reuşeşte să ne sune, îl simt din ce în ce mai îngrozit, mai copleşit de ororile din jur.

Apoi, chestorul tăcu o vreme. Ca să-l mai distragă de la gândurile lui negre, Montalbano îi dădu vestea cea mare.

— Sunt nouăzeci şi nouă la sută sigur că ştiu numele tinerei găsite moarte la *crasticeddru*.

Chestorul nu reuşi să scoată niciun cuvânt, rămânând să-l privească cu gura căscată.

— Se numea Elisa Moscato, iar la data morţii avea şaptesprezece ani.

— Cum naiba ai făcut?

Montalbano îi povesti totul.

Soţia chestorului îl întâmpină entuziastă şi, ţinându-l de mână ca pe

copii, îl conduse în sufragerie şi-l sili să ia loc pe canapea. Discutară o vreme, apoi comisarul se ridică şi îi anunţă că avea ceva important de făcut şi că trebuia să plece. Nu era adevărat, însă considera că era mai bine să nu se afle acolo când telefonul avea să sune: chestorul şi doamna lui trebuiau să se bucure singuri, în sfânta pace, de vocea îndepărtată a fiului lor, chiar dacă vorbele lui aveau să fie din nou încărcate de teamă şi suferinţă. Ieşi din casă în clipa în care telefonul începea să sune.

— După cum vedeţi, m-am ţinut de cuvânt. V-am adus fotografia înapoi.

— Intraţi, intraţi.

Doamna Burgio se dădu în lături, făcându-i loc să treacă.

— Cine-i acolo? se auzi din camera de prânz vocea iritată a lui dom' director.

— Domnu' comisar.

— Apăi zi-i să intre, nu? mugi din nou vocea lui dom' director, ca şi cum soţia domniei sale ar fi vrut să-l ţină pe comisar la uşă.

Mâncau de seară.

— Vă aduc o farfurie? îl iscodi doamna cu voce îmbietoare.

Şi, fără să mai aştepte răspunsul, i-o aduse. Montalbano se aşeză la masă, iar doamna îl servi cu o porţie de supă de peşte, bine scăzută şi însufleţită cu un pumn de pătrunjel mărunţit.

— Aţi reuşit să aflaţi ceva? îl iscodi doamna, ignorând privirea soţului, care considera inoportun acel asalt asupra oaspetelui.

— Din nefericire, da, doamnă. După părerea mea, cadrul din fotografie este un simplu fotomontaj.

— Oh, Doamne! Asta înseamnă că persoana care mi-a trimis-o a vrut să mă facă să cred ceva ce nu era adevărat!

— Da, cred că exact acesta i-a fost scopul. A vrut să stopeze o dată pentru totdeauna întrebările legate de dispariţia Lisettei.

— Vezi c-am avut dreptate? aproape că-i strigă ea soţului, podidind-o plânsul.

— Ce-ţi veni, zău aşa? De ce plângi? o întrebă dom' director.

— Pentru că Lisetta este moartă, iar cineva a vrut să mă facă să cred că de fapt ar fi vie, fericită şi căsătorită cu bărbatul vieţii ei!

— N-ar fi totuşi exclus să fi fost chiar Lisetta cea care ţi-a trimis...

— Nu mai vorbi atâta-n dodii! exclamă doamna, aruncându-şi şervetul pe masă.

Se aşternu o linişte stânjenitoare. Apoi, doamna întrebă:

— E moartă, nu-i aşa, domnule comisar?

— Mi-e teamă că da.

Femeia se ridică şi ieşi din încăpere ascunzându-şi faţa cu palmele;

abia când închise uşa după ea, Montalbano o auzi abandonându-se într-un plâns cu hohote, un fel de jelanie înduioşătoare.

— Îmi pare rău, spuse comisarul.

— A căutat-o cu lumânarea, replică nemilos dom' director, insistând să continue o dispută conjugală cu o logică doar de el ştiută.

— Permiteţi-mi o întrebare, vă rog. Sunteţi sigur că între Lillo şi Lisetta exista o afecţiune frăţească, aşa cum mi-aţi spus mai devreme şi dumneavoastră, şi doamna?

— Fiţi mai explicit.

Montalbano se hotărî să vorbească deschis.

— Excludeţi posibilitatea ca Lillo şi Lisetta să fi fost de fapt amanţi?

Bătrânul se puse pe râs, apoi excluse ipoteza printr-o simplă fluturare a mâinii.

— Uitaţi cum stau lucrurile: Lillo era îndrăgostit până peste urechi de o fată din Montelusa, care însă nu a mai primit nicio veste de la el după luna iulie 1943. Cu toate acestea, este imposibil să fie el mortul găsit la *crasticeddru,* din simplul motiv că ţăranul care l-a văzut rănit, urcat într-un camion militar şi dus de acolo de soldaţi era o persoană de cuvânt, serioasă.

— În cazul acesta – spuse Montalbano –, mai rămâne o singură posibilitate, şi anume ca nici vorbă ca Lisetta să fi fugit cu un soldat american. În consecinţă, tatăl fetei i-a trântit o *farfanterìa,* o minciună sfruntată soţiei dumneavoastră. Cum se numea tatăl Lisettei?

— Din câte îmi amintesc, îl chema Stefano.

— Mai trăieşte?

— Nu, a murit de bătrâneţe, să tot fie vreo cinci ani de atunci.

— Cu ce se ocupa?

— Îmi pare că făcea negoţ cu lemn. Să ştiţi însă că în casa noastră nu se vorbea niciodată despre Stefano Moscato.

— De ce?

— Pentru că nu făcea nici el parte din categoria oamenilor de bine. Era în cârdăşie cu ai lui Rizzitano, rudele sale, de altfel. A avut şi probleme cu legea, însă nu mă-ntrebaţi ce fel de probleme, că nu ştiu să vă răspund. Pe vremea aceea, în familiile oneste, de bine, nu se aducea niciodată vorba despre astfel de persoane. Era ca şi cum s-ar fi discutat despre rahat, scuzaţi expresia.

Doamna Burgio reveni în cameră cu ochii roşii de plâns, ţinând în mână o scrisoare îngălbenită de vreme.

— Asta-i ultima scrisoare primită de la Lisetta. Abia mă mutasem cu ai mei la Acquapendente, pe continent.

Serradifalco, 10 iunie 1943

Draga mea Angelina, ce mai faci tu? În familie, toţi bine, sănătoşi?

Nu-ţi poţi închipui cât de mult te invidiez, căci viaţa ta acolo, într-o localitate din Nord, nu suferă nici pe departe comparaţie cu temniţa în care sunt obligată să-mi duc zilele. Să nu care cumva să crezi că am exagerat numind locul acesta o „temniţă". Şi nu mă refer doar la supravegherea asfixiantă la care mă supune tata, ci şi la viaţa monotonă şi fără sens dintr-un cătun alcătuit din patru-cinci case. Închipuie-ţi că duminica trecută, la ieşirea din biserică, un băieţandru de-al locului, pe care nici măcar nu-l cunosc, m-a salutat. Tata l-a observat, s-a dus şi l-a tras deoparte, apoi l-a luat la palme. Ca la nebuni, ce mai la deal, la vale! Singura mea scăpare este lectura, iar singurul meu prieten de aici este Andreuccio, un copilandru de zece ani, fiul verişorilor mei. Este foarte inteligent. Ţi-ai fi putut oare închipui că unii copii pot fi mai ageri la minte decât noi, cei mari?

Angelina mea dragă, de câteva zile trăiesc într-o stare de continuă deznădejde. Am primit – printr-o înlănţuire de întâmplări aventuroase pe care mi-ar lua foarte mult să ţi le povestesc – am primit, deci, un bileţel cu două-trei rânduri de la El. Da, de la El, chiar de la El. Îmi scrie că l-a cuprins disperarea, că nu mai rezistă fără să mă vadă şi că, după atât de mult timp de staţionare la Vigàta, au primit ordin de plecare, ordin care poate intra în vigoare de pe o zi pe alta. Eu, una, dacă nu-l revăd imediat, simt c-am să mor. Înainte să plece, să dispară poate pentru totdeauna, trebuie, da, trebuie, chiar trebuie să petrec câteva ore cu el, chiar dacă asta ar însemna să fac o nebunie. Te voi ţine la curent, însă deocamdată te îmbrăţişez strâns, strâns de tot. A ta,

Lisetta

— Aşadar, susţineţi că n-aţi aflat niciodată cine era acest „El", zise comisarul.

— Nu. N-a vrut cu niciun chip să-mi spună.

— Aţi mai primit vreo scrisoare ulterioară datei trecute aici?

— Glumiţi, nu-i aşa? Mi se pare un miracol că am primit-o şi pe asta, pentru că, vedeţi dumneavoastră, în zilele acelea nu se putea trece prin strâmtoarea Messina din cauza bombardamentelor. Apoi, pe 9 iulie au debarcat americanii, iar căile de comunicare au fost întrerupte definitiv.

— Îmi cer scuze pentru insistenţă, doamnă, dar vă mai amintiţi cumva adresa de la Serradifalco la care a locuit prietena dumneavoastră?

— Bineînţeles. Via Crispi 18, la familia Sorrentino.

Dădu să descuie uşa casei, însă se opri brusc alarmat. Dinăuntru se auzeau voci şi zgomote stranii. Se întrebă dacă nu cumva ar fi fost mai bine să se întoarcă la maşină şi să-şi ia pistolul din torpedou, însă se răzgândi. Deschise uşa cu precauţie, fără să facă nici cel mai mic

zgomot.

Deodată, o fulgerare sumbră îl traversă din cap până-n tălpi: uitase complet de Livia, care îl aştepta să se-ntoarcă de mult.

Abia târziu, mult după miezul nopţii, izbuti s-o împace.

La ora şapte dimineaţa, se dădu jos din pat pe furiş, formă un număr de telefon şi vorbi cu voce joasă.

— Fazio? Vreau să-mi faci un serviciu: azi te dai bolnav.

— Nicio problemă.

— Până diseară, vreau să aflu tot, da' tot – viaţa, minunile şi moartea, înţelegi? – despre un oarecare Stefano Moscato, de aici, din Vigàta, decedat acum cinci ani. Tragi lumea din sat de limbă, cauţi în arhivă, te priveşte cum faci. Vorbim diseară.

— Rezolv eu, fiţi pe pace.

Puse receptorul în furcă, apoi luă hârtie şi pix, şi scrise:

Amore, s-a ivit ceva urgent şi sunt nevoit să plec în grabă. Nu vreau să te trezesc, însă să ştii că în jurul prânzului voi fi negreşit acasă. Mă întrebam: de ce nu iei un taxi, să te duci să vizitezi templele greceşti? Sunt pur şi simplu impresionante. Te sărut.

Ieşi din casă hoţeşte: dacă Livia apuca să deschidă ochii şi să-l vadă plecând, se lăsa cu tărăboi.

Drumul până la Serradifalco îi luă aproape o oră şi jumătate: afară era frumos, cer limpede, mai-mai că-i venea să fluiere de mulţumit ce era. Îşi aminti de Caifas, câinele tatălui său, care obişnuia să se-nvârtă prin casă cu un aer plictisit şi melancolic, dar care se însufleţea brusc atunci când îşi vedea stăpânul făcându-şi de lucru cu puşca de vânătoare, devenind apoi un adevărat izvor de energie atunci când era scos pe câmp, la câte o partidă. Găsi repede via Crispi: la numărul 18 se înălţa un mic palat seniorial din secolul al XIX-lea, cu două etaje. Pe soneria de la intrare, un cartonaş cu inscripţia SORRENTINO. O fetişcană simpatică, la vreo douăzeci de ani, veni să-i deschidă, întrebându-l ce doreşte.

— Aş vrea să vorbesc cu domnul Andrea Sorrentino.

— Tata nu-i acasă, însă îl găsiţi la primărie.

— Lucrează acolo?

— Depinde cum puneţi problema. E primarul.

— Bineînţeles că-mi amintesc de Lisetta, spuse Andrea Sorrentino.

Îşi ducea foarte bine cei şaizeci şi ceva de ani: doar câteva fire albe şi un aer cu prestanţă.

— Totuşi, de ce mă întrebaţi de ea?

— Este vorba despre o anchetă secretă. Îmi pare rău, însă nu vă pot dezvălui nimic. Credeţi-mă însă pe cuvânt că informaţiile despre această persoană sunt foarte importante pentru mine.

— În regulă, domnule comisar. Să ştiţi că am amintiri foarte frumoase despre Lisetta. Obişnuiam să facem plimbări lungi pe câmpuri, iar eu mă simţeam foarte mândru mergând alături de ea, ca un om mare. Mă trata ca şi cum am fi fost de aceeaşi vârstă. După ce familia sa a plecat de la Serradifalco, întorcându-se la Vigàta, n-am mai avut nicio veste despre ei, cel puţin nu în mod direct.

— Cum aşa?

Primarul avu un moment de ezitare.

— În regulă, vă spun, pentru că, la urma urmelor, sunt poveşti care aparţin trecutului. Cred că tatăl meu şi cel al Lisettei s-au sfădit de moarte, au avut ei ceva de împărţit. Cert este că în ’43, pe la sfârşitul lui august, tata s-a întors într-o seară acasă negru de supărare. Fusese la Vigàta, să aibă o discuţie cu *u zu* Stefano, cum îi spuneam eu. Când a venit înapoi, era fără sânge-n obraji şi făcuse febră: îmi amintesc că mama s-a înspăimântat foarte şi, în consecinţă, m-am speriat şi eu. Nu pot şti ce s-a-ntâmplat între ei doi, cert este însă că a doua zi, la masă, tata ne-a anunţat că numele Moscato nu mai trebuia pronunţat sub acoperişul casei noastre. Iar eu m-am supus, deşi aş fi vrut din toată inima să-l întreb ce mai aflase despre Lisetta. Probabil că ştiţi şi dumneavoastră cât de teribile sunt certurile astea între rude, nu-i aşa?

— Vă mai amintiţi cumva de soldatul american pe care Lisetta l-a cunoscut prin părţile astea?

— Unde, aici?

— Da. În sfârşit, aşa mi s-a spus. A cunoscut la Serradifalco un soldat american de care s-a îndrăgostit, apoi l-a urmat în America, unde s-a şi căsătorit cu el.

— Despre povestea asta cu căsătoria am auzit doar ceva vag, pentru că o mătuşă de-a mea, sora tatei, a primit prin poştă o fotografie care o înfăţişa pe Lisetta în rochie de mireasă, la braţ cu un soldat american.

— Şi atunci, de ce v-aţi minunat atât de tare adineauri?

— Pentru că aţi spus că Lisetta l-a cunoscut aici, la Serradifalco. Vedeţi dumneavoastră, când americanii au ocupat satul, Lisetta dispăruse de acasă de cel puţin zece zile.

— Ce tot spuneţi acolo?

— Aşa-i cum vă zic, să trăiţi. Într-o după-amiază – să tot fi fost ora trei sau patru – am văzut-o pe Lisetta pregătindu-se să iasă din casă. Am întrebat-o care avea să fie destinaţia plimbării noastre din ziua aceea. Mi-a răspuns aşa: să nu mă supăr, însă în ziua aceea prefera să

se plimbe de una singură. Mai supărat ca atunci n-am fost niciodată. Seara, la masă, Lisetta nu şi-a făcut apariţia. Unchiul Stefano, tata şi alţi câţiva bărbaţi din sat au ieşit s-o caute, însă fără succes. Am trecut cu toţii prin momente îngrozitoare, pentru că era plin de soldaţi italieni şi germani, iar cei mari se temeau să nu fi fost... ştiţi dumneavoastră, agresată... A doua zi după-amiază, *u zu* Stefano şi-a luat rămas-bun, spunându-ne că n-avea să se întoarcă până nu dădea de urma fiicei sale. Cu noi în casă a rămas mama Lisettei: biata femeie, era dărâmată. Apoi au debarcat americanii, iar noi am rămas izolaţi din cauza liniei frontului. În aceeaşi zi în care frontul s-a mutat spre nord, Stefano Moscato s-a întors să-şi ia nevasta: ne-a spus c-o găsise pe Lisetta la Vigàta şi că fuga ei de acasă fusese o simplă copilărie. Acum, dacă aţi urmărit cu atenţie firul poveştii, aţi înţeles probabil că Lisetta n-avea cum să-şi cunoască viitorul soţ american aici, la Serradifalco, ci la Vigàta, în oraşul ei natal.

20

Ştiu cât de impresionante sunt templele. De când te cunosc, am fost obligată să le vizitez de cel puţin cincizeci de ori. Aşa că n-ai decât să ţi le înfigi, coloană cu coloană, acolo unde ştii. Mă duc să-mi văd de-ale mele. Nu ştiu când mă întorc.

Din biletul Liviei transpira furie. Montalbano încasă lovitura, însă cum pe drumul de întoarcere de la Serradifalco îl lovise o foame de lup, se duse glonţ la frigider: gol-goluţ. Deschise cuptorul: nimica-nimicuţa. Sadismul Liviei, care nu suporta prezenţa menajerei atât timp cât locuia cu el la Vigàta, ajunsese până-ntr-acolo încât făcuse curăţenie-lună în bucătărie: de jur împrejur, nici măcar o fărâmitură de pâine. Se întoarse la maşină. Ajunse la birtul San Calogero exact în clipa în care patronul se pregătea să tragă obloanele.

— Pentru ’mneavoastră suntem deschişi non-stop, dom’ comisar.

De foame şi ca să se răzbune pe Livia, îi trase un ospăţ ca la carte, mai-mai să cheme să-l ia cu salvarea.

— Există o frază în scrisoarea ei care-mi dă serios de gândit, spuse Montalbano.

— Acolo unde zice că vrea să facă o nebunie?

Se aflau tustrei – comisarul, dom’ director şi doamna Angelina – în sufragerie, cu câte o ceaşcă de cafea în faţă.

Montalbano ţinea încă în mână scrisoarea tinerei Moscato, pe care tocmai o terminase de citit cu voce tare.

— Nu, doamnă, ştim că de făcut, nebunia tot a făcut-o până la urmă. Sau cel puţin aşa mi-a spus domnul Sorrentino, care n-avea niciun motiv să-mi îndruge verzi şi uscate. Aşadar, cu numai câteva zile înainte de debarcarea americană, Lisetta are această sclipire de geniu şi fuge de la Serradifalco pentru a veni aici, la Vigàta, ca să se întâlnească cu bărbatul vieţii ei.

— Bine, dar cum de a reuşit să ajungă? îl iscodi doamna, cu vocea gâtuită de emoţie.

— Probabil c-a luat-o la bord vreo maşină militară, în zilele acelea era un du-te-vino continuu de trupe italiene şi germane. Frumuşică cum era, probabil că nici nu i-a fost foarte greu, interveni fostul director de liceu, hotărât să colaboreze după ce se văzuse nevoit să recunoască – fără prea mare entuziasm – că, din când în când,

fanteziile soţiei sale aveau suport şi în plan real.

— Şi bombardamentele? Şi schimburile de focuri? Oh, Doamne, cât curaj din partea ei! exclamă doamna.

— Aşadar, care-i fraza aceea? întrebă dom' director, nerăbdător.

— Aceea în care spune că bărbatul a înştiinţat-o că, după mult timp de staţionare la Vigàta, au primit ordinul de plecare.

— Nu înţeleg.

— Vedeţi dumneavoastră, fraza aceea ne spune în mod implicit că, de vreme ce el staţiona de mai mult timp la Vigàta, nu era localnic. Asta-i una. Doi la mână: o înştiinţează pe Lisetta că va fi constrâns, obligat, să părăsească oraşul. Trei la mână: foloseşte pluralul, prin urmare nu este obligat doar el să plece din Vigàta, ci un grup de mai multe persoane. Toate acestea mă duc cu gândul la un militar. S-ar putea să mă înşel, totuşi această deducţie mi se pare cea mai logică.

— Da, da, logică, făcu dom' director.

— Spuneţi-mi, doamnă, vă mai amintiţi cumva când v-a spus prima dată Lisetta că s-a îndrăgostit?

— Da, îmi amintesc, pentru că în ultimele zile n-am făcut altceva decât să-mi muncesc memoria ca să reconstitui chiar şi cel mai mic amănunt al întâlnirilor mele cu Lisetta. Sunt sigură că mi-a vorbit prima dată despre marea iubire prin mai sau iunie '42. Mi-am împrospătat amintirile recitind un vechi jurnal pe care-l ţineam în vremea aceea.

— A întors toată casa pe dos ca să-l găsească, bombăni soţul.

— Ar trebui să aflăm ce corpuri de armată fixe au fost detaşate aici începând cu anul 1942 – dacă nu chiar de mai devreme – şi până în iulie '43.

— Şi ce, vi se pare treabă uşoară? făcu dom' director. Aşa mucos cum eram pe atunci, tot îmi aduc aminte că erau câtă frunză şi iarbă: baterii antiaeriene, cele navale, mai era un tren dotat cu tunuri care stătea pitit într-o galerie, apoi vin la rând militarii de la cartierul general, cei din buncăre... Marinarii nu, că ei erau tot o dusă şi-o venită. În opinia mea, căutăm acul în carul cu fân.

Dezamăgiţi, tăcură cu toţii o vreme. Apoi, bătrânul se ridică.

— Mă duc să-l sun pe Burruano. El a rămas tot timpul aici, la Vigàta. Şi înainte, şi în timpul, şi după război. În schimb, eu, la un moment dat, am plecat în pribegie.

Doamna profită de ocazie ca să reia subiectul.

— Se prea poate să fi fost o simplă naivitate – vedeţi dumneavoastră, la o vârstă ca a ei nu se prea poate face distincţie –, însă cu siguranţă a fost vorba despre o relaţie serioasă, atât de serioasă încât n-a ezitat să fugă de acasă, chiar cu riscul de a avea apoi de-a face cu propriul ei tată – un adevărat temnicer, după cum îmi spunea

ea.

Lui Montalbano îi veni pe buze o întrebare pe care n-ar fi vrut s-o rostească, însă instinctul său de vânător avu şi de data aceasta câştig de cauză.

— Îmi cer iertare că vă întrerup, însă mi-aţi putea specifica... în sfârşit, îmi puteţi explica în ce sens folosea Lisetta acest cuvânt, „temnicer”? Să fi fost vorba de tradiţionala gelozie siciliană faţă de propria fiică? Ori, poate, o gelozie obsesivă?

Doamna Burgio îl privi fix preţ de o clipă, apoi îşi coborî privirea.

— După cum v-am mai spus, Lisetta era mult mai matură decât mine, o copilă încă neştiutoare pe atunci. Tatăl meu îmi interzisese să frecventez casa Moscato, drept pentru care noi două ne întâlneam doar la şcoală şi la biserică. Erau singurele locuri unde puteam sta de vorbă câteva ore în sfânta pace. Acum, macin şi iar macin cele ce-mi spunea ea atunci sau doar îmi dădea de înţeles. Cred că am priceput, încă de pe atunci, mai multe lucruri...

— Şi anume?

— De exemplu, când vorbea despre tatăl său, Lisetta îi spunea la început pur şi simplu „tata”; după care, brusc, începu să-l numească „ăla”. Se prea poate ca asta să nu însemne nimic. Însă altă dată îmi spuse: „Ăla va sfârşi prin a-mi face rău, foarte mult rău.” Pe moment, am crezut că se temea să n-o bată, să n-o lovească, înţelegeţi? Acum însă, încep să am dubii îngrozitoare legate de adevărata semnificaţie a acelor cuvinte.

Se opri, sorbi o înghiţitură de apă, apoi continuă.

— De curajoasă, era foarte curajoasă, nimic de zis. În timpul bombardamentelor, când tremuram şi plângeam cu toţii în adăposturi, ea era cea care ne îmbărbăta. Însă ca să facă ceea ce a făcut, îi trebuia de două ori mai mult curaj: adică să treacă peste cuvântul părintelui său, să fugă de acasă printre obuze şi gloanţe şi să vină încoace numai ca să facă dragoste cu un bărbat care nici măcar nu era pretendentul ei oficial. Ehe, ce ştiţi dumneavoastră, pe vremea aceea, fetele de şaptesprezece ani erau altfel decât tinerele din ziua de azi!

Monologul doamnei fu întrerupt de intrarea furtunoasă în cameră a soţului său. Părea agitat din cale-afară.

— Nu l-am găsit pe Burruano, probabil că nu-i acasă. Haideţi cu mine, domnule comisar, trebuie să plecăm.

— Să-l căutăm pe Burruano?

— Nu, nu, între timp mi-a venit o idee. Dacă avem noroc, adicătelea dacă îmi iese pasienţa, promit să-i dăruiesc lui San Calogero cincizeci de mii de lire la următoarea serbare de hram.

San Calogero era un sfânt negru, adorat de locuitorii oraşului.

— Dacă vă iese pasienţa, suplimentez şi eu cu cincizeci de mii de

lire, exclamă Montalbano, cuprins de entuziasm.

— Pot să ştiu şi eu încotro zoriţi aşa?

— Îţi spun când mă-ntorc, zise dom' director.

— Adicătelea mă laşi aşa, cu ochii-n soare? insistă doamna.

Purtat de propria frenezie, bătrânul ajunsese deja afară. Montalbano făcu o plecăciune în faţa doamnei Burgio.

— O să vă ţin eu la curent cu tot.

— Oare cum naiba a fost cu putinţă să fi uitat de ea, de *Pacinotti?* murmură ca pentru el dom' director când ajunseră în stradă.

— Cine-i doamna? întrebă Montalbano.

Şi-o închipuia la vreo cincizeci de ani, scundă şi durdulie. Însă dom' director nu-i răspunse.

— Luăm maşina? întrebă din nou Montalbano. Mergem departe?

— Da' de unde! E ici, la doi paşi.

— Vreţi totuşi să-mi spuneţi şi mie cine-i această doamnă Pacinotti?

— O clipă. De ce tot îi daţi înainte cu „doamna"? *Pacinotti* era o navă de intervenţie, se ocupa cu repararea defecţiunilor apărute la navele de război. A ancorat în port pe la sfârşitul anului 1940 şi n-a mai plecat de acolo. Echipajul era compus din marinari plurispecializaţi: erau motorişti, tâmplari, electricieni, instalatori... Toţi *picciotti,* foarte tineri. Dat fiind sejurul îndelungat în portul nostru, cei mai mulţi dintre ei au devenit de-ai casei, fiind consideraţi oameni de-ai locului. Legaseră prietenii strânse cu localnicii, unii şi-au făcut şi iubite... Ba chiar doi dintre ei s-au căsătorit aici. Unul din ei a murit, îl chema Tripcovich. Celălalt se numeşte Marin, este proprietarul atelierului auto din piaţa Garibaldi. Îl cunoaşteţi?

— Da, este mecanicul meu, spuse comisarul, gândindu-se cu amărăciune că avea să ia de la capăt călătoria printre amintirile ălor bătrâni.

Un individ la vreo cincizeci de ani, într-o salopetă exagerat de unsuroasă, gras şi pus pe harţă, se feri să-l salute pe comisar, repezindu-l în schimb cu glas aspru pe fostul director de liceu.

— Apăi la ce tot veniţi să ardeţi gazu' pe aici? Nu-i gata, doar vă zisei că-i treabă lungă la ea.

— N-am venit pentru maşină. Tatăl dumitale-i aici?

— Apăi bine'nţeles că-i aici? Unde altundeva să fie? Ici îi, să-mi frece mie ridichea cu prostiile lui, să-mi spună că nu ştiu ce-i aia muncă şi că geniile mecanice ale familiei îs el şi nepot'-su.

Un tinerel la vreo douăzeci de ani, care trebăluia sub o capotă, se ridică şi-i salută zâmbind pe noii veniţi. Montalbano şi fostul director de liceu traversară atelierul, care la origini probabil că fusese un

simplu depozit, şi intrară într-un soi de baracă din scânduri.

Înăuntru, la un birou, stătea Antonio Marin.

— Auzii tot, spuse. Tot auzii, iar dacă nu m-ar ţine-n loc artrita, i-aş arăta eu aluia ce-nseamnă arta adevărată!

— Am venit să vă cerem o informaţie.

— Vă ascult, dom' comisar.

— Cred că-i mai bine să-l las pe domnul director Burgio să vorbească.

— Vă mai amintiţi cumva câţi membri ai echipajului de pe nava *Pacinotti* au murit, au fost răniţi ori au fost daţi dispăruţi?

— Noi ne-am număratără printre ăi norocoşi, răspunse bătrânul, animându-se brusc – era limpede că-i făcea mare plăcere să vorbească despre acele vremuri eroice (Montalbano era convins că omul îşi terorizase atât de tare familia cu poveştile sale, încât ajunseseră să-i taie vorba de fiecare dată când încerca să deschidă subiectul). Am avut pe unu' mort din cauza unei schije de bombă: Arturo Rebellato îl chema; apoi, un rănit, tot din cauza unei schije, pe numele lui Silvio Distefano, şi un dispărut, Mario Cunich. Vedeţi 'mneavoastră, eram tare uniţi între noi, cei mai mulţi eram din Nord, veneţieni, triestini...

— Dispărut pe mare? îl iscodi comisarul.

— Mare? Da' de unde atâta mare, dacă noi am stat tot timpul acostaţi? Practic, deveniserăm o prelungire a cheiului.

— Atunci, cum se face că a fost dat dispărut?

— Pentru că-n '43, în seara zilei de 7 iulie, nu s-a mai întors la bord. După-amiază, pe când el se afla în învoire în oraş, a avut loc un bombardament violent. Cunich ăsta era din Montfalcone şi la bord avea un prieten bun, de la el din sat, unu' Stefano Premuda, cu care eram şi eu prieten. Ei bine, a doua zi dimineaţă, Premuda ne-a obligat pe toţi să plecăm în căutarea lui Cunich. De dimineaţă până seara, am bătut din poartă-n poartă, întrebând de el, da' degeaba. L-am căutat şi la spitalul militar, şi la cel civil, am trecut şi pe la locul unde erau depuşi morţii găsiţi sub dărâmături... Nici urmă de el. Până şi ofiţerii au sărit să ne dea o mână de ajutor, pentru că primiserăm cu câteva zile mai devreme un preaviz, un fel consemn de alertă, care zicea că foarte curând urma să părăsim rada portului... De ieşit pe mare, n-am mai ieşit, pentru că veniră peste noi americanii.

— Nu v-a trecut prin minte că pur şi simplu dezertat?

— Cine, Cunich? Da' de unde! Era unu' din ăi de credeau în război. Era fascist cu acte în regulă. Băiat bun, da' fascist. Pe urmă, era-n limbă.

— Asta ce mai înseamnă?

— Că-i sfârâiau călcâiele după una, era îndrăgostit. De o fetişcană de prin părţile locului. Ca şi mine, de altfel. Zicea că voia să se-nsoare

cu ea imediat ce avea să se termine războiul.

— N-aţi mai avut nicio veste despre el?

— Vedeţi ’mneavoastră, când au debarcat americanii aici, şi-au zis că o navă de intervenţie ca a noastră – o adevărată bijuterie, ce mai la deal, la vale – le era de mare folos. Prin urmare, ne-au păstrat în serviciu, aşa în uniforma armatei italiene cum eram, cu o banderolă la braţ ca să nu se ivească echivocuri nedorite. Prin urmare, Cunich ar fi avut tot timpul din lume să se prezinte înapoi la bord, însă aşa ceva nu s-a întâmplat niciodată. Pur şi simplu s-a evaporat. Eu, unul, am mai ţinut legătura prin scrisori cu Premuda şi uneori îl mai întrebam de Cunich, dacă dăduse vreun semn de viaţă, dacă mai aflase ceva despre el... Nimica-nimicuţa nu s-a mai ştiut de el.

— Spuneaţi adineauri că aflaserăţi despre Cunich că avea o iubită de prin partea locului. Aţi cunoscut-o cumva?

— Nu, niciodată.

Ar mai fi fost încă o întrebare de pus, însă Montalbano se opri şi, cu o căutătură plină de subînţeles, îi cedă privilegiul lui dom’ director.

— Un nume, măcar? Nu v-a dezvăluit numele ei? întrebă bătrânul, acceptând generoasa invitaţie a lui Montalbano.

— Ştiţi, Cunich era un tip foarte rezervat de felul lui. O singură dată mi-a spus totuşi că pe fată o chema Lisetta.

Oh, Doamne, ce-a fost asta? Să fi trecut oare pe acolo un înger care oprise timpul în loc? Montalbano şi dom’ director încremeniră, apoi, încercat de o durere violentă, comisarul se prinse cu mâinile de şold, în vreme ce Burgio îşi duse o mână la inimă, sprijinindu-se de capota unei maşini, ca să nu cadă. Marin se uita îngrozit la ei.

— Oh, Doamne, ce păţiraţi? Doamne, Dumnezeule, ce am spus?

Odată ieşiţi din atelier, dom’ director începu să chiuie de veselie.

— Ne-a ieşit pasienţa!

Şi schiţă câţiva paşi de dans. Doi trecători, care de bună seamă îl cunoşteau, ştiindu-l un bărbat sever şi mereu pe gânduri, încremeniră în plină stradă. După ce-şi făcu numărul, bătrânul Burgio redeveni brusc sobru.

— Aveţi grijă că am promis cincizeci de mii de lire de căciulă donaţie pentru San Calogero. Să nu cumva să uitaţi.

— N-o să uit.

— Îl cunoaşteţi pe San Calogero?

— De când locuiesc la Vigàta, am participat an de an la serbarea de hram.

— Asta nu înseamnă că-l cunoaşteţi. San Calogero este, cum să vă spun, unul dintre acei sfinţi la care nu ţine cu lasă-mă-să-te-las. V-o spun în interesul dumneavoastră.

— Glumiţi, nu-i aşa?

— Nici vorbă. Este un sfânt răzbunător, îi sare foarte uşor ţandăra. Dacă unu'-i promite ceva, apăi trebuie să se ţină de cuvânt şi cu asta basta. Dacă s-ar întâmpla, de exemplu, să scăpaţi nevătămat dintr-un accident de maşină, să-i făgăduiţi ceva sfântului şi să nu vă achitaţi de promisiune, puteţi pune mâna-n foc că vă paşte un alt accident, care de data aceasta o să vă lase cu picioarele rupte, dacă nu cumva mai grav. M-aţi înţeles?

— Perfect.

— Haideţi să ne întoarcem acasă la mine, să-i povestiţi soţiei mele ce am aflat.

— Eu?

— Da, dumneavoastră, altminteri ar trebui să recunosc c-a avut dreptate. Iar eu nu vreau să-i dau satisfacţia asta şi pace!

— Sintetizând – concluzionă Montalbano –, este foarte posibil ca lucrurile să fi decurs în felul următor.

Îi plăcea această anchetă în papuci, într-o casă parcă din alte vremuri, în faţa unei ceşti de cafea.

— Aşadar, un marinar pe nume Mario Cunich, devenit un obişnuit al casei aici, la Vigàta, se îndrăgosteşte de Lisetta Moscato, care, la rândul ei, se îndrăgosteşte de el. Cum vor fi făcut să se întâlnească, să-şi vorbească şi tot restul, asta numai bunul Dumnezeu ştie.

— Să ştiţi că am reflectat îndelung, îl întrerupse doamna. A existat o perioadă – îmi pare că între '42 şi martie sau aprilie '43 – în care Lisetta s-a bucurat de ceva mai multă libertate, întrucât tatăl ei plecase cu afaceri departe de Vigàta. Fără-ndoială că primele întâlniri, primii fiori ai iubirii lor au înmugurit în acea perioadă.

— În sfârşit, important este că s-au îndrăgostit, continuă Montalbano. Apoi, întoarcerea tatălui ei i-a împiedicat să se mai întâlnească. După care, desigur, s-a mai interpus şi refugierea familiei ei la Serradifalco. Acolo unde Lisetta primeşte vestea apropiatei lui plecări... Fuge de acasă, se întoarce la Vigàta şi se întâlneşte – unde anume, nu ştim – cu Cunich. În dorinţa lui de a petrece cât mai mult timp cu Lisetta, marinarul nu se mai prezintă la bordul propriei nave. Apoi, la un moment dat, în vreme ce cei doi dorm, sunt ucişi. Până aici, totul în regulă.

— Cum aşa, în regulă? se cruci doamna.

— Îmi cer scuze, voiam să spun că până aici, reconstituirea noastră are sens. Criminalul se poate să fi fost vreun curtezan respins, ori poate însuşi tatăl Lisettei, care i-o fi surprins şi s-a simţit dezonorat. Asta numai Ăl de Sus poate şti.

— Cum adică, numai Ăl de Sus poate şti? se arătă din nou

scandalizată doamna. Nu vreţi să aflaţi cine i-a omorât pe bieţii copii?

Comisarul nu avu curaj să-i răspundă sincer: nu, nu-l interesa atât de mult identitatea criminalului, cât faptul că cineva, indiferent că fusese criminalul însuşi ori o altă persoană, se înhămase la o treabă atât de dificilă cum era transportarea cadavrelor în peşteră şi montarea întregii scenografii cu amfora, bolul cu monede şi câinele de teracotă.

Convins că n-avea s-o găsească pe Livia acasă, se opri la un magazin alimentar şi-şi cumpără două sute de grame de caş cu piper şi o jumătate de pâine de grâu dur. Într-adevăr, nici urmă de Livia: în casă, totul rămăsese neschimbat, exact ca după prânz, când ieşise să-i viziteze pe soţii Burgio.

Nu avu timp să despacheteze, căci auzi telefonul sunând. Era chestorul.

— Montalbano, voiam să te anunţ că astăzi m-a sunat subsecretarul de stat Licalzi. Voia să ştie cum se face că nu i-am înaintat încă propunerea de avansare a dumitale.

— Apăi, ce tot îl doare-n cur pe ăla de mine, mă rog frumos?

— Mi-am permis să inventez pentru dumneata o poveste misterioasă de dragoste... În sfârşit, ştii dumneata: vorbe spuse, altele nespuse, insinuări şi tot restul. În cele din urmă a înghiţit găluşca, pentru că, din câte am aflat, este un cititor pasionat de romane de dragoste. Cu toate acestea, a găsit şi rezolvarea problemei dumitale. Mi-a spus să-i trimit o cerere scrisă, ca să obţină pentru dumneata o gratificaţie consistentă. Iar eu am întocmit-o imediat şi am şi trimis-o. Vrei să ţi-o citesc?

— Dacă m-aţi scuti, v-aş fi recunoscător.

— Păcat, pentru că, după părerea mea, mi-a ieşit o mică operă de artă.

Îşi puse să mănânce, tăie o felie consistentă de pâine, însă telefonul sună din nou. Nu era Livia, aşa cum sperase, ci Fazio.

— Dom' comisar, trăsei la jug toată ziulica pentru 'mneavoastră, zău dacă nu. Stefano Moscato ăsta era dintre aceia de care-i bine să te ţii cât mai departe.

— Mafiot?

— Mafiot-mafiot, n-aş prea crede. O brută violentă însă, asta da. Mai multe condamnări pentru încăierări, agresiuni şi ultraj. Nu-mi par treburi care să ţină de mafie, pen' că un mafiot adevărat nu riscă condamnări pentru rahaturi dintr-astea.

— De când datează ultima condamnare?

— Din '81, închipuiţi-vă! Era c-un picior în groapă, da' tot nu s-a lăsat până nu i-a rupt unuia un scaun de căpăţână.

— Ai aflat cumva dacă a stat la puşcărie între ’42 şi ’43?

— Cum să nu? Încăierare şi vătămare corporală. Din martie ’42 până în aprilie ’43 a stat la închisoarea Ucciardone din Palermo.

Informaţiile primite de la Fazio dădeau parcă o savoare şi mai îmbietoare caşului cu piper, cu care oricum nu era de glumit.

21

Cumnatul lui Galluzzo deschise telejurnalul de noapte cu ştirea despre un grav atentat – care purta evident amprenta mafiei – produs în apropiere de Catania. Un negustor foarte respectat în oraş, un anume Corrado Brancato, proprietarul unui mare depozit de la care se aprovizionau multe supermarketuri de pe insulă, se hotărâse să-şi ofere o după-amiază de odihnă la una din vilele sale de vacanţă din afara oraşului. Vârâse cheia în broască, însă de deschis, a deschis uşa practic spre nimic, întrucât o explozie îngrozitoare – realizată cu ajutorul unui ingenios mecanism care conecta broasca la o cantitate mare de material exploziv – a pulverizat vila, pe negustor şi pe soţia acestuia, numita Tagliafico Giuseppa. Investigaţiile – mai adăugă jurnalistul – se anunţau dificile, dat fiind că Brancato nu avea antecedente penale, activitatea sa părând a nu avea niciun fel de legătură cu mediul crimei organizate.

Montalbano închise televizorul şi începu să fluiere pe notele simfoniei numărul 8 de Schubert, „Neterminata”. Îi ieşi la perfecţie, pasaj după pasaj.

Formă numărul lui Mimì Augello: cu siguranţă adjunctul său ştia mai multe despre cazul Brancato. Nu-i răspunse nimeni.

Termină de mâncat şi se grăbi să îndepărteze firimiturile şi orice altă urmă care ar fi arătat că stătuse la masă; ba chiar spălă şi paharul în care-şi turnase trei degete de vin. Se dezbrăcă, pregătindu-se de culcare, când, deodată, auzi afară zgomotul unei maşini care oprea în faţa casei, voci, o portieră închizându-se şi din nou motorul maşinii care o lua din loc. Se grăbi să se întindă sub cearşafuri, stinse lumina şi se prefăcu căzut într-un somn adânc. Auzi uşa de la intrare deschizându-se şi apoi închizându-se la loc, şi paşii ei, care la un moment dat se opriră. Montalbano înţelese că Livia stătea în pragul uşii dormitorului, uitându-se la el.

— N-o mai face pe măscăriciul!

Comisarul capitulă şi aprinse lumina.

— Cum ţi-ai dat seama că mă prefăceam?

— După respiraţie. Ştii cumva cum respiri atunci când dormi? Nu. Ei bine, eu ştiu.

— Unde ai fost?

— La Eraclea Minoa şi la Selinunte.

— De una singură?

— Domnule comisar, promit să vă spun tot, mărturisesc ce vreţi dumneavoastră, însă vă rog din suflet să nu mă mai torturaţi! În sfârşit, m-a însoţit Mimì Augello.

Montalbano se întunecă brusc la faţă, îndreptând degetul ameninţător spre ea.

— Te previn, Livia: Augello mi-a ocupat deja biroul, nu vreau s-aud c-a mai ocupat şi altceva, ceva care de drept îmi aparţine mie!

Livia încremeni.

— Mă prefac că n-am înţeles ce ai vrut să spui, e mai bine pentru amândoi. Una la mână. Doi la mână: nu sunt un obiect şi nu sunt proprietatea ta, sicilian ticălos ce eşti tu!

— În regulă, îmi cer scuze.

Disputa dintre ei continuă şi după ce Livia se dezbrăcă, întinzându-se lângă el, sub cearşafuri. Montalbano era însă hotărât să i-o plătească lui Mimì. Se dădu jos din pat.

— Acu' un' te duci?

— Să-l sun pe Mimì.

— Lasă-l în pace, te rog! Omului ăluia nici măcar prin vis nu i-ar trece prin cap să-ţi facă ceva rău.

— Alo, Mimì? Montalbano sunt. A, acum ai intrat în casă, zici? În regulă. Nu, nu, nu-ţi face griji, Livia-i bine. Uite, îţi mulţumeşte pentru ziua frumoasă petrecută împreună cu tine. Da, şi eu îţi mulţumesc, aşa să ştii. A, Mimì, ai aflat că pe Corrado Brancato din Catania l-or făcutără terci într-o explozie? Nu, nu glumesc deloc, au anunţat adineauri la televizor. Nu ştii nimic despre treaba asta? Cum adicătelea nu ştii nimic? A, da, înţeleg, ai fost toată ziua plecat. Carevasăzică de asta n-au dat de tine colegii noştri de la Catania, care te-au căutat şi-n gaură de şarpe. Şi nici chestorul, care a sunat de câteva ori să-ntrebe pe unde mama dracului te-ai mătrăşit... Eh, ce să-i faci, asta-i viaţa! O scoţi tu cumva la capăt. Somn uşor, Mimì.

— Cine te-a numit un nemernic şi o canalie n-a greşit, să ştii, îi spuse Livia.

— În regulă, capitulă Montalbano când ceasul arăta de acum ora trei dimineaţa. Recunosc că totul s-a întâmplat numai din vina mea. Numai că vezi tu, când sunt aici mă las dus de gândurile mele şi mă comport ca şi cum tu n-ai fi lângă mine. Se vede treaba că m-am obişnuit prea mult cu viaţa de burlac. Hai să plecăm undeva, numai noi doi.

— Şi cu căpăţâna ta ce facem? îl iscodi Livia.

— Ce vrei să spui?

— Că o să-ţi iei cu tine şi capul, cu tot ce ai înăuntru. Prin urmare, vei continua în mod inevitabil să te gândeşti la ale tale chiar dacă ne-

am afla la mii de kilometri distanţă de Vigàta.

— Jur că-i golesc conţinutul înainte de plecare.

— Şi unde ziceai că ai vrea să mergem?

De vreme ce pe Livia o lovise creaţia cu incursiunile turistico-arheologice, se gândi c-ar fi fost înţelept din partea lui să-i cânte în strună.

— N-ai vizitat niciodată insula Mozia, nu-i aşa? Uite cum facem: dimineaţă, cam pe la ora unsprezece, mergem până la Mazara del Vallo. Am acolo un prieten, vicechestorul Valente, cu care nu m-am mai văzut de mult. De acolo, ne continuăm drumul spre Marsala şi apoi vizităm Mozia. Pe urmă, când ne întoarcem la Vigàta, organizăm altă excursie.

Şi făcură pace.

Giulia, soţia vicechestorului Valente, nu doar că era de aceeaşi vârstă cu Livia, dar era de loc din Sestri, provincia Genova. Cele două femei se simpatizară reciproc de la bun început. Însă Montalbano nu găsi niciun motiv de simpatie pentru doamna Giulia: pastele erau nepermis de răscoapte, tocăniţa de viţel fusese gătită după o reţetă concepută în mod evident de o minte bolnavă, iar cafeaua se dovedi mai greţoasă chiar şi decât cea oferită la bordul avioanelor de linie. La terminarea aşa-zisei mese de prânz, Giulia îi propuse Liviei să rămână amândouă acasă, urmând să iasă mai târziu în oraş. Montalbano profită de ocazie ca să-şi urmeze prietenul la birou. Vicechestorul era aşteptat de un bărbat la vreo patruzeci de ani, cu favoriţi şi faţă de sicilian uitat prea mult la soare.

— În fiecare zi, altă poveste, aşa nu se mai poate! Vă cer iertare, domnule chestor, dar trebuie să vă vorbesc. E ceva important.

— Ţi-l prezint pe domnul profesor Farid Rahman, un prieten de-al meu din Tunis, îi zise Valente lui Montalbano. Apoi, întorcându-se spre profesor: Durează mult?

— Maximum un sfert de oră.

— În cazul ăsta, eu mă duc să dau o raită prin cartierul arăbesc, zise Montalbano.

— Dacă mă aşteptaţi – interveni Farid Rahman –, mi-ar face mare plăcere să vă fiu ghid.

— Uite ce propun eu, îi sugeră Valente comisarului. Ştiu bine că nevastă-mea habar n-are să prepare o cafea. La trei sute de metri de aici se află piaţa Mokarta; intri într-un bar, te aşezi la o masă şi bei o cafea bună. Iar domnul profesor va veni să te ia de acolo.

Nu comandă cafeaua imediat, ci se dedică mai întâi unei farfurii pline şi cu aromă îmbietoare de paste la cuptor, care-l scoaseră ca prin

minune din adânca deprimare în care-l aruncase arta culinară a doamnei Giulia. Până să sosească Rahman, Montalbano făcuse să dispară orice urmă de mâncare, păstrând în faţa sa, pe masă, o nevinovată ceaşcă de cafea, goală. Porniră în direcţia cartierului arăbesc.

— Câţi sunteţi aici, la Mazara?

— Am depăşit o treime din numărul populaţiei locului.

— Aveţi des incidente cu localnicii?

— Nu, doar rareori, aş zice că nu-i nimic în comparaţie cu ce se întâmplă în alte oraşe. Ştiţi, probabil că, pentru cei din Mazara, noi suntem un fel de entitate coborâtă direct din istorie, un fel de moştenire genetică. Practic, suntem de-ai casei. De exemplu, Al-Imam al-Mazari, întemeietorul şcolii juridice maghrebiene, s-a născut aici, la Mazara, la fel ca şi filologul Ibn al-Birr, care a fost surghiunit din oraş în anul 1068 pentru că-i plăcea cam multişor vinul. În esenţă însă, explicaţia constă în faptul că locuitorii din Mazara sunt oameni ai mării. Iar oamenii mării au foarte mult bun-simţ, înţeleg mai bine decât oricine altcineva ce înseamnă să fii cu picioarele pe pământ. Apropo de mare: ştiaţi că vasele de pescuit de aici au echipaje mixte, alcătuite atât din sicilieni, cât şi din tunisieni?

— Aveţi o funcţie oficială aici, în oraş?

— A, nu, şi-i mulţumesc bunului Dumnezeu că m-a scăpat de titluri oficiale. Aici, totul merge ca pe roate tocmai pentru că nimic nu îmbracă o formă oficială. Eu, de exemplu, sunt învăţător de şcoală primară, însă sunt totodată şi puntea de legătură dintre comunitatea noastră şi autorităţile locale. Să vă mai dau un exemplu de bun-simţ: un director de şcoală ne-a cedat câteva săli de clasă, iar noi, profesorii, am trecut marea de la Tunis până aici, creând propria noastră şcoală. Însă inspectoratul şcolar, entitatea oficială adică, nu este la curent cu această situaţie.

Cartierul părea o porţiune din Tunis, decupat şi mutat bucată cu bucată în Sicilia. Fiind vineri – zi de repaus –, magazinele erau închise, însă chiar şi aşa, pe străduţele înguste ale mahalalei, viaţa era la fel de colorată şi vivace. Întâi de toate, Rahman îl duse să viziteze uriaşa baie publică, locul tradiţional de socializare a arabilor din oraş, după care intrară într-o cafenea orientală, să fumeze narghilea. Trecură apoi prin faţa unui fel de depozit gol, unde un bătrân cu expresie gravă pe chip, aşezat turceşte direct pe pardoseală, citea şi comenta o carte. În faţa sa, aşezaţi pe pardoseală la fel ca şi el, vreo douăzeci de băieţandri numai ochi şi urechi.

— Este muftiul nostru, care le tălmăceşte celor mici Coranul, îi explică Rahman, dând să-şi continue drumul.

Montalbano îl prinse de braţ, oprindu-l. Era impresionat de atenţia concentrată a copilandrilor, de religiozitatea acestora, care, odată

ieşiţi din clădire, aveau să se dezlănţuie, vociferând şi busculându-se la joacă.

— Ce anume le citeşte?

— *Sura* a XVIII-a, a peşterii.

Montalbano simţi – şi nu ştiu să-şi explice cauza – o uşoară furnicătură pe şira spinării.

— A peşterii?

— Da, *al-kahf,* a peşterii. *Sura* zice aşa: că Dumnezeu, ascultând ruga mai multor tineri care nu voiau să se îndepărteze de religia cea adevărată, i-a adunat într-o peşteră, făcându-i să cadă într-un somn lung şi adânc. Şi pentru ca întunericul din peşteră să fie de nepătruns, Dumnezeu a schimbat cursul Soarelui. Tinerii au dormit vreme de trei sute nouă ani. Cu ei se afla şi un câine, plasat în faţa intrării în poziţie de veghe, aşezat pe labele din spate şi cu...

Se întrerupse brusc, dându-şi seama că Montalbano devenise galben precum ceara la faţă, deschizându-şi şi închizându-şi ritmic buzele, ca şi cum ar fi rămas dintr-odată fără aer.

— Domnule, ce-i cu dumneavoastră? Vă simţiţi rău, domnule? Vreţi să chem un doctor? Domnule!

Montalbano însuşi era speriat de propria reacţie: se simţea slăbit, capul îi vâjâia, picioarele-i deveniseră ca de brânză. Fără doar şi poate – îşi spuse – că nu se refăcuse încă complet după rana de glonţ din şold şi după operaţie. În jurul lui Rahman şi al comisarului se strânse imediat un mic alai. Profesorul dădu câteva ordine scurte: unul dintre arabi se făcu nevăzut, întorcându-se cu un pahar cu apă, în vreme ce un al doilea apăru ducând un scaun din nuiele pe care Montalbano – care acum se simţea ridicol – fu aşezat cu forţa. Paharul cu apă îl făcu să-şi revină.

— Cum se spune în limba voastră: Dumnezeu e mare şi milostiv?

Rahman traduse. Montalbano se sforţă să imite sunetul cuvintelor arăbeşti, micul alai râse de pronunţia sa, însă îi repetară în cor vorbele.

Rahman împărţea un apartament cu un coleg de-al său mai în vârstă, El Madani, pe care-l găsiră acasă. Rahman prepară pentru toţi un ceai de mentă, în vreme Montalbano explica motivele stării sale de rău de mai devreme. Rahman habar n-avea despre descoperirea celor doi tineri ucişi de la *crasticeddru,* însă El Madani auzise vorbindu-se despre întâmplare.

— Aş vrea să profit de amabilitatea dumneavoastră – spuse comisarul – ca să vă întreb în ce măsură obiectele descoperite lângă cadavrele din peşteră corespund preceptelor descrise în *sura* respectivă. Asupra câinelui, nu am niciun dubiu.

— Numele câinelui este Kytmyr – zise El Madani –, însă i se mai spune şi Quotmour. Ştiaţi, de exemplu, că la persani câinele acela este patronul corespondenţei?

— Revenind la *sura,* se pomeneşte ceva acolo despre o ulcică cu bani?

— Nu, nu-i nicio ulcică, pentru simplul motiv că tinerii adormiţi îşi ţineau banii în buzunare. Când s-au trezit, i-au dat unuia dintre ei mai multe monede şi l-au trimis să cumpere bucate dintre cele mai alese. Le era foame. Însă solul lor a fost dat de gol de faptul că monedele nu numai că ieşiseră din circulaţie, ci valorau o avere. Iar oamenii locului, dornici să pună mâna pe tezaur, îl urmăresc până la peşteră. Şi astfel, tinerii sunt descoperiţi.

— Şi totuşi – i se adresă Montalbano lui Rahman – ulcica se explică în cazul de care mă ocup eu prin aceea că tinerii de la *crasticeddru* au fost depuşi în peşteră complet dezbrăcaţi. Prin urmare, monedele trebuiau puse undeva.

— De acord – interveni El Madani –, însă nu scrie nicăieri că tinerilor din Coran le-ar fi fost sete. Prin urmare, recipientul pentru apă găsit de dumneavoastră nu are nimic de-a face cu *sura*.

— Cunosc multe legende despre adormiţi – întări Rahman spusele celuilalt –, însă în niciuna nu se vorbeşte despre apă.

— Ce spune *sura* despre numărul celor adormiţi în peşteră?

— Nu precizează, probabil că numărul nu are prea mare importanţă: trei, patru, cinci, şase, excluzând câinele. Cu timpul, în credinţa populară s-a statornicit că ar fi fost şapte adormiţi, cu câinele, opt.

— Dacă vă este de folos, aflaţi că *sura* respectivă preia o legendă creştină, cea a adormiţilor din Efes, completă El Madani.

— De asemenea, mai există şi o dramă egipteană modernă, *Ahl al-kahf, Oamenii peşterii* adică, a scriitorului Tawfiq al-Hakim. Acolo, tinerii creştini persecutaţi de împăratul Decius cad într-un somn profund, trezindu-se apoi în vremea lui Teodosie al II-lea. Tinerii sunt în număr de trei, iar câinele este din nou acolo.

— Prin urmare – concluzionă Montalbano – cel care a depus cadavrele în grota de la *crasticeddru* cunoştea preceptele Coranului, dacă nu cumva şi piesa acestui scriitor egiptean.

— Alo, domnul director? Montalbano sunt. Vă sun de la Mazara del Vallo, iar de aici urmează să dau o fugă la Marsala. Scuzaţi-mi, deci, graba, însă vreau să-mi lămuriţi o chestiune foarte importantă. Spuneţi-mi, Lillo Rizzitano vorbea arăbeşte?

— Lillo? Da' de unde!

— Nu-i posibil să fi studiat limba arabă la universitate?

— Exclus.

— În ce specializare s-a licenţiat?

— În limba italiană, cu profesorul Aurelio Cotroneo. Parcă mi-a spus şi care a fost subiectul lucrării de licenţă, însă credeţi-mă pe cuvânt că am uitat.

— Avea vreun prieten arab?

— Din câte ştiu eu, nu.

— Existau arabi la Vigàta între ’42 şi ’43?

— Domnule comisar, arabii s-au stabilit aici pe vremea când dominau lumea, însă de întors, s-au întors abia în zilele noastre, şi au făcut-o de sărăcie, nu în calitate de stăpâni, ca atunci. Pe vremea războiului nu, nu erau arabi aici. Scuzaţi-mă totuşi că vă întreb, da’ ce v-or făcutără arabii ăştia, dom’ comisar?

Se lăsase deja seara când plecară spre Marsala. Livia era mulţumită şi foarte entuziasmată: întâlnirea cu soţia lui Valente îi făcuse o reală plăcere. La prima bifurcaţie, în loc să se încadreze spre dreapta, Montalbano viră la stânga. Livia observă greşeala, iar comisarul se văzu nevoit să execute o manevră dificilă de întoarcere. La a doua răscruce, probabil ca să păstreze simetria cu greşeala precedentă, Montalbano procedă exact invers: în loc s-o ia la stânga, viră la dreapta, fără însă ca de data aceasta Livia, pătrunsă de propria-i peroraţie, să-şi mai dea seama de eroare. Câteva minute mai târziu, constatau uluiţi că intrau din nou în Mazara. Livia explodă.

— Da’ câtă răbdare crezi că mai am eu cu tine, măi, omule?

— Ma magari tu potevi addunaritìnni![20]

— Tu să nu-mi vorbeşti mie în siciliană, ne-am înţeles?! Vezi că n-ai cuvânt? Înainte să plecăm din Vigàta, mi-ai promis că-ţi vei goli mintea de gânduri, şi când colo continui să macini la nenorocitele alea de cazuri ale tale.

— Iartă-mă, iartă-mă.

Următoarea jumătate de oră conduse cu foarte mare atenţie, apoi gândurile începură din nou mişeleşte să-i dea ghes: într-adevăr, câinele se potrivea, ulcica plină cu bani se potrivea şi ea, însă amfora nu. Oare de ce?

Nu reuşi nici măcar să înfiripe începutul unei ipoteze, când farurile unui camion care venea din faţă clipiră repetat, semnalându-i că rula pe contrasens: înţelese pe loc că o eventuală ciocnire frontală s-ar fi sfârşit rău de tot. Trase brusc de volan, într-un gest disperat acompaniat de urletele Liviei şi de claxoanele furioase ale camionului. O vreme, patinară pe un câmp proaspăt arat, apoi maşina se opri cu o bufnitură violentă într-un şanţ. Nu scoaseră niciun cuvânt – la urma urmelor, n-aveau nimic să-şi spună –, însă o auzi pe Livia respirând

greu. Deodată, Montalbano se îngrozi la gândul spectacolului ce avea să urmeze de îndată ce femeia îşi va fi revenit în simţiri. Împins de o pornire mişeleasc㠎şi împreună cucernic mâinile, cerşind milă şi înţelegere.

— Ştii, n-am vrut să ţi-o mărturisesc mai devreme ca să nu te sperii, însă trebuie să ştii că imediat după prânz mi s-a făcut brusc rău. Atât de rău, încât...

Ceea ce a urmat a fost o mixtură între o tragedie antică şi un film cu Stan şi Bran. Maşina nu se clintea din loc nici dac-ar fi cuplat-o direct în viteza a patra, în vreme ce Livia se închise într-o muţenie plină de dispreţ; în cele din urmă, Montalbano renunţă la gândul de a mai scoate maşina din şanţ, de teamă să nu i se gripeze motorul. Luă bagajele în spate şi o apucă la pas pe marginea şoselei, urmat la distanţă de câţiva metri de Livia. Unui şofer i se făcu milă de cei doi năpăstuiţi, opri în dreptul lor şi apoi îi duse la Marsala. O lăsă pe Livia la un hotel, se duse la comisariat, se legitimă şi, cu ajutorul unui agent, îl trezi pe un localnic, proprietarul unei platforme de tractat maşini. Una peste alta, abia pe la ora patru dimineaţa ajunse să se întindă în pat lângă Livia, care dormea un somn agitat.

[20]„Ai fi putut şi tu să-ţi dai seama (de greşeală – n. tr.)!” (it. şi dial. sic.) (n. tr.).

22

Ca să fie iertat, Montalbano îşi propuse să fie afectuos, răbdător, mereu surâzător şi obedient. Şi chiar reuşi, până-ntr-acolo încât Liviei îi reveni buna dispoziţie: Mozia o lăsă fără glas, se minună de strada scufundată cu câţiva centimetri sub nivelul mării, care lega insuliţa de coasta vestică a Siciliei, o fermecă pardoseala de mozaic a unei vile străvechi, realizată cu pietricele de râu albe şi negre.

— Aici este *tophet*-ul – o înştiinţă ghidul – aria sacră a fenicienilor. Pe vremea aceea nu existau clădiri, iar ritualurile se desfăşurau în aer liber.

— Vorbiţi despre obişnuitele sacrificii închinate zeilor, nu-i aşa?

— Închinate zeului, o corectă ghidul. Zeului Baal Hammon. Fenicienii obişnuiau să-şi sacrifice primul născut: îl strangulau, îi dădeau foc, apoi îi aşezau rămăşiţele într-un vas pe care-l îngropau în pământ, sub un obelisc. Numai aici, în locul acesta, au fost găsite peste şapte sute.

— Oh, Doamne! exclamă Livia.

— Doamna mea, ascultaţi-mă pe mine, locul acesta nu era propice pentru copii. Când amiralul Leptin a cucerit insula în numele lui Dionisos al Siracuzei, băştinaşii şi-au căsăpit fiii înainte să se dea prinşi. Şi uite aşa, oricum am da-o, soarta vrea ca aici, la Mozia, *picciliddri* să aibă zile fripte.

— Hai să plecăm imediat, spuse Livia. Nu mai vreau să aud niciun cuvânt despre o astfel de lume.

Hotărâră să se oprească la Pantelleria, unde rămaseră vreme de şase zile: în sfârşit, şase zile fără dispute, fără ciorovăieli. Era locul cel mai potrivit în care Livia să-l întrebe, într-o noapte:

— De ce nu ne căsătorim noi doi?

— Chiar aşa, de ce nu?

Hotărâră cu înţelepciune să mediteze pe îndelete la asta; la urma urmelor, cea care trebuia să-şi muncească mai mult mintea era Livia, pentru că ea era cea care şi-ar fi părăsit casa de la Boccadasse, fiind nevoită apoi să se adapteze la alte ritmuri de viaţă.

Nici nu decolă bine avionul care o ducea pe Livia înapoi acasă, că Montalbano se şi repezi la un telefon public, sunându-l la Montelusa pe prietenul său Zito. Îl întrebă de numele unei persoane anume şi

primi pe loc atât răspunsul, cât şi numărul de telefon al acesteia, din Palermo. Se hotărî să sune imediat.

— Domnul profesor Riccardo Lovecchio?

— Eu sunt.

— Un prieten comun, Nicolò Zito, mi-a dat numărul dumneavoastră de telefon.

— Ehe, ce mai face Omu' Roş'? A trecut mult de când n-a mai dat niciun semn de viaţă.

La megafoane, o voce îi invita pe pasagerii zborului de Roma să se îndrepte spre poarta de îmbarcare. Îi veni o idee.

— Nicolò e bine, sănătos şi vă transmite salutări. Uitaţi ce-i, domnule profesor, numele meu este Montalbano, acum sunt la aeroportul de la Punta Raìsi şi am la dispoziţie maximum trei sau patru ore înainte să mă urc din nou într-un avion. Trebuie neapărat să stau de vorbă cu dumneavoastră despre un subiect delicat.

Vocea din megafoane repetă invitaţia, ca şi cum s-ar fi raliat brusc interesului comisarului, care avea nevoie de răspunsuri limpezi şi imediate.

— Ascultaţi, nu cumva sunteţi comisarul Montalbano din Vigàta, cel care i-a găsit pe cei doi tineri asasinaţi din peşteră? Da, dumneavoastră sunteţi? Ia te uită ce coincidenţă! Ştiţi că voiam şi eu să vă caut într-una din zilele astea? Haideţi, poftiţi acasă la mine, vă aştept, notaţi adresa.

— Eu, de exemplu, dormii o dată patru zile şi patru nopţi la rând, fără să mănânc şi să beau ni'ca. Adevărat îi că la o asemenea repriză de somn au concurat atunci vreo douăzeci de *joint*-uri, cinci numere de dat la buci şi o scatoalcă în moalele capului primită de la poliţişti. Era în '68. Mama s-a speriat rău atunci, a vrut să cheme un medic, crezându-mă căzut în comă profundă.

Profesorul Lovecchio avea aerul unui funcţionăraş de bancă, nu-şi arăta cei patruzeci şi cinci de ani, având o minusculă sclipire de nebunie în ochi. Duhnea deja a whisky sec, deşi ceasul arăta abia ora unsprezece.

— Nu, în visul meu n-a existat nimic miraculos, continuă Lovecchio. Ca să atingi nivelul miracolului trebuie să depăşeşti cel puţin douăzeci de ani de somn. Tot în *Coran,* în *sura* a doua mi se pare, stă scris că un oarecare, identificat ulterior de comentatori drept Ezra, a dormit vreme de o sută de ani. În schimb, profetul Salih a bifat douăzeci de ani de somn, şi tot într-o grotă, care nu este, să recunoaştem, un loc prea comod pentru odihnă. Nici evreii nu s-au lăsat mai prejos: îl Talmudul lor, se laudă cu un oarecare Hammaagel, care a tras un pui de somn ce a durat şaptezeci de ani, locul fiind, bineînţeles, tot o

peşteră. Ca să nu mai vorbim despre greci. Epimenide, de exemplu, s-a trezit după cincizeci de ani de dormit într-o peşteră. În sfârşit, pe vremea aceea erau suficienţi o grotă şi unu' mort de somn pentru a se împlini un miracol. Apropo, cei doi tineri descoperiţi de dumneavoastră cât au dormit?

— Din '43 până în '94, cam cincizeci de ani.

— Suficient ca să poată fi treziţi. Credeţi oare că logica lucrurilor s-ar complica dacă v-aş spune că în arabă se foloseşte un singur verb pentru „a dormi" şi „a muri"? Sau că tot un singur termen se utilizează pentru verbele „a se trezi" şi „a învia"?

— Domnule profesor, rămân pur şi simplu fermecat de discursul dumneavoastră, însă vă amintesc că trebuie să prind avionul, am foarte puţin timp la dispoziţie. Spuneţi-mi, de ce intenţionaţi să luaţi legătura cu mine?

— Ca să vă spun să nu vă lăsaţi dus de nas de câine. Adică de faptul că statueta câinelui vine în contradicţie cu amfora şi viceversa. M-aţi înţeles?

— Deloc.

— Vedeţi dumneavoastră, legenda adormiţilor nu are origini orientale, ci creştine. În Europa a fost introdusă de Grégoire de Tours. El vorbeşte despre şapte tineri din Efes care, încercând să scape de persecuţiile anticreştine ale lui Decius, se refugiază într-o grotă, iar Domnul Iisus îi adoarme. Peştera din Efes chiar există, puteţi citi despre ea în enciclopedia Treccani. Deasupra ei s-a construit pe vremuri un sanctuar, care însă ulterior a fost demolat. Trebuie însă să ştiţi că legenda creştină spune că acolo, în peşteră, exista un izvor. Prin urmare, când s-au trezit, tinerii şi-au potolit mai întâi setea şi abia pe urmă l-au trimis pe unul dintre ei să caute hrană. Însă nici în legenda creştină, nici în restul variantelor sale europene nu se pomeneşte despre prezenţa vreunui câine. Acest câine, pe nume Kytmyr, este o pură invenţie poetică a profetului Mahomed, care iubea animalele într-o asemenea măsură, încât o dată şi-a tăiat mâneca hainei doar ca să nu trezească motanul care dormea pe ea.

— M-aţi pierdut pe drum.

— N-aveţi de ce să vă pierdeţi, domnule comisar! Voiam de fapt să vă spun că amfora din mormântul descoperit de dumneavoastră a fost pusă acolo ca să simbolizeze izvorul din peştera de la Efes. Concluzia: amfora aparţinând legendei creştine poate sta laolaltă cu câinele – o invenţie poetică a *Coranului* – doar dacă avem în vedere o viziune globală a tuturor variantelor prin care diferite culturi şi-au adus contribuţia la legendă... După părerea mea, autorul scenografiei din grotă este cineva care, prin natura propriilor studii...

La fel ca în cărţile de benzi desenate, Montalbano simţi limpede cum în creier i se aprinsese brusc un beculeţ.

În faţa Departamentului Antimafia frână cu un scrâşnet de roţi atât de violent, încât plantonul dădu semne de panică, luând poziţia de tragere.

— Sunt comisarul Montalbano! strigă, fluturând spre celălalt permisul de conducere – primul act care-i picase în mână.

Gâfâind, trecu în fugă pe lângă un al doilea agent, pus probabil acolo în calitate de uşier.

— Anunţă-l pe domnul De Dominicis că urcă la el comisarul Montalbano. Repede, repede!

În lift, profitând că nu-l vede nimeni, Montalbano îşi răvăşi părul, îşi slăbi vizibil nodul cravatei şi-şi desfăcu nasturele de la guler. Se întrebă dacă nu era cazul să-şi scoată niţel şi cămaşa din pantaloni, însă renunţă la idee, părându-i-se o exagerare.

— De Dominicis, mi-a ieşit! exclamă, cu răsuflarea întretăiată, închizând uşa în urma sa.

— Pe unde? întrebă De Dominicis, alarmat de înfăţişarea comisarului şi sărind din fotoliul aurit aflat în mijlocul biroului, aurit şi el.

— Dacă mă ajuţi în cazul ăsta, îţi jur că te fac parte într-o anchetă care...

Se opri brusc şi-şi duse mâna la gură, ca şi cum ar fi fost pe cale să scape o taină îngrozitoare.

— Despre ce-i vorba! Dă-mi măcar un indiciu!

— Nu pot, crede-mă pe cuvânt, nu pot!

— Spune-mi, ce trebuie să fac?

— În seara asta, până cel mai târziu la miezul nopţii, vreau să ştiu care a fost tema lucrării de licenţă la limba italiană a lui Calogero Rizzitano. Profesorul lui era un anume Cotroneo, parcă aşa-l chema. De licenţiat, Rizzitano trebuie să se fi licenţiat la sfârşitul lui ’42. Uite care-i treaba, De Dominicis, subiectul acestei lucrări de licenţă este cheia întregii anchete, îi putem da o lovitură mortală lui...

Se întrerupse din nou, se holbă la celălalt şi-l întrebă înspăimântat:

— N-am dat niciun nume, nu-i aşa?

Agitaţia lui Montalbano îl molipsi şi pe De Dominicis.

— Cum să procedez, dă-mi o idee?! Probabil că erau mii de studenţi în perioada aceea! Şi cine ştie dacă nu cumva documentele s-au pierdut...

— Ce tot spui acolo? De unde atâtea mii, dac-or fi fost câteva zeci de studenţi. Pe vremea aceea, tinerii erau în marea lor majoriate pe front. E floare la ureche, ce mai la deal, la vale?

— În cazul ăsta, de ce nu te ocupi dumneata?

— Sunt sigur că m-ar face să pierd o groază de timp cu chichiţe birocratice. Însă vouă, celor de aici, vă sunt deschise toate uşile.

— Unde dau de dumneata?

— Acum dau fuga înapoi, la Vigàta, trebuie să urmăresc o pistă importantă. Sună-mă imediat cum afli ceva. A, încă ceva: să mă suni acasă, nu la birou. L-a comisariat s-ar putea să se fi infiltrat vreo cârtiţă.

Aşteptă telefonul lui De Dominicis până seara târziu, însă acesta nu veni. Dar nu-şi făcu griji: era sigur că De Dominicis muşcase momeala. Probabil însă că nici lui nu-i fusese prea uşor să se descurce prin toate hăţişurile birocratice.

A doua zi dimineaţă avu plăcerea s-o revadă pe Adelina, menajera.

— De ce n-ai mai dat niciun semn de viaţă zilele trecute?

— Cum adicătelea de ce? Pen' că lu' don'şorica nu-i miroasă bine să mă vază pe-aici când vine 'mneaei încoa'.

— Bine, şi de unde ai ştiut că Livia a plecat?

— Aflai din sat.

La Vigàta, toată lumea ştia totul despre toată lumea.

— Ce-mi faci de mâncare azi?

— Paste cu sardine, iar la felu' doi caracatiţi *alla carrettera*.

Delicios, însă criminal pentru ficat. Montalbano o îmbrăţişă.

Spre prânz, sună telefonul, iar Adelina, care trecuse la curăţenia generală a casei – cu scopul nedeclarat, dar evident, de a şterge orice urmă a trecerii Liviei –, se duse să răspundă.

— *Dutturi,* întreabă de 'mneavoastră unu' Di Duminică.

De pe verandă, unde se aşezase comod ca să recitească *Pylon* de Faulkner, Montalbano se repezi în casă. Înainte să apuce receptorul, stabili rapid un plan de acţiune prin care să scape de sâcâiala lui De Dominicis imediat ce va fi aflat informaţia.

— Da? Alo? Cu cine vorbesc? întrebă el cu o voce obosită în care se întrezărea o undă de adâncă dezamăgire.

— Ai avut dreptate, a fost floare la ureche. Calogero Rizzitano s-a licenţiat *magna cum laudae* pe 13 noiembrie 1942. Ia-ţi un pix, că titlu-i lung.

— Aşteaptă, poate găsesc pe aici ceva de scris. De parc-ar mai conta, zău aşa.

De Dominicis prinse din zbor nota de dezamăgire din vocea celuilalt.

— Ce-i cu tine, ce s-a-ntâmplat?

Complicitatea într-un caz complex ca acela îl îndreptăţea pe De Dominicis să treacă de la „dumneata" la „tu".

— N-am reuşit să aflu mai devreme, crede-mă pe cuvânt.

— Bine, bine. Hai, dictează.

— *Folosirea idiomului macaronic în reprezentarea teatrală sacră* Cei Şapte Adormiţi *de Anonim, secolul XVI*. Explică-mi totuşi şi mie ce are de-a face mafia cu un titlu...

— Are, are, şi-ncă cum are! Numai că acum, din cauza ta, nu-mi mai este de niciun folos. Ştii ceva? Nici măcar nu-ţi mulţumesc.

Puse receptorul în furcă şi, de bucurie, explodă într-un fel de nechezat ascuţit. În secunda următoare, din bucătărie se auziră o bufnitură puternică şi zgomot de veselă făcută ţăndări: se vedea treaba că Adelina se speriase şi căzuse în timp ce-şi făcea de treabă cu farfuriile. Montalbano ţâşni pe verandă, sări peste balustradă pe nisipul plajei, făcu un salt acrobatic, apoi roata, o a doua săritură şi din nou roata. Cel de-al treilea salt acrobatic însă nu-i mai reuşi: se prăbuşi epuizat în nisip. De pe verandă, Adelina se repezi spre el lamentându-se:

— *Madunnuzza* sfântă! Apăi 'mneata eşti bine dus cu sorcova! Dacă-ţi rupseşi osu' claviculei, eu ce-o să mă fac acu'?

Scrupulos faţă de propria persoană cum era, Montalbano se urcă la volan şi se îndreptă spre biblioteca provincială din Montelusa.

— Caut o anumită reprezentare teatrală sacră, o anunţă el pe directoare, o cunoştinţă de-a sa.

Femeia îl privi vexată, preferând însă să nu-i răspundă.

— Tot ce avem – spuse – sunt două volume de D'Ancona şi alte două de De Bartholomaeis. Din păcate, nu vi le putem împrumuta, va trebui să le consultaţi aici.

Descoperi *Reprezentarea celor Şapte Adormiţi* în volumul al doilea al antologiei lui D'Ancona. Un text scurt, naiv. Probabil că teza de licenţă a lui Lillo se dezvoltase în jurul dialogului celor doi doctori eretici, care se exprimau într-o latină macaronică foarte amuzantă. Însă ceea ce-l interesa de fapt pe comisar se găsea în lunga prefaţă scrisă de D'Ancona. Era totul acolo, de la citarea *surei* a XVIII-a din *Coran,* până la lungul drum al legendei prin cultura ţărilor europene şi africane, cu mutaţiile şi variantele sale. Profesorul Lovecchio avea dreptate: dacă s-ar fi ghidat doar după *sura* coranică ar fi sfârşit într-un hăţiş fără ieşire. Legenda trebuia completată cu variaţiunile datorate altor culturi.

— Vreau să construiesc o ipoteză şi am nevoie de părerea dumneavoastră, le spuse Montalbano directorului Burgio şi soţiei acestuia după ce-i puse la curent cu ultimele sale descoperiri. Amândoi mi-aţi spus, cu foarte multă convingere, că Lillo o considera pe Lisetta drept sora sa mai mică, la care ţinea, cum s-ar zice, ca la

ochii din cap. Aşa-i?

— Da, răspunseră bătrânii în cor.

— În regulă. Acum vă adresez următoarea întrebare: credeţi că Lillo ar fi fost capabil să-i ucidă pe Lisetta şi pe tânărul ei iubit?

— Nu, răspunseră cei doi soţi fără să stea nicio clipă pe gânduri.

— Şi eu sunt de aceeaşi părere, spuse Montalbano. Şi asta pentru că, în opinia mea, Lillo însuşi a fost cel care le-a dus cadavrele în peşteră, creându-le, ca să spun aşa, condiţiile unei presupuse resurecţii. Pentru că ucigaşii, nu-i aşa, nu vor în niciun caz ca victimele lor să mai învie vreodată.

— Prin urmare? îl iscodi dom' director.

— După părerea dumneavoastră, cum ar fi reacţionat Lillo dacă Lisetta, aflată într-o situaţie-limită, i-ar fi cerut s-o găzduiască împreună cu iubitul ei la villa Rizzitano?

Doamna răspunse fără să stea pe gânduri.

— Ar fi făcut orice i-ar fi cerut Lisetta.

— În cazul acesta, haideţi să ne imaginăm ce s-a întâmplat de fapt în zilele acelea de iulie. Lisetta fuge de la Serradifalco, ajunge într-un suflet la Vigàta şi se întâlneşte cu Mario Cunich, iubitul ei care dezertează – sau, mai bine zis, se îndepărtează pentru o vreme de nava unde era încartiruit. Însă cei doi nu ştiu unde s-ar putea ascunde: acasă la Lisetta ar fi ca şi cum ar intra direct în bârlogul lupului, fiind primul loc în care i-ar căuta tatăl Lisettei. Atunci, ea cere ajutorul verişorului său Lillo Rizzitano, ştiind că el n-ar putea s-o refuze. Acesta îi găzduieşte în vila familiei sale de la poalele muntelui Crasto, unde locuieşte singur întrucât ceilalţi sunt plecaţi care-ncotro. Cine şi de ce i-a omorât pe cei îndrăgostiţi nu ştim, şi probabil că n-o să aflăm niciodată. Însă nu există nicio îndoială asupra faptului că cel ce i-a înmormântat în peşteră a fost Lillo, întrucât a urmat pas cu pas atât versiunea creştină, cât şi pe cea coranică a legendei. În ambele cazuri, cei adormiţi se trezesc la un moment dat. Ce vrea să însemne toată scenografia aceasta? Ce vrea să ne comunice Lillo? Vrea oare să ne transmită că îndrăgostiţii dorm şi că într-o zi se vor trezi, ori îi va trezi cineva? Ori poate că tocmai asta speră, să apară cineva în viitor care să-i descopere, să-i trezească. Întâmplător, cel care i-a descoperit, care i-a trezit, am fost eu. Însă credeţi-mă pe cuvânt că mi-aş fi dorit tare mult să nu-mi dau seama de existenţa acelei peşteri.

Era sincer, iar cei doi bătrâni îl înţeleseră.

— Eu, unul, aş putea foarte bine să mă opresc cu cercetările aici, reuşind să-mi satisfac curiozităţile personale. Într-adevăr, îmi mai lipsesc câteva răspunsuri, însă una peste alta datele pe care le am sunt mai mult decât relevante pentru mine. Aşadar, cum spuneam, aş putea foarte bine să mă opresc.

— Or fi, nu zic, datele relevante pentru dumneavoastră – interveni doamna Angelina –, însă eu, una, tare aş vrea să dau ochii cu ucigaşul Lisettei.

— Dac-ar fi să-l vezi, l-ai vedea doar în fotografie – punctă ironic dom' director –, pentru că la atâţia ani câţi au trecut de atunci există nouăzeci şi nouă la sută şanse ca asasinul să fi murit demult de bătrâneţe.

— Acum, hotărârea vă aparţine, zise Montalbano. Ce fac? Merg mai departe? Mă opresc? Decideţi dumneavoastră, pentru că de această crimă nu-i mai pasă nimănui acum nici cât negru sub unghie. Probabil că reprezentaţi unicul fir de legătură pe care cei doi morţi o mai au cu această lume.

— Eu zic să continuaţi, spuse doamna Burgio, la fel de pornită.

— Şi eu la fel, i se alătură dom' director, după o scurtă pauză.

Ajunse la ieşirea spre Marinella şi, în loc să vireze spre casă, îşi continuă drumul – ca şi cum aceasta ar fi fost dorinţa maşinii – de-a lungul litoralului. Traficul era lejer, aşa că în numai câteva minute ajunse la poalele muntelui Crasto. Se dădu jos şi începu să urce la picior poteca spre *crasticeddru*. În faţa intrării în peştera unde descoperise depozitul de arme se aşeză pe iarbă şi-şi aprinse o ţigară. Rămase să contemple asfinţitul, însă mintea îi lucra febril: avea presentimentul – tainic, extrasenzorial aproape – că Lillo era încă în viaţă, însă cum ar fi putut oare să-l facă să se arate, să-l scoată din bârlog? Când umbrele serii începură să pună stăpânire peste tot locul, dădu să se întoarcă la maşină, însă privirea i se opri asupra uriaşei găuri negre din peretele stâncos al muntelui: intrarea în tunelul rămas neterminat, închisă cu scânduri şi bârne groase de lemn. Imediat lângă gura tunelului se vedea o baracă veche de tablă, în apropierea căreia fuseseră înfipţi în pământ doi stâlpi ce susţineau o pancartă. Picioarele îi zvâcniră brusc într-acolo, înainte chiar de a primi ordin dinspre *ciriveddro*. Când ajunse acolo, gâfâia din greu, iar şoldul începuse din nou să-l doară din cauza efortului. Pe pancartă stătea scris: ANTREPRIZA DE CONSTRUCŢII GAETANO NICOLOSI & FIUL – PALERMO – VIA LAMARMORA 33 – TITLUL LUCRĂRII: CONSTRUCŢIE TUNEL CIRCULABIL – DIRECTOR DE LUCRĂRI: ING. COSIMO ZIRETTA – ASISTENT: SALVATORE PERRICONE. Urmau apoi alte precizări care însă pe Montalbano nu-l interesau.

Se încumetă la un al doilea sprint, de data aceasta până la maşină, şi demară cu scrâşnet de roţi spre Vigàta.

23

La antrepriza de construcţii Gaetano Nicolosi & fiul – numărul de telefon îl obţinuse de la Informaţii – nu răspundea nimeni. Se făcuse târziu, probabil că birourile erau acum pustii. Totuşi Montalbano mai încercă o dată, apoi încă o dată, până când, încet-încet, îşi pierdu orice speranţă. După o scurtă pauză în care se răcori înjurând de toţi sfinţii, ceru de la Informaţii numărul de telefon al inginerului Cosimo Ziretta, presupunând că acesta era, la rândul său, din Palermo. Îl găbji.

— Uitaţi care-i problema: sunt comisarul Montalbano de la Vigàta. Vreau să-mi spuneţi cum aţi făcut exproprierea.

— Care expropriere?

— Exproprierea terenurilor peste care trebuiau să treacă şoseaua şi tunelul pe care aţi început odată să le construiţi aici, prin părţile noastre.

— Păi, nu ţine de competenţa noastră. Eu mă ocup numai de lucrări, atât. Mai bine zis, mă ocupam, până când a sosit o circulară care a oprit totul.

— Şi atunci, cu cine ar trebui să vorbesc?

— Cu cineva de la antrepriză.

— Am sunat, nu răspunde nimeni.

— Atunci, cu *commendatore* Gaetano sau cu fiul dumnealui Arturo. Asta când ies de la Ucciardone, de la închisoare.

— A, da?

— Da. Extorcare şi corupţie.

— Ziceţi că nu-i nicio speranţă?

— Doar în clemenţa judecătorilor, poate că le dau totuşi drumul peste vreo cinci ani. Nu, glumesc. Ascultaţi, încercaţi să luaţi legătura cu avocatul firmei, Di Bartolomeo îl cheamă.

— Aflaţi, domnule comisar, că practica exproprierilor nu cade în sarcina antreprizei. Este de competenţa primăriei pe raza căreia se execută lucrarea.

— Şi rostu' 'mneavoastră care mai e, atunci?

— Asta nu vă priveşte.

Şi avocatul îi închise telefonul în nas. Cam urzicat dom' avocat Di Bartolomeo – îşi zise Montalbano. Probabil că rostu' 'mnealui era să le

păzească curu' lu' Nicolosi tatăl & fiul de victimele pungăşiilor lor, numa' că de data asta nu-i ieşise pasienţa.

Biroul abia dacă se deschisese de cinci minute, când arhitectul Tumminello se trezi cu comisarul Montalbano proţăpit în faţa lui, privindu-l cu un aer ce nu prevestea nimic bun. Într-adevăr, Montalbano avusese parte de o noapte agitată: nu izbutise să pună geană pe geană şi-şi trecuse vremea citind Faulkner. Cum avea un fiu pezevenghi, practicant asiduu de potlogăreli, încăierări şi curse clandestine de motociclete, care uitase şi-n seara precedentă să mai dea pe acasă, avocatul deveni galben precum ceara, iar mâinile prinseră să-i tremure. Montalbano observă reacţia celuilalt la apariţia sa şi se întristă: şi de-ar fi fost să citească Faulkner de dimineaţa până seara, pe el tot de zbir îl ştia lumea.

„Să vezi că ăsta are ceva de ascuns", îşi zise.

— S-a-ntâmplat ceva? îl iscodi Tumminello, aşteptându-se de la comisar să-i spună că-i arestase fiul.

Ceea ce, la drept vorbind, ar fi fost curată binecuvântare sau, cel puţin, răul cel mai mic: căci la fel de bine s-ar fi putut să-i fi dat cep vreunul dintre tovarăşii lui de cârdăşie.

— Am nevoie de o informaţie. Despre o expropriere.

Chipul încordat al lui Tumminello se destinse în mod vizibil.

— Carevasăzică vă trecu frica.

Nu se putuse abţine să nu-l iscodească ce şi cum.

— Da, recunoscu sincer celălalt. Îmi fac griji pentru fecior-miu. N-a venit acasă azi-noapte.

— Se întâmplă des?

— Păi, da. Vedeţi dumneavoastră, s-a înhăitat cu alde...

— În cazul ăsta, n-aveţi de ce să vă faceţi griji, i-o tăie scurt Montalbano, care n-avea timp de pierdut cu problemele infracţionalităţii juvenile. Vreau să văd actele de vânzare sau de expropriere a terenurilor din zona tunelului Crasto. Este de competenţa voastră, nu-i aşa?

— Da, să trăiţi, a noastră. Numai că n-are niciun rost să căutăm hârtiile, pentru că ştiu tot pe de rost. Spuneţi-mi care teren anume vă interesează.

— Vreau să aflu ce s-a întâmplat cu terenurile familiei Rizzitano.

— Mi-am închipuit eu, răspunse arhitectul. Vedeţi dumneavoastră, când am auzit de armele descoperite în peşteră şi, apoi, de cele două cadavre de acolo, m-am întrebat: bine, dar locurile acelea nu aparţineau oare lui de-alde Rizzitano? Şi m-am dus să controlez actele.

— Care acte ce spun?

— Întâi de toate, trebuie să vă fac o punere în temă. Proprietarii

terenurilor care ar fi suferit, să spunem aşa, daune în urma lucrărilor la şosea şi la tunel erau în număr de patruzeci şi cinci.

— Măiculiţă sfântă!

— Păi da, pentru că vedeţi dumneavoastră, se poate să fie un petic de două mii de metri pătraţi care aibă cinci moştenitori, toţi proprietari. Iar notificarea nu se face în bloc către toţi moştenitorii, ci trebuie făcută una pentru fiecare în parte. Odată obţinut decretul de expropriere, le-am oferit proprietarilor o sumă mică, dat fiind că în majoritatea cazurilor era vorba despre teren agricol. În cazul lui Calogero Rizzitano, proprietar doar prezumtiv, pentru că nu există niciun act care să-i demonstreze calitatea de proprietar – adică nu există act de succesiune de pe urma tatălui său, care a decedat având toate proprietăţile pe numele său – a trebuit să facem apel la articolul 143 din Codul de Procedură Civilă, cel referitor la moştenitorii cu domiciliul necunoscut. După cum probabil ştiţi foarte bine, articolul 143 prevede că...

— Nu mă interesează ce prevede. Când aţi făcut notificarea în cazul Rizzitano?

— Acum zece ani.

— Prin urmare, acum zece ani Calogero Rizzitano rezulta ireperabil.

— Şi atunci, şi mai târziu! Pentru că din cei patruzeci şi cinci de proprietari de terenuri expropriate, patruzeci şi patru au contestat în instanţă suma oferită de noi. Şi au câştigat.

— Iar al patruzeci şi cincilea, cel care nu a făcut recurs, era Calogero Rizzitano, nu-i aşa?

— Bineînţeles. Să ştiţi însă că noi i-am pus deoparte banii ce i se cuvin. Pentru că, legal vorbind, pentru noi este încă viu. Nu a venit nimeni să-l declare mort, fie şi prezumtiv. Când se arată la faţă, îşi ia paralele.

Când se arată la faţă – spusese arhitectul –, însă toate lăsau să se înţeleagă că Lillo Rizzitano nu avea nicio intenţie să se arate la faţă. Sau – ipoteză şi mai plauzibilă – era în imposibilitatea de a se arăta la faţă. Directorul Burgio, ba chiar şi el însuşi, dăduse ca sigur faptul că Lillo scăpase cu viaţă în noaptea de 9 iulie 1943, de vreme ce, rănit fiind, fusese urcat într-un camion militar şi dus cine ştie unde. Însă niciunul din ei n-avea habar cât de grave fuseseră rănile! S-ar fi putut foarte bine să fi murit pe drum sau chiar la spital, asta în cazul în care fusese dus la un spital. De unde obstinaţia aceea de a-i găsi trup unei năluci? Era foarte posibil ca, la momentul când îi descoperise, morţii de la *crasticeddru* să se fi aflat în condiţii mai rezonabile decât rămăşiţele lui Lillo Rizzitano, trecut poate de mult în lumea drepţilor. În cincizeci de ani şi mai bine, niciun rând, niciun cuvinţel. Nimica-nimicuţa. Nici măcar atunci când îi rechiziţionaseră terenurile, când îi

demolaseră ce mai rămăsese din vilă, când îi luaseră proprietăţile. Iată aşadar că meandrele labirintului în care intrase de bunăvoie se terminau în faţa unui zid; nu era totuşi exclus ca labirintul să-şi dovedească în acel fel generozitatea, forţându-l să nu mai continue şi obligându-l să se oprească la soluţia cea mai logică, cea mai naturală.

Îl aştepta o cină uşoară, însă toate bucatele de fuseseră gătite cu acel tuşeu de geniu cu care Dumnezeu îi înzestrează numai pe aleşii Săi. Montalbano nu găsea suficiente cuvinte să-i mulţumească soţiei chestorului, însă se uită la ea cu privirea unui câine al străzii căruia un suflet milos îi dezmiardă blana. Apoi, bărbaţii se retraseră în camera de lucru a chestorului, să pună ţara la cale. Invitaţia la cină a superiorului său venise ca un colac de salvare, însă nu pentru că ar fi simţit că se îneacă într-o mare furtunoasă, ci pentru că se simţea ca şi cum ar pluti în derivă pe o mare netedă, plată de atâta *luffia,* de atâta plictiseală.

Întâi de toate, discutară despre cazul Brancato, convenind că eliminarea lui fusese o consecinţă directă a faptului că poliţia din Catania se afla pe urmele sale; însă despre implicarea lui Brancato în ancheta asupra traficului de arme îi înştiinţaseră chiar ei, cei de la Montelusa.

— Am ajuns mai rău ca o strecurătoare, zise cu amărăciune chestorul. Nu putem face niciun pas fără ca adversarii noştri să nu afle. Brancatto a ordonat asasinarea lui Ingrassia pentru că începuse să facă prea multe valuri, însă cei care trag cu adevărat sforile au aflat, la rândul lor, că-l avem în vizor pe Brancato însuşi, hotărând să-l lichideze şi pe el. Şi uite aşa, singura noastră pistă, pe care şi aşa o urmăream cu multe eforturi, a fost în mod oportun închisă.

Era negru de supărare: povestea asta cu cârtiţele răspândite peste tot în sistem îl rănea, îl întrista mai mult decât dac-ar fi fost trădat de o rudă apropiată.

Apoi, după o pauză lungă în care Montalbano nu îndrăzni să deschidă gura, chestorul îl întrebă:

— În ce stadiu se află ancheta dumitale cu morţii din peşteră?

Din tonul vocii superiorului său, comisarul înţelese că acesta considera investigaţia sa un fel de hobby, o distracţie pe care i-o îngăduia cu mărinimie înainte să-l vadă întorcându-se să lucreze la cazurile serioase.

— Am reuşit să aflu şi identitatea cadavrului de sex masculin, anunţă cu voce fermă, ca să-şi ia revanşa asupra chestorului.

Care, crucindu-se, nu întârzie să sară de pe scaun, arătându-se brusc interesat.

— Eşti de-a dreptul formidabil! Povesteşte-mi tot.

Montalbano îi povesti tot, până şi farsa comică pe care i-o jucase lui De Dominicis, care pe chestor îl distră la nebunie. În cele din urmă însă, comisarul încheie cu o concluzie care suna mai degrabă cu o declarare a falimentului: practic, continuarea cercetărilor nu mai avea rost – spuse el –, cu atât mai mult cu cât nu ştia nimeni dacă Lillo Rizzitano mai era sau nu în viaţă.

— Şi totuşi – remarcă celălalt după o pauză de meditaţie –, dacă cineva ţine cu tot dinadinsul să dispară, până la urmă reuşeşte. Există atâtea şi atâtea cazuri de persoane aparent dispărute în neant şi care apoi, după ani şi ani, îşi fac apariţia nitam-nisam, pe nepusă masă. N-aş vrea să-l citez pe Pirandello, ci măcar pe Sciascia. Ai citit cărţulia lui despre dispariţia fizicianului Majorana[21]?

— Bineînţeles.

— Ei bine, eu, unul, sunt convins, la fel ca şi Sciascia, de altfel, că Majorana a vrut pur şi simplu să dispară şi în cele din urmă a şi reuşit. De sinucis nu s-a sinucis, era mult prea credincios.

— De acord cu dumneavoastră.

— Pe urmă, mai avem, nu-i aşa, cazul acelui profesor universitar din Roma, plecat dimineaţa de acasă şi dispărut apoi fără urmă. Toată lumea l-a căutat: poliţia, carabinierii, până şi studenţii săi, care îl adorau. Părerea mea este că omul îşi programase dispariţia şi i-a ieşit pasienţa.

— Într-adevăr, făcu Montalbano.

Apoi reflectă câteva secunde asupra dialogului lor şi-i făcu superiorului său o remarcă.

— Am sentimentul că, de fapt, mă invitaţi să continui ancheta, deşi într-o altă ocazie mi-aţi reproşat că acord prea mare atenţie acestui caz.

— Ce-are a face? Acum eşti în convalescenţă, pe când data trecută te aflai în serviciu. Îmi pare o diferenţă semnificativă, nu crezi? replică chestorul.

Se întoarse acasă şi începu să umble de colo-colo, dintr-o cameră într-alta. După întâlnirea cu arhitectul primăriei, aproape că se hotărâse să lase totul baltă, convins că Rizzitano era demult oale şi ulcele. Când colo, iată că-l resuscitase exact persoana la care se aşteptase cel mai puţin – chestorul. Oare primii creştini nu foloseau cuvântul „adormire” pentru a indica moartea? De ce să nu presupună şi el că Rizzitano căzuse într-un somn adânc, aşa cum spuneau masonii? În regulă, însă dacă lucrurile stăteau într-adevăr aşa, trebuia să găsească o cale prin care să-l facă să iasă la lumină din peştera adâncă în care se ascunsese. Avea nevoie de ceva spectaculos, de o acţiune în jurul căreia să se facă mult tărăboi, despre care să scrie

ziarele şi să se vorbească la televiziunile din toată Italia. Trebuia să dea o lovitură. De acord, însă ce fel de lovitură? Era cazul să renunţe să mai gândească logic şi să dea frâu liber fanteziei.

Ceasul arăta ora unsprezece noaptea: era încă devreme ca să se ducă la culcare. Aşa îmbrăcat cum era, se întinse în pat ca să citească mai departe *Pylon*.

Către miezul nopţii, operaţiunile de căutare a corpului lui Roger Shumann, pilotul de curse care căzuse în lac în după-amiaza de sâmbătă, au fost abandonate definitiv, nu înainte ca un biplan cu trei locuri de circa optzeci de cai putere să efectueze o manevră prin care a zburat pe deasupra lacului, întorcându-se apoi fără incidente după ce a lăsat să cadă o coroană de flori pe suprafaţa apei la aproximativ trei sferturi de milă distanţă de locul unde se presupune că s-ar afla trupul lui Shumann...

Mai erau doar doă-trei rânduri până la sfârşitul romanului, însă comisarul se trezi deodată în şezut, cu ochii holbaţi.

„Asta-i nebunie curată, recunosc – îşi spuse –, da' de făcut tot o fac."

— Doamna Ingrid este acasă? Ştiu că-i târziu, dar trebuie neapărat să discut ceva cu ea.

— Doamna nu casă. Tu zice, eu scris.

Îi era limpede: familia Cardamone avea o obsesie – căuta menajere prin locuri în care nici măcar Tristão da Cunha n-avusese curajul să pună piciorul.

— Manau tupapau, făcu comisarul.

— Nimic înţeles la mine.

Rostise titlul unui tablou de Gauguin: prin urmare – concluzionă el –, era exclus ca menajera să fie de loc din Polinezia ori de prin împrejurimi.

— Tu pregătită scris la tine? Doamna Ingrid telefonare domn Montalbano când ea întoarce acasă.

Când Ingrid sosi la Marinella, în rochie de seară despicată până sus, la fese, ceasul era trecut de ora două noaptea. Aflând că Montalbano voia s-o vadă, nu stătuse nicio clipă pe gânduri şi dăduse fuga la el acasă.

— Scuză-mi ţinuta, n-am vrut să mai pierd vremea cu schimbatul hainelor. Ştii, am participat la o recepţie teribil de plictisitoare.

— Ce-i cu tine? Nu-mi place deloc cum arăţi. Să fie oare numai din cauza acelei recepţii plictisitoare?

— Nu, m-ai ghicit. Socrul meu mă hărţuieşte din nou. Ieri-dimineaţă

a dat buzna în camera mea pe când eu încă dormeam. Voia să mi-o tragă pe loc. L-am convins să plece abia după ce l-am ameninţat că ţip.

— În cazul ăsta, trebuie să luăm urgent măsuri, zise zâmbind comisarul.

— Bine, dar cum?

— Îi administrăm o a doua doză de şoc.

Sub privirile întrebătoare ale lui Ingrid, descuie un sertar al biroului, luă dinăuntru un plic şi i-l întinse femeii. Văzând fotografiile care o înfăţişau în timp ce socrul său o poseda, Ingrid se îngălbeni la faţă, devenind apoi roşie ca focul.

— Tu le-ai făcut?

Montalbano îşi făcu repede un calcul în gând: dacă-i spunea că fotografiile fuseseră făcute de o altă femeie, n-ar fi fost exclus ca Ingrid să vâre un cuţit în el.

— Da, eu le-am făcut.

Palma violentă a suedezei aproape că-i mută căpăţâna din loc, însă se aştepta la o asemenea reacţie.

— Alte trei i le-am trimis deja socrului tău. Iată, aşadar, de ce a încetat o vreme să-ţi mai dea târcoale. Acum o să-i mai trimit trei bucăţi.

Ingrid zvâcni, trupul ei se lipi strâns de cel al comisarului, buzele sale le căutară febril pe ale lui, iar limba i se strecură abil s-o dezmierde pe cealaltă. Montalbano îşi simţi genunchii devenindu-i brusc ca de brânză, însă din fericire Ingrid se desprinse la timp de el.

— Calm, calm – îi zise ea – nu s-a-ntâmplat nimic. A fost doar aşa, de mulţumire.

Pe spatele celor trei fotografii alese de Ingrid cu mâna ei, Montalbano scrise: DĂ-ŢI IMEDIAT DEMISIA DIN TOATE FUNCŢIILE. ALTFEL, DATA VIITOARE APARI LA TELEVIZOR.

— Au mai rămas încă trei, pe care o să le păstrez aici, spuse comisarul. Dă-mi de ştire când mai ai nevoie de ele.

— Cât mai târziu cu putinţă, sper.

— Mâine-dimineaţă i le expediez şi, în plus, îi pregătesc şi un telefon anonim drept garnitură, în aşa fel încât să dea în infarct. Acum însă, ascultă ce am să-ţi spun, că povestea e lungă. La urmă, o să te rog să-mi dai o mână de ajutor.

Când se ridică din pat, soarele încă nu răsărise bine: după plecarea lui Ingrid nu mai reuşise să pună geană pe geană. Se privi în oglindă: avea faţa şifonată, parcă nici când fusese împuşcat nu arătase atât de rău. Întâi de toate, trebuia să se ducă la spital pentru control – îl găsiră perfect sănătos, iar din cele cinci medicamente pe care le luase până atunci, îi mai prescriseră doar unul. Intră apoi la Casa de

Economii din Montelusa, unde-şi păstra puţinii bani pe care reuşea să-i pună deoparte, şi ceru o întâlnire privată cu directorul.

— Am nevoie de zece milioane.

— Le aveţi în cont sau doriţi să faceţi un împumut?

— Le am.

— Atunci, care-i problema, scuzaţi întrebarea?

— Problema este că-i vorba despre o operaţiune a poliţiei pe care vreau s-o fac pe banii mei, ca să nu risc fondurile statului. Numai că dacă mă duc acum la ghişeu şi cer zece milioane de lire în bancnote de o sută de mii, s-ar produce rumoare. Prin urmare, apelez la ajutorul dumneavoastră.

Înţelegător şi mândru să participe la o importantă operaţiune a poliţiei, directorul îi făcu imediat pe plac.

Ingrid opri maşina lângă cea a comisarului, staţionată la ieşirea din Montelusa, exact sub indicatorul spre Palermo. Montalbano îi înmână plicul doldora cu zece milioane de lire în bancnote de o sută de mii, iar ea îl ascunse în sacul său de voiaj.

— Sună-mă acasă imediat ce rezolvi problema. Şi fii cu ochii-n patru să nu te jefuiască vreunu'.

Ea îi zâmbi, trimiţându-i o bezea din vârful degetelor, apoi demară.

Întors la Vigàta, îşi făcu aprovizionarea cu ţigări. La ieşirea din tutungerie zări un afiş mare, negru, scris cu caractere de culoare verde, mirosind încă a clei de lipit proaspăt. Afişul invita onorabilii cetăţeni ai urbei să asiste la marea întrecere de motocros care avea să se ţină duminică, începând cu ora cincisprezece, în locaţia numită „platoul de la *crasticeddru*".

La o asemenea coincidenţă pur şi simplu nu sperase. Faci prinsoare – îşi spuse Montalbano – că labirintului i s-a făcut milă de tine, iar acum îţi deschide o nouă stradă?

[21]Ettore Majorana (1906–1938?) – specialist în fizică nucleară, dispărut în mod misterios în timpul unei excursii pe ruta Napoli–Palermo. Cazul a suscitat un viu interes atât în epocă – Benito Mussolini hotărând chiar acordarea unei recompense subtanţiale pentru informaţiile ce ar fi dus la elucidarea cazului –, cât şi în deceniile care au urmat. Dintre zecile de cărţi scrise pe această temă, autorul o citează pe cea mai cunoscută – *La scomparsa di Majorana* (*Dispariţia lui Majorana*) de Leonardo Sciascia (1921–1989) –, în care se presupune că Majorana s-ar fi călugărit, însă ipotezele asupra dispariţiei fizicianului sunt multiple, toate susţinute cu dovezi. Luigi Pirandello (1867–1936) este citat, cel mai probabil, pentru romanul său *Răposatul Mattia Pascal* (1904) (n. tr.).

24

„Platoul de la *crasticeddru“* – care începea de la stâncă şi se întindea cât vedeai cu ochii – nici nu visase vreodată c-ar putea fi numit platou: viroage, movile, padine – altfel spus, locul ideal pentru o întrecere de motocros. Vremea de peste zi anunţa în mod evident apropierea verii şi, desigur, lumea nu a aşteptat ora trei după-amiază pentru a ocupa platoul; au sosit cu mic, cu mare încă de dimineaţă – părinţi, copii, bunici, nepoţi, toţi în păr –, cu dorinţa de a se bucura nu atât de concurs, cât de o ieşire la iarbă verde.

Dimineaţă, Montalbano îl sunase pe Nicolò Zito.

— Vii după-amiază la întrecerea de motocros?

— Eu? Ce să caut acolo? Am trimis un cronicar sportiv şi un cameraman.

— Nu, eu te invitam să mergem împreună, tu şi cu mine, de distracţie.

Ajunseră pe la trei şi jumătate, când încă nu se punea problema ca întrecerea să fi început: în schimb, platoul era înecat într-un huruit asurzitor, produs în principal de cele aproximativ cincizeci de motociclete de concurs cărora piloţii le încălzeau cu sârg motoarele, precum şi de megafoanele care transmiteau la volum maxim o muzică săltăreaţă, ritmată.

— Totuşi, de când te interesează pe tine sportul? îl iscodi Zito, mirat.

— Din când în când mai mă ia valul.

Deşi se aflau în câmp deschis, spectatorii se vedeau nevoiţi să ridice vocea ca să se poată face auziţi. Prin urmare, când micul avion de turism, cu un banner publicitar atârnat de coadă, apăru dinspre *crasticeddru,* puţini au fost cei care i-au perceput prezenţa: vuietul motorului, cel care-i face pe oameni să-şi ridice instinctiv privirile spre cer, nu răzbătea până jos. După un timp, pilotul înţelese că zburând atât de sus nu putea atrage atenţia spectatorilor: după ce dădu de trei ori un ocol strâns în jurul coamei muntelui, execută o voltă elegantă, direcţionându-se spre platoul plin-ochi de lume şi făcu o trecere razantă cu solul, pe deasupra capetelor mulţimii. Practic, îi obligă pe cei de jos să citească bannerul publicitar, urmărindu-l după aceea cu privirea; apoi, după ce se cabră uşor în aer, survolă de alte trei ori coama muntelui, coborî în picaj şi zbură din nou razant cu pământul,

trecând de data aceasta prin faţa intrării în peştera unde fuseseră descoperite armele, lăsând să cadă o ploaie de petale de trandafir. Mulţimea amuţi brusc şi gândul tuturor zbură către cei doi tineri găsiţi morţi la *crasticeddru,* în timp ce avionul viră, întorcându-se din nou spre platoul plin cu spectatori, şi execută o a treia trecere razantă cu solul, lăsând de data aceasta să cadă o miriadă de fluturaşi de hârtie. După care acceleră spre linia orizontului şi se făcu nevăzut. Dacă bannerul publicitar suscitase o mare curiozitate, dat fiind că nu făcea reclamă nici unei băuturi răcoritoare, nici unei fabrici de mobilă, ci menţiona pur şi simplu două nume – Lisetta şi Mario –, dacă ploaia de petale le dăduse fiori reci spectatorilor, textul-tip de pe fluturaşi îi însufleţi brusc pe toţi, atrăgându-i într-un labirint de supoziţii şi ipoteze, un frenetic joc de-a ghicitelea. Adicătelea ce voia să spună fraza asta: LISETTA ŞI MARIO ÎŞI ANUNŢĂ TREZIREA LA VIAŢĂ? Nu, nu era anunţul unei căsătorii sau al unui botez. Atunci? În noianul de întrebări şi mirări, mulţimea fu încetul cu încetul încredinţată de un lucru: avionul, petalele de trandafir, fluturaşii publicitari şi bannerul aveau legătură cu morţii de la *crasticeddru.*

Apoi începu concursul de motociclete, oamenii se întoarseră să privească într-acolo, iar atenţia le fu distrasă. În clipa în care avionul lăsase să cadă ploaia de petale, Nicolò Zito aproape că-i poruncise lui Montalbano să nu se mişte din loc, dispărând apoi în mulţime.

Se întoarse peste un sfert de oră, urmat de cameramanul de la Retelibera.

— Îmi acorzi un interviu?

— Cu plăcere.

Tocmai această nesperată disponibilitate la interviuri a comisarului avea să-i confirme jurnalistului suspiciunea de mai devreme, anume că Montalbano era vârât pân' la gât în toată povestea aceea cu avionul publicitar.

— Am asistat cu puţin timp în urmă, în cursul preparativelor pentru concursul de motocros care se desfăşoară la Vigàta, la un eveniment extraordinar. Un avion publicitar de mici dimensiuni...

Şi urmă descrierea întâmplării.

— Printr-o coincidenţă fericită, la eveniment a fost prezent şi domnul comisar Salvo Montalbano, căruia am dori să-i solicităm câteva lămuriri. Aşadar, în opinia dumneavoastră, cine sunt cei doi, Lisetta şi Mario?

— Aş putea foarte bine să mă eschivez de la răspuns – spuse cu francheţe comisarul – prefăcându-mă că nu ştiu nimic, presupunând că ar fi vorba despre o pereche care ţine să-şi serbeze căsătoria într-un mod original. Aş fi însă contrazis de textul fluturaşilor publicitari, care nu vorbeşte despre o nuntă, ci despre o trezire la viaţă. Prin urmare, voi răspunde cu sinceritate întrebării dumneavoastră: Lisetta şi Mario

sunt numele a doi tineri uciși cu mulți ani în urmă și descoperiți acum în peștera de la *crasticeddru,* stânca aflată chiar aici, în fața noastră.

— Bine, și ce a însemnat tot acest spectacol?

— Asta nu știu să vă spun, ar trebui să-l întrebați pe organizatorul acestei demonstrații.

— Totuși, cum ați reușit să identificați cadavrele?

— Din întâmplare.

— Ne puteți dezvălui și numele lor de familie?

— Nu. Le știu, însă nu vi le voi spune. Vă pot destăinui doar că tânăra era de aici, de prin părțile noastre, în vreme ce el era un marinar originar din Nord. Mai adaug faptul că persoana care a dorit să amintească într-un mod atât de spectaculos de descoperirea celor două trupuri – numind-o, nici mai mult, nici mai puțin decât „trezire la viață" – a uitat de prezența câinelui de teracotă, care, bietul de el, are la rândul său un nume; se numește Kytmyr și era un câine de origine arabă.

— Totuși ce l-a determinat pe asasin să pună la punct o asemenea scenografie?

— O clipă! De unde și până unde ați scornit faptul că asasinul este una și aceeași persoană cu cel care a executat înmormântarea ritualică a cadavrelor? Eu, unul, de exemplu, nu cred una ca asta.

— Dau fuga să montez materialul, îi spuse Nicolò Zito, după ce-i aruncă o privire încruntată.

Apoi, sosiră reporterii de la Televigàta, de la studioul regional RAI și de la alte televiziuni private. Montalbano răspunse la toate întrebările cu amabilitate și cu o dezinvoltură parcă înnăscută – lucru de mirare, dat fiind personajul.

Îl lovise o foame violentă: intră în birtul San Calogero și rase pe nerăsuflate un platou cu fructe de mare, apoi dădu fuga acasă, deschise televizorul și comută canalul pe Retelibera. Vorbind despre zborul demonstrativ al misteriosului avion, Nicolò Zito turnă la gogoși cu mult zel, umflând povestea în toate felurile posibile. Însă piesa de rezistență a materialului n-avea să fie atât interviul său, al lui Montalbano, cât neașteptata intervenție a directorului agenției Publiduemila din Palermo – despre care Zito aflase cu ușurință că era singura din vestul Siciliei care dispunea de un avion publicitar.

Directorul – încă emoționat, din câte se putea bine vedea – povesti că o splendidă femeie („Iisuse, ce exemplar! Părea un înger coborât pe pământ, zău dacă nu părea înger, mai frumoasă ca fotomodelele de se plimbă-ncoace și-ncolo pe podiumurile de modă... Ah, Iisuse, ce femeie!"), cu siguranță străină pentru că vorbea o italiană stricată („Am spus stricată? Am greșit, pe buzele ei, cuvintele limbii noastre

păreau ca de miere, zău dacă nu!”), nu, despre naţionalitatea ei nu putea da amănunte exacte („În orice caz, englezoaică sau nemţoaică!”), se prezentase la agenţie cu patru zile în urmă („Doamne! Ce apariţie, o nălucire fermecată, nu altceva!”) şi întrebase de avion. Le spusese cu de-amănuntul ce anume trebuia inscripţionat pe banner şi pe fluturaşi. Da, ea fusese cea care solicitase petalele de trandafir. Pilotul – mai spuse directorul – luase iniţiativa pe cont propriu: în loc să lanseze fluturaşii la întâmplare de-a lungul litoralului, preferase să-i lase să cadă deasupra unei mulţimi de spectatori care asistau la un concurs de motociclism. Doamna („Măiculiţă sfântă, mai bine nu mai spun nimic despre ea, altminteri mă omoară nevastă-mea!”) plătise totul anticipat, în numerar, iar factura fusese scrisă pe numele de Rosemarie Antwerpen, cu adresa la Bruxelles. Nu, nu-i mai ceruse niciun fel de amănunte necunoscutei („Oh, Doamne!”) şi, la urma urmei, de ce-ar fi făcut-o? Doar femeia nu-i ceruse – Doamne fereşte! – să lanseze o bombă! Şi era atât de frumoasă! Atât de delicată! Şi, Doamne, cum mai zâmbea! Ceva de vis, ce mai!

Montalbano savură interviul, amintindu-şi ce-i spusese lui Ingrid la despărţire:

— Ai grijă să te faci şi mai frumoasă decât eşti. Pentru că bărbaţii, când dau cu ochii de tine, îşi pierd capul şi nu mai înţeleg nimic din ce se întâmplă în jurul lor.

La rândul lor, şi cei de la Televigàta abordară în forţă subiectul splendidei femei necunoscute, numind-o „Nefertiti reincarnată” şi încropind o istorie fantasmagorică, în care se împleteau piramide şi *crasticeddru;* era însă limpede că-şi construiseră materialul pe scheletul ştirilor difuzate de Nicolò Zito la televiziunea concurentă. Apoi, de întâmplare se ocupă pe larg şi ediţia regională a telejurnalului RAI.

Prin urmare – îşi spuse Montalbano –, avusese o idee bună: izbutise să obţină acel *scarmazzo,* tărăboi, hărmălaie pe care şi-o dorise.

— Montalbano? Chestorul sunt. Am auzit şi eu adineauri povestea aceea cu avionul. Felicitări, ai avut o idee genială.

— Să ştiţi că meritul este al dumneavoastră, pentru că mi-aţi sugerat să continui căutările. Vă mai amintiţi? În realitate, n-am făcut decât să încerc să-l scot pe omul nostru din bârlog. Dacă nici acum nu va da niciun semn de viaţă, înseamnă că, într-adevăr, nu se mai află printre noi.

— Succes. Şi ţine-mă, te rog, la curent. Ah, încă ceva: avionul l-ai plătit dumneata, nu-i aşa?

— Bineînţeles. M-am bazat pe gratificaţia pe care mi-aţi promis-o.

— Domnul comisar? Sunt directorul Burgio. Soţia mea şi cu mine

suntem foarte încântaţi de iniţiativa dumneavoastră.

— Să sperăm că n-a fost în zadar.

— Nu cumva să uitaţi, domnule comisar: în caz că Lillo apare, anunţaţi-ne neapărat.

În jurnalul de la miezul nopţii, Nicolò Zito acordă un spaţiu amplu întregului caz, prezentând fotografiile celor două cadavre din peşteră, concentrând imaginea asupra detaliilor ori abuzând de prim-planuri.

„Imagini puse cu amabilitate la dispoziţie de omniprezentul şi mărinimosul Jacomuzzi", remarcă în gând Montalbano.

Montajul lui Zito se oprea mai întâi asupra cadavrului pe care el îl identifică drept Mario, apoi asupra celui al Lisettei, continua cu avionul care lansa ploaia de petale de trandafir şi cu un prim-plan al textului de pe fluturaşi. Pornind de la aceste imagini, începu să ţească o istorie pe cât de misterioasă, pe atât de lacrimogenă, care lui Montalbano nu-i păru a fi în genul reportajelor de la Retelibera, ci mai degrabă a celor de pe Televigàta. De ce fuseseră oare ucişi cei doi tineri? Cum se făcea oare că destinul le hărăzise oare un sfârşit atât de trist? Cine fusese sufletul milos care le depusese rămăşiţele în peşteră? Oare nu cumva femeia de o frumuseţe ireală care închiriase avionul publicitar irumpsese în lumea noastră venind din trecut pentru a cere răzbunare în numele celor ucişi? Dacă nu, ce legătură să fi existat între frumoasa necunoscută şi cei doi tineri din urmă cu cincizeci de ani? Ce sens avea expresia „trezirea la viaţă"? Şi cum se făcea că domnul comisar Montalbano le ştia numele – şi nu numai pe ale celor doi morţi, ci chiar şi pe al câinelui de teracotă? Ce şi cât ştia comisarul despre această poveste învăluită în mister?

— Salvo? Sunt Ingrid. Sper că nu te-ai temut c-aş fi fugit cu banii tăi.

— Fii serioasă, cum să cred aşa ceva? Adicătelea ce vrei să spui? Că ţi-au mai rămas bani?

— Bineînţeles, m-a costat mai puţin de jumătate din banii pe care mi i-ai dat. Restul e la mine, ţi-l restitui când mă întorc la Montelusa.

— De unde suni?

— De la Taormina. Sunt aici cu un tip. Mă întorc în patru sau cinci zile. M-am descurcat bine, nu-i aşa? A ieşit totul cum îţi doreai?

— Ai fost de nota zece. Distracţie plăcută.

— Montalbano? Sunt Nicolò. Ţi-a plăcut materialul? Ei hai, felicită-mă!

— Pentru ce?

— Păi, am făcut exact ce voiai tu.

— Nu ţi-am cerut absolut nimic.

— Ai dreptate, sau mai bine zis, nu mi-ai cerut în mod direct. Atât doar că eu nu sunt un nătărău, am înţeles din zbor că-ţi doreai ca povestea asta să fie promovată la maximum, să fie prezentată în aşa fel încât să le ajungă oamenilor drept la inimă. Aşa se face că am spus unele lucruri pentru care mă voi ruşina pentru tot restul zilelor.

— În regulă. Uite, îţi mulţumesc, chiar dacă, repet, nu ştiu care-i motivul acestor mulţumiri pe care le revendici.

— Vrei să-ţi mai spun una? Centrala noastră telefonică a fost pur şi simplu luată cu asalt. Materialul meu a fost cerut de RAI, de televiziunile Fininvest, de agenţia de ştiri ANSA şi de toate cotidienele naţionale. S-ar zice c-ai dat lovitura, nu-i aşa? Acum, îmi permiţi să-ţi pun o întrebare?

— Desigur.

— Cât te-a costat să închiriezi avionul?

Dormi un somn dulce – aşa cum se spune că dorm zeii mulţumiţi de propria lucrare. Făcuse tot posibilul, ba chiar şi imposibilul, iar acum nu-i mai rămânea decât să aştepte răspunsul; mesajul fusese lansat, şi încă într-un limbaj căruia destinatarul avea să-i descifreze negreşit codul – ca să folosească o expresie a lui Alcide Maraventano. Primul telefon îl primi la ora şapte dimineaţa, fix. Era Luciano Acquasanta de la *Mezzogiorno*, care voia să-i ceară părerea în legătură cu propria viziune asupra faptelor. N-ar fi fost oare posibil ca tinerii să fi fost sacrificaţi în cursul unui ritual satanic?

— De ce nu? răspunse amabil şi concesiv Montalbano.

Al doilea apel sosi un sfert de oră mai târziu. Teoria Stefaniei Quattrini de la revista *Essere donna* era că Mario fusese surprins în timp ce făcea dragoste cu Lisetta de o altă femeie, geloasă – doar se ştie ce hram poartă marinarii, nu-i aşa? – care le-a făcut felul amândurora. Apoi fugise în străinătate, însă pe patul de moarte îi mărturisise totul fiicei sale, care, la rândul ei, îi dezvăluise propriei fiice păcatul bunicii. Pentru a repara situaţia într-un fel sau altul, tânăra făcuse o excursie la Palermo – doar vorbea cu accent străin, nu-i aşa? – şi pusese la cale toată povestea aceea cu avionul publicitar.

— De ce nu? răspunse amabil şi concesiv Montalbano.

De ipoteza lui Cosimo Zappalà, de la săptămânalul *Vivere!* luă cunoştinţă la ora şapte şi douăzeci şi cinci. Îmbătaţi de iubire şi de tinereţea lor romantică, Lisetta şi Mario obişnuiau să se plimbe mână-n mână pe câmpuri, îmbrăcaţi în costumul lui Adam, respectiv al Evei. Într-una din zile fură surprinşi de un corp de armată german aflat în retragere, iar soldaţii – la rândul lor îmbătaţi, însă de ură şi teamă – i-au violat şi ucis. Mai târziu, pe patul de moarte, unul dintre nemţi...

Iar de aici, povestea se suprapunea în mod curios peste cea a Stefaniei Quattrini.

— De ce nu? răspunse amabil şi concesiv Montalbano.

La ora opt, bătu la uşă Fazio, care-i aduse toate cotidienele ce soseau la Vigàta, aşa cum i se ordonase cu o seară în urmă. Montalbano le răsfoi în timp ce continua să răspundă la telefon. Toate ziarele preluaseră ştirea, acordându-i o importanţă mai mare sau, dimpotrivă, una minoră. Cel mai mult îl amuză titlul din *Corriere,* care suna cam aşa: *Comisar de poliţie identifică un câine de teracotă mort cu cincizeci de ani în urmă*. Oricum, toate se potriveau, chiar şi ironia.

Adelina se minună foarte să-l găsească acasă, aşa cum nu se întâmplase practic niciodată.

— Adelina, de rămas acasă o să mai rămân câteva zile, pentru că aştept un telefon important. Tu caută să-mi faci recluziunea cât mai confortabilă.

— Nu-nţelesei ni'ca din ce-mi spuserăţi.

Montalbano se văzu nevoit să vorbească pe înţelesul Adelinei: schimnicia în care el se izolase de bunăvoie trebuia înveselită cu ceva mai multă fantezie din partea ei în prepararea bucatelor pentru prânz şi cină.

Către ora zece, telefonă Livia.

— Bine, dar ce se întâmplă acolo? Telefonul tău sună mereu ocupat.

— Te rog să mă ierţi, însă vezi tu, primesc o mulţime de apeluri în legătură cu un caz care...

— Ştiu despre ce caz vorbeşti, pentru că te-am văzut la televizor. Erai dezinvolt, spontan în replici, pur şi simplu parcă nu erai tu. Se vede treaba că-ţi merge mult mai bine când eu nu-s prin preajmă.

Îl sună pe Fazio la comisariat, cerându-i să-i aducă acasă corespondenţa de la birou şi să-i cumpere un prelungitor pentru telefon. Corespondenţa – adăugă el – trebuia să-i parvină la Marinella zilnic, imediat ce ajungea pe biroul lui. Şi încă ceva: să lase vorbă ălor de la centrală ca, în caz că suna cineva să întrebe de el, să-i furnizeze imediat numărul de telefon de acasă fără să pună întrebări indiscrete.

Peste mai puţin de o oră, Fazio trecu să-i aducă două cărţi poştale fără importanţă şi prelungitorul.

— Ce se mai vorbeşte pe la birou?

— Ce să se vorbească? Ni'ca nu se vorbeşte. Treburile groase apar numa' când sunteţi 'mneavoastră acolo. *Dutturi* Augello prinde numa' găinării, parcă le atrage, zău aşa: mici tâlhării, furtişaguri, din când în când câte-o cafteală...

— Adicătelea eu atrag numai treburile groase? Ce vrea să-nsemne asta?

— Înseamnă exact ce vă zisei că-nseamnă. Uitaţi, nevastă-mea, de exemplu, face pe ea de frică dacă dă cu ochii de un guzgan. Ei bine, parcă-i cheamă, nu altceva, credeţi-mă pe cuvânt. Unde se duce ea, hop şi guzganii, zău aşa!

Îşi petrecuse ultimele patruzeci şi opt de ore ca un câine de curte în lanţ: câmpul lui de acţiune era atât de larg pe cât i-o permitea prelungitorul telefonului, motiv pentru care nu-şi putea permite nici să-şi facă plimbările pe ţărmul mării, nici să se întremeze cu o binecuvântată partidă de înot. Telefonul îl purta cu el peste tot, chiar şi când intra în baie; din când în când – iar obiceiul îl căpătase după nici douăzeci şi patru de ore de aşteptare – ridica receptorul şi şi-l ducea la ureche, ca să verifice dacă mai avea ton. În dimineaţa celei de-a treia zile, îi trecu o idee prin cap:

„La ce, Doamne, iartă-mă, te tot speli atâta, de vreme ce nu poţi ieşi niciunde?"

Gândul următor, strâns legat de primul, fu:

„În cazul ăsta, ce nevoie mai ai să te bărbiereşti?"

În dimineaţa celei de-a patra zile, slinos, neras, în aceiaşi papuci şi cu aceeaşi cămaşă, o sperie de moarte pe Adelina.

— Sfântă măiculiţă, Doamne, iartă-mă şi păzeşte! *Dutturi,* d-apăi păţitărăţi ceva? Bolnav sunterăţi?

— Da.

— Ş-apăi de ce nu chemaţi medicu'?

— Boala mea n-o lecuieşte medicu', Adelina.

Se făcea că era un celebru tenor, aclamat în lumea întreagă. În seara aceea, trebuia să cânte la teatrul Operei din Cairo – cel vechi, încă nemistuit de incendiu, deşi ştia bine că în scurt timp flăcările aveau să-l şteargă de pe faţa pământului. Îi ceruse unui plasator să-l anunţe imediat când avea să sosească domnul Gegè ca să-şi fotoliul din sală – al cincilea din dreapta, pe rândul al doilea. Era în costum de scenă şi terminase de dat o tuşă finală machiajului. Auzi pe cineva strigând: „Pe scenă!" Nu schiţă niciun gest; apoi însă sosi plasatorul să-l anunţe că domnul Gegè – care nu, nu era mort, ştia bine asta, ci fugise la Cairo – nu-şi făcuse încă apariţia. Se repezi pe scenă, privi în sală printr-o fantă din cortină: teatrul era plin-ochi, unicul fotoliu liber fiind al cincilea din dreapta, pe rândul al doilea. Luă hotărârea pe loc: se întoarse în cabină, se dezbrăcă de costumul de scenă, îşi trase hainele de stradă pe el, lăsându-şi însă neatins machiajul, barba grizonantă şi sprâncenele stufoase şi albe. Nimeni n-ar fi putut să-l

recunoască şi, prin urmare, nimeni nu l-ar fi putut obliga să mai cânte. Înţelegea perfect că în clipa aceea i se termina şi cariera, că-l aşteptau zile grele în care trebuia să-şi câştige cumva existenţa, însă nu avea ce face: fără Gegè nu, nu putea cânta şi pace. Se trezi lac de sudoare. Mintea îi revelase într-o manieră personală un vis clasic freudian, cel al sălii de spectacol goale. Oare ce voia să însemne? Nu cumva că aşteptarea inutilă a lui Lillo Rizzitano avea să-i ruineze viaţa?

— Domnul comisar? Sunt directorul Borgio. Ehe, a cam trecut ceva timp de când nu aţi mai dat niciun semn de viaţă. Aveţi cumva vreo veste de la prietenul nostru comun?

— Nu.

Monosilabic, expeditiv, chiar cu riscul de a părea bădăran. Trebuia cu orice preţ să descurajeze convorbirile telefonice prea lungi, ori inutile: dacă Rizzitano se hotăra totuşi să sune şi găsea telefonul ocupat, ar fi fost în stare să se răzgândească.

— În cazul acesta, cred că singurul mod prin care mai putem sta de vorbă cu Lillo este – să-mi iertaţi gluma asta cam nesărată – prin intermediul unei măsuţe cu trei picioare, dintre acelea folosite la şedinţele de spiritism.

În ziua următoare avu de înfruntat o ceartă-monstru cu Adelina. Menajera abia intrase în bucătărie, când o auzi vociferând şi trântind. Apoi se trezi cu ea în pragul uşii de la dormitor.

— Carelevasăzică ’mneavoastră nu mâncaţi nici ieri la prânz, nici aseară, aşa-i?

— N-avui *pititto,* Adelì.

— Adicătelea eu mă dau de ceasu’ morţii să fac de-ale gurii bucate pe-aleselea, iar ’mneavoastră-mi trataţi mâncarea-n batjocură, aşa-i?

— N-o tratez în nicio batjocură, Adelina, ţi-am zis: pur şi simplu nu mi-a fost foame.

— Ş-apăi, pe urmă, casa aiasta de la o vreme parcă-i porcilărie. Nu mă lăsaţi să spăl pe jos, boarfele le ţineţi tot murdare... Uitaţi, de cinci zile aveţi pe ’mneavoastră tot aceeaşi cămaşă şi aceiaşi chiloţi! Puţiţi rău, aşa să ştiţi!

— Iartă şi tu Adelina, ai să vezi c-o să-mi treacă.

— Atuncea să m-anunţaţi şi pe mine când vă trece, că eu în casa aiasta nu mai pun picioru’. Când vă faceţi iar om de treabă, daţi telefon şi eu vin înapoi. Rămâneţi sănătos!

Ieşi pe verandă, se aşeză pe bancă cu telefonul alături şi se puse pe admirat întinsul mării. Altceva nu se simţea în stare să facă: nici să citească, nici să mediteze, nici să scrie, nimic. Atât putea: să privească

marea. Pur şi simplu se pierdea – da, înţelegea perfect ce i se întâmpla – în puţul fără ieşire al unui sindrom obsesiv. Îşi aminti de un film care-l impresionase, făcut parcă după o carte de Dürrenmatt, în care un comisar ca şi el se încăpăţâna să-l aştepte pe asasin într-un loc anume, în munţi, convins că acesta avea să treacă pe acolo; până la urmă, asasinul nu apăru, şi nici n-avea să mai poată apărea vreodată pe undeva, însă comisarul habar n-avea şi continua să-l aştepte: zile, luni, ani...

În aceeaşi dimineaţă, către ora unsprezece, telefonul sună. Era primul apel după telefonul matinal al lui dom' director. O vreme, Montalbano nu ridică receptorul: parcă paralizase. Ştia cu certitudine – deşi nu-şi putea explica de unde şi cum – că la celălalt capăt al firului era chiar el, cel pe care-l aştepta.

Făcându-şi curaj, ridică receptorul ezitând.

— Alo? Domnul comisar Montalbano?

O voce frumoasă şi profundă, chiar dacă aparţinea unui bătrân.

— Da, eu sunt, răspunse comisarul. Şi nu reuşi să se abţină să adauge: În sfârşit!

— Da, în sfârşit, repetă bărbatul.

Rămaseră câteva secunde în tăcere, ascultându-şi parcă unul celuilalt respiraţia.

— Am sosit adineauri la Punta Raìsi. Cel mai târziu la unu şi jumătate sunt la dumneavoastră, la Vigàta. Dacă vreţi, explicaţi-mi precis unde să vin. A trecut mult timp de când n-am mai fost pe acolo. Cincizeci de ani.

25

Şterse praful prin toată casa, mătură şi spălă podelele cu rapiditatea unui personaj din comediile mute. Apoi intră în baie, se spălă şi se dichisi aşa cum o mai făcuse o singură dată-n viaţă – în ziua când, la şaisprezece ani, avusese prima întâlnire amoroasă. Făcu un duş interminabil, îşi dădu cu deodorant la subsuori, pulverizându-şi apoi pe piele o jumătate de sticluţă de apă de colonie – aşa, pentru orice eventualitate. Ştia că se comporta ridicol, dar cu toate acestea alese să poarte cel mai bun costum, cravata cea mai serioasă şi-şi lustrui pantofii până când arătară ca şi cum ar fi avut beculeţe încorporate în piele. Apoi se gândi că n-ar fi rău să pregătească şi masa, însă doar pentru o persoană: îl măcina o foame de lup, însă simţea că n-ar fi fost în stare să trimită niciun dumicat pe gâtlej în jos.

Şi se puse pe aşteptat: o aşteptare interminabilă. Când ceasul trecu de ora unu şi jumătate, se simţi brusc rău – un fel de sfârşeală. Îşi turnă trei degete de whisky şi dădu paharul peste cap. Apoi, eliberarea: zgomotul de maşină pe aleea din faţa casei. Se repezi să deschidă uşa de la intrare: era un taxi cu număr de Palermo, din care coborî un bătrân îmbrăcat la patru ace, cu un baston într-o mână şi cu o valiză-diplomat în cealaltă. Plăti şi, cât timp taxiul execută manevra de întoarcere, se uită lung de jur împrejur. Se ţinea drept, cu capul sus, impunând respect. Lui Montalbano i se părea că-l mai văzuse undeva. Îi ieşi în întâmpinare.

— Ia te uită, aici sunt case peste tot, constată bătrânul.

— Da.

— Pe vremuri, aici nu era nimic, cât vedeai cu ochii. Doar tufişuri şi nisipul mării.

Nu se salutară şi nu făcură prezentările. Se cunoşteau deja.

— Sunt aproape orb, văd cu mare greutate, zise bătrânul, aşezându-se pe banca de pe verandă. Cu toate astea, aici îmi pare că-i tare frumos, linişte şi pace de jur împrejur.

În clipa aceea, comisarul realiză unde-l mai văzuse pe bătrân – de fapt, nu pe el personal, ci sosia lui perfectă: portretul lui Jorge Luis Borges, de pe coperta unei cărţi.

— Vreţi să mâncaţi ceva?

— Sunteţi foarte amabil, răspunse bătrânul după o scurtă ezitare. Nu vreau decât o salată mică, o fărâmă de brânză slabă şi un pahar cu

vin.

— Haideţi în casă, am pregătit masa acolo.

— Mâncaţi şi dumneavoastră cu mine?

Montalbano îşi simţea stomacul ferecat şi, pe deasupra, îl încerca şi o emoţie stranie. Minţi.

— Am stat deja la masă.

— Atunci, dacă nu vă deranjează, puneţi-mi să mănânc aici.

Bătrânul folosise un verb – *conzare,* a pregăti masa – tipic sicilian, însă ieşit din uz, asemenea unui străin care se străduieşte să vorbească limba locului.

— Mi-am dat seama că aţi înţeles aproape totul – începu să vorbească Rizzitano în timp ce mânca încet, pe îndelete – dintr-un articol din *Corriere*. Ştiţi, la televizor eu nu mă uit, pentru că văd multe umbre care-mi fac şi mai rău vederii.

— Unele-mi fac rău şi mie, deşi văd foarte bine, spuse Montalbano.

— Aflasem totuşi mai demult că i-aţi descoperit pe Lisetta şi pe Mario. Vedeţi dumneavoastră, eu am doi fii, unul inginer, celălalt profesor ca şi mine, amândoi căsătoriţi. Acum, una din nurorile mele e leghista[22], dar ştiţi, dintre aceia înverşunaţi, o cretină pursânge: ţine tare mult la mine, însă mă consideră o excepţie, căci în rest crede că toţi meridionalii sunt o şleahtă de delincvenţi său, în cel mai bun caz, o adunătură de trântori. Prin urmare, nu ratează niciodată ocazia să-mi spună: ştii, *papà,* prin părţile dumitale – asta însemnând din Sicilia până sus, la Roma – l-au omorât pe ălă, l-au sechestrat pe celălalt, l-au arestat pe cutare, au pus o bombă, ori au găsit într-o peşteră – chiar în oraşul dumitale – cadavrele a doi tineri ucişi cu cincizeci de ani în urmă...

— Cum aşa? interveni Montalbano. Rudele dumneavoastră ştiu că sunteţi originar din Vigàta?

— Bineînţeles că ştiu, însă n-am spus nimănui, nici chiar soţiei mele – Domnul s-o odihnească în pace – că mai am încă proprietăţi aici. Le-am spus tuturor că părinţii mei şi cea mai mare parte a rubedeniilor au fost făcuţi fărâme sub bombardamente. N-ar fi putut nimeni să facă legătura între mine şi morţii de la *crasticeddru,* întrucât nu se ştia că acolo se aflau odată proprietăţile familiei mele. Eu însă, aflând ştirea, pur şi simplu m-am îmbolnăvit, m-a luat cu febră: trecutul revenea în actualitate cu violenţă, măcinându-mă pe dinăuntru. Vă spuneam despre articolul din *Corriere:* scria acolo că un comisar din Vigàta, acelaşi care descoperise şi cadavrele, nu doar că reuşise să-i identifice pe tinerii asasinaţi în urmă cu cincizeci de ani, ci aflase şi numele câinelui de teracotă care se afla în acelaşi mormânt din peşteră. Îl chema Kytmyr. În clipa aceea, am avut certitudinea că aţi reuşit să

daţi de urma lucrării mele de licenţă şi că, în realitate, îmi trimiteaţi un mesaj. Am avut mult de furcă cu ai mei, când le-am spus că vreau să vin aici singur: până la urmă, i-am convins zicându-le că vreau să mai văd o dată, înainte să mor, locul unde m-am născut şi mi-am petrecut tinereţile.

Lui Montalbano i se părea că ceva nu se lega, aşa că hotărî să insiste.

— Cu alte cuvinte, toţi de acasă ştiu că dumneavoastră sunteţi de loc de aici, din Vigàta.

— De ce s-o fi ascuns? Aflaţi că nu mi-am schimbat niciodată numele şi n-am umblat cu acte false.

— Vreţi să-mi spuneţi cumva că aţi reuşit să vă pierdeţi urma fără să vă fi dorit vreodată una ca asta?

— Exact. Eşti găsit doar atunci când alţii vor cu tot dinadinsul să-ţi dea de urmă... În orice caz, trebuie să mă credeţi pe cuvânt: mi-am păstrat mereu numele, am participat la concursuri, ba chiar le-am şi câştigat, am predat la şcoală, m-am căsătorit, am avut copii, iar nepoţii îmi poartă numele. Sunt pensionar, iar pensia este înregistrată pe numele lui Calogero Rizzitano, născut la Vigàta.

— N-aţi fost totuşi niciodată nevoit să vă adresaţi primăriei sau, ştiu eu, Universităţii ca să faceţi rost de acte şi adeverinţe?

— Ba da, însă le-am scris pur şi simplu, iar ei mi-au trimis actele. Domnule comisar, nu comiteţi eroarea de a aborda lucrurile din perspectivă istorică. Nu uitaţi totuşi că, pe vremea aceea, nu mă căuta nimeni.

— Nu v-aţi încasat nici măcar banii pe care primăria vi-i datorează pentru exproprierea terenurilor.

— Aici a fost o problemă, într-adevăr. Trecuseră treizeci de ani de când nu mai aveam niciun contact cu Vigàta. Pentru că, vedeţi dumneavoastră, pe măsură ce îmbătrâneşti ai nevoie de din ce în ce mai puţine acte din localitatea în care te-ai născut. Însă actele necesare pentru obţinerea banilor din expropriere erau acum periculoase de scos la iveală. Se putea găsi cineva care să-şi amintească de mine. Iar eu încheiasem de foarte mult timp conturile cu Sicilia. Nu voiam – cum, de altfel, nu vreau nici acum – să mai am de-a face cu locurile acestea. Dacă s-ar inventa un aparat special care să mă golească de sângele de sicilian, aş fi fericit, credeţi-mă pe cuvânt.

— N-aţi vrea să facem o plimbare pe ţărmul mării? îl iscodi Montalbano după ce bătrânul termină de mâncat.

Mergeau de vreo cinci minute – bătrânul sprijinindu-se cu o mână în baston şi cu cealaltă de braţul comisarului –, când Rizzitano se opri, întrebându-l:

— Îmi spuneţi totuşi cum de aţi reuşit să-i identificaţi pe Lisetta şi pe Mario? Pe urmă, cum de v-aţi dat seama că mi-am băgat şi eu coada? Îmi cer scuze de expresie, dar să merg şi să vorbesc în acelaşi timp este foarte obositor pentru mine.

Din când în când, pe măsură ce Montalbano îşi depăna povestea, bătrânul îşi încreţea buzele, semn că unele lucruri nu se petrecuseră întocmai.

După un timp, comisarul simţi că apăsarea mâinii lui Rizzitano pe braţul său devenise mai puternică; prins de propria istorisire, nu-şi dăduse seama că bătrânul obosise de atâta mers pe jos.

— Vreţi să ne întoarcem acasă?

Se aşezară din nou pe banca de pe verandă.

— Aşadar – spuse Montalbano –, vreţi să-mi spuneţi cum s-au petrecut exact lucrurile?

— Bineînţeles, doar de asta am bătut drumul până aici, nu-i aşa? Numai că-mi vine tare greu, asta-i.

— Voi încerca să vă cruţ forţele. Uitaţi cum facem: eu vi le expun aşa cum îmi imaginez eu că s-au petrecut, iar dumneavoastră mă corectaţi când greşesc.

— De acord.

— Aşadar, într-una din primele zile ale lui iulie ’43, Lisetta şi Mario vin la dumneavoastră acasă, la vila de la poalele muntelui Crasto, unde în acea perioadă locuiaţi singur. Lisetta fugise de la Serradifalco ca să-şi caute iubitul, pe numele lui Mario Cunich, marinar pe nava de intervenţie *Pacinotti,* care urma să părăsească portul peste numai câteva zile...

Bătrânul ridică mâna, iar comisarul se văzu nevoit să se întrerupă.

— Iertaţi-mă, însă n-a fost aşa. Iar eu, credeţi-mă, îmi amintesc totul în cele mai mici amănunte. Vedeţi dumneavoastră, pe măsură ce anii trec, memoria noastră, a ăstora bătrâni, devine tot mai limpede. Şi mai nemiloasă. În seara zilei de 6 iulie, către ora nouă, am auzit pe cineva bătând cu disperare la uşă. M-am dus să deschid şi m-am trezit faţă în faţă cu Lisetta, care fugise de la Serradifalco. Fusese violată.

— Pe drumul de la Serradifalco la Vigàta, nu-i aşa?

— Nu. De tatăl ei, cu o seară în urmă.

Montalbano nu îndrăzni să mai deschidă gura.

— Iar acesta nu-i decât începutul, ce-i mai grav urmează mai târziu. Lisetta îmi mărturisise deja că tatăl ei – unchiul Stefano, cum îi spuneam eu, pentru că eram rude – îşi permitea uneori anumite libertăţi faţă de ea. Într-o zi, Stefano Moscato, recent ieşit din închisoare şi refugiat cu familia la Serradifalco, descoperi scrisorile trimise de Mario fiicei sale. Îi spuse că voia să discute ceva important cu ea, o duse pe câmp, unde-i aruncă scrisorile în faţă, o lovi, apoi o

silui. Lisetta era... în sfârşit, nu mai fusese niciodată cu un bărbat. Cu toate acestea – ştiţi, avea nervi de oţel –, s-a ferit să-l dea în vileag, evitând scandalul. Însă a doua zi a luat-o pur şi simplu la sănătoasa, oprindu-se acasă la mine, cel care eram pentru ea mai mult ca un frate. În dimineaţa următoare m-am dus în oraş ca să-l anunţ pe Mario de sosirea Lisettei. A sosit imediat după prânz, iar eu i-am lăsat singuri, plecând să hoinăresc peste câmpuri. Când m-am întors, pe la ora şapte seara, Lisetta era singură, căci lui Mario i se încheiase învoirea şi se întorsese pe *Pacinotti*. Am stat la masă, apoi ne-am dus la geam să admirăm focurile de artificii – chiar asta păreau – ale unei incursiuni a americanilor asupra oraşului. Apoi, Lisetta se duse să se culce la etaj, în dormitorul meu, în vreme ce eu am rămas să citesc jos, la parter, la lumina unei lămpi de petrol. Aşa se face că...

Ostenit, Rizzitano se întrerupse, apoi trase adânc aer în piept.

— Să vă aduc un pahar cu apă?

Bătrânul păru să nu-l fi auzit.

— Aşa se face că, la un moment dat, am auzit cum cineva, în depărtare, începu să strige ceva neînţeles. Sau, mai bine zis, la început mi s-a părut ca o tânguială de sălbăticiune, un câine care schelălăia. În realitate, era unchiul Stefano, care-şi chema fiica. O voce care mi-a făcut pielea ca de găină, o jelanie sfâşiată şi sfâşietoare a unui îndrăgostit părăsit, care pătimea greu şi-şi striga suferinţa. Nu, nu era vocea unui tată care-şi caută copilul. M-a răscolit pur şi simplu. Am deschis uşa de la intrare, însă afară era beznă deasă. I-am strigat că nu-s decât eu acasă: de unde şi până unde venea să-şi caute fata la mine? Dintr-odată, m-am pomenit cu el drept în faţa mea: s-a repezit în mine ca un taur şi a intrat în casă – un om cu minţile rătăcite, aşa arăta, tremura şi ne arunca insulte, mie şi Lisettei. M-am apropiat de el, încercând să-l calmez. Atunci, mi-a repezit un pumn greu drept în faţă, iar eu m-am prăbuşit năucit pe spate. Abia atunci am văzut că ţinea în mână un revolver; m-a ameninţat că mă omoară. În clipa aceea, am comis o greşeală, strigându-i în faţă că-şi căuta fiica cu gând s-o violeze din nou. A tras spre mine, însă nu m-a nimerit: era mult prea surescitat. M-a luat din nou în cătare, însă în secunda următoare a răsunat o altă împuşcătură. În dormitor, lângă pat, ţineam mereu o puşcă de vânătoare încărcată. Lisetta pusese mâna pe ea şi, din capul scărilor a tras în tatăl ei. Lovit în umăr, unchiul Stefano s-a clătinat pe picioare, lăsând pistolul să-i scape din mână. Cu o voce ca de gheaţă, Lisetta i-a poruncit să plece; altminteri, îl trimitea pe lumea cealaltă – i-a spus. Iar eu am avut atunci convingerea că n-ar fi ezitat să se ţină de cuvânt. Unchiul Stefano şi-a privit fiica în ochi lung, apoi a gemut lung, cu buzele strânse – însă nu cred că din cauza rănii –, a făcut stânga-mprejur şi s-a făcut nevăzut. În urma lui am baricadat toate uşile şi ferestrele. Eram îngrozit, iar cea care m-a încurajat, care mi-a

insuflat forţă, a fost chiar Lisetta. Am rămas baricadaţi chiar şi a doua zi dimineaţă. După-amiază, pe la ora trei, a sosit Mario: i-am povestit păţania cu unchiul Stefano, iar el a hotărât să rămână peste noapte cu noi – n-a vrut să ne lase singuri, convins că tatăl Lisettei avea să încerce din nou să ne ia cu asalt. Către miezul nopţii, deasupra oraşului s-a dezlănţuit un bombardament teribil, însă Lisetta nu-şi făcea griji, pentru că Mario al ei era acolo, lângă ea. În dimineaţa zilei de 9 iulie mi-am luat bicicleta şi m-am dus la Vigàta, să văd dacă locuinţa familiei mele din oraş rămăsese sau nu în picioare. La plecare, i-am atras atenţia lui Mario să nu deschidă nimănui şi să ţină puşca la îndemână.

Se întrerupse din nou.

— Am gâtlejul uscat.

Montalbano dădu fuga în bucătărie şi se întoarse cu un pahar şi cu o carafă cu apă proaspătă. Bătrânul apucă paharul cu amândouă mâinile: tremura violent, iar pe comisar îl încercă o compasiune profundă pentru el.

— Dacă vreţi, ne putem opri pentru un timp şi continuăm mai târziu.

Bătrânul clătină din cap în semn de refuz.

— Dacă mă opresc acum, nici că mai continui. Am rămas la Vigàta până după-amiază, târziu. Casa nu fusese distrusă, însă totul înăuntru era cu susul în jos: uşi şi ferestre scoase din ţâţâni de suflul bombelor, mobile răsturnate, geamuri sparte. Am făcut şi eu ordine cum am ştiut mai bine, însă cert este c-am avut de lucru până spre seară. Când să mă întorc, am constatat că bicicleta pe care o lăsasem la intrare dispăruse, mi-o furaseră. Aşa că m-am dus până la casa de la poalele muntelui Crasto pe jos, cam o oră de mers. Eram nevoit să merg prin şanţul de pe lângă şosea, dat fiind că pe ambele sensuri de drum era un trafic continuu de camioane şi blindate militare, atât italiene, cât şi germane. Chiar în clipa în care am ajuns în dreptul drumeagului de ţară ce ducea către vilă, de după deal s-au năpustit spre şosea şase avioane de vânătoare americane, care au început să măture tot ce întâlneau în cale. Zburau foarte jos, cu un vuiet asurzitor. M-am aruncat în şanţ şi aproape imediat m-a izbit în spate un obiect greu: la început, am crezut că era un pietroi desprins din şosea de vreo bombă. Ei bine, nu, era un bocanc militar, cu tot cu picior înăuntru: fusese retezat de la gleznă. Am sărit în picioare şi am început să alerg de-a lungul drumeagului, apre casă, însă am fost nevoit să mă opresc ca să vomit. Picioarele pur şi simplu nu mă mai susţineau, am căzut de două sau de trei ori, în vreme ce în spatele meu vuietul avioanelor se stingea încet, rămânând în urmă urletele de durere şi tânguielile răniţilor, rugăciunile pentru cei morţi şi ordinele răstite printre resturile camioanelor militare în flăcări. Chiar în clipa în care am

trecut pragul casei, la etaj răsunară două împuşcături, una după cealaltă. Unchiul Stefano – mi-am spus atunci –, unchiul Stefano a reuşit să pătrundă în casă şi şi-a desăvârşit răzbunarea. Ţineam lângă o uşă o rangă groasă de fier. Am apucat-o şi am început să urc treptele ferindu-mă să fac vreun zgomot. Uşa dormitorului meu era larg deschisă, iar în prag, cu spatele la mine, stătea un bărbat care ţinea încă revolverul în mână.

Până atunci, bătrânul nu-şi ridicase nici măcar o dată privirea spre comisar, însă acum se uită drept în ochii lui.

— În opinia dumneavoastră, am mutră de criminal sau nu?

— Nu, răspunse Montalbano. Iar dacă vă referiţi la individul pe care l-aţi găsit acolo, în dormitor, fiţi pe pace: aţi acţionat în stare de necesitate, în legitimă apărare.

— Unu' care omoară un om tot ucigaş rămâne, ce-mi spuneţi dumneavoastră nu sunt decât expresii legale folosite după consumarea faptului. Ceea ce contează este voinţa de moment. Iar eu chiar am vrut să-l ucid pe bărbatul acela, indiferent ce le făcuse el Lisettei şi lui Mario. Am ridicat ranga şi l-am izbit în ţeastă cu toată forţa şi, totodată, cu speranţa că i-o voi fi despicat-o în două. În cădere, trupul bărbatului lăsă vederii priveliştea din dormitor: pe pat, Mario şi Lisetta, goi puşcă, ghemuiţi unul într-altul, într-o baltă de sânge. Probabil că bombardamentul îi surprinsese undeva, pe lângă casă, în timp ce făceau dragoste şi aşa dezbrăcaţi cum erau se refugiaseră în dormitor, rămânând îmbrăţişaţi de teama iadului de afară. Pentru ei, nu mai era nimic de făcut. Mi-am spus însă că mai puteam face totuşi ceva pentru bărbatul care horcăia la picioarele mele. L-am izbit cu piciorul, întorcându-l cu faţa în sus: era un cirac de-al unchiului Stefano, un delincvent de prin zonă. M-am năpustit asupra lui cu ranga şi, cu multă conştiinciozitate şi rigoare, i-am făcut ţeasta chisăliţă. Atunci, pur şi simplu mi-am pierdut minţile. Am început să mă plimb de colo-colo, dintr-o cameră într-alta, cântând. Spuneţi-mi, s-a întâmplat vreodată să omorâţi pe cineva?

— Da, din păcate.

— Aţi spus „din păcate", ceea ce înseamnă că n-aţi încercat satisfacţie. În schimb, eu nu doar că am avut satisfacţie că l-am omorât pe sicar, însă am fost încercat de o bucurie nemărginită. Eram pur şi simplu fericit, de altfel v-am spus că începusem să cânt. Mai târziu însă m-am prăbuşit pe un scaun, doborât de oroare – oroare faţă de mine însumi. Mă uram. Reuşiseră să facă din mine un asasin, iar eu nu doar că nu fusesem capabil să opun rezistenţă, ci eram de-a dreptul încântat că ucisesem un om. Vasăzică, sângele care-mi curgea prin vene era infect, în ciuda faptului că eu mă străduisem din răsputeri să-l purific prin raţiune, educaţie aleasă, cultură şi ce altceva mai vreţi dumneavoastră. Era acelaşi sânge cu al clanului Rizzitano – bunicul

meu, tata, ceilalţi bărbaţi din familie despre care oamenii oneşti, de bine, se fereau să vorbească. Eram asemenea lor, ba chiar mai rău decât ei. Apoi, în delirul meu, am întrezărit o soluţie. Dacă Mario şi Lisetta ar fi continuat să doarmă, ar fi fost ca şi cum toată oroarea aceea nu s-ar fi întâmplat niciodată. Ar fi rămas doar un coşmar, un vis urât. Atunci...

Se vedea limpede că bătrânul nu mai avea forţă să continue. Montalbano se temu să nu-l lovească apoplexia.

— O să continui eu. Aţi luat cadavrele celor doi tineri, le-aţi dus la peşteră şi aţi reconstituit scena din dormitor.

— Da, numai că de zis în cuvinte-i uşor. I-am cărat pe rând, iar la sfârşit eram sleit de puteri şi murdar de sânge din cap până-n picioare.

— Spuneţi-mi, a doua sală a peşterii, cea în care aţi depus cadavrele, fusese şi ea utilizată pentru păstrarea mărfurilor de contrabandă?

— Nu. Tata o lăsase goală, închizând calea de acces cu pietre netencuite. Le-am dat deoparte, iar după ce mi-am terminat treaba le-am aşezat la loc. Ca să văd prin întuneric, m-am folosit de lanterne; pe vremea aceea, la ţară se utilizau pe scară largă. Odată trupurile depuse în peşteră, trebuia să fac rost de obiectele-simbol ale somnului celor doi, cele din legendă. Cu amfora şi ulcica plină cu bani mi-a fost uşor, însă câinele... De Crăciun, la Vigàta se organizase...

— Ştiu tot, îl întrerupse Montalbano. Aşadar, la licitaţia de după Crăciun câinele a fost cumpărat de cineva din familia dumneavoastră?

— De tata. Însă cum mamei nu-i plăcea deloc, fusese abandonat într-o magazie. Iar eu mi-am adus aminte de el. Când, în cele din urmă, am terminat lucrarea şi am închis peştera cu lespedea mare de piatră era trecut de miezul nopţii, însă mă simţeam împăcat. Lisetta şi Mario dormeau acum liniştiţi, practic nu se întâmplase nimic. Iată şi motivul pentru care, atunci când am dat cu ochii de cadavrul de la etaj n-am fost deloc impresionat; pur şi simplu nu exista pentru mine, era doar rodul imaginaţiei mele greu încercate din cauza războiului. Apoi însă a coborât iadul pe pământ. Casa tremura din ţâţâni sub suflul bombelor care cădeau la numai câţiva metri, însă nu auzeam niciun vuiet de avioane. Mi-am dat seama că bombardamentul venea dinspre mare, de pe vasele de război. Am ieşit în fuga mare, temându-mă să nu fiu prins sub dărâmături în cazul în care obuzele ar fi lovit casa. Înspre orizont părea să se lumineze de ziuă. Oare ce era cu atâta lumină în miez de noapte? Deodată, în spatele meu, vila explodă pur şi simplu, iar eu am fost lovit la cap de o schijă şi am leşinat pe loc. Când am deschis din nou ochii, lumina dinspre orizont era şi mai intensă, însoţită de un huruit continuu, îndepărtat. Am reuşit să mă târăsc până la şosea, am început să fac din mână, să gesticulez, însă niciun camion militar n-a vrut să oprească. Dădeau cu toţii bir cu

fugiţii. M-am aşezat în faţa unui camion, riscând să mă calce. A frânat chiar lângă mine, iar un soldat italian m-a tras la bord. Din cele ce discutau între ei, am înţeles că debarcau americanii. I-am implorat să mă ia cu ei, oriunde se vor fi îndreptat. Iar ei au făcut întocmai. Ce s-a întâmplat cu mine după aceea nu cred că vă interesează. Sunt frânt de oboseală.

— Nu vreţi să vă întindeţi puţin în pat?

Montalbano aproape că-l duse în spate, apoi îl ajută să-şi dea haina jos.

— Vă cer iertare – îi spuse – pentru că i-am trezit pe adormiţi şi pentru că v-am obligat să vă întoarceţi la realitatea de atunci.

— Mai devreme sau mai târziu tot trebuia să se întâmple.

— Prietenul dumneavoastră Burgio, care de altfel mi-a fost de mare ajutor în toată povestea aceasta, s-ar bucura tare mult să vă vadă.

— Eu însă nu. Ba chiar v-aş ruga – desigur, dacă rugămintea mea nu vine în contradicţie cu interesele dumneavoastră – să vă comportaţi şi pe mai departe ca şi cum eu n-aş fi trecut niciodată pe aici.

— Bineînţeles, nu există niciun fel de interese care să fie în contradicţie cu dorinţa dumneavoastră.

— Mai doriţi şi altceva de la mine?

— Nu, nimic. Doar să vă spun că vă sunt profund recunoscător că aţi răspuns chemării mele.

Nu mai aveau ce să-şi spună. Bătrânul încercă să afle cât era ceasul, apropiindu-şi cadranul atât de mult de ochi, de parc-ar fi vrut să şi-l potrivească în găvane.

— Uitaţi cum facem: Eu trebuie să dorm cam o oră, după care mă treziţi, îmi chemaţi un taxi, iar eu plec înapoi, la Punta Raìsi.

Montalbano coborî persienele, apoi se îndreptă spre uşă.

— O clipă, domnule comisar, vă cer scuze.

Bătrânul scoase din portofel o fotografie pe care i-o întinse comisarului.

— Aceasta este nepoata mea cea mai mică, are şaptesprezece ani şi o cheamă Lisetta.

Montalbano se apropie din nou de fereastră, căutând o rază de lumină care să pătrundă prin fantele persianei. Dacă n-ar fi fost blugii şi scuterul de care se sprijinea dezinvoltă, Lisetta din fotografie ar fi fost leit cealaltă. Îi înapoie fotografia lui Rizzitano.

— Îmi cer încă o dată scuze, îmi aduceţi, vă rog, un pahar cu apă?

Întorcându-se pe verandă, Montalbano începu să dea răspunsuri întrebărilor pe care mintea lui de zbir nu înceta să le formuleze. Cadavrul sicarului – îşi spuse –, chiar şi în cazul în care fusese totuşi descoperit sub dărâmăturile vilei, nu putuse fi identificat. Cât despre

Lillo, părinţii săi fie crezuseră că rămăşiţele sicarului erau ale propriului fiu, fie îmbrăţişaseră versiunea ţăranului-martor care-l văzuse în timp ce, grav rănit fiind, era încărcat de soldaţi într-un camion militar. Însă cum nu mai primiseră niciodată vreo veste de la el, îl crezuseră mort. Pe de altă parte, Stefano Moscato ştiuse că rămăşiţele de sub dărâmăturile vilei aparţineau ucigaşului tocmit de el, însă fusese încredinţat că acesta, după ce se achitase de sarcină ucigându-i pe Lisetta, pe Mario şi pe Lillo şi scăpând de cadavrele lor, se întorsese în vilă ca să fure ce era de furat, fiind surprins de bombardament şi făcut arşice. Convins că Lisetta murise, inventase apoi povestea cu soldatul american. Însă ruda sa de la Serradifalco, venit în vizită la Vigàta, nu-l crezuse, întrerupând apoi relaţiile cu el. Amintirea vechiului fotomontaj îi readuse în minte fotografia pe care i-o arătase mai devreme bătrânul. Zâmbi. Afinităţile elective erau un palid joc de copii în comparaţie cu meandrele de nepătruns ale sufletului celui ce dăduse atâta greutate, formă şi viaţă memoriei. Se uită la ceas şi sări în picioare. Ora de somn a lui Lillo Rizzitano se prelungise binişor. Se duse în dormitor. Bătrânul era cufundat într-un somn senin, respira uşor, cu o mină destinsă, împăcată. Călătorea prin ţinutul viselor fără grija bagajului împovărător de până atunci. Putea dormi cât îi era voia: la urma urmelor, pe noptieră avea portofelul cu bani şi paharul cu apă. Montalbano îşi aminti de câinele mare de pluş pe care i-l cumpărase Liviei de la Pantelleria. Îl găsi în şifonier, ascuns după o cutie. Îl luă şi-l aşeză pe podea, la picioarele patului. Apoi ieşi, închizând uşa încet în urma lui.

[22]*Leghista* (it.), membru sau simpatizant al partidului de extremă dreapta Liga Nordului, principalul promotor al ideii de federalizare administrativă a Italiei, de separare a regiunii de nord, mai bogată, de cea de sud, mai puţin dezvoltată economic (n. tr.).

Nota Autorului

Ideea de a scrie această povestire mi-a venit în timp ce, din politeţe pentru doi studenţi de-ai mei la regie, originari din Egipt, am studiat la clasă *Oamenii peşterii* de Tawfiq al-Hakim.

Prin urmare, găsesc de cuviinţă să dedic cartea tuturor elevilor mei de la Academia naţională de artă dramatică Silvio d'Amico, unde predau de mai bine de douăzeci de ani regia de teatru.

Devine plictisitor să tot repeţi, cu fiecare nou volum apărut, că faptele, personajele şi situaţiile sunt inventate. Însă se pare că este obligatoriu s-o fac. În cazul acesta, dacă tot am ajuns aici, să mai adaug că numele personajelor mele se nasc pur şi simplu din asonanţe amuzante, fără nicio urmă de maliţiozitate.

Table of Contents

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
Nota Autorului